LXII
C
46

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
LXII
C
46
NAPOLI

~~102.a.77.92~~

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTHECAE
PHILOSOPHICAE
STRVVIANAE

EMENDATAE CONTINVATAE

ATQVE

VLTRA DIMIDIAM PARTEM AVCTAE

A

LVD. MART. KAHLIO

P. P. O.

TOMVS II.

SCRIPTORES PHILOSOPHIAE

PRACTICAE

PERCENSENS.

GOTTINGAE

IMPENSIS VANDENHOECK ET CVNONIS

MDCCXL.

Google

ILLVSTRISSIMO
ATQVE EXCELLENTISSIMO DOMINO
DOMINO
GERLACO ADOLPHO
DE MVNCHHAVSEN
IN STRAVSFVRTH ETC.
POTENTISSIMI MAGNAE BRITANNIAE
REGIS A CONSILIIS
REGENDI ELECTORATVS
BRVNSVICENSIS
SANCTIORIBVS
ET MAGNO PER DVCATVM CELLENSEM
PRAEFECTO

P. S. D.

LVDOVICVS MARTINVS KAHLE

Digitized by Google

ILLVSTRISSIME
ET
CLEMENTISSIME DOMINE

Ne obſequii Tibi debiti gloriam, in me ſinam torpere, Domine Illvstrissime, his litteris iterum te compellandum eſſe arbitror. Adeo

 qui-

quidem cepit me incredibilis Tva clementia, vt rationem inire prorſus non poſſim, qua pietatem maximam erga Te aperte declarem. Demiſſa tamen mens, nihil ignorari de innumeris Tvis in me meritis patitur; ſed publice haec venerari iubet, licet quaſuis ſemper laudes modeſtiae cauſſa defugias. Non leuem vero, vtique fateor, mihi ruborem incuſſit, gratioſa Tomi prioris Bibliothecae Philoſophicae, Tibi conſecratae, adprobatio Tva, Domine Indvlgentissime; culpam igitur ſilentii haud diluere poſſem, niſi obſtrictiſſimo animo, ac pudore confuſo, quum lucem iam videat Volumen ſecundum, ingentes gratias pro tam incredibili beneuolentia perſoluerem. Campum eruditionis Tvae ſpatiis latiſſimis patere, ſtupent & fatentur omnes; ſi igitur labor, cui iam terminum pono, Tibi complacebit, nihil eſt, quod precibus amplius ambire ſuſtineam. Offero itaque, fretus clementia & manſuetudi-

dine Tva, commentarium meum perpetuum, & notas ad Struuianae Bibliothecae partem vltimam, in qua Ethicae, Politicae, Iuris Naturalis, atque Oeconomiae ſcriptores, quos omne aeuum tulit, praecipui recenſentur; haud raro inſertis textui Struuiano integris ſectionibus; in quo cenſu ſunt ſpeciatim pag. 60--66. p. 170-173. pag. 351-356. propoſita. Tibi ſacras eſſe volo candidiſſimas philoſophorum animas; Tibi, cuius ſcientiam rerumque geſtarum gloriam, maiores illi, ſi quis manium ſenſus eſt, admirantur; Tibi, cuius nomen illuſtriſſimum, adeo ipſis *Regibus Philoſophis* in amore atque in deliciis eſt. Gaudeo ſortem Tvam, Domine Clementissime. Gaudeo, ſapientiſſimum Fridericvm II. Boruſſorum Regem, probe intelligentem, optimos gubernatores haud mediocriter etiam remigum manus iuuare, quum Tv nuper coram eo, ſplendidiſſimo legati munere fungereris, de iſta felicitate optimi patriae patris noſtri

Geor-

Georgii II. & honorifice & grauiter praedicaſſe, qua TE habet idonea, praeclara, pia, ſalubria atque exoptata ſuadentem, ac in multis inſtitutis ſibi praelucentem. Alexandrum grauis momordit inuidia, quod Achilli Homerum praeconem fortuna tribuiſſet; mihi autem, cum omnibus bonis, id inprimis laetandum eſſe iure video, luculentam apud potentiſſimos principes Te iniiſſe gratiam ; & orbis terrarum moderatores auguſtiſſimos, Te laudum Tvarvm conſequutum eſſe interpretes. Deum immortalem ſupplex etiam rogo, vt Te ſoſpitet, Tibique, Domine Clementissime, fortunata, fauſta, beata quaeuis ſint. Gloriae tandem Tvae cumulum, prouidentia diuina, omnibus votis, quae mens pia vnquam concipere poteſt, praeſtet cumulatiorem. Gottingae Calend. Septemb. An. MDCCXL.

TOMVS II.

PRACTICAM PHILOSOPHIAM COMPLECTENS.

CAPVT PRIMVM DE SCRIPTORIBVS PHILOSOPHIAE PRACTICAE GENERATIM, ET SIGILLATIM ETHICIS.

§. I. *Scriptores hiſtoriae philoſophiae moralis generales.* §. II. *Scriptores ſpeciales.* §. III. *Scriptores, qui ſententias veterum philoſophorum morales collegerunt.* §. IV. *Scriptores philoſophiae mythicae.* §. V. *Moralia Ariſtotelis cum commentariis grae-*

cis. §. VI. *Ariſtotelis ſectatores in moralibus, Theophraſtus Ereſius, Cicero & Boethius.* §. VII. *Scriptores Scholaſtici de moralibus.* §. VIII. *Moraliſtae recentiores.* §. IX. *Scriptores de iuſtitia & iure.* §. X. *Scriptores, qui moralia ſecundum praecepta Decalogi demonſtrarunt.* §. XI. *Scriptores, qui in moralia Ariſtotelis introductiones dederunt.* §. XII. *Scriptores, qui compendia ediderunt ex moralibus Ariſtotelis.* §. XIII. *Ethica Carteſiana.* §. XIV. *Scriptores Ethici eclectici.* §. XV. *De Philoſophia Practica Wolfii.* §. XVI. *Scriptores, qui ad doctrinam de adfectibus faciunt.* §. XVII. *Scriptores Moralium paraenetici.* §. XVIII. *Scriptores Adagiorum.* §. XIX. *Scriptores ethicae paradigmaticae.* §. XX. *Inter ſcriptores ethicae characteriſticae praecipuus eſt Theophraſtus Ereſius, &, qui illum ſecuti.* §. XXI. *Reliqui ſcriptores ethicae characteriſticae.* §. XXII. *Scriptores, qui de moribus diuerſarum gentium egerunt.* §. XXIII. *Scriptores de delectu ingeniorum.* §. XXIV. *Scriptores ethicae chriſtianae.* §. XXV. *Scriptores, qui moralem diſciplinam cum iurisprudentia docent iungere.* §. XXVI. *Scriptores, qui modum conuerſandi hodienum praeſcribunt.*

§.

§. XXVII. *Scriptores, qui aulicorum mores formare conati fuerunt.* §. XXVIII. *Scriptores ethicae particulares.* §. XXIX. *Scriptores theologiae moralis & caſuum moralium remiſſiue.* §. XXX. *Scriptores, qui opuſcula moralia ediderunt.*

§. I.

Pauci tantum, iique recentiores, animum ad deſcribendam *diſciplinarum moralium hiſtoriam* adplicuiſſe deprehenduntur. Primus omnium, niſi fallimur, *bibliographiam moralem* adornauit HENRICVS IVLIVS SCHEVRLIVS, quae Helmſtadii 1686. 8. ſecundum prodiit, primum ibidem 1660. 4. vulgata. Leuia ſunt, quae de hoc argumento (*a*) in *Polyhiſtore* diſſeruit

(*a*) Delibari multa poſſunt ex Io. CALVINI, ICti, *propaedia practica*, quae ſtudii politici & iuridici prognoſis κατασκευαστικη dicitur, Francofurti 1595. 8. SEB. KORTHOLTI diſp. *de ſcriptoribus, quorum virtus ſingularibus in morum doctrinam meritis illuſtratur.* Kilonii 1706. 4. BVDDEI *Iſagoge hiſtor. theol.* Lib. I. Cap. IV. §. XXXI. ſeqq. pag. 291. ſeqq. RACHELII *Introduct. in Ariſtotelis philoſ. mor.* cap. VI. Nec vltimum inter ſcripta haec promeretur locum IANI VINCENTII GRAVINAE, *de corrupta morali doctrina dialogus, ſiue Priſci Cenſorini Photiſtici hy-*

ſeruit Morhofivs, cuius tomi III. libri tres priores pag. 481--507. huius argumenti expoſitione abſoluuntur. Sequutus hos Vincentivs Placcivs, qui *de augenda morali ſcientia* commentarium in Fr. Baconis de Vervlamio (*aa*) *de dignitate & augmentis ſcientiarum libr.* VII. edidit, exhibentem *hiſtoriae ethicae breuiarium, ab orbe condito, indeque ex fortuna eius varia & impedimentis remedia ſcientiaeque perfectioris ſperandae ideam.* Francofurti 1676. 8. *Conſilio* etiam *de ſtudio philoſophiae practicae optime inſtituendo*, Hamburgi excuſ. 1695. 8. *Epitomen bibliothecae moralis* (*b*) adiecit. Confer Io. Alb. Fabricii *vitam Placcii, theatro Anonymorum & Pſeudonymorum*, Hamburgi 1708. fol. prae-

dra myſtica, liber rariſſimus, recuſus Gieſſae 1735. auſpiciis Ioannis Georgii Estor, qui diu inter ICtos nituit.

(*aa*) Gallice nuper reddita ſunt Baconis ſcripta moralia. Titulum fert interpretatio: *Eſſais du Chevalier* Bacon, *Chancelier d'Angleterre, ſur divers ſujets de Politique & de Morale.* Pariſiis 1734. in 12. Conf. *Journal des Sçavans Juillet* 1735. pag. 352. ſeqq.

(*b*) Eidem debemus librum qui titulum fert: *Typus Acceſſionum Moralium* ſeu inſtitutionum medicinae moralis deſideratorum eius ſcientiae, cumprimis vero praeceptorum emendandi ſemet ipſum elementa pariter proponens. Hamburgi 1675. 8. nec non *Acceſſiones Ethicas* Hamburgi 1695. 8. excuſas.

praemiſſam. Praeſtantiores ſunt GEORGII PASCHII *de variis moralia tradendi modis formisque* diſſertationes, ſeorſim antehac publice defenſae, poſt in vnum volumen miſſae & Kilonii 1707. 4. exſcriptae; in quibus hiſtoriae doctrinae moralis multa eademque egregia plane lux adfunditur. Lectu quoque digniſſima ſunt, (*b*) quae circa idem argumentum diſſeruit IO. BARBEYRACIVS in praefatione praeſtantiſſima, Gallicae libri Puſendorfiani de iure naturae & gentium verſioni praefixa, Amſtelodami 1710. & 1712. 4. (*bb*) Licet non omnibus ſe probauerit doctiſſimi auctoris, de doctrina morali Patrum eccleſiae tenuiter ſatis ſtatuentis, ſententia. Vnde occaſionem cepit REMIGIVS CEILLIERIVS, librum ſub titulo: *Apologie de la morale des Peres de l' Egliſe contre les iniuſtes accuſations du Sr. Barbeyrac, à Paris* 1718. 4. conſcribendi. (*c*) Lege ſummi viri

(*b*) Conf. *Academiſche Nebenſtunden*, Part. IV. Art. V. & Part. V. Art. II.

(*bb*) Noua editio prioribus multo auctior, reuiſa, emendata, confirmata a BARBEYRACIO, Amſtelodami impreſſa eſt II. Volum. 1733. 4.

(*c*) Sed prodiit quoque *Traité de la morale des Peres de l' Egliſe, contre l' Apologie de la Morale des Peres, du* P. CELLIER, *par* IEAN BARBEYRAC, Amſtelodami 1728. in 4. vid. *Gelehrte*

 Zei-

viri IO. FRANCISCI BVDDEI *Iſagogen* Part. II. Cap. IV. §. IV. pag. 620. ſequ. (*d*) Euolui denique adhuc merentur, quae duumuiri celeberrimi GOTTLIEB STOLLIVS in *hiſt. erudit.* Part. III. Cap. I. quod *hiſtoria doctrinae moralis in genere* inſcribitur, & IOANNES GEORGIVS WALCHIVS in *Introductione ad philoſophiam* Libr. II. Cap. IV. de fatis doctrinae moralis diſſeruerunt. (*dd*) Ad bibliothecam promiſſam & latentem pertinent GEORGII SCHVBARTI, clariſſimi viri, *bibliotheca ſelecta philoſophiae practicae*; & PETRI RESENII opus de Ethices, ad noſtra vsque tempora, per ſcriptores Ebraeos, Ara-

Zeitungen A. 1731. Num. IV. XII. TINDALIVS etiam in *Chriſtianity as old as creation* recuſ. Londini 1732. 8. adortus eſt nuper patrum ſententias morales, quem repellere enititur auctor libri: *Remarks on Tindal's chriſtianity as old as creation* &c. conf. *Gelehrte Zeitungen* A. 1733. pag. 586.

(*d*) Huc facit STOLLIVS in *praefatione* ad *Verſuch einer geiſtlichen Morale oder Sitten-Lehre von Herrn Iohann La Placette herausgegeben vnd in das Deutſche überſetzt*, Ienae 1719. 4. & Io. MICH. LANGIVS in Diſp. *de origine & Progreſſu theologiae moralis ſyſtematicae*, praefixa DÜRRII *compendio Theologiae moralis*.

(*dd*) Fata philoſophiae moralis videre etiam ſunt in CHRISTOPHORI HENRICI AMTHORIS *Prof. Philoſ. Ord. Collegio philoſophiae moralis ſeu doctrina de honeſto* edit. 1737. 8.

Arabicos, Graecos, Latinos, Italicos, Hiſpanicos, Gallicos, Germanicos, Anglicos, Danicos & Islandicos, propagatione, cuius *ſpecimen* dedit in praefatione SNORRONIS STVRLESONII *Eddae Islandorum*, Hafniae 1665. 4. praemiſſa. Vide cl. MOLLERI *prolegomena* ad MORHOFIVM pag. 14. (*e*).

§. II.

Et hi quidem *hiſtoriam* diſciplinarum moralium *vniuerſalem* adumbrarunt. Maior illorum eſt numerus, qui *ſingularium* fata deſcripſerunt; ſed iſti infra, ſuo quilibet capite, commemorandi veniunt. Aliquot iam commendandi ſunt, qui gentium *particularium* circa philoſophiam practicam ſtudia collaudauerunt. (*f*) Exigui pretii eſt HENRICI SCHARBAV diſſ. *de fatis ſtudii moralis inter Ebraeos*, Ienae 1712. Cui adde Io. HENRICI

(*e*) Tomo I. Cap. III. integro, enarratorum ſcriptorum copia nos inopes facit.

(*f*) Conf. Io. IACOBI THVRMII diſſertat. *de modo proponendi philoſophiam gentilium poetarum per fabulas*. Lipſiae 1666. 4. GVSTAVI TILLAEI diſput. *de philoſophia parabolica*. Vpſaliae 1733. 4.

rici Bocrisii *ius naturae Rabbinorum de officiis*, Ienae 1714. 4. (g) Erudita magis eſt diſſert. Ioan. Ioachimi Zentgravii, ſiſtens *ſpecimen antiquitatum moralium, ſiue hiſtoriae moralis antiquae*, Argentorati 1696. 4. data. Georgivs Paschivs libro modo excitato *introductionem in rem litterariam moralem veterum ſapientiae antiſtitum* addidit, ibique *Graecorum* veterum placita moralia enarrauit. *De philoſophia morum inter barbaros orientales* Adamvs Tribbechovivs Kilonii 1666. 4. diſſeruit; confer, quae dicta ſunt Tom. I. Cap. III. §. II. quod argumentum poſthaec diligentius, maiorique cum eruditionis iudiciique praeſtantiſſimi adparatu, excuſſit Nicolavs Hieronymvs Gvndlingivs in *prima*, eademque hactenus vnica, *parte hiſtoriae philoſophiae moralis*,

(g) In Talmudis vaſto opere philoſophiae moralis placita quaedam exſtant, & *Pirke avoth* veritates huc ſpectantes continent, de quibus vid. Bvxtorfii *Bibliotheca Rabbinica.* Ioannes Henricvs Hottingervs in *bibliotheca orientali* Cap. I. pag. 55. recenſet plures ſcriptores; nec non Lavrentivs Odhelivs in *Synagoga bifronte* pag. 71. ſequ. Ethicam etiam ſecundum Ebraeorum placita condiderunt Conradvs Aslachvs in *ethica Moſis*, edit. 1613. in 12. atque Ebertvs in *Ethica Ebraea*, Lipſiae 1627. in 4.

ralis, Halae 1706. 4. (*h*) Recuſam illam fuiſſe ſub hoc titulo: *Caſtalionis Neocori Analecta hiſtoriae philoſophicae*, Francofurti & Lipſiae 1711. 4. anonymus *hiſtoriae Philoſophiae Sinenſis* conditor pag. 39. prodidit. PETRVS GALLANDIVS (*i*) *Apophthegmata* quaedam Orientis ſapientum, Turcarum, Perſarum Arabumque, collegit, & titulo: *Les paroles remarquables, les bons mots & les maximes des Orientaux*, Pariſiis 1692. edidit, recuſa Hagae Comitum 1694. 12. De SCHEICH SAADI *Roſario* diximus alio loco. Fata denique philoſophiae moralis apud gentiles reliquos, tum orientis tum occidentis incolas, concinne atque curate expoſuit GOTTLIEB STOLLIVS *in der Hiſtorie der Heydniſchen Moral*, Ienae 1714. 4. (*ii*) Recenſum illius vide in *actis philoſophorum* Part. VI. Num. V. pag. 144--159. Lege & HENRICI

(*h*) Dolemus tantum, ſequentes partes primam non excepiſſe, deſtinatorumque ordinem fatum properum interrupiſſe.

(*i*) Ad VALERII MAXIMI & PLVTARCHI ſemet totum compoſuit exemplum, memorabilibus ſententiis veterum, ex Arabum Perſarum & Turcarum, idiomatibus collectis translatisque. Vitam eius vid. in *Memoires des hommes illuſtres*, Tom. VI. pag. 183. ſqq.

(*ii*) Conf. Io. GROENINGIVS in *Bibl. Vniu.*

ci BVRCARDI MEDERI diſſ. *de Ethnicorum philoſophorum doctrina morali*, Halae 1705. Et ſigillatim de *Philoſophia morali veterum Germanorum oratio* CHRISTOPH. STEPHANI KAZAVERI Altorf. 1710. 4. (*iii*).

§. III.

Antiquiſſimi philoſophi non tam ſcriptis hanc morum diſciplinam, quam potius ſymbolis (*k*) & figuris, ſententiis & fabulis pro-

(*iii*) Morum philoſophiam, virtutisque apud veteres ſtudium, nuper generatim adumbrauit GEORGIVS ENGLAND in *Enquiry into the Morals of the Ancients*, Londini 1735. 4. Cap. I. de Iuſtitia antiquiorum paganorum comparata cum chriſtianorum doctrina diſputat. Cap. II. Patriae amorem tam magnifice ab iis deſcriptum exhibet. Cap. III. de animi magnitudine actionibus comprobata, vti Cap. IV. de vitae ſimplicitate abſtinentiaque eorum, & Cap. V. de amicitia, diſſerit. Cap. VI. denique de reuerentia erga Deum cultumque eius, nec non aliis officiis, quaeſtio inſtituitur. Eadem ratione principium virtutum omnium apud eos tam copioſe delineatur, quam cauſſa prauorum inter chriſtianos morum.

(*k*) Vid. *die Academiſchen Nebenſtunden* Part. IV. Art. V. & Part. V. Artic. II. Per ſymbola moralem tradendi philoſophiam modus huc etiam redit. Haud ita pridem eundem explicuit anonymus in libro: *La ſcience des hieroglyphes, ou l' art d' exprimer par des figures ſymboliques les vertus*,

proponebant. Aegyptiorum philoſophia ſymbolica (*l*) erat; confer GVNDLINGIVM *hiſt. phil. mor.* Cap. I. & REIMANNVM in *Antiquitat. litterar. Aegyptiorum*, §. XXIII. pag. 45. ſequ. & adde, quae ſupra Tom. I. Cap. III. §. VI. dicta ſunt. PYTHAGORAS (*m*) & Graeci *ſententias* proponebant, & praecipue nota ſunt *dicta ſeptem Graeciae*

vertus, les vices, les paſſions & les moeurs, avec differentes deuiſes hiſtoriques, ouvrage utile aux peintres, aux ſtatuaires, aux graveurs & aux amateurs des arts, qui dependent du Deſſein. Hagae Comitum 1736. in 4.

(*l*) Diſcrimen praecipuum inter noſtram praecipiendi philoſophiam rationem veterumque methodum, eſt ſimplex, nec allegoriis contortis ambiguisque ſignis inuoluta veritatis enunciatio. De ſecreto iſto ſymbolorum vſu vid. CLEMENS ALEXANDRINVS *Strom.* V.

(*m*) Dulcedinem & ſuauitatem morum Pythagorae deſcriptam reperimus in libro: *Vie de Pythagore, ſes ſymboles ſes Vers dorés* &c. *par Mr.* DACIER, ſpeciatim Tom. I. pag. 102. ſqq. IAMBLICHVS Cap. XXXII. & XXXV. l. c. PLVTARCHVS in *Sympoſ. Quaeſt.* Lib. VIII. Cap. VII. BEROALDVS in *ſymbolis Pythagoricis* edit. Roſt. 1674. 4. PAVLVS PATER *in arcanis moralitatis ex* 41. *Pythagorae ſymbolis*, Francofurti 1681. 8. PAVLVS SCALICHIVS de myſteriis Pythagorae. Baſileae 1637. LA MOTHE LE VAYER *de la Vertu des Payens* Tom. I. Opp. pag. 607. ſqq. illuſtrant eandem.

Graeciae ſapientum (*n*), de quibus elegantiſſime ediſſeruit IOAN. FRANCISCVS BVDDEVS, Halae 1699. 4. De *Pythagora* vide, quae expoſuimus Cap. II. §. X. pag. 84. ſqq. coll. Cap. III. §. IX. pag. 210. ſqq. & adde ſcriptoribus ibidem recenſitis ENEBALDI DALHVSII *dubia & theſes ex hiſtoria philoſophiae Pythagoricae ſelectas*, Hafniae 1696. 4. *De* BIANTE *Prienaeo* ex numo argenteo peculiarem eandemque doctiſſimam diſſertationem ſcripſit cl. CHRISTIANVS GOTTLIEB IOECHERVS, Lipſiae 1714. De *Ethica Platonica*, Altorf. 1696. 8. atque *Pythagorica*, ibid. 1692. 8. MAGNI DANIELIS OMEISII in ſuperioribus iam fuit dictum. CHRYSOSTOMI IAVELLI *Diſpoſitionem moralis philoſophiae Platonicae*, Venetiis 1563. 4. recenſitam vide in *Actis philoſ.* Part. XIV. Num. II. pag. 210--241. *La Morale d' Epicure*, quae Baronem DES COVSTVRES auctorem habet, Hagae (*o*) 1686. 12.

(*n*) Collectas eiusmodi ſententias vide in GEORGII ENGLAND *Enquiry into the Morals of the Ancients* modo a nobis excitata.

(*o*) Vid. *Acta Erudit.* h. a. pag. 483. ſequ. Ceterum SENECA de *vita beata* Cap. XII. Epicuri principia moralia comprobat; quum tamen Stoici alias quam maxime diſcedant a doctrina Epicuri. AVGVSTINVS ipſe *Confeſſ.* Lib. II. Cap. XVI. eam laudat prae reliquis.

12. ex Gaſſendo videtur eſſe deſumta. Conf. Paschivm *de variis modis moralia tradendi*, Cap. IV. & *Introductionem* eiusdem Cap. I. Ioannes Stobaevs fragmenta moralia veterum philoſophorum ſub certis titulis congeſſit. Inter editiones eminent Wecheliana 1581. fol. it. quae Francofurti facta 1581. & Lugduni 1608. fol. quibus addenda eſt Pariſienſis 1623. 4. cui Hvgo Grotivs prolegomena & notas adiecit, quae tamen admodum eſt rara. Titulus hic eſt: Io. Stobaei (*oo*) *Florilegium ad Epimium filium, ſiue Collectaneorum liber, ſcite reddita, dicta & praecepta continens, emendatus & latino carmine redditus ab* H. Grotio. *Accedunt* Plvtarchi & Basilii M. *libelli, de vſu Graecorum poetarum, apud Nicol. Buon.* Tacemus iam Diogenem Laertivm aliosque, qui placita veterum philoſophorum congeſſerunt. (*p*) Tacemus Xeno-

(*oo*) De verſione germanica libri huius vid. Pars XX. *der Beyträge zur critiſchen Hiſtorie der Deutſchen Sprache, Poeſie vnd Beredſamkeit.* Conf. Pars XXII. Num. I.

(*p*) Chriſtiani coetus primi doctores occaſionem, ſugillandi philoſophorum antiquiorum doctrinam moralem, venati ſunt perſaepe. Adeo familiare eſt hominibus omnia ſibi ignoſcere, nihil aliis remittere, & inuidiam rerum non ad principia, ſed

Xenophontis libros V. *memorabilium Socratis* (*q*), quibus ſententias *Socraticorum* congeſſit, quod etiam ex recentioribus egit Leo Allatius, qui *Socratis & Socraticorum epiſtolas* compilauit, Pariſiis 1637. 4. Xenophontis vero memorabilia in gallicum ſermonem transtulit Charpentier, ſub titulo: *les choſes memorables de Socrate*, Pariſiis 1668. 12. (*r*) Add. cel. viri Christiani Friderici Boerneri *orationem auſpicalem de Socrate, ceu perfectiſſimo boni ethici exemplo*, Lipſiae 1704. 4. confer tamen ſimul Bvddei *dialogum de moribus philoſophorum*, Ienae 1695. 12. & Friderici Menzii viri clariſſimi diſſ. de *Socrate nec officioſo*

ſed ad adfectus perſonasque dirigere. De la Mothe le Vayer *de la Vertu des Payens* Parte II. Tom. II. Opp. pag. 190. iſtiusmodi diſſenſiones excuſare, atque cauſſam tam philoſophorum quam patrum agere eſt auſus.

(*q*) Lectiſſimum & dulciſſimum ſuccum, ex rebus geſtis Socratis, in fauos congeſſit Xenophon; ſed tamen vtilia ſaepe miſcuit friuolis atque alienis minutiis, quae animos lectorum adficere nequeunt iucunditate.

(*r*) Vid. ſupra Tom. I. Cap. III. §. X. add. Bibliotheca Selecta Tom. XXII. pag. 427. & M. Io. Balthasaris Bernholdi Exercitamentum *de probitate Socratis ſiue modica ſiue nulla*, inſerta a clariſſimo Beyschlagio faſciculo I. Tomi II. *Syll. var. opuſc.* Conf. *Gelehrte Zeitungen* A. 1733. pag. 137.

officioſo marito, nec laudando patre familias, Lipſiae 1716. GODOFREDI GVILIELMI PAVLI diſſ. *de philoſophia morali Socratis,* Halae 1714. Fuerunt alii, qui ethicam SALOMONIS elicerent. (*s*) Egit illud IOSEPHVS HALL (*ss*) in *Salomons Regier-Haushaltungs- vnd Sitten-Kunſt, verteutſcht durch Andream Beyern* 1684. 12. Elegantiſſimus vero liber eſt *les conſeils de la ſageſſe, ou recueil des maximes de Salomon, les plus neceſſaires à l' homme pour ſe conduire ſagement, à Paris* 1677. 8. 2. Vol. Auctor libri dicitur NICOLAVS FOVQVETTVS, quem in exilio ſuo compoſuerit. Lege quoque IOAN. MEISNERI diſſert. *de curricnlo vitae Salomonis,* Vitembergae 1660. 4. CHRIST. IACOBI

(*s*) Adpulit animum ad haec ſumme venerandus CHRISTIANVS BENEDICTVS MICHAELIS in diſſertatione *de Prouerbiis Salomonis*, Halae edit. 1712. 4. & D. BAIERVS in commentario *in Salomonis prouerbia*, qui prodiit Lipſiae 1669. 4. Legi etiam poteſt TAYLORI *Chriſtus reuelatus* Cap. XI. pag. 93. ſqq. Tot tantarumque ſane fuit virtutum Doctor Salomo, quot & quantas natura mortalis recipit, vel gratia diuina perficit. Parabolae, prouerbia, aenigmata atque effata eius ingenium inſtructiſſimum, foecundiſſimumque demonſtrant.

(*ss*) Salomonis doctrinas Hallius in titulos iuſtaque capita diuiſit digeſſitque, ſed notiones ipſas haud inueſtigauit, nec ad principia reduxit vniuerſalia.

cOBI libellum *von Salomons Leben vnd Ende*, Ienae 1670. 12. Hieremiae Drexelii *Salomonem*, Antwerp. 1660. 24. pluresque alios. Iacobi Eberti *ethicam hebraicam*, Lipſiae 1627. 4. memorat Stollivs *hiſt. erudit.* Part. III. Cap. I. §. IX. pag. 547. qui & Abbatis cuiusdam Galli, Choisy, *la vie de Salomon* 1687. 8. allegat; reliquis, qui ibi recenſentur, ſcriptoribus adde Caroli Lvdovici Stromeyeri *Meletema morale, continens introductionem ad ſapientiam, ad ductum Siracidis*, Vlmae 1719. 4. Sic etiam ſententias quasdam veterum philoſophorum congeſſit Gvaltervs Donaldsonvs, qui *locos communes ſapientiae humanae* edidit Francofurti 1602. 4. (*t*).

§. IV.

Antiquisſima morum philoſophia videtur

(*t*) Quae in obliuionem partim abierant ſententiae, enarrantur etiam in libro: *Menſchliche Scharffſinnigkeit vergangener vnd ietziger Zeiten, welche nach dem Geſchmack der heutigen Welt nothwendige Wahrheiten offenbahret, verderbliche Sitten verbeſſert, vnd die Vortrefflichkeit des Chriſtenthums erhöhet, aus dem Frantzöſiſchen ins Deutſche überſetzt, vnd mit einer Vorrede gezieret von* M. Carl Gottfried Engelschall, *Leipzig* 1733. 8. Lege etiam *Penſées choiſies ſur divers ſuiets de Morale, tirées des plus excellens Auteurs*, Pariſiis 1734. 12.

tur eſſe *mythologica.* Conſule PASCHIVM *de modis moral. trad.* Cap. II. & REIMANNI *Introd. in hiſt. litter. German.* Libr. II. Sect. III. pag. 660. ſequ. *(u)* Magnif. BVDDEI φιλοσοφον φιλομυθον in *analectis hiſt. philoſ.* pag. 45. nec non cel. viri IO. CHRISTOPH. WOLFII diſſertationes duas *de mythica moralia tradendi ratione nouantiqua.* Vitembergae 1704. publice defenſas. Bonae frugis etiam eſt M. D. OMEISII *ethica Mythologica,* ſeu diſſ. *de fabularum poeticarum ſenſu morali,* Altorf. 1684. 4. & IO. IAC. THVRMII diſſ. *de modo proponendi philoſophiam gentilium poetarum per fabulas,* Lipſiae 1666. 4. iungenda etiam GODFR. LVDOVICI *ſciagraphia ſapientiae e veteribus poetis latinis hauriendae,* Lipſiae 1695. 4. *(v)* In hac philoſophia mythologica

(*u*) NATALIS COMES *Mythol.* L. I. & L. X. de ea etiam diſſerit. Neque miramur, fabuloſam Philoſophiam pariter ac Theologiam, ſequaces innumeros ſibi conciliaſſe; etenim comparationibus, allegoriis, figuratisque dictionibus haud raro quidquam ineſt iucunditatis, id quod & PLATO & CICERO probe obſeruarunt.

(*v*) Hanc claſſem ſcriptorum occupat M. DE LAVAVR *Conference de la Fable avec l' Hiſtoire Sainte: où l' on voit, que les grandes Fables, le Culte & les Myſteres du Paganiſme ne ſont que de copies alterées des Hiſtoires, des vſages & des tra-*

gica excellit AESOPVS, (w) fabularum auctor inſignis, quae in varias (x) linguas trans-

traditions des Hebreux. Pariſiis 1731. in 2. Volum. in 12.

(w) Inter rariores codices impreſſos huc referenda eſt FRANC. TVPPI, *Parthenopaei vtriusque Iuris peritiſſimi ſtudioſiſſimique in vitam Eſopi fabulatoris lepidiſſimi, philoſophique clariſſimi traductio materno ſermone fideliſſima: & in eius fabulas allegoriae cum exemplis antiquis modernisque finiunt feliciter. Impreſſae Neapoli ſub* FERDINANDO *illuſtriſſimo & ſapientiſſimo & iuſtiſſimo in Siciliae Regno* triumphatore. *ſub Anno Domini* MCCCCLXXXV. *Die* XIII. *menſis Februarii* fol. Pontificiis quam maxime hoc opus diſplicet, figurae enim additae ſunt fabulis, Romanorum pontificum res geſtas adumbrantes. Conf. MAITTAIRIVS *Annalium Typograph.* Tom. I. pag. 471.

(x) *Le favole Greche d' Eſopo, volgarizzate in rime Anacreontiche Toſcane da* ANGIOL MARIA RICCI, *Lettore di lettere Greche nello ſtudio Fiorentino. Con alcune Operette del medeſimo, vtili per lo ſtudio della lingua greca*, edit. Florentiae 1736. in 8. qui non minus in praefatione huius verſionis refellit vitam, quam MAXIMVS PLANVDES compoſuit. Iuris publici factae etiam ſunt AESOPI fabulae, iunctae PHAEDRI, DE PILPAI, & DE LA MOTTE fabulis, Hamburgi 1731.. Inſcriptus eſt liber: ESOPE *en belle humeur, ou l' Elite de ſes Fables, enrichies des Figures, des Diſcours moraux & des Quatrains. Aux quelles on a joint les plus belles Fables de* PHEDRE, *de* PILPAI, *& de Mr de la* MOTTE, *avec les Devoirs de l' honnête homme, ou, Maximes politiques & morales, tirées des plus celebres*

tranſlatae prodierunt, ita vt Ebraei quoque illas in lingua ſua legant. Teſte Gellio, in *Noctibus Atticis* Lib. II. Cap. XXIX. *quae vtilia monitu ſuaſuque erant, non ſeuere, non imperioſe praecepit & cenſuit, vt philoſophis mos eſt, ſed feſtiuos delectabilesque apologos commentus,* res ſalubriter ac proſpicienter animaduerſas in mentes animosque hominum cum audiendi quadam illecebra induit. Habemus hodie fabulas ſub nomine Aesopi, ab eodem effictas quidem, non autem ab ipſo, ſed ab aliis, in ſcripturam redactas. (y) Prodierunt autem iſtae cum *Aldi*

lebres Ecrivains de ce Siecle, pour ſervir d' inſtructions aux perſonnes, qui ont à vivre dans le grand monde, par Charles Movton, in 12. Accenſendus liber, cui index: *Les Fables d' Eſope, Frygien, avec celle de Philelphe. Traduction nouvelle, enrichie des Diſcours moraux & hiſtoriques.* Adiectae ſunt *Les Fables diverſes de Gabries, Avienus, & les Contes d' Eſope, par M. de* Bellegarde, Vltraiecti 1734. II. Volum. in 8.

(y) Morales fabulae omnes ſortiuntur nomen Aeſopicarum. Aeſopus quidem auctor earum non eſt, quoniam iam Homeri & Heſiodi aetate fuerunt in vſu; ſed ob excellentiam Aeſopicarum fictionum, nomen ſpeciei generi inditum fuit. Quae vero generatim de fabulis moneri poſſent, reperiuntur ſub initium fabularum acutiſſimi de la Motte, vid. *Fables Nouvelles, dediées au Roy* A. 1719. Pariſiis 4. De Aeſopicis ſpeciatim

Aldi Manutii interpretatione latina, Gabriae ſabulis 43. atque *Aeſopi vita* a MAXIMO PLANVDE compoſita, adiunctisque aliquot gnomicis ſcriptoribus, Francofurti ad Moenum 1583. 8. Edidit poſtea illas IOACHIMVS CAMERARIVS, addiditque narrationes alias cum hiſtoria vitae fortunaeque Aeſopi, Lipſiae 1578. 1589. 1600. 8. Eſt & elegantiſſima illarum editio h. t. AESOPI *Phrygis fabulae, elegantiſſimis iconibus veras animalium ſpecies ad viuum adumbrantes.* GABRIAE *fabellae* XLIV. Βαϑραχομυομαχια *Homeri,* Γαλεωμυομαχια, h. e. *felium ac murium pugna, tragoedia Graeca. Haec omnia cum latina interpretatione.* Lugduni apud Ioan. Tornaeſium 1551. 12. Praemiſſa ſunt APHTHONII Sophiſtae *de fabulis*, & PHILOSTRATI *de imaginibus* αποσπασμαλια, & MAX. PLANVDIS *vita Aeſopi*, cum interpretatione latina. Inſignis vero eſt Soloeciſmus a Gallo famigeratiſſimo IOANNE DE LA FONTAINE in praefatione *fabulis ſelectis* (z) praefixa commiſſus, qui inde com-

ciatim conf. *Lettres choiſies de M.* SIMON, Tom. IV. pag. 110.

(z) DE LA FONTAINE, inter Gallos molliſſima dulcedine carminum memorabilis, Phaedrum & Aeſopum feliciſſime expreſſit; eius *Fables choiſies miſes*

commenta *Planudis* defendere voluit, quod aeuo proximus Aeſopo fuerit. *Comme Planudes*, inquit, *vivoit dans vn ſiecle, où la memoire des choſes arrivées à Eſope ne devoit pas etre encore eteinte, j'ai cru, qu'il ſçavoit par tradition ce qu'il a laiſſé;* quum tamen integra fere octodecim ſecula *Planudem* viuendo anteceſſerit Aeſopus. conf. FABRICII *biblioth. Graecam* Lib. II. Cap. IX. §. II. Lege etiam (*a*) M. FRIED. GOTTHILF. FREYTAGII diſſ. *ad Maximi Planudis narrationem de inſigni Aeſopi deformitate*, Lipſiae 1717.

miles en vers, quam ſaepiſſime recuſae ſunt; nuper etiam nitidiſſimis typis Hamburgi 1731. II. Tom. in 12. Audiatur de eo *Mr.* DE LA MOTTE in diſſertatione, fabulis nouis Regi conſecratis praemiſſa pag. 24. *La Fontaine nous tient lieu d'Eſope, de Phedre & de Pilpai; Il a choiſi ce qu'il a trouvé de meilleur dans les trois; & s'enrichiſſant encore de ce qu'il a pu recueillir de pareilles allégories éparſes de coté & d'autre; il nous a donné cet ample Recueil de fables, qui fait tant d'honneur à la Poeſie Françoiſe: &c.*

(*a*) Planudes ſeculo XIV. innotuit; teſte OLEARIO in *Bibl. Eccleſ.* Tom. I. p. 479. ob aniles autem fabulas ſuſpectus omnibus, vid. BAELIVS in Dictionar. Hiſt. Crit. Tom. II. pag. 1112. RICHARDVS SIMONIVS in *Bibl. Crit.* Tom. IV. Ep. XVII. pag. 132. F. VAVASSOR de *ludicra dictione* p. 21.

1717. in qua ſimul exiſtentia Aeſopi aduerſus HEVMANNVM adſtruitur. Addi poſſunt *les fables d' Eſope Phrygien, illuſtrées de diſcours moraux, philoſophiques & politiques; nouvelle edition, où ſont adioutées les fables de Philelphe, avec des reflexions morales par Mr.* BAVDIN, Pariſiis 1659. 8. *De philoſophia Aeſopi* confer *die neue Bibliothec* Tom. III. pag. 611. ſequ. & *Acta philoſ.* Part. VII. pag. 147. eorundem vero Part. VIII. pag. 253-275. vita Aeſopi deſcribitur, collata Part. VI. Diſſ. II. pag. 947. ſeqq. IVLII LANDI, Itali, *Vita di Eſopo Frigio, in Venezia* 1619. 8. ex *Planude* maximam partem deſcripta eſt. Elegantiſſimus vero liber eſt *la Vie d' Eſope par Mr.* BACHET DE MEZIRIAC 1632. & 1646. 16. (*b*) quae latine reddita praefixa legitur editioni Aeſopi Oxonienſi 1716. 8. confer *les Memoires de litterature* Tom. I. Artic. VII. pag. 76. ſequ. & RICHARDI BENTLEII *diſſertation vpon Eſop's fables*, quae Londini 1697. 8. prodiit. (*c*) Inter latinos idem egit PHAE-

(*b*) Germanice etiam verſa eſt Meziriaci hiſtoria a IOANNE ANDREA PFEFFERKORNIO, vid. *Acta Philoſoph.* Vol. I. pag. 972.

(*c*) Indoſtanus praefectus PILPAY, inter morum ſcriptores locum haud vltimum tenet; laudandus eo magis, quoniam praeeuntem non habuit, quem ſequeretur. Negari etiam non poteſt, praeclaras pru-

PHAEDRVS, (*d*) cuius *quinque fabularum Aeſopicarum libri* exſtant. Suppreſſo nomine fabulis hiſce tanquam ſuis vſi ſunt NICOLAVS PEROTTVS & GABRIEL FAERNVS. Horum tamen plagium patuit, poſtquam PETRVS PITHOEVS illas primus vulgauit Auguſtoduni Tricaſſium 1596. 12. (*e*) Prodierunt inde cum *Conradi Rittershuſii, Ioannis Meurſii* notis & *Caſparis Scioppii* ſpicilegio, Antwerpiae 1610. 8. Poſtea ISAAC NEVELETTVS, qui etiam Μυθολογιαν *Aeſopicam* Francofurti 1610. edidit, *Phaedrum* cum notis ſuis recudi curauit inter fabulas variorum auctorum *graecas*, 207. *Aeſopi*, 40. *Aphthonii*, 54. *Gabriae*, & *lati-*

prudentiae ciuilis regulas ab eo praecipi, licet artem, ſuaui probabilique modo fingendi, poſthabuerit ſaepe. Ceterum a Perſis Arabibusque hae fabulae translatae ſunt; vti etiam a gentibus Europaeis. Gallica verſio: *Les fables de Pilpay, Philoſophe Indien, ou la conduite des Grands & des Petits*, edit. Pariſiis 1702. in 12. prae reliquis nota eſt.

(*d*) Phaedrum nunquam exſtitiſſe Scriuerius & alii opinati ſunt, quum tamen apud MARTIALEM Ep. XX. *Lib.* III. de eo mentio facta fuerit. Deſcriptiones eius floridae ſunt, in quibus perplura eminent eleganter & ſententioſe dicta, quae Aeſopi ſimplicitatem ornant & reddunt ſplendidiorem.

(*e*) Conf. IACOBVS THOMASIVS de plagio litterario.

latinas 60. *anonymi* veteris, in bibliotheca Palatinâ repertas verſibus elegiacis, tum fabulas 42. *Auieni*, eodem carminis genere ſcriptas, & *Laurentii Abſtemii*, recentioris ſcriptoris, fabulas 199. ſermone ſoluto, apud *Commelinum* 1610. 8. atque ex iterata editione Francofurti 1660. 8. Optima vero editio eſt *Ioannis Schefferi*, Argentorati 1673. 8. cui, praeter proprias notas, *Franciſci Guieti* animaduerſiones & IOANNIS FREINSHEMII indicem locupletiſſimum adiecit. (*ee*) Plures editiones enumerat IOANNES ALBERTVS FABRICIVS in *bibliotheca* ſua *latina* pag. 54. 55. Nec deſunt inter Gallos recentiores, qui idem argumentum adgreſſi fuerunt, quorum celebriores recenſuit STOLLIVS *hiſt. erudit.* Tom. III. Cap. V. §. XXXIV. ſequ. pag. 709. ſequ. Quibus hodie haud abſimiles ſunt, qui per *fabulas Romanenſes* moralia tradi poſſe exiſtimant, (*f*) licet hae vitiorum potius ſint

(*ee*) Verſiones Gallicae exſtant variae. Prima a *Meſſieurs de* PORT ROYAL 1646. edita interpretatio, ſemper erit notabilis. De ea, quae Pariſiis 1727. 12. typis deſcripta eſt, vid. *Iournal des Sçavans* menſe Mart. 1728. pag. 316.

(*f*) Philoſophis inuentio fabularum Romanenſium adſcribitur. DEARCHVM Ariſtotelis ſectatorem, primum iſtiusmodi poematis proſaici auctorem eſſe,

ſint incitamenta, quam ad virtutem fundamenta. (g) Elegantiſſimus eſt HVETII liber

eſſe, perhibent veteres perplures. Non refragatur PHOTIVS, quippe qui tradit, Diogenis librum de Diniae & Dercyllis amoribus occaſionem praebuiſſe multis, ſcripta ſua ad hoc exemplum formandi. Vix vero vlla gens reperiri poterit, quae Romanenſes fabulas aut validius diligat, aut facilius ſufficiat elaborationi earum, quam Gallica. Gallorum inquam ingenia, vigore & lenitate mixta, maximam partem earum, quae poſteritatem tulere, compoſuerunt. Huc refertur illorum *Telemachus*, de quo deinceps, *Palmerin d' Oliva*; *Amadis*; *Cyrus & La Clelie*; *Cleopatra*, *Caſſandra*. Apud Hiſpanos *Don Quixot* & *Diana* celebrantur. Apud Italos LOREDANO & MARINO, nec non BIONDI, variis ſcriptis generis huius innotuere: Inter nos autem leguntur diligenter *Arminius*, *Aramena*, *Banniſa*, *Hercules*, *Herculiſcus* atque *Octauia*.

(g) *On regarde un Roman, comme un Ouvrage fait uniquement pour amuſer. Ce ne doit pas être là le but pour lequel on doit le compoſer. Tout Livre, qui ne joint pas l' Vtile à l' Agréable, eſt peu digne de l' Eſtime des Connoiſſeurs. En amuſant l' Eſprit, il faut inſtruire le Coeur. C' eſt par là, que les plus grands Hommes ont illuſtré leurs Ecrits.* Ita auctor *Litterarum Iudaicarum*, Tom. II. Epiſt. XXXII. pag. 13. ſqq. Ibidem de fabulis Romanenſibus vere diſputantur plura. An vero poemata vocari mereantur, argute diſquirit abbas FRAGVIER in *Memoires de Litterature, tirez des Regiſtres de l' Academie Royale des Inſcriptions & Belles Lettres*;

liber *de l' origine des Romans*, gallice ſaepius, & latine etiam cum libris duobus *de interpretatione*, Stadae 1688. 8. editus. GOTTHARDI HEIDEGGERI *Mythoſcopia Romantica*, *oder Diſcours von denen ſo genanten Romans*, Tiguri 1698. 8. prodiit. Adde STOLLIVM l. c. Part. I. Cap. V. §. LXVII. pag. 234. ſeqq.

§. V.

Succedunt ſcripta moralia Ariſtotelis. (*h*) Inter haec praecipui ſunt *libri decem Ethicorum*

Lettres; *depuis l' année* 1718. *jusques & compris l' année* 1725. Tomo V. N. XIII.

(*hh*) In Ethicorum libris veritatis tramitem raro ſequitur Ariſtoteles. Ceterum Politicae nomine eos potius inſigniri debere, quam Ethicae titulo, beatus LVTHERVS Tom. I. Opp. Altenb. fol. 505. arbitratur, cui equidem adſenſerim. THOMASIVS in *ſeinen kleinen Schrifften*, Num. II. pag. 74. recte multa carpit; miror itaque, qui fiat, vt MELANCHTHON in *Apologia Auguſtanae Confeſſ.* pag. 62. dixerit: *de moribus adeo erudite ſcripſit Ariſtoteles*, *nihil vt de his requirendum ſit amplius.* Tam certum enim eſt, quam quod certiſſimum, tantum de legibus ciuilibus ab eo eſſe notiones formatas, & metaphyſicas regulas plures, quam morales praeſcriptas. Videamus placet, quatenus haec doctrina progrediatur, in IOANNIS GEORG. WALCHII *parergis academicis* pag. 328. LACTAN-

rum ad Nicomachum ſcripti, quos ipſi NICOMACHO quidem attribuendos potius putat CICERO, V. *de Finibus*, Cap. V. Pro ARISTOTELE tamen conſenſus eruditorum militat. Praeter TVLLIVM etiam FRANCISCVS PATRITIVS hos libros Ariſtotelis filio tribuit, cuius argumenta examinat SAMVEL RACHELIVS *Introd. in philoſ. moralem Ariſtotelis* Cap. IX. *Epitomen* ex his dedit THEOPHILVS GOLIVS, (*i*) profeſſor Argentinenſis, Argent. 1592. 8. OWENI GVNTHERI *libros Ethicam Ariſtotelis latinis verſibus comprehendentes*, Helmſtadii 1585. 8. citat

CTANTIVS iam olim *Inſtitut. diuinar.* Lib. VI. Cap. VI. in moralia Ariſtotelis ſaeuire conſueuit; nihilominus de iuſtitia multa protulit in medium Ariſtoteles, quibus fructus ineſt inſignis. LEIBNIZIVS quoque definitionem iuſtitiae, ab Ariſtotele conceptam, contra GROTIVM defendit, non ſine ratione. Vid. diſſertatio eius *de complexionibus*, in Corollar. IV. edit. Lipſiae 1666. conf. etiam praefatio *Codici iuris gentium diplomatico* praemiſſa.

(*i*) Index huius libri eſt: *Epitome doctrinae moralis ex decem libris ethicorum Ariſtotelis ad Nicomachum collecta*; ſed auctor placita Ariſtoteli adſignat, quae ne Lynceus quidem in fonte Ariſtotelico inuenire poterit, v. g. Lib. II. Cap. VI. amorem erga Deum, cultumque diuinum. Idem quoque Politicae compendium ex Ariſtotelis placitis compilauit. Vtrumque opus Argentorati 1621. 8. excuſum.

citat Stollius *hiſt. erudit.* Tom. III. Cap. I. §. XXXIV pag. 600. Iacobus quoque Thomasius *breuiarium Ethices Ariſtotelicae* ex libris ad Nicomachum, Lipſiae 1668. 8. conſcripſit, catalogo *verſionum latinarum* librorum ad Nicomachum addito. Nec deſunt etiam, qui *Eudemiorum libros*, Aristoteli vulgo adſcriptos, ei abiudicent, Evdemivm Rhodium, quendam Ariſtotelis diſcipulum, ſubſtituentes, licet ſtilus potius & tractandi ratio pro Ariſtotele faciat. *Magna Moralia* etiam Aristotelis eſſe, conſentiunt plerique, licet *de virtutibus & vitiis* librum ipſi denegent. Plures autem exſtant in Nicomachicorum libros commentarii, cur vero non etiam in *Eudemia* & *magna moralia?* cauſam adfert Paschivs *Introd. in rem litter. moralem* Cap. II. §. VI. (*k*) *Aldus Manutius* edidit Evstratii, Aspasii, Michaelis Ephesii commentarios, Venetiis 1536. fol. Hos autem

(*k*) Mentem finemque Ariſtotelis nec quiſquam commentatorum eſt adſequutus; etenim ad conſeruandam rempublicam conſcripta ſunt potius Ariſtotelis praecepta, quam ad formandos mores honeſti regulis conuenienter. Omnes hinc libri politici ſunt, qui ethici vocantur vel ab ipſo Ariſtotele vel a ſequacibus. Hoc eo magis obſeruandum eſt, quoniam Machiauelli Princeps, de quo infra erit dicendum, ex parte Ariſtotelem habuit praeeuntem.

autem graece tantum ab *Aldo* editos in latinum ſermonem tranſtulit IOANNES BERNHARDVS FELICIANVS, (*kk*) Pariſiis 1543. fol. adiecta diſſertatione *de duplici hominis vita, actiua & contemplatiua, ex mente Ariſtotelis.* Graeco-latinos edidit SAMVEL RACHELIVS, Helmſtadii 1662. 4. vbi praemittitur *Hermanni Conringii* epiſtola, in qua de horum aetate atque ſtudiis diſſerit. Iungenda his eſt *Anonymi paraphraſis graeca librorum moralium Ariſtotelis*, ex recenſione & verſione DANIELIS HEINSII, Lugduni Bat. 1607. 8. Nec omittendae ſunt Io. ARGYROPVLI (*kkk*) *Commentationes in moralia*

(*kk*) FELICIANVM merito dixeris interpretem ſuae aetatis diligentiſſimum, licet enim verſiones eius Paraphraſium nomine rectius inſigniantur, quam translationum titulo, nec politiſſimae ſint, nec mentem ſcriptorum adcurate exprimant, attamen innumeris libris lumen iis accendit auctor. Praeterea hiſtoriam animalium Ariſtotelis, Alexandri Aphrodiſienſis commentarios, Analyticorum librum primum, Porphyrium de abſtinentia, & perplures alios reddidit latine ſcriptores. Vid. BAILLET *jugemens des Savans ſur les Traducteurs Latins*, Tom. II. Part. III. pag. 332. edit. Amſtelod. 1725. HVETIVS de *clar. interpret.* Lib. II. pag. 166.

(*kkk*) Latine interpretatus etiam eſt Phyſicam Ariſtotelis Argyropulus; THEODORI GAZAE fuit amiciſſimus; hic quoque verſionem ſuam in flam-

lia Ariſtotelis a ſe conuerſa, Lipſiae 1511. & Coloniae 1606. 8. (*l*) Exſtat quoque *Ethicorum Ariſtotelis explicatio* accuratiſſima Ioach. Camerarii, poſt eius obitum a filiis prelo permiſſa, Francofurti 1578. 4. qui & Αριθμολογιας Ηθικην conſcripſit, Baſileae 1551. 8. excuſam, & *Dialogum de vita aetatem puerilem decente*, Lipſiae 1563. 8. Lege Fabricii *biblioth. graecam* Lib. III. Cap. VI. §. XXIX. Emanvelis Thesavri librum, *la Filoſofia morale deriuata dal alto fonte del grande Ariſtotile, Turini* 1671. (*ll*) & Venetiis 1674. 12. tanquam *elegantem commentariolum* commendat Morhofivs *Polyhiſt.* Tom. III. Lib. I. pag. 483.

§. VI.

Ariſtoteli proxime ſuccedunt illius ſectato-

flammas coniecit, ne palmam Argyropulo praeripuiſſe videretur, Conf. Pavlvs Iovivs *Elog.* CXXVII.

(*l*) Legiſſe iuuabit, de morum diſciplina Ariſtotelis, *Obſ. Hal.* Tom. IX. Obſ. VII. pag. 200. ſqq. add. Bosivs de *Compar. Prud. Ciuil.* Num. XV.

(*ll*) Latinitate donatus a P. Adamo Vlrich, I. V. D. & Profeſſore Codicis, Herbipoli 1730. 8. praeeuntem habuit interpretem latinum Cyprianvm Lentvlvm, cuius verſio latina Norimbergae 1692. prodiit.

ctatores & diſcipuli. THEOPHRASTVS ERESIVS inter hos praecipuus eſt, cuius *opera omnia graece & latine ex Theodori Gazae interpretatione* edidit atque emendauit *Daniel Heinſius*, Lugduni Batauorum 1613. fol. Egregii ſunt eiusdem *characteres ſeu notationes morum*, (m) qui graece & latine cum ſcholiis Cl. *Auberii* prodierunt Baſileae 1582. 8. poſtea cum verſione *Iſaaci Caſauboni*, (n) Lugduni 1612. 8. recuſi Helmſtadii 1686. 4. de quibus infra pluribus. Nec minus aeſtimandi ſunt M. TVLLII CICERONIS *de officiis libri* III. qui ex editione optima *Ioannis*

(m) Eruditionis nomine clarus COSTE, egregiam *characterum* THEOPHRASTI & *de* BRVYERE editionem II. Tomis in 12. exhibuit, THEOPHRASTO additis notis atque animaduerſionibus, Bruyeriique libro collato cum aliis editionibus. Amſtelodami 1731. Attamen mutilum mancumque adhuc eſt Theophraſti opus, principiis nitens Ariſtotelis, cuius doctrinam in moralibus ieiunam ſiccamque plerumque eſſe, ad §. antecedentem declarauimus.

(n) Cum ISAACI CASAVBONI & IO. CORN. DE PAVW notis prodierunt etiam Vltraiecti 1737. in 8. vna cum multis lectionibus variantibus. Alias in pretio eſt PETRI NEEDHAMI editio Cantabrigienſis 1712. 8. Conf. Acta Erudit. Lipſ. A. 1713. pag. 394. Anglice autem characteres Theophraſti reddidit EVSTATHIVS DVGHDILI, vid. *Gelehrte Zeitungen* A. 1715. pag. 100.

nis Georgii Graeuii prodierunt Lugduni Batauorum 1688. 8. neque tamen contemnenda eſt editio, quae cum commentario & notis *Samuelis Rachelii* prodiit Francofurti 1668. 8. quibus multa enodantur moralia. Repetitis typis dignum duxit hunc commentarium IOACHIM. MEIER, & nouae, quam curauit, editioni *Officiorum*, (*o*) vna cum IASONIS DENORES *inſtitutionibus in philoſophiam Ciceronis*, & VLRICI OBRECHTI ſchediaſmate in *Somnium Scipionis*, addi iuſſit; Lipſiae 1721. 8. duobus tomis. Alia eſt HIERONYMI WOLFFII, quae Baſileae prodiit 1579. f. Iungi poſſunt *les offices de Ciceron traduits en François, ſur la nouvelle edition latine de Graeuius, avec des notes & des ſommaires des chapitres par l' auteur de la traduction des Lettres de S. Auguſtin, à la Haye* 1692. (*p*) Addi poſſunt CICERONIS V. *libri de finibus bonorum & malorum* diuerſimode editi; *Tuſcula-*

(*o*) De perrara Fuſtii officiorum Ciceronis editione 1466. 4. impreſſa, vid. fautoris mihi exoptatiſſimi MAITTARE *Ann. Typogr.* Tom. I. pag. 274.

(*p*) Vix vllius gentis hominem inueneris, cuius curam, edendis Ciceronis Officiis adhibitam, THOMAE TOOLY diligentiae compares; qui quidem ea emiſit in lucem Oxoniae 1717. 8. Conf. *Acta erudit. German.* Vol. V. pag. 345.

ſculanarum quaeſtionum libri V. (*q*) *Cato maior*, ſeu *de ſenectute*; *Laelius* ſeu *de amicitia*; & *paradoxa Stoicorum*. Lege IO. CHRISTOPHORI FVGMANNI diſſ. *de Ciceronis philoſophia morali*, Vitembergae 1677. 4. (*r*) Referri huc etiam poſſunt SEVERINI ANICII MANLII BOETII *libri* V. *de conſolatione philo-*

(*q*) Vid. quoque *Tuſculane de* CICERON, *ſur le mepris de la mort, traduite par* M. *l' Abbé d'* OLIVET, *de l' Academie Françoiſe, avec des Remarques de* M. *le Preſident* BOVHIER, *de la même Academie, ſur le Texte de Ciceron. On y a joint le Songe de Scipion.* Pariſiis 1732. 12.

(*r*) THOMAE WOPKENS *lectionum Tullianarum*, ſiue in opera quaedam Ciceronis philoſophica animaduerſionum criticarum, *libros* III. Amſtelodami 1730. 8. excuſos, aeſtimant omnes quotquot iniquo partium ſtudio non ducuntur. Ceterum fatemur, in ſcriptis philoſophicis Ciceronem auſum eſſe, quae nemo auderet Romanus; perfeciſſe, quae a nullo niſi doctiſſimo ſectae ſuae perfici poſſent. Sed lectoribus vanas atque immenſas laudes obtrudit auctor libri dicti: *Memoires Secrets de la Republique des Lettres* Epiſtola IV. pag. 262. *Les Ouvrages Moraux*, inquit, *de ce Philoſophe* (Ciceronis nimirum) *ſont ſi beaux, qu' ils n' ont pu jusqu' ici être égalés; je ne ſai ſ' ils le ſeront jamais. J' aimerois mieux avoir fait les Offices de Ciceron (oui, Monſieur, je tranche le mot) que tous les Livres Moraux qu' ont écrit les Theologiens. Les autres Traités qu' il a compoſés dans le goût de cet Ouvrage ſont auſſi remplis d' excellentes choſes.*

philoſophiae, quos recenſuit & cum optimis notis edidit *Ioannes Bernartius*, Antwerpiae 1607. 8. & in vſum Delphini *Petrus Callyus*, Pariſiis 1680. 4. Editio *Renati Vallini* Lugd. Bat. 1656. 8. prodiit. *Ioannis Henrici Ackeri* cura, Rudolſtadii etiam excuſa eſt 1711. 8. & *Lipſii Gronouiique* notas, ac *Mureti orationem* in hunc librum, ſimul exhibet. Vita Boetii exſtat in Clerici *bibliotheque choiſie* Tom. XVI. pag. 192. ſequ. Exſtat Theodori Pvlmanni *de metris Boetianis libellus*, Hanouiae 1607. 8. apud *Vechelium*, confer *Scaligerana* pag. 62. edit. Coloniae 1695. 12. Adriani Baillet *Jugements des Sçavans* Tom. IV. Part. II. num. 1200. Optima autem eſt editio, quae Lugd. Bat. 1671. 8. cum notis integris *Vallini* & *Sizmanni*, ac prolixa *Petri Bertii* praefatione, in qua omnia *Boetii* ſcripta recenſentur, excuſa eſt. *Metaphraſin* huius libri *germanicis verſibus* redditam, & ανωνυμως Solisbaci 1667. 12. exſcriptam, celeb. virum Christianvm Knorrivm a Rosenroth auctorem habere, inter omnes conſtat. conf. *bibliothecam Thomaſianam* Part. XVI. Num. I. pag. 823. ſequ. Elegantiſſimus quoque libellus eſt, titulo *Conſolationum philoſophicarum & meditationum in aduerſis*, Iacobo Sadoleto

TO & IOACH. CAMERARIO auctoribus, a filio huius Francofurti 1577. 8. editus.

§. VII.

Sequuntur *Scholaſtici*, (*s*) inter quos primas fert THOMAS de AQVINO, qui ſcripſit *lectiones ethicas*, a *Nicolao Remigio*, Venetiis 1636. f. poſt Pariſiis 1640. f. editas. (*t*) Hoc opus multis olim aeſtimatum & auro contra aeſtimatum fuit. Sic etiam *ſecunda ſecundae ſummae Theologicae* (*u*) ad moralem diſciplinam facit. (*uu*) PASCHIVS *Intro-*

(*s*) GEBHARDI THEODORI MEIERI *introductio in vniuerſum Theologiae Moralis ſtudium* hic videatur pluribus; nec non Io. FRID. MAYERI *Biblioth. ſcriptorum Theologiae moralis*, ſubnexa Strauchii compendio Theologiae moralis; & LE BLANC in *Hiſtoria Congregationum de auxiliis gratiae* paſſim.

(*t*) De varia fortuna Aquinatis in ſcholis pontificiorum, praeſertim Gallorum, vid. ECHARD *Script. Ord. FF. Praed. Tom. I.* PETRVS ZORNIVS Tom. I. Opuſc. pag. 445.

(*u*) In itinere litterario MABILLONIVS teſtimoniis edoctus eſt euidentibus, Thomam, *ſummae* iſtius particulam tantum conſcripſiſſe. Nos ſupra de eiusmodi contentionibus Tom. I. Cap. II. § IV. pag. 53. ſq. fecimus verba. Vid. etiam *Hiſtoire critique de la Philoſophie* Tom. III. pag. 316.

(*uu*) LOVIS MORERI non ambigit, quin ita de Tho-

 ma

Introductione Cap. II. §. XII. *primo*, inquit, *loco huc referendus eſt* ALBERTVS MAGNVS, *cuius opera in* XXI. *tomos digeſta*, *cura Petri Jammii* Lugduni 1651. fol. *prodierunt*, *exhibentque inter alios* XVI. *libros philoſophiae moralis*, *ea ingenii felicitate compoſitos*, *vt Ariſtotelem non inepte explicuerit.* (v) Hos excipiunt, qui in Ariſtotelis moralia fuerunt commentati, DONATVS ACCIAIOLVS, cuius *commentarius in ethicam Ariſtotelis* prodiit Venetiis 1576. 4. Plagii accuſatur a NAVDAEO in *bibliogr. politica* pag. 57. edit. *Conring.* Excuſatur a SCHEVRLIO *bibliogr. morali* §. LXXXII. & PASCHIO in *Introd.* Cap. II. §. XIII. *Acciaiolo* iungendus FRANCISCVS PICCOLO-

ma de Aquino diſſerat : *Ses Opuſcules ſur des queſtions de morale*, *montrent auſſi la juſteſſe de ſon ſens & ſa prudence chrétienne :* & paullo ante: *Soli de dans l' etabliſſement des Principes*, *exact dans les raiſonnemens*, *habile dans le choix des preuves*, *ferme dans la reponſe aux objections*, *judicieux dans le diſcernement des queſtions*, *clair & prêcis dans l' expreſſion*, *il ſera toujours le modéle des Theologiens.* Conf. *Le Grand Dictionaire Hiſtorique* ſub voce *Thomas d' Aquin.* Sed quantum diſtant ab illo iudicio noſtrates ?

(v) Tom. I. Cap. II. §. IV. p. 50. de hoc mentio facta eſt; praeter ibi memoratos ſcriptores, qui Albertum poſteritati commendarunt, nominandus nobis eſt LEHMANNVS in *Chron. Spirenſi* Lib. V. Cap. XC. ALBERTVS DE PRVSSIA in Vita Alberti M.

COLOMINAEVS, (*vv*) cuius *vniuerſa philoſophia de moribus* in X. gradus diſtributa, recuſa eſt Francofurti 1625. 8. vterque tamen *Thomam* ſequitur. Maiori cum elegantia illud egerunt alii. IOACHIMVS CAMERARIVS, (*w*) cuius *Commentarius in ethicam Ariſtotelis* Francofurti 1578. 4. prodiit, PETRVS VICTORIVS, cuius *commentarius in ethicam Ariſtotelis, Florentiae* recuſus 1584. f. & MARCVS ANTONIVS MVRETVS, (*x*) cuius *commentarius* exſtat Ingolſtadii excuſus 1602. 8. atque iſti ad genuinam textus explicatio-
nem

(*vv*) Agitabatur procellis aduerſariorum philoſophia FRANCISCI PICCOLOMINAEI. Praecipue IOANNES ZABARELLA eam impugnauit; hic vero in editione moralis diſciplinae 1583. impreſſae refellebatur, nec non in libro: *Comes Politicus aduerſus Ioannem Zabarellam*, inſcripto. Vix vllius aetatis hominem inueneris, cuius ſtudium Platonem cum Ariſtotele conciliandi, induſtriae Piccolominaei compares.

(*w*) Vid. de eo THOV & TEISS. in Elog. Tom I. pag. 412. Tom. II. pag. 237. DV PIN in *Bibl. des Auteurs Separés* Tom. I. P. II. pag. 462. FABRICIVS in *Hiſtoria Bibl. Fabr.* Part. IV. pag. 35.

(*x*) Conf. de Mureto THOV & TEISS. *Elog.* Tom. II. pag. 37. & Tom. III. pag. 313. KLEFKERVS in *Bibliotheca Er. Praec.* pag. 255. IO. FRANCISCVS BVDDEVS in Theſibus *de atheiſmo & Superſtitione* pag. 255. THEOPHILVS SPIZELIVS *in ſcrutinio atheiſmi* pag. 22.

nem & emendationem faciunt. Conciſi magis ſunt, ſed elegantiores, OBERTVS GIFANIVS atque ANTONIVS RICCOBONVS, (y) illius *commentarius* Coloniae prodiit 1608. 8. qui non tam ad textum faciunt, quam potius, vt interiora moralium dogmata enodent. Exſtant praeterea *variorum opuſcula moralia* a IOACHIMO CAMERARIO edita, Francofurti 1583. f. GVALTERI BVRLAEI *commentarius in Ariſtotelis ethicam*, Venetiis 1521. f. ANDREAE AIDII *clauis philoſophiae moralis*, Oppenheimii 1615. 8. EDVARDI BREEREWOODI *commentaria in ethica Ariſtotelis*, Oxonii 1640. 4. & ſimiles, de quibus tacere praeſtat, quam plura monere.

§. VIII.

Scholaſticos ſequuntur, qui vulgo dicuntur *Moraliſtae*, quos tamen ex parte Theologi atque ICti ſibi vindicant. Horum autem ex ſectatoribus Thomae, Ieſuitis & Hiſpanis, (yy) habentur quam plures. (z)

(y) RICCOBONI ſcripta ac vita illuſtrantur in Elog. THOV & TEISS. Tom. II. pag. 304.

(yy) Inter Hiſpanos VASQVEZ, HENRIQVEZ, RODERIQVEZ, FERDINANDEZ, DICASTILLO eminent. Conf. D. NICOL. HIERONYMI GVNDLINGII *Otia* P. I. pag. 49.

(z) Inter ineptos ſcholaſticos inſanire deſiit IO. AZORIVS, qui edidit *inſtitutiones morales*, Lugduni 1625. fol. THEOPHILVS RAYNAVDVS inter Ieſuitas non minimus aeſtimatur, cuius exſtat *de morali diſciplina* tractatus ſingularis *ad Theologiam aeque ac iurisprudentiam accommodatus*, Lugduni 1629. f. atque alius *de virtutibus & vitiis*, Lugduni 1634. f. Eiusdem tenoris eſt FERDINANDI de CASTRO-PALAO opus *de virtutibus & vitiis*, quod *Lugduni* prodiit 1649. f. III. Tomis, multis aeſtumatiſſimum. (zz) Adnectendi quo-

(z) Inter ſe contenderunt ii, qui S. Thomae cauſſam agunt, de doctrinis eius moralibus. Ordini S. Dominici addicti quidem profitentur Thomae dogmata; attamen alii Thomae placita diſtinguunt a Dominicanorum adſertis. DIDACVS ALVAREZ & THOM. DE LEMOS interim deſcribunt Thomae ſententias, claſſesque Thomiſtarum enumerant; hic in *Panoplia gratiae*; & *Hiſtoria Congregationis de auxiliis gratiae*, ille autem in libro *de auxiliis diuinae gratiae & humani arbitrii viribus.*

(zz) *Penſées du Pere* BOVRDALOVE' *de la Compagnie de Ieſus, ſur divers ſujets de Religion & de Morale* huc faciunt. Operis huius Tomus III. prodiit Pariſiis 1735. 12. inprimis autem *Reflexions ſur les principales veritez de la Religion, extraites des plus beaux endroits des Saints Peres. Dédiées à Madame la Ducheſſe d' Orleans, premiere Princeſſe du Sang* Pariſiis 1726. 12. in quibus auctor veritates morales collegit vnice, atque exempla eloquen-

quoque ſunt DOMINICI SOTI libri tres *de natura & gratia*, Pariſiis 1549. 8. (*a*) De morali diſciplina vero Ieſuitarum, lege librum gallica lingua ſcriptum: *La Morale des Jeſuites, extraite fidelement de leur livres, à Cologne* 1702. 12. editum, ſaepiusque recuſum. (*b*)

§. IX.

quentiae patrum. Conf. *Iournal des Sçavans* menſe Aug. 1728. pag. 496. ſqq.

(*a*) Cum paucis aeui noſtri comparari poſſunt *Eſſais ſur divers ſujets de Litterature & de Morale, diviſés en deux parties, par l' Abbé* TRVBLET, Pariſiis edit. 1735. II. Tom. in 12.

(*b*) Conf. quoque *Nachdenckliche Vergleichung der Sittenlehre der Heyden mit derienigen, die man heutiges Tages bey den Ieſuiten, vnd in der Conſtitution Pabſts Clementis* XI. *antrifft*, 1728. 8. & ARNAVLD in *Morale Pratique des Ieſuites*, praecipue Tomo I. Hic de *Litteris Prouincialibus*, quas NICOLIVS, latens ſub nomine WILHELMI WENDROCK latine cum notis edidit vberioribus, enarrari poſſent varia; ſed haec particula hiſtoriae velut formam propoſiti noſtri excedit. Vid. *Nouvelles de la Republique des Lettres, Ianv.* 1700. p. 113. & *Memoires ſecrets de la Republique des Lettres, ou le Theatre de la Verité, par l' auteur des Lettres Juives*, Tom. I. pag. 377. ſq. edit. Amſtelodami 1737. 12. & *Logica* noſtra *probabilium* Sect. I. Cap. I. §. XXV. pag. 16. ſq. vbi plures excitauimus ſcriptores, nec non infra §. XXIX. huius capitis. Sunt tamen, qui operoſe in eo ſunt, vt excuſent pontificiorum hac in re dogmata; quos inter M. MATHIEV PETITDIDIER *Evéque de Macra, Abbé de Senone*, innotuit, libro edito ſ. t. *Juſtification de la Mora-*

§. IX.

Alii fuerunt, qui, dum *de iuſtitia & iure* (c) agerent, omnem philoſophiam moralem abſoluerunt. Eminent hac in parte DOMINICVS SOTVS, qui VIII. Commentario-

Morale, & de la Diſcipline de l' Egliſe de Rome, & de toute l' Italie, contre un Livre anonyme qui a pour titre: La morale des Jeſuites, & de la Conſtitution Unigenitus, comparée avec la Morale des Payens, à Eſtival 1727. in 12. Diſpicit vero auctor praecipue de morum ſanctitate Romanorum pontificum; tum de ſynodis ſtatutisque Italiae, tum de doctrinis, quae propoſitae ſunt in operibus Romae typis expreſſis, ita tamen, vt cacoethes illud, ſtudium videlicet partium, paginam faciat vtramque.

(c) De iuſtitia & iure vid. *A collection of Tracts moral and Theological, placed in the Order, wherein they were firſt published, viz* I. *A Letter to a Deiſt*, II. *The Foundation of Moral Goodneſſ.* III. *Second Part of the Foundation of moral Goodneſſ.* IV. *Divine rectitude.* V. *A ſecond Letter to a Deiſt.* VI. *The Law of Truth. With ſome additional Notes, and a Supplement concerning Rectitude, by* IOHN BALGVY, M. A. Londini 1734. 8. ARCHIBALD CAMPHELL etiam conſcripſit *An Enquiry to the Original of Moral Virtue*, contra auctorem *fabulae de apibus*, Lond. 1734. 8. Add. *Reflexions & Maximes nouvelles ſur divers ſujets. Ecrites par une Dame.* Londini 1737. 12. ſed in vſum vulgi potius, quam eruditorum hic liber, ſi viam docendi ac ordinem perpendis, eſt conſcriptus.

tariorum libros parauit, *de iuſtitia & iure, de iuramento & adiuratione,* Antwerpiae 1568. f. Secutus hunc eſt LVDOVICVS MOLINA, qui VI. tomos reliquit *de iuſtitia & iure*, Coloniae 1614. & Moguntiae 1659. f. editos, &, qui reliquis eſt acutior, LEONARDVS LESSIVS *de iuſtitia & iure, caeterisque virtutibus cardinalibus*, Pariſiis 1606. f. recuſus Lugduni 1653. f. Adnectendus hiſce eſt IOANNES de LVGO, qui *de iuſtitia & iure* Tomos II. edidit *Lugduni* 1652. fol. & IOANNES DE DICASTILLO *de Iuſtitia & iure ceterisque virtutibus cardinalibus* Lib. II. Antwerpiae 1641. fol. (*d*).

§. X.

Alii moralia demonſtrare conati fuerunt ſecundum ipſa praecepta *Decalogi.* Id quod egit DAVID A MAVDEN in *diſcurſibus moralibus ad* X. *praecepta Decalogi*, Bruxellis 1627. f. Praeferendus eſt THOMAS SAN-

(*d*) CROVSAZIVS, alibi nobis laudatus, iuſtitiae naturalis pariter ac morum ſcientiam, quamprimum ſtilo eſt conſignaturus; methodo autem mathematicorum plane ab eo reiecta, natura cohaerentes veritates opinione diſtrahet. Vid. *Göttingiſche Zeitungen von Gelehrten Sachen auf das Iahr* 1739. Num. XLV. pag. 387.

SANCHEZ, cuius prior tomus *operis moralis in praecepta Decalogi* (*dd*) prodiit Lugduni 1621. f. Praeſtat tamen THOMAE TAMBVRINI opus *ad praecepta Dei*, Monachii 1659. f. qui multa ſimul adnexuit de cauſſis matrimonialibus. (*ddd*) Huc faciunt, qui de legibus in genere & legislatore Deo egerunt, inter quos praecipuus eſt FRANCISCVS SVAREZIVS, cuius tractatus Antwerpiae prodiit 1613. f. Accenſendus tamen IO. DE SALAS *commentarius in primam ſecundae Thomae de legibus*, Lugduni 1611. f. Ex noſtratibus huc facit BALTHASAR MEISNERVS *libris* IV. *de legibus*, Wittebergae 1632. 8. (*e*).

§. XI.

(*dd*) De *votis monaſticis*, nec non de *matrimonio* ſcripſit SANCHEZ Geneuae 1592. qui vero tractatus, inprimis poſterior, cenſoriam falcem perſaepe experti ſunt.

(*ddd*) DANHAVERI *Lac Catecheticum* pariter ac *Theologia Conſcientiaria* ad ductum decalogi, moralia quoque explicat. In *collegio decalogico* res in reliquis ſcriptis praetermiſſae enucleantur ab eodem auctore. In ſcholis theologorum DORSCHAEI *Theologia Conſcientiaria*, & STRAVCHII *Compendium theologiae moralis*, collaudantur ſaepius; idem ordo etiam ab vtroque adſeruatus eſt.

(*e*) Conf. PFAFFIVS in *Introd. ad Hiſt. Theol. Litter.* Part. I. pag. 105. SPIZELIVS in *Templo Honoris* pag. 60.

§. XI.

Pergimus ad illos, qui ex fontibus hiſce introductionem dederunt ad Moralia. Primi ſunt, qui in Moralia Ariſtotelis illud tentarunt (*ee*) Egit illud IACOBVS FABER, dictus *Stapulenſis*, qui *introductionem* ſuam *in moralia Ariſtotelis* publicauit Pariſiis 1616. f. licet non omnibus arrideat. Amant alii AVGVSTINI MASCARDI (*f*) *proluſiones ethicas*, quae cum diſſertationibus eiusdem *de affectibus*, (*ff*) ſive perturbationibus animi, prodierunt Pariſiis 1639. 8. Ex noſtris exſtat IACOBI THOMASII *breuiarium ethicorum Ariſtotelis ad Nicomachum, acceſſit commonefactio breuis de verſionibus latinis Nicomacheorum*, Lipſiae 1658. 8. Optimi vero

(*ee*) Scholae huius doctores iure meritoque adoritur *Pere* BVFFIER in *Cours de Sciences ſur des principes nouveaux* &c. l. c. iisque ſiccitatem, ſpinoſumque mores explanandi ſtudium exprobrat. Laudari vero meretur *Pierre* NICOLE ob *Inſtructiones Theologicas & Morales in Decalogum* Pariſiis in II. Vol. 12. editas. Vid. *Hiſtoire de la Vie & des Ouvrages de M. Nicole* impreſſ. 1733. 12. Pariſiis.

(*f*) De MASCARDO conf. ALLAT. in *apib. vrb.* pag. 67.

(*ff*) Praecipuum mouere plauſum, Ariſtotelis de paſſionibus animi cogitationes; & *Diſcorſi morali ſu la tavola di Cebete Tebano.* Vid. LORENZO CRASSO *Elog. d' Huom. Letter.*

vero ſunt, praeter PICCARTVM in *introductione* ſua *in lectionem Ariſtotelis*, IO. EISENHARTVS (*ff*) in *ſchediaſmate* ſuo *de methodo doctrinae moralis*, Helmſtadii 1676. 4. & praecipue VLRICVS HVBERVS in *ſpecimine* ſuo *philoſophiae ciuilis*, quod Franeckerae 1686. 8. prodiit, qui ob nexum, quem monſtrat, atque ordinem, inter primos eſt commendandus.

§. XII.

Nec ſolum ſunt, qui introducunt in moralia Ariſtotelis, (*ff*) ſed etiam dantur, qui ad mentem eiusdem *compendia* ſua moralia compoſuerunt. (*g*) Praeiuit in hoc illis PHILIPPVS MELANCHTHON, cuius *elementa doctrinae ethicae*, Vitebergae 1537. &

(*ff*) Exſtant etiam EISENHARTI *Inſtitutiones iuris naturalis & moralis ſcientiae* ad hanc claſſem referendae.

(*ff*) In Ethicam Ariſtotelis *Diſputationes Conimbricenſes* IX. de quibus ſupra, dignae ſunt, quae maximi fiant a ſectatoribus.

(*g*) Hobbeſius in Leviathane aſſerit, in Ariſtotelis & ſectatorum moralibus libris oſcitanter & perperam ſcripta ſe offendere; CVDWORTHVS vero refragatur teſte CLERICO in *Bibliotheca Selecta* Tom. I. pag. 127. nec non CAROLVS FRANCISCVS *d' Abra de Raconis* in *Ethica* ſua, conf. de ea SCHEVRLIVS in *Philoſophia morali* Diſſert. II. aphoriſm. XVII.

& 1593. item Serueſtae 1595. 8. a *Ioanne Maiore* editae, & a VICTOR STRIGELIO a. 1583. 8. *commentario* illuſtratae, initium dederunt repurgandae doctrinae ethicae ex Ariſtotele. (*b*). Secuti eundem fuerunt varii, inter quos eſt HENRICVS IVLIVS SCHEVRLIVS, qui variis diſſertationibus *moralem philoſophiam* complexus eſt Helmſtadii 1642. 8. Non minimus ex Ariſtotelicis eſt IOANNES CONRADVS DVRRIVS, (*i*) cuius *inſtitutiones ethicae* Altdorfi prodierunt 1665. 8. atque SAMVEL RACHELIVS, cuius *introductio ad philoſophiam moralem Ariſtotelis* Helmſtadii edita eſt 1660. & 1672. 4.

[*b*] De Melanchthonis philoſophia Lutherus haec tradidit poſteris: *Quidquid in artibus & vera philoſophia ſcimus, hoc Philippus praeclare, titulo quidem humilis Magiſtri inſignitus, omnibus Doctoribus doctior ſcit:* Conf. *Vitas Germanorum Philoſophorum* MELCHIORIS ADAMI pag. 197. quod elogium, licet fortunam hominis egrediatur, tamen ſua aetate ingenium fuit Melanchthonis ſine exemplo maximum. Biographum illius Tomo I. Cap. I. §. IV. pag. 21. nominauimus; add. THVANVS Hiſt. Lib. XXVI. & SECKENDORFFIVS in Hiſtoria Lutheraniſmi paſſim.

[*i*] Legatur FABRICIVS Part. VI. *Hiſtor. Bibl. Fabr.* pag. 379. WITTE in *Memor. Theol.* Dec. XV. pag. 1956. Eodem auctore *Ethicam Paradigmaticam*, & *Centuriam Problematum moralium ſelectiorum* prodiiſſe, citati ſcriptores memorant.

4. & praemiſſa editioni *Ethicorum Ariſtotelis* ad *Nicomachum* graeco latinae; eiusdem *de principio actionum moralium liber, ſeptem diſputationibus abſolutus*, Helmſtadii 1664. 4. excuſus eſt. Praeferenda tamen eſt CONRADI HORNEII (*k*) *philoſophia moralis, ſiue doctrinae ciuilis de moribus libri* IV. Francofurti 1641. & 1648. 8. edita, quae, eo quod actiones humanas harumque principia optime explicat, adprime eſt vtilis. Lege CHRISTOPH. SCHRADERI orat. *in obitum Horneii*, Helmſt. 1656. 4. Vt taceam *Keckermanni, Sculteti, Kippingii, Goclenii, Alſtedii*, (*l*) aliorumque labores. KECKERMANNI *ſyſtema ethicum*, (*m*) opus poſthumum, Hanouiae 1610. 8. prodiit; SCVLTETI vero *libri* II. *Ethicorum* Lugd. Bat. 1593. & Vrſellis 1603. 8. exſcripti ſunt, vterque ad *Eclecticorum* magis, quam *Ariſtotelicorum* ſubſellia referendus eſt. KIPPINGII *inſtitutiones ethicae* prodierunt (*n*) Bremae 1653. 4. Pro-

[*k*] De CONRADO HORNEIO nonnulla edifferuntur a FABRICIO in Hiſtor. Biblioth. Fabric. Part. IV. pag. 54.

[*l*] Supra Tom. I. Cap. II. §. VI. pag. 64. dicta videantur.

[*m*] KECKERMANNVM laudauimus Tom. I. Cap. II. pag. 63. & noſtrum de eo adſcripſimus iudicium.

[*n*] Mentio de HENRICO KIPPINGIO fit in *Bücher-Saal*

Prolixum vero eſt opus IOSEPHI SAENZ de AGVIRRE (o) *de virtutibus & vitiis*, Romae 1697. f. editum, atque ad normam librorum *Ethicorum ad Nicomachum* directum. Plures huc pertinent, quos ex laudatiſſimi REIMANNI *Introduct. in hiſt. litter. German.* Lib. II. Sect. III. pag. 543. coll. pag. 730. diſces. Non vero inueni illic WILHELMI STRATEMANNI & ADAMI SPRENGLERI *inſtitutiones ethicas*, non IACOBI MARTINI (p) *Synopſin ethicam*, non CHRISTIANI MATTHIAE (pp) *Syſtema ethicum*, non IOANNIS MAGIRI *Ethicam*, non VELSTENII *centuriam quaeſtionum ethicarum*, non HACKMANNI *philoſophiam practicam*, non RINGMACHERI *Lexicon philoſophiae moralis*, non HEBENSTREITII *philoſophiam moralem*,

Saal Tom. III. pag. 122. & FABRICII *Hiſtoria Biblioth. Fabr.* Part. VI. pag. 301.

[o] Philoſophiam tribus Tomis 1671. impreſſis illuſtrauit AGVIRRIVS; *Commentarium* porro in *Ariſtotelis morales* libros 1675. typis vulgauit; tractatus autem de Virtutibus & vitiis primo prodiit 1677. Vid. NICERONIVS Tom. III. pag. 225.

[p] Martini ſcripta ad Tom. I. Cap. II. §. V. pag. 62. recenſuimus.

[pp] CHRISTIANI MATTHIAE exſtat memoria in SPIZELII *Templo Honoris* pag. 203. ſqq. & in IAC. THOMASII Diſſert. *de Plagio* §. DC.

lem, de quibus, ſi diſſerere inſtituiſſet, haud dubie prolaturus fuiſſet parum cognita. Adde his IACOBI THOMASII *philoſophiam practicam tabulis comprehenſam*, Lipſiae ſaepius, & vltimum 1702. fol. typis exſcriptam; & IOANNIS IACOBI MVLLERI *inſtitutiones poſitiuo-polemicas ad mentem Ariſtotelis concinnatas,* Ienae 1691. 8. (*pp*).

§. XIII.

CARTESIVS, vti in morali philoſophia haud adeo multa praeſtitit, ita ſectatores quoque paucos inuenit. A multis tamen aeſtimatur ſcriptum eiusdem *de paſſionibus* (*ppp*) *ſeu affectibus animi,* (*q*) etiamſi POIRETVS

(*pp*) FLAVII QVERENGI *Inſtitutionum moralium* libri duo, ex Ariſtotelis ducti ſunt etiam principiis, ſed auctor Ariſtotelem raro intelligens, vel hanc ob cauſſam ſine ratione inuehitur in eum acerbius. Reliqui ſcriptores pertenuibus & ruinoſis vtuntur argumentis, in concinnanda morali philoſophia ad mentem Ariſtotelis. Omittimus igitur ſcriptores, in quos exarſerunt alii; nomina tantum adponenda ſunt partim obſcura; IOANNES BVRIDANVS, PETRVS DE SPIRA, HENRICVS DE VICMARIA, MICHAEL AGRIANVS, GERARDVS ODO. Dixiſſe ſat eſt. Animus meminiſſe horret.

(*ppp*) Et Epiſt. Tom. I. Ep. X.

(*q*) Immortalitate digniſſimus auctor non tam morales veri-

tvs libro III. *de eruditione falſa* pag. 317. (r) multis *Carteſii ethicam* refutauerit. Sequitur eundem Henricvs Morvs in *enchiridio ethico*, Londini 1660. & 1668. item 1672. 8. exſcripto, & recuſo Tom. I. *operum philoſophicorum*, quae Londini 1679. fol. duobus tomis comprehenſa prodiiſſe, ſupra iam

veritates atque leges, quam cauſſas naturales animi adfectuum hoc in libro ſcrutatur.

(r) Itidem refutare Carteſium adnititur Poiretus *Cogit. Rat.* pag. 408. Conf. *Oeconomie de la Creat. & de la Providence.* Superba eſſe palatia arenae impoſita, nec quid pro virtute & pro ſummo bono habendum ſit explicantia, ethica praecepta Carteſii, adſerit Poiretus; ſed tum alibi tum hac in re non ſine animi impetu adortus eſt inſignem philoſophum. Explanauit enim Carteſius, quod abſolute in ſe eſt bonum ſummum, & quod tale eſt quoad nos, rectae rationi conuenienter; licet terminos adhibere potuiſſet paulo clariores, atque principia firmiora. Virtutis etiam naturam haud praetermiſit; ita enim illam conſtituit, vt quis faciat ea, quae iudicat eſſe optima. Media autem ad eam eſſe ait, nil negligere ad inquiſitionem veri, tum cognitionem ipſam veri & boni, iudiciaque de illis, itemque decreta firma vitam ſecundum iudicia illa regendi &c. Haec ſane ita comparata ſunt, vt aduerſus Carteſium turpis atque iniqua videatur Poireti aeſtimatio declarata, Lib. III. de *erudit. falſa* pag. 322. edit. Francof. & Lipſiae 1694. 8. Non diffiteor autem, merita Carteſii in Phyſicis, comparanda non eſſe cum iis, quae in morali doctrina effecit.

iam obſeruatum fuit; licet etiam hic in multis propriam ſectetur philoſophiam. MALEBRANCHII *ethica*, (*s*) quae Roterodami 1684. 12. prodiit ſub titulo: *Traité de Morale par l' auteur de la Recherche de la Verité*, Carteſianiſmo miſcet (*ss*) Enthuſiaſmum, (*t*) iudice THOMASIO in *cautelis circa praecognita iurisprud.* Cap. XIV. §. XXXII. Anonymi *Eſſay nouveau de morale de l' ame de l' homme*, quod a. 1686. prodiit, ex principiis *Carteſii*, de anima & differentia intellectus puri ac imaginationis, primo immortalitatem animae, tum ex hac atque ex vnione animae cum corpore officia hominis erga Deum, ſeipſum ac proximum, tam intuitu huius vitae quam futurae, maxima confuſione deducit, iudice THOMASIO l. c. (*tt*) Preſſius vero neminem in tradenda phi-

(*s*) Conf. *Acta erudit.* A. 1684. pag. 505. ſeqq.

(*ss*) Ex Carteſii tractatu de *Homine* haud pauca delibauit MALEBRANCHE. Conf. de eo *Nouvelles de la Republique des Lettres*, menſe Aug. An. 1684.

(*t*) Vid. Tom. I. Cap. IV. §. III. pag. 268. ſq. dicta.

(*tt*) Penitus Carteſii ſyſtema aſſequutus eſt animo ANTONIVS LE GRAND in *inſtitutionibus Philoſophiae*, quippe qui virtutem etiam adpellat firmum propoſitum ea perpetrandi, quae ratio optima eſſe docet; atque ex hoc ſinu emergunt

 reliqua,

philoſophia morali *Carteſii* veſtigia ſecutum eſſe obſeruatum eſt, praeter auctorem anonymum libri, qui titulo *l' art de vivre heureux*, Pariſiis 1692. 12. prodiit, in latinam etiam linguam conuerſus, & inſcriptus: *Ethica Carteſiana, ſiue ars bene beateque viuendi, ad clariſſimas rationis & ſanae mentis ideas, ac ſolidiſſima R. Carteſii principia formata*, Halae 1719. 8 editus eſt; confer *die vermiſchte Bibliotheque* Vol. II. pag. 154. ſeq.

§. XIV.

Plures ſunt, qui ad nullam certam ſectam adligari volunt; atque hi reliquis ſunt praeferendi. Eſt inter hos THOMAS CAMPANELLA, (*u*) cuius *aphoriſmi politici, Oecono-*

reliqua, quae ad peculiares huius argumenti quaeſtiones pertinent.

(*u*) Titulus operis huc ſpectantis ita eſt expreſſus: *Realis Philoſophiae Epilogiſticae partes quatuor:* hoc eſt de rerum natura, *hominum moribus*, *politica*, cui *ciuitas ſolis* adiuncta eſt, & *oeconomica*, cum adnotationibus Phyſiologicis a Tobia Adami nunc primum edita. Quibus accedunt quaeſtionum partes totidem eiusdem Campanellae, contra omnes ſectas veteres nouasque ad naturalem ac Chriſtianam Philoſophiam hiſce libris contentam confirmandam, Francofurti 1623. 4. Conf. LORENZO CRASSO *Elog. d' Huom. Let.* Part. II. GASSENDVS in *vita Peireſcii* paſſim, FELLERVS in *monumentis ineditis.* XII. N. 2.

conomica item atque *Ethica iuxta doctrinam primalitatum atque Ideam reipublicae, quae Ciuitas ſolis (v)* ab ipſo dicta eſt, Italice primum conſcripta, poſt latine reddita, ſub titulo *philoſophiae realis in* IV. *partes ſectae*, curis TOBIAE ADAMI Francofurti 1620. 4. prodiit; conf. CYPRIANI *vitam Campanellae* pag. 117. ſequ. ARNOLDVS GEVLINX in Γνωθι σεαυτον *ſiue ethica* ſua, per *Philaretum* in lucem edita, Amſtelodami 1695. 12. ab Ariſtotele receſſit, (*w*) &, quomodo a ſe ipſo cognoſcendo initium fieri debeat, docuit. Acceſſit in editione recentiſſima, Amſtelodami 1709. 12. excuſa, CORNELII BONTEKOE *tract. ethico-phyſicus de animi & corporis paſſionibus earumque certiſſimis remediis*, (*ww*) cum

(*v*) *Ciuitas ſolis* aliqua ratione conuenit cum Thomae Mori Vtopia, huius tamen ingenium Campanellae antecellit tentamen.

(*w*) Variarum virtutum tamen notas & characteres primus, quod ſcimus, expoſuit; vid. praefatio auctoris., nec non *Tract.* I. Cap. II.

(*ww*) Locum hic occupant *Reflexions nouvelles ſur les femmes par Madame la Marquiſe* DE LAMBERT, Amſtelodami 1730. 12. In germanorum vernaculam translatae ſunt reflexiones iſtae a nobiliſſima variisque ſexus ſui ornamentis conſpicua, CVLMVSSIN, atque impreſſae auſpiciis GOTTSCHEDII, Lipſiae 1731. vid. elogia, in *neuen Zeitungen von gelehrten Sachen* 1731. Part. II. pag. 558. ſequ.

cum ſerie rerum, quae in *ethica* tractantur, (*x*) a Ioanne Flendero addita. Prodiit quoque Amſtelod. 1690. *belgica Ethicae Geulingianae verſio*, ab Antonio quodam Revssio confecta, & noua, qua interpres vſus eſt, orthographia lectoribus ridicula. Ceterum, praeter plures alios, *Spinoziſmi* ſemina in hac ethica diſperſa deprehendit (*xx*) auctor anonymus *van de korten Begrip der Geulingiaenſche Zede-Konſt*, *Groningae* 1722. 4. editae. Confer *die gelehrte Zeitungen* 1723. Num. LXXXIX. pag. 868. ſequ. (*xxx*) Ipſe Philaretvs *ethicam* ſuam duobus libris comprehenſam poſtea euulgauit Amſtelodami 1696. 8. multis nominibus commendatiſſimam. Franciscvs Lamy quoque ſe ipſum cognoſcere docet in libro ſuo, quem inſcripſit *l' art de ſe con-*

(*x*) De Cornelio Bontekoe obſeruetur, in pretio ſcripta eius eſſe etiam apud Gallos, ibidemque impreſſa II. Vol. 12. Pariſiis 1699. Conf. Reimannvs Hiſtor. Litter. VI. pag. 936. & *Iournal des Savans* Tom. XXVII. pag. 796.

(*xx*) Conf. *Maendelyke Vittrekſels* An. 1722. Menſ. Mai. Poppo in *Spinoziſm. detect.* 4. §. 52. pag. 62.

[*xxx*] Verum nomen Philareti eſt: Rvdolphvs Rvdolphi Theologus Bernas. vide *Bibliothecam Bremenſem*, Claſſe III. pag. 364.

connoitre ſoi meme, qui prodiit *Pariſiis* (y) Ex noſtratibus eclecticum egit IOANNES CHRISTOPHORVS BECMANNVS in *Lineis doctrinae moralis de natura moralium variisque eorum caſibus*, Francofurti & Lipſiae 1686. 8. (z) Principe autem loco nominandus eſt CHRISTIANVS THOMASIVS, vir, quemadmodum de vniuerſa philoſophia, ita potiſſi-

[y] In VI. Volum. prodiit. Vol. I. & II. 1694. III. & IV. 1697. V. & VI. 1698. Itidem auctus atque emendatus Pariſiis 1700. VI. Vol. 12. Exiguum laboris fructum reportauit ſcriptor ceterum grauiſſimus.

[z] Inter Anglos delibauit ſaluberrima moralis philoſophiae principia auctor libri inſcripti *A Treatiſe on Virtue and Happineſs*. Londini 1736. 8. Ingenue fatetur ille, ſe tamquam ex fontibus, ex variis ſcriptis, hauſiſſe cuncta, quae faciunt ad finem vltimum obtinendum. Tribus vero potiſſimum capitibus expoſuit haec ipſa; Expeditis enim animi viribus atque adfectibus, monſtrat felicitatem eſſe centrum, quo collineent ſingulae actiones, atque interpretatur tam veri, quam adparentis boni rectam indolem. Tum perturbationum vehementiorum effectus enucleat, nec non ſenſuum ſiue inferiorum facultatum ſiſtit naturam & habitûs, haud praetermiſſis obiectis variis, nimirum virtutibus, vitiis, pulchritudine, prauitate reliquisque moralitatem reſpicientibus notionibus. Media denique prolixe deſcribit, in quibus ratio felicitatis perfectionumque omnium poſita eſt humanarum.

tiſſimum de illa ipſius parte, quae mores format, longe meritiſſimus. (a) Hic enim, poſtquam iam anno 1687. in publico quodam programmate *defectus ethicae Ariſtotelicae* oſtendiſſet, ipſe manus operi poſthaec admouit, & vernaculo ſermone conſcripſit *eine Einleitung zur Sittenlehre*, Halae 1692. 8. (aa) quam quadriennio elapſo ſecunda pars, *die Ausübung der Sittenlehre*, ſequuta eſt. Septies iam recuſus fuit hic liber, in quo amorem rationi conſentaneum fundamentum omnis doctrinae moralis ponit. Sub praeſidio quoque IOANNIS FRANCISCI BVDDEI defenſae ſunt *theſes de naeuis ethicae Ariſtotelicae*, Halae 1698. 4. ipſius vero

[a] Vid. Tom. I. Cap. IV. §. V. not. m. REIMANNVS Hiſt. Lit. *Vol.* IV. *Bücher-Saal* Tom. IV. pag. 178.

[aa] Humanae infelicitatis cauſſam adſignat voluntatem prauam. Hinc adfectus deſcribens, dubium illorum numerum reuocauit ad communem fontem, nimirum ad amorem modo rationalem, modo rationi aduerſum. His ſtabilitis praeceptis, homines omnes in tres claſſes diuidit, nimirum in eos, qui vel voluptati vel auaritiae vel ambitioni indulgent, quibus characteribus placita ipſa ſuperſtruuntur reliqua. Sed gloria inuentionis Thomaſio non adſcribi poteſt, quoniam BONTEKOE de *animi & corporis paſſionibus* & alii mentionem diſcriminis iſtius iniecerunt. Ceterum Thomaſium hac de re diſputantem vid. in *Obſeru. Select.* Tom. IV. Obſ. V. ſqq.

vero *Ethica* primam partem *Elementorum philoſophiae practicae* conſtituit, ſaepe repetitis vicibus editorum. Celeberrimus auctor medicorum methodo illam abſoluit, ita, vt primo de homine, dein de morbis animi, eiusdemque miſeria, ſanitate mentis, tandem de medelis ſtatus corrupti ediſſerat elegantiſſime. *(b)* Eandem methodum ſeruauit VINCENTIVS PLACCIVS *(c) in typo medicinae moralis* Hamburgi 1685. 8. ad quem exſtant *acceſſiones ethicae*, licet non eadem cura omnia abſoluerit. Doctiſſimi Galli IACOBI ESPRIT libellus, *de la fauſſeté des vertus humaines*, Pariſiis & Amſtelodami 1709. II. Volum. 8. & alias ſaepius excuſus, in vernaculam quoque noſtram translatus, ſcriptum

[*b*] Conf. Tom. I. Cap. II. §. XVII. Methodum iſtam medicinalem reiicit cum pluribus aliis NICOLAVS HIERONYMVS GVNDLINGIVS in *Collegio Hiſtorico Litterario* Cap. IV. §. XI. pag. 604. edit. Bremae 1738. Non negamus quoque, eam ſaepe obſcuram & difficilem in doctrinis eſſe moralibus.

[*c*] Rationes huius methodi, quae fuerint PLACCIO, enarrantur in *German. Actis erudit.* Vol. IV. pag. 63. conf. quoque *Acta erudit. lat. Lipſ.* 1685. pag. 56. ſequ. *Typo* iſti addita eſt *Diaeta moralis philoſophico-chriſtiana.* Sed plauſum inſignem haud tulit; ab exteris enim praeſertim parui aeſtimatus eſt iſte labor.

ſcriptum eſt egregium, in quo auctor demonſtrat, pleraque, quae pro virtutibus habentur, non niſi vitia eſſe, atque in fine capitis cuiuslibet, in quo vera virtus conſiſtat, & quibus illa ſeſe prodat indiciis, explicat. (*cc*) Lege IACOBI BRVCKERI *meditationes philoſophicas de virtute, exemplo Alexandri M. illuſtratas,* Ienae 1720. 4. & adde STOLLII *hiſt. erud.* Part. III. Cap. IV. §. XXXVI. pag. 687. ſ. Augent etiam *Eclecticorum* catalogum, qui merita ſua in eruditam ciuitatem ſimul auxerunt, viri celebratiſſimi: (*d*) CHRISTOPHORVS HENRICVS AMTHOR, cuius *kurtze Einleitung zur Staats- vnd Sitten-Kunſt*, Kilonii 1706. 8. exſcripta eſt; FRIDERICVS GENZKENIVS, auctor *der kurtzen Anleitung glückſeelig zu leben*, Kilonii 1708. 8. recuſ. Hamburgi 1732. 8. NICOLAVS HIERONYMVS GVNDLINGIVS

(*cc*) *L' Ariſtippe moderne* Pariſiis 1738. 12. excuſus, non ſimulatae virtutis, ſed verae, praeceptiones comprehendit.

(*d*) CHRISTOPHORI HENRICI AMTHORIS, Profeſſoris olim Kilonienſis celeberrimi, *Philoſophia Moralis ſeu doctrina de iuſto, honeſto & decoro*, in *ſchola* propoſita, nunc autem typis exſcripta cura FRIDERICI GERHARDI VOSSII. Lipſiae & Hafniae 1738. 8. impreſſa, his adnumeranda eſt, nec non C. H. HEINEKENII *Pflichten des Menſchen, oder die gantze Moral in ihrem völli-*

GIVS edito paruo quidem, aſt elegantiſſimo libello, quem *via ad veritatem moralem* inſcripſit, Halae 1713. 8. (*e*) GEORGIVS ALBERTVS HAGEDORN, a quo habemus *Ethicam tripartitam*, Norimbergae 1715. 8. IOANNES IACOBVS LEHMANNVS, (*ee*) cuius *Neueſte vnd nützlichſte Art die ſo genante Morale zu erlernen*, Ienae 1715. 8. prodiit, ibidem 1721. recuſa; DANIEL WHITBY, qui *Compendium Ethices*, Londini 1718. 8. edidit. (*eee*) ANDREAS RVDIGERVS, qui *Anwei-*

völligen Zuſammenhange Dresdae & Lipſiae 1740. (1739.) 8. Auctor theologiam naturalem, Ius Naturae ac Gentium, Ethicam atque Politicam, breuibus proponit, atque eclectici partes tuetur, modo ad Wolfii, modo ad Thomaſii, modo ad Mulleri Gracianum, Bellegardiique ſcripta prouocans.

(*e*) De GVNDLINGIO etiam ad Tom. I. Cap. II. §. XVII. pag. 128. a nobis diſputata nonnulla ſunt. Ethicam vero quod attinet, illam comprobarunt lectorum plurimi. Relegit tamen auctor editionem primam; hinc A. 1726. plura in meliorem ordinem redegit, aliqua immutauit, varia detraxit, quaedam addidit vel clariori ratione expoſuit Halae 8.

(*ee*) Tom. I. Cap. II. §. XVII. pag. 129. relegi poterit.

(*eee*) Spectant huc IVL. BERNHARD *von* ROHRS *Erleichterte vnd zum Gebrauch des menſchlichen Lebens eingerichtete Tugend-Lehre*. Norimbergae 1729. 8. opus praeſtantiſſimum. IOH. GOTTLIEB. HEINECCII *elementa philoſophiae rationalis*

Anweiſung zu der Zufriedenheit der menſchlichen Seelen . zu gelangen , Lipſiae 1721. & 1726. 8. vulgauit. MARTINVS HASSENIVS, quem *Synopſin Scientiae de prudentia morali vniuerſa* ſcripſiſſe conſtat, Vitemb. 1721. 4. (f)

§. XV.

Quot partes philoſophiae ſunt, totidem fecit monimenta perſpicaciae ſuae CHRISTIANVS WOLFIVS. Iam anno huius ſeculi tertio *Philoſophiam practicam Vniuerſalem mathematica methodo* Lipſiae concinnauit. Philoſophia actiua videlicet, quum nonnullas ſcientias veluti ſpecies ſub ſe complectatur, haud imprudenter ſpeculatus eſt Wolfius, generis etiam enucleandam eſſe naturam. Communia igitur atque generalia ſcrutatus eſt principia, omnis morum doctrinae; quaeque optime auſus eſt, deinde fortiter executus. Hinc prouehimur ſtatim

nalis & moralis, Francof. ad Viadr. 1728. 8. de quibus pariter ac reliquis Tom. I. Cap. II. pag. 130. edifferui.

(f) In ſolenne iuerunt ſeculi argumentum Io. ADOLPHI HOFFMANNI *zwey Bücher von der Zufriedenheit*, quorum quinta editio, eademque correctior Hamburgi prodiit 1731. 8. De aliis generis huius vid. *Journal des Sçavans* menſe Decembr. 1738. Num. I. pag. 435. ſqq.

tim ad eius *Vernünfftige Gedancken von der Menſchen Thun vnd Laſſen, zu Beförderung ihrer Glückſeligkeit den Liebhabern der Wahrheit mitgetheilet* 1720. 8. impreſſas. (g) In hoc opere Ius Naturae a philoſophia practica non diſtinguitur, quum in theoria diſciplinarum, quae tamquam partes ad eam referuntur, vna contineatur. (h) Fateor, haud quemquam hoc Wolfio elegantius actionum theoriam adplicatione diſpunxiſſe; ſed tamen commode etiam explanari poſſunt Ethica & Ius Naturae, ſi a ſe inuicem ſecernuntur, eo magis, quum e re tironum ſaepe ſit, ſi diſcrimen iſtiusmodi interpretationi veritatum connexarum adhibetur. Sed haec criticam manum non deſiderant; praemium laboris aſſecutus videbor, ſi qua in parte potero, neque enim multum a me ſperandum eſt, declarare argumentum libri iſtius: Primum locum in hoc tenet Philoſophia practica vniuerſalis, cuius iam iniecta eſt mentio. Secundum occupant officia

(g) Secunda editio 1722. tertia autem 1728. excuſa.

(h) Auctor illuſtris in *Ratione Praelectionum* Cap. VII. pag. 189. ita ſe explicat; „ Ius Naturae adeo a philoſophia practica diſtinguere, iuxta me idem eſt, ac theoriam alicuius diſciplinae a praxi, aut ſi mauis, theoremata a problematibus diſtinguere &c. „

cia hominis erga ſe ipſum; tertium officia erga Deum, quartum denique officia erga proximum; *(i)* Docendi via ac ordine iſto, nec planius quidquam aut explicatius eſt; ſtabilita ſcilicet regula: *dirige actiones tuas ad ſummam tui ipſius aliorumque perfectionem:* *(k)* inde ratio redditur reliquarum omnium; eo quidem modo, vt praecepta quaeuis ad finem vitae huius vltimum redeant, omnesque actiones ſuſcipiantur ob fines ſubordinatos, vt inde oriatur conſenſus adeoque perfectio & pulchritudo vera moralis. *(l)* Neque poſthabuit noſter praxeos

(*i*) Conf. Excellentiſſimi IAC. CARPOVII *Ausführliche Erläuterung der Wolffiſchen Vernünfftigen Gedancken von der Menſchen Thun vnd Laſſen, darinn hauptſächlich dieienigen Stellen, welche Hr. Dr. vnd Prof.* Ioachimus Lange *in ſeinen philoſophiſchen Fragen vber die ſogenannte Mechaniſche Moral zu beſtreiten ſuchet, richtig erkläret vnd vertheidiget worden ſind, nebſt einer zweyfachen Vertheidigung der nöthigen Antwort auf die* 130. *Langiſchen Fragen, ans Licht geſtellet* Lipſiae 1735. 4.

[*k*] Conf. LVDOVICI PHILIPPI THÜMMIGII diſſertatio de *principio iuris naturae Wolffiano.* Caſſellis 1724.

[*l*] Ad certamen nihilominus ſaepe ſollicitatus fuit Wolfius ob philoſophiae moralis dogmata. Tantum effecit miſtus timori pudor, ſpesque deſperatione quaeſita aduerſariorum. Sed de his & ſcriptis eo facientibus paullo ante diſſeruimus;

xeos ſpecialis placita itidem vtiliſſima ſcitu. (*m*) Ampliſſimum deinde ingreſſus eſt campum edito libro ſ. t. *Philoſophia Practica Vniuerſalis, methodo ſcientifica pertractata, pars prior, theoriam complectens, qua omnis actionum humanarum differentia, omnisque iuris ac obligationum omnium principia a priori demonſtrantur.* Francofurti & Lipſiae 1738. 4. De differentiis actionum humanarum; de obligatione ac lege naturali; de Deo legis naturae auctore, praemiis & poenis; de virtute & vitio, beatitudine & felicitate hominis; de conſcientia atque imputatione morali; de dolo & culpa, in eo tam praeclare diſſeritur, vt magnitudinem ingenii ſui ſumma diligentia metiri auctor videatur. Neque enim ego dubitem de parte ſecunda huius operis id ipſum affirmare, quae inſcribitur: *Philoſophia Practica Vniuerſalis, methodo ſcientifica pertractata, pars poſterior, praxin complectens, qua omnis praxeos moralis principia inconcuſſa ex ipſa animae humanae natura a priori demonſtrantur*, Francofurti & Lipſiae

mus; addimus modo libellum, cuius inſcriptio eſt: *Vita fata & ſcripta* CHRISTIANI WOLFII *Philoſophi*, edit. Lipſiae & Vratislauiae 1739. 8.

[*m*] Conf. *Acta Eruditor.* menſ. Ian. 1721. Num. IX.

pſiae 1739. 4. (*mm*) Generalis actionum humanarum directio; modus conſequendi ſummum bonum & felicitatem vitae huius; conſcientiae cuſtodia, culpae euitatio; atque ars coniectandi aliorum animos, enodatur explanaturque in eo ita, vt Wolfio cuncta ſint ſimillima; id quod alibi (*n*) a nobis fuſe fuit declaratum. Perueſtigabit exarabitque Wolfius pari, hoc eſt indefeſſo ſtudio & capaci ingenii vi, reliquas morum ſcientias, adeoque iſtis egregiis ſcriptis futurae praeluſit doctrinae. Ex Wolfii fontibus ſua irrigarunt arua quoque nonnulli. Praeter eos, quorum nomina indicauimus, (*o*), moralem philoſophiam ſtilo ſignauit doctiſſimus vir, HENRICVS ANDREAS WAGNERVS in *erſten Gründen der Weiſsheit vnd Tugend, oder gründliche Vorſtellung derer vor-*

[*mm*] v. *Acta Erud. Germ. Part.* CCXXVIII. Num. I. pag. 837.

[*n*] In diarii noſtri *Abriſſ vom Neueſten Zuſtande der Gelehrſamkeit* dicti Parte IX. Num. IV. Ceterum alia exſtant moralia ſcripta auctoris huius, quae reperiuntur in Tomo V. *der geſammleten kleinen philoſophiſchen Schrifften Herren Wolffs, welche aus den lateiniſchen überſetzet, auch mit nöthigen vnd nützlichen Anmerckungen verſehen ſind von* I. F. H. *Pr. d. Ph. z. B.* Halae Magdeburgicae 1739. 8. titulo inſcriptus eſt annus 1740.

[*o*] vid. Part. I. Cap. II. §. XVIII. pag. 132. ſqq.

vornehmſten philoſophiſchen Wahrheiten, als eine Anleitung zu einem vernünfftigen, tugendhafften vnd glückſeeligen Leben. Wormatiae 1731. (*p*) Praecipue autem *Diſciplinae Morales omnes, etiam eae, quae forma artis nondum huc vſque comparuerunt, perpetuo nexu traditae* ſunt *auctore* ISR. GOTTLIEB CANZIO P. P. O. Lipſiae 1739. 8. In praefatione, vir bonis artibus ſerio compoſitus, titulum defendit magnificum, pariter ac multiplicatum diſciplinarum numerum. Sed quilibet facile permittet, ſingula v. c. Iuriſprudentiae naturalis capita nominibus peculiaribus inſigniri, ſpeciemque ſcientiae a reliquis diuerſae aucupari. In ea eſt ſententia excellentiſſimus Canzius: Tot in quoque rerum genere diſciplinas conſtituendas eſſe, quot nempe rerum ſcientiis obiectarum, principes adinueniantur reſpectus: id adſertum ſi rite ſeſe habet, infinitae adhuc formandae ſunt diſciplinae. Non negamus foecunditatem principiorum moralium; addique poſſe varias nondum exploratas veritates; vix vero tempero mihi, quin pronunciem, nos non egere iſtiusmodi inſtitutis, quae diuellunt atque ſeparant doctrinas ex prin-

[*p*] Praeſtat editio 1736. excuſa.

principiis iisdem emergentes ſiue connexas. Merita interim auctoris pereximii, decoris ingeniis interpretanda commendamus. (*pp*)

§. XVI.

Alii ſolum circa doctrinam *de affectibus* (*q*) fuerunt occupati. Commendandus ideo eſt Laelii Peregrini *de noſcendis & emendandis animi affectionibus* tractatus, qui Vrſellis 1603. 8. prodiit, *Argentorati* recuſus 1614. 8. & recentiſſime Lipſiae 1714. 8. Praecipue

[*pp*] Diſciplinas ſequentes, praeliminari diſcurſu de actione morali praemiſſo, delineauit Canzius: Iuriſprudentiam Naturalem generatim; Theologiam Naturalem; Ethicam; Iuriſprudentiam naturalem oeconomicam; Iuriſprudentiam publicam vniuerſalem in ciuitate; Iuriſprudentiam priuatam vniuerſalem in ciuitate; Iuriſprudentiam eccleſiaſticam vniuerſalem publicam; Iuriſprudentiam eccleſiaſticam vniuerſalem priuatam; Iuriſprudentiam gentium; Iuriſprudentiam Diuinam poſitiuam vniuerſalem; Prudentiam politicam; Prudentiam oeconomicam; Prepologiam. Agmen claudit appendix compendioli metaphyſicae moralis.

(*q*) Vtramque hic facit paginam inter Anglos Dr. Yovng's in *true Eſtimate of human Life*, cuius editio tertia Londini prodiit 1731. Add. Pierre le Moyne in *Peintures morales*, Tom. IV. Paris. 1640. & 41. Georg. Philip. Speltens *Curieuſer Affecten-Roman*, Norimbergae 1724. 8.

cipue illud inter alios egerunt multi ex Gallis; quo faciunt *les Characteres des Paſſions* MARINI CHARAEI *de la* CHAMBRE, Pariſiis 1662. 4. & Amſtel. 1658. 12. qui, licet Ariſtotelis ſectetur philoſophiam, multa tamen propoſuit haud contemnenda circa characteres affectuum. (*r*) Idem egit IO. FRANCISCVS SENAVLT *de l' vſage des Paſſions*, Pariſiis 1668. 12. quem poſtea in anglicum ſermonem transtulit HENRICVS, Comes MONMOVTHIVS. (*s*) In *ethica* BENEDICTI de SPINOZA exſtat quoque eiusdem tractatus *de origine & natura affectuum*, item *de ſeruitute humana*, ſeu *de affectuum*

(*r*) NICOLAI COEFFETEAV *tableau des paſſions humaines* adſcribatur, & DV MOVLIN *Exemplar Morum*. PASCHALII *Characteres Virtutum & vitiorum*. SCIPIO CLARAMONTIVS *de coniectandis cuiusque moribus*. IACOBVS ABBADIE in libro: *L' art de ſe connoitre ſoi même*, & indicati ſupra §. XIV. CORNELII BONTEKOE tract. ethico-phyſicus de *animi & corporis paſſionibus*, *earumque certiſſimis remediis*.

(*s*) Amor atque odium, duo principia affectuum communia, a plerisque ſalutantur ſcriptoribus: Sed reduci ad vnicum fontem poſſunt, nempe ad philautiam, ſiue ad ſtudium felicitatis noſtrae. Si quid recte enim iudico, obſeruatur tantum adplicatio eiusmodi appetitus, quae variis inſigniuntur cognominibus, ſi de diuerſis obiectis quaeſtio inſtituitur.

ctuum viribus, Amſtelodami 1677. 4. qui tamen, vti alia eiusdem, aeque corruptus eſt, & cum iudicio legendus. Lege Reimanni *hiſt. theol. Iudaicae* Lib. I. Cap. XVIII. §. XLIV. pag. 645. ſequ. & cl. viri Ioannis Georgii Wachteri *Spinozißmum im Iudenthum*, Part. III. Cap. XXII. collat. Morhofii *Polyhiſt.* Tom. I. Lib. I. Cap. VIII. §. XV. pag. 72. ſequ. & Tom. III. Lib. V. pag. 47. (*t*) Addimus tractatum Mr. Nicole *de la volonté de ſes principales actions, de ſes paſſions, & de ſes egaremens diviſé en cinq parties, à Paris* 1684. 12. licet eundem non debite abſoluerit. (*tt*) Vt taceam Cartesium, Avgvstinvm Mascardvm, cuius *de affectibus & perturbationibus animi* diſſertationes Pariſiis 1639. 4. vul-

(*t*) Editio optima Ethicae a Spinoza confectae prodiit Amſtelodami 1709. 12.

(*tt*) Animaduerſione digniſſimus eſt in Philoſophia pariter ac Theologia morali Pierre Nicole; ſaepius enim prelis renouatus eſt liber: *Eſſais de Morale*: tredecim volumina in 12. complectens; inſerta ſunt omnibus editionibus duo faſciculi epiſtolas comprehendentes, qui etiam ſeparatim prodierunt. Ipſum opus vero non Nicolium ſolum, ſed Lancelotvm etiam ex parte conſcripſiſſe, conſtat. Conf. *Hiſtoire de la Vie & des Ouvrages de M. Nicole*, edit. Pariſiis 1733. 12. in qua permulti morales libelli acutiſſimi viri illius indicantur.

Digitized by Google

vulgatae ſunt, aliosque (*u*) ſupra memoratos. ANT. LE GRAND vero, Carteſianus, cum librum *l' homme ſans paſſion*, Hagae 1662. 12. inſcriptum componeret, ad Stoicorum caſtra (*uu*) tranſiit. Addendi his adhuc veniunt ALOYSII LVISINI *de compeſcendis animi adfectibus per moralem philoſophiam & medendi artem* libri III. Venetiis 1561. Baſileae 1562. 8. & recentiſſime Argentorati 1713. 8. OCTAVII BRANCIFORTII *de animorum perturbationibus* partes duae, Catanae 1642. fol. ARNOLDI WESENFELDII *Georgica animi & vitae, ſeu pathologia practica, moralis nempe & ciuilis, ex phyſicis vbique fontibus repetita*, Francofurti 1695. & 1712. 4. (*v*) IOANNIS WOLFGANGI TRIERII *kurtze Fragen von denen menſchlichen Gemüths-Bewegungen, vnd von denen menſchlichen Neigungen*, Lipſiae 1708. 12. & alii, quos dabunt STOL-

LIVS

(*u*) Pictorum decus CAROLVS LE BRVN *differens Caracteres des Paſſions* ad viuum expreſſit, variosque animi motus lineis, manu ingenio inſtructiſſimo edocta, deſcripſit.

(*uu*) Nonnulli ANTONII LE GRAND errores redarguuntur in *Vnſchuldigen Nachrichten* An. 1712. pag. 210. ſqq.

(*v*) De WESENFELDII ſcriptis vid. IOANNES GEORGIVS MICHAELIS in *Muſeo Bremenſi* Volum. I. Part. I. pag. 151.

LIVS in *hiſt. erudit.* Part. III. Cap. IV. §. XXXVII. pag. 688. ſequ. & celeb. WALCHIVS in diſſ. *de arte aliorum animos cognoſcendi.* (w)

§. XVII.

Sunt praeter hoſce, qui a monitis, quae praeſcribunt, neceſſariis, dicuntur *paraenetici.* Facit huc ex antiquis ISOCRATES in *cohortationibus ad Demonicum*, quae ex editione *Henrici Stephani* prodierunt Pariſiis 1593. f. Pertinent ad hanc claſſem etiam illi ex parte, qui *gnomas* & *ſententias morales* veterum philoſophorum congeſſerunt, de quibus ſupra §. III. fuit dictum, & praecipue gnomae ethico-politicae, (ww) nec non P.

(w) CHRISTIANI GOTTLIEB KONGEHLS Diſſert. *de temperamentorum infirmitate, & exigua in moralibus vtilitate* edit. Regiom. 1721. 4. & IO. DAN. MVLLERI, Helmſtadienſis Rectoris clariſſimi, programma de *potioribus mouendorum affectuum rationibus* edit. 1733. 4. addantur. Conf. *Hamburgiſche Berichte* A. 1733. pag. 292.

(ww) Lectio DIONYSII CATONIS, qui *Diſticha de Moribus*, *ad filium* ſcripſit, recreat multos. Cum ſcholiis Eraſmi, notis Scaligeri, Opitii, Barthii, Daumii, Wachii, & Metaphraſi Graeca Planudis, Zuberi, & Mylii, prodierunt Vltraiecti ad Rhenum 1735. 8. Acceſſere M. Z. BOXHORNII Diſſertatio, & H. CANNEGIETERI

P. SYRI & L. SENECAE *ſententiae aureae*, recenſente IANO GRVTERO: accedunt *gnomae paroemiaeque Graecorum & prouerbia Germanica, Italica, Belgica, Gallica, Hiſpanica*, Francofurti 1610. 8. recuſ. Lugduni Bat. 1708. 8. lege STOLLII *hiſt. erudit*. Tom. IIII. Cap. I. §. XL. pag. 603. & §. XLII. pag. 605. Congeſſit iſtas gnomas *Gruterus* ex Manuſcriptis, ad ordinem alphabeticum, qui etiam notas adiecit largiores atque egregias, in quibus iſtas auctoritate hiſtoricorum atque philoſophorum veterum eleganttiſſime illuſtrat. Exſtat etiam (x) MICHAE-

TERI Reſcripta Boxhornio de Catone. Curante OTTONE ARNTZENIO, qui ſuas adnotationes adiecit. Liquido habemus compertum, cenſoriam falcem expertum eſſe librum illum Catonis, & BOXHORNIVM inprimis parui eum habuiſſe; CANNEGIETERVS autem longe diſſentiens, apologiam exarauit, in qua de nominibus, aetate & ſtilo Catonis, quaeſtio inſtituitur; ac ſolide vbique fere diiudicatur; & quis eſt, qui non cum fructu aliquo iuuentutis Catonem perlegi, ſentiat? Quod reliquum eſt, Scriuerii editio Amſtelodami 1646. inpreſſa typis renouari meruit; prima autem omnium eſſe videtur 1523. die 1. Auguſti Louanii excuſa. FABRICIVS in Bibliotheca Latina de poſterioribus editionibus tantum iniecit mentionem.

(x) Edebantur etiam PAVLI WINCKLERI *gute Gedancken*. *Görlitz* 1686. 12.

chaelis Neandri *gnomologicum graeco-latinum*, Baſileae 1564. 8. & eiusdem *Ethice vetus & ſapiens veterum latinorum ſapientum*, Lipſiae 1590. 8. *Paraeneticos* veteres cum notis edidit Melchior Goldastvs, Inſulae 1604. 4. Eminebant olim in hac parte *Stoici*, atque potiores epiſtolae Senecae, (xx) inprimis epiſtola XCV. huc referri merentur. Ex recentioribus (y) Gvilielmvs Mechovivs integrum ſyſtema *ethicae paraeneticae* edidit Francofurti 1671. 8. in quo ſub ſuis titulis, iuſto ordine paraeneſes ad virtutem ex optimis auctoribus

(xx) Lvcilii Annaei Senecae ſententioſe dicta, ex libris eius, quos iniuria temporum nobis inuidit, excerpta vid. in *Seminario Philoſophiae Stoicae* Ioannis Baptistae Bernardi pag. 73. ſqq. edit. 1605. fol. in officina Iacobi Stoer, & Franc. Fabri Lugdunenſis.

[y] Qui theologiam moralem pariter ac philoſophiam enodarunt ſcriptores huc referimus. Sigillatim adiicimus varios libellos inſertos operi, quod titulum fert: *Geſammlete Moraliſten-Bibliothec von auserleſenen kleinen moraliſchen Schrifften, mehrentheils aus dem Engliſchen überſetzt, Leipzig vnd Görlitz* 8. 1738. Praefatus eſt ſumme venerabilis abbas Moshemivs; Vol. II. ibidem eodemque anno prodiit. Vol. III. autem 1739. vt & Vol. IV. licet in titulo huius, annus 1740. compareat. Vol. V. & VI. per idem tempus exierunt e prelo.

ribus collegit. Pertinent huc (*yy*) etiam vel maxime *Galli* ſcriptores *des Maximes Morales*, (z) quorum numerum vix ineas. Imo huc quoque pertinet IANI GRVTE-RI

[*yy*] *Nouveaux dialogues des Dieux* edit. Coloniae 1713. 8. huius loci ſunt. Conf. *Iournal Litteraire* Tom. I. pag. 107.

[z] Iſtiusmodi generis exemplum exſtat in *Amuſemens Litteraires Moraux & Politiques* Artic. VII. pag. 241. ſeqq. edit. poſter. Berolin. 1739. 12. In *Bibliotheque de Campagne, ou amuſemens de l' Eſprit & du Coeur*, edi coepta Hagae comitum 1735. plura etiam moralia capita huius ordinis ediſſeruntur; inprimis vero M. GAYOT DE PITAVAL e memoriae theſauris moralia depromere conſueuit in *Bibliotheque des gens de Cour*, in qua mutauit recognouitque librum antea a ſe editum ſ. t. *Heures perduës du Chevalier de Rior.* Tum publici iuris fecit *Les Saillies d' Eſprit*, nec multo poſt *L' Art d' orner l' Eſprit en l' amuſant.* Denique autem ESPRITS *des Converſations agreables, ou nouveau Mélange des penſées choiſies en vers & en proſe, ſerieuſes & enjoüées, & de pluſieurs traits d' Hiſtoire curieux, intereſſans, d' anecdotes ſingulieres, d'. Hiſtoriettes inſtructives & de remarques critiques ſur pluſieurs Ouvrages* Pariſiis prodierunt 1731. 12. in III. Vol. Conf. *Iournal des Sçavans Septembre* 1731. pag. 76. ſqq. Probatur etiam maxime opus a *Mr.* LE NOBLE editum ſ. t. *Le Degout du monde par maximes & reflexions morales & politiques, tirées de l' Ecriture ſainte & d' autres livres de pieté*, cuius editio ſexta Pariſiis prodiit 1739. 8.

RI *index ethicus in Ciceronem*, in quo Ciceronis paraeneſes ad virtutem reperiuntur. SIMONIS GOVLARTII *philoſophia morum hiſtorica*, Geneuae 1594. 8. non, quod titulus polliceri videtur, ad *ethicas paradigmaticas*, de quibus §. XIX. diſſeretur, referenda eſt; ſed locum ille potius inter collectores gnomarum ſibi poſcit, iudice PASCHIO *de variis modis moralia tradendi* Cap. V. §. VI. Noſtro aeuo meruit ſingularem applauſum ſereniſſimi principis IOANNIS NICOLAI ALEXANDRI MAVROCORDATI, Wallachiae Woiuodae, περι καθηκοντων, *de officiis* liber, graece primum a. 1720. & biennio poſt cum latina verſione STEPHANI BERGLERI elegantiſſima Lipſiae in 4. excuſus. vid. *Act. erudit.* 1720. p. 385. ſq. & 1722. pag. 331. (zz)

§. XVIII.

(zz) In anglico ſcripto: *The poſthumous Works of* WILLIAM WYCHERLEY *Eſq; in proſe and verſe. Faithfully publiſh'd from his Original Manuſcripts, by Mr.* THEOBALD. *In two parts. To which are prefixed ſome memoirs of* WYCHERLEY'S *life, by Major* PACK edit. Londini 1728. ſub finem partis primae, CCCVIII. Reflexiones morales leguntur vtiliſſimae. Plagii autem omnino accuſandus eſt auctor, dum ex illuſtris DE LA ROCHEFOVCAVLT libro, ingentem earum numerum deſumſerit, ne nomine quidem Rochefoucaultii adiecto.

§. XVIII.

Paraeneticis adnectendi ſunt, qui *adagia* collegerunt, (*a*) quum in iisdem contineantur multa praecepta ſalubria ad virtutem. (*aa*) De horum *collectoribus* videndus eſt REIMANNVS in *hiſt. erud. German.* Vol. IV. pag. 679. ſeqq. Praecipuae ſunt ERASMI ROTERODAMI *adagiorum chiliades*, (*b*) diuerſis vici-

(*a*) SENECA *Epiſt.* 94. hunc modum mores praecipiendi, apud veteres maxime vſitatum, vocat traditionem per *oracula*, *& praecepta carmini intexta*, *aut in ſententiam coarctata.* Conf. IAMBLICHVS Lib. II. Cap. XX.

(*aa*) Prouerbia atque effata eius generis, ratiociniorum loco adhibentur ab iis praecipue, qui litterarum ſteriles ſunt. Conf. ANDREAS RÜDIGERVS *de ſenſu veri & falſi* Lib. III. Cap. I. §. XXXVII. not. x. pag. 446. ſq. & Lib. II. Cap. X. pag. 402. in nota.

[*b*] Propoſitiones morales eaeque vniuerſales, nonnullis inſtantiis obnoxiae, prouerbia vocantur; ſi vſum obſeruamus loquendi. Eraſmus autem celebre dictum ſcita quapiam nouitate inſigne quoduis, hoc nomine inſignire conſueuit. Varia hinc in Eraſmi collectione occurrunt, quae titulo non reſpondent, ſi adagii vocabulum ſtrictiſſimo ſenſu eſſet accipiendum: Vid. Io. CLERICVS in principio Commentarii ad prouerbia Salomonis. Prodiit autem haec translatio & notae Clerici cum reliquis libris *Hagiographis* Amſtelodami 1731. Vid. porro *Maximes ſur le miniſtére de la chaire, & diſcours académiques, par feu le* R. P.

vicibus editae (*c*) atque in certos titulos digeſtae, CAROLI BOVILLI *prouerbia*, IO. ALEXANDRI BRASSICANI *Symmicta*, MARSILII COGNATI, VICTORIS GISELINI, HADRIANI IVNII, M. ANTONII MVRETI, (*cc*) ADRIANI TVRNEBI, POLYDORI VERGILII & IOANNIS VLPII *adagia*, quae omnia coniunctim prodierunt Francofurti 1670, fol. (*ccc*) *Epitome* vero *adagiorum Eraſmi* prodiit Wittebergae 1616. 8. Ex antiquis habentur MICHAELIS

R. P. GAICHIES, *prêtre de l' Oratoire & membre de l' Academie de Soiſſons*, Diſſert. X. edit. Pariſiis 1739. 12.

[*c*] Vid. Praefatio Tomi II. operum Eraſmi, in quo adagia continentur edit. a IOANNE CLERICO Lugduni Batauorum 1703. Conf. *Bibliotheque choiſie* Tom. I. pag. 391. & *Elementa* noſtra *Logicae Probabilium* Sect. I. Cap. II. §. LXXXIII. pag. 71. ſqq.

(*cc*) MVRETI exſtat memoria in IMPERIALIS *muſ. hiſtor.* pag. 108. & CLARM. Tom. I. pag. 78.

(*ccc*) In colligendis ſymbolis atque adagiis induſtriam quoque poſuerunt CLAVDIVS MINOR, LILIVS GYRALDVS, FRANCISCVS BERNIVS, PHILIPPVS BEROALDVS, CAELIVS CALCAGNINVS, IOACHIMVS CAMERARIVS, THEODORVS MARCILIVS, MICHAEL NEANDER, PETRVS NEEDHAM, DANIEL OMEISIVS, CONRADVS RITTERSHVSIVS, GEORGIVS LVDOVICVS HAMBERGERVS; permulti alii, quos recenſere non attinet. Vid. THEODORI CRVSII *Symbolotheca docta ſiue gnomae ſymbolicae* pag. 4. edit. Lipſiae 1721.

Digitized by Google

lis Apostolii *paroemiae* ſeu *prouerbia*, quae ex graecis auctoribus is collegit, atque Ἰωνιάς ſeu *Violarii* titulo inſigniuit, in compendium fuſa primus publicauit Antonius Hervagius Baſileae 1538. 8. poſt haec Petrvs Pantinvs, *Tiletanus*, integri harum *Paroemiarum* codicis poſſeſſor factus, latine conuertit, atque cum ſuis, *Andreae Schotti* atque *Dauidis Hoeſchelii* notis Lugduni Batauorum 1619. 4. vulgauit. Denique etiam *Daniel Heinſius* Apoſtolio edendo operam commodauit, atque 1653. ibidem *Pantinianam* editionem ſuo ſtudio magis exornatam iterum prelo ſubiecit. Confer quae ſuo merito iam nobis commendata eſt, celeb. Boerneri diſſ. *de graecarum litterarum in Italiam altera migratione*, vbi Michaelis Apoſtolii vita enarratur §. VIII. (*d*)

§. XIX.

Alii, per *exempla* melius ethicam explicari poſſe putantes, ad eadem colligenda ſe

(*d*) De Salomonis prouerbiis ad §. I. capitis huius pag. 13. diſputauimus; quae Hegesippi temporibus *Sapientiae vniuerſalis* titulo ornabantur, fatente Evsebio l. c. Lib. IV. C. XXII.

ſe applicuerunt. *(dd)* Prae caeteris hoc egit Ioannes Conradvs Dvrrivs in *ethica* ſua *paradigmatica*, Ienae 1670. 8. qui tamen ſimul praecepta iunxit. Plures fuerunt, qui ſolum ſub virtutum titulo *exempla* certa adlegarunt. *(ddd)* Ex antiquis habemus Valerivm Maximvm, qui nouem libris *dicta & facta memorabilia* veterum Grae-

(dd) Plvtarchvs in *Vitis Parallelis* & *moralibus* hic omne fert punctum. Farragine enim ſententiarum multarum, lectorem non tenet, ſed exempla virtutum & vitiorum praecipua depingit. Vſum etiam exemplorum pulchre adhibitum reperimus in *Cyropaed. Xenophont.* §. XVIII. Morum doctores eundem retinuiſſe plures, obſeruat I. Th. C. P. P. P. T. in *Philoſophiae Wolfianae* ex Graecis & Latinis auctoribus illuſtratae, maxime ſecundum animae facultatem cognoſcendi, *conſenſu cum Theologia*, per praecipua fidei capita pag. 217. ſqq. edit. Francofurti & Lipſiae 1737. 8.

(ddd) Quid ratio praeſcribat recta de vſu exemplorum, in Logicorum ſcriptis proponitur prolixe. Iis ſane vis maior ineſt, quam euidentibus ratiociniis, ſi videlicet cum rudibus litterarum agitur. Add. Elementa *Logicae Probabilium* noſtra Sect. II. Cap. III. §. CLXXIX. ſqq. Aristoteles *Rhetor. pri.* Ammonivs in *Porph. quinque voces* Ioan. Gram. in *pri. prior. cap.* I. Conf. *Seminarium Philoſophiae Ariſtotelicae* a Ioanne Baptista Bernardo collectum Tom. I. pag. 481. edit. 2. in fol.

Graecorum Romanorumque ſub certis titulis, quorum plerique ad moralia faciunt, deſcripſit. Elegans praeter alias eſt editio, quae cum eruditis notis *Antonii Thyſii* prodiit ex officina *Hackiana*, Lugduni Batauorum 1670. 8. & cum notis *Iuſti Lipſii*, Antwerpiae 1592. 8. Imitatus hunc fuit BALTHASAR EXNERVS *de Hirſchberga* in *Valerio Maximo chriſtiano*, qui prodiit Hanouiae 1654. 8. in quo ſolum exempla a chriſtianis petita videmus adducta. (*e*) Eiusdem *Valerii* exemplum ſecuti fuerunt varii. (*ee*) BAPTISTA FVLGOSVS quidem, dux Genuenſis, ſub finem ſeculi XV. in exilio *dictorum atque factorum memorabilium libros* IX. ſcripſit *ad Petrum filium*, quos ex Italico in latinum ſermonem transtulit CAMILLVS GHILINVS, atque edidit Mediolani 1508. f. & Baſileae 1541. f. Optima vero eſt editio *Iuſti Gaillardi*, Pariſiis 1589. 8. Multa in eo reperitur exemplorum copia, vt quaſi ſupple-

(*e*) Non contemnenda ſunt, quae de exemplis ad animum reuocauit VOETIVS Part. IV. Diſp. Select. pag. 125.

(*ee*) Prouerbia WIPONI & moralia praecepta in vſum Henrici imperatoris Conradi filii ſcripta, vid. in *Veterum Scriptorum & monumentorum Hiſtoricorum, Dogmaticorum, Moralium ampliſſima collectione* Tomo IX. publicata ab EDME MARTENE & VRSIN DVRAND Pariſiis 1733. fol.

ſupplementum *Valerii Maximi* videri poſſit. Nemo facile ignorat THEODORI ZWINGERI (*f*) *Theatrum vitae humanae, omnium fere eorum, quae in hominem cadere poſſunt, bonorum atque malorum exempla hiſtorica, ethicae philoſophiae praeceptis adcommodata, & in* XIX. *libros digeſta*, (*g*) *comprehendens*, Baſileae 1565. fol. Ex eiusdem fontibus MARCVM ANTONIVM SABELLICVM (*h*) & IOANNEM BAPTISTAM (*i*) EGNATIVM, qui alias quoque ex *libris exemplorum* clari ſunt, agros ſuos irrigaſſe cum ZWINGERO teſtatur VOSSIVS *de hiſtoricis latinis*, Lib. III. Cap. VIII. pag. 612. (*k*) Ad eiusdem exemplum M. MARVLLI, Spalatenſis, *dictorum factorumque memorabilium libri* VI. exſtant, Coloniae

[*f*] Vid. THOV & TEISSIER Tom. II. pag. 101.

[*g*] CONRADVS LYCOSTHENES theatri huius vitae humanae appellari meretur auctor, Zwingerus enim eius opus recognouit, atque in iuſta capita & ſectiones diuiſit. Vid. NAVDAEVS in *Crenii Methodor.* P. I. 507.

[*h*] De MARCO ANTONIO SABELLICO vid. Io. PETR. VALERIANVS de *Litter. infelic.* Lib. I. pag. 292.

[*i*] Conf. THOV & TEISS. Elog. Tom. I. pag 74.

[*k*] Exemplis egregiis praecepta moralia ſtabiliuntur etiam in *Eſſais ſur la Neceſſité & ſur les moyens de plaire, à Paris* 1738. 12. formandis moribus iuuentutis apprime inſeruientia; Conf. *The Hiſtory of the Works of the Learned for April* 1738. Art. XXIX. pag. 305. ſqq.

niae 1609. 8. quae ex Scriptura S. Patribus & vitis ſanctorum digeſta, multa ſaepe, quae Pontificiis magis arrident, habent intermixta. *(hh)* IANI NICII ERYTHRAEI ſiue IOANNIS VICTORII ROSSII *(hhh)* *exempla virtutum & vitiorum* exſtant Coloniae 1644. 8. Vt taceam ANDREAE HONDORFFII *promtuarium exemplorum*, auctum & latine verſum a *Lonicero*, Francofurti 1607. fol. IOANNIS MANLII *locos communes ex Melanchthonis ore & ſcriptis collectos*, Baſileae 1600. 8. aliosque, *(i)* qui ſub aliis titulis exempla hiſtorica congeſſerunt, qui huc poſſint accommodari, de quibus in Bibliotheca

(*hh*) Iungatur BALTHASAR EXNERVS, qui IX. libros quoque *Dictorum* , *factorumque memorabilium* poſteris reliquit; nec non SIMON GOVLARTIVS in *Morum Philoſ. Hiſtor.* & Io. SCHEFFERVS in *Memorabilibus exemplis Suecicae gentis.*

(*hhh*) Siue IOANNES VINCENTIVS DE RVBRIS dictus; characteres morales feliciſſime depinxit, exemplis permultis tam Italorum, quam exterorum propoſitis. Cenſuram quidem quorundam incurrit, quia obſcurorum in litterario orbe hominum interdum mores ab eo fuſe adumbrantur. Horum omnium ipſe teſtis eſt MARESIVS Lib. II. Epiſt. XXVII. ſed virulenter nimis eum carpit.

(*i*) Plura leges in CHRISTIANI SAMVELIS MARTINI Diſſert. de *Vi ſiue efficacia exemplorum.*

theca hiſtorica. Addi adhuc poſſunt ERASMI IOANNIS BROCHMANDI *Specimen ethicae hiſtoricae*; & IOANNIS ADAMI WEBERI *annulus memoriae ethico-politico-hiſtoricus*. Saliſburgi 1679. 4. IOANNIS IACOBI BEVRERI *ethicam hiſtoricam*, (i) Hanouiae 1621. 8. memorat STOLLIVS.

§. XX.

Elegantiſſima ethicae pars eſt *characteriſtica*. (ii) Potiores ex antiquis partes hic facit THEOPHRASTVS, cuius *characteres ſeu notationes morum* graece & latine cum ſcholiis *Claudii Auberii* prodierunt Baſileae 1582. 8. poſtea cum verſione *Iſaaci Caſauboni*, Lugduni 1612. 8. recuſi Helmſtadii 1686. 4. (iii) Recentiorem *characterum* THEOPHRASTI editionem clar. *Freytagio* debe-

(i) Exemplorum naturam penitius inſpexerunt BOECLER in *Hiſtoria ſchola principum*, CELLARIVS in *Program*. pag. 38. PASCHIVS de *variis modis moralia tradendi* pag. 455. DAVID. CHYTRAEVS de *lectione hiſtoriarum recte inſtituenda*, praemiſſa Chronologiae Herodoti & Thucydidis, edit. Roſtochii 1673. 8.

(ii) Qui characteres hominum deſcribunt philoſophi, quantum ſubeant periculum, venuſte oſtenditur Tom. II. pag. 57. libri dicti: *Le Philoſophe Nouvelliſte traduit de l' Anglois de Mr. Steele par* A. D. L. C. Amſtelodami 1735.

(iii) *Angeli Politiani* cura, Theophraſti characteres recuſos eſſe, alii affirmant, alii negant; ii quidem vere,

debemus, qui illam ad PETRI NEEDHAMI exemplum *Cantabrigiae* 1712. 8. typis expreſſam, reſectis Is. CASAVBONI *notis* & IACOBI DVPORTI *praelectionibus*, edi curauit Lipſiae 1727. 8. In Gallicum ſermonem hoſce characteres transtulit IOANNES DE LA BRVYERE, ſub titulo: *Les caracteres de Theophraſte, avec les caracteres, ou les moeurs de ce ſiecle, à Paris* 1700. 8. II. Vol. Addidit autem *Bruyere* etiam *characteres noſtri ſeculi*; (*k*) quare *anonymus* quidam

vere; prodierunt enim non ſolum, ſed emendati etiam ſunt opera Morelli 1583. 4. Conf. MAITTAIRIVS in *Annal. Typogr.* Tom. III. pag. 787. & incomparabilis vir FRIDERICVS OTTO MENCKENIVS in *Hiſtoria vitae & in Litteras meritorum Angeli Politiani, ortu Ambrogini*, edit. Lipſiae 1736. pag. 163.

(*k*) Seculi huius anno 1738. Amſtelodami prodiit *l' Homme & le Siecle, ou diverſes Maximes & Sentences critiques & morales, ſur les differens Caracteres de l' un & de l' autre, par Monſieur* P. 8. qui liber Bruyerii exprimere debet imitationem, ſed offendunt lectorum animos ingenii auctoris ſiccitas aliaeque ſordes complures, quibus ſcatet. Conf. *Nouvelle Bibliotheque ou Hiſtoire Litteraire des principaux Ecrits qui ſe publient. Decembre* 1738. Num. I. pag. 243. ſqq. Eiusdem notae eſt liber dictus: *L' Amour magot, Hiſtoire merveilleuſe; Les Tiſons; & Lettres écrites des Campagnes infernales.* Londini 1738. 8. cuius auctor in parte ſecunda Bruyerium ſequitur, licet non paſſibus aequis.

dam ſub titulo : *ſentimens critiques, ſur les caracteres de Mr. de la Bruyere, à Paris* 1701. 12. ipſum refutauit, atque hauſiſſe eum ſua ex ſcriptoribus quibusdam haud ita recentibus demonſtrauit. Durius etiam a perſonato MARVILLIO acceptus eſt in *Melanges de Litterature* Tom. I. pag. 325. Praeſtantiſſima vero libri illius eſt editio, quae tribus vol. Amſtelodami 1720. 12. prodiit. (*l*) Primo tomo comprehenduntur ipſius THEOPHRASTI *characteres* in gallicam linguam transfuſi, & BRVYERII *characteres ou moeurs de ce ſiecle*, ſecundo & tertio *Suite des characteres*, cui vltimo acceſſit *Defenſe de Mr. de la Bruyere & de ſes caracteres, contre les accuſations & les objections de Mr. de Vigneul Marville par Mr.* COSTE, & clauis characterum. Prodiit quoque *Suite des Caracteres de Theophraſte, à Paris* 1700. 12. quod pro labore *de la Bruyere* venditauit bibliopola, compertum vero fuit, auctorem eſſe LVDOVICVM ALEAVME, Aduocatum Rothomagenſem, licet aliqua contineat, quae adhuc

(*l*) Editio Londini 1731. prioribus auctior auſpiciis COSTE impreſſa eſt. Recentiſſima vero exiit e prelo in II. Vol. Amſtelodami 1733. 12. opera M. COSTE. Acceſſit defenſio Bruyerii & characterum eius a Coſtio ſuſcepta contra M. DE VIGNEVL MARVILLE.

adhuc vſui eſſe poſſunt. Addimus *le Theophraſte moderne*, *à Paris* 1700. 12. qui characteres continet recentiores; verum pleraque ex aliis fuere depromta. *(m)* Proſtant quoque CAROLI PASCHALII *(mm) characteres virtutum & vitiorum*, Pariſiis 1615. 8. LVDOVICI MOLINAEI *exemplar morum & characteres*, ibid. 1654 12. IOSEPHI HALLI *(n) characteres virtutum & vitiorum*, Geneuae 1628. 12. & IOACHIMI PASTORII *characteres virtutum.* Exſtant etiam illuſtriſſ. Comitis Schaftsburienſis *Characteriſticks of Men, Manners, opinions and Times, (o)* Londini 1715.

(*m*) DIODORVS TVLDENVS in vtiliſſimo libro de *cognitione ſui*. RICHTERVS in *obſtetrice animorum* itidem conſulantur.

(*mm*) CHARLES PASCHAL *Cenſuram* quoque *animi ingrati* aliosque morales libros compoſuit, vid. *Hiſt. Eccleſ. d' Abbeville* & infra Cap. III. §. vltimus.

(*n*) IOSEPHI HALLI *characteres* in vernaculam translati ſunt ſ. t. *Kennzeichen der Tugenden vnd Laſter*, Bremae 1696. 12. Seneca Angliae alias dictus eſt venerabilis auctor, ob ſtili morumque grauitatem. Laudes inſignes eum comitantur in GERARD. BRANDT *Hiſtoria Reformationis* Tom. II. pag. 22. & paſſim.

(*o*) Editio quinta correctior prioribus in III. Vol. 8. Londini 1733. excuſa eſt.

1715. III. Volum. 8. vid. *hiſt. critique de la Republique des lettres* Tom. X. Num. XIII. (*p*) Plures characterum ſcriptores inter Gallos recenſuit Fabricivs *bibl. graec.* Lib. III. Cap. IX. pag. 241. ſequ. Ioannis Henrici Boecleri autem *characteres politici in Velleio Paterculo expoſitione quadam demonſtrati*, Argentorati 1642. & 1672. 8. exigui pretii eſſe aeſtimantur, conf. ill. Thomasii *cautelas circa praecognita Iurispr.* Cap. V. §. LXXXIX. pag. 105.

§. XXI.

Iſti quidem Theophrastvm fuerunt imitati, in depingendis variis hominum characteribus. Illorum vero fontes aperuerunt haud pauci. Inter veteres iamdum Galenvs ſingulari libello egit de eo, *quod mores temperamentum ſequantur hominis*, (*q*) qui inter alia eius exſtat. Ex recentioribus Sci-

(*p*) Qui res geſtas ſtilo ſignarunt ſcriptores, characteres morum ſaepe eleganter expoſuerunt; quos inter Clarendonii Rebellionis Angliae Hiſtoriam & Collectionem variorum opuſculorum, Bvrneti Hiſtoriam ſui temporis, Thvani nec non Rabvtinii opera fouent eruditi omnes.

(*q*) Pariſienſis editionis inſertus eſt Tom. V. Baſileenſis autem Tom. I. Praeſtat exemplum Pariſienſe.

Scipio Claramontivs inter primos haberi debet, cuius *de coniectandis hominis moribus & latitantibus cuiusque affectibus* liber (*r*) Helmſtadii recuſus cura H. *Conringii* eſt 1664. 4. Hic autem potiſſimum ex aſtris atque externis aliquot ſignis ingenia diiudicare docet. (*s*) Secutus illum fuit Edo Nevhsivs, cuius *theatrum ingenii humani, ſeu de hominum cognoſcenda indole & animi ſecretis*, prodiit Amſtelodami 1633. 8. & 1648. 12. & Hermannvs Follinvs, qui ſcripſit *modum cognoſcendi naturam humanam ſiue mores & temperamenta hominum, vsque ad intimos animorum ſeceſſus, methodo Ariſtotelis illuſtratum*, Coloniae 1649. 12. Vtrique tamen longe poſt *Claramontium* ſunt habendi. (*t*) Egregii alias ſunt Lvdovici Moli-

(*r*) Prodiit Venetiis 1625. 4. Conringii auſpiciis recuſus eſt vtiliſſimus liber, antea inter rariores numeratus.

(*s*) Io. Sigismvndvs Elsholtivs etiam in *Anthropometria* ex proportione omnium corporis membrorum coniecturas deducere adnititur.

(*t*) Non promptus ingenio tantum, ſed vſu etiam hac in re exercitatus videtur M. Pecqvet, qui in *Penſées diverſes ſur l' Homme* Pariſiis 1738. 8. editis, catalogum caracterum hominis egregie texit, vt & plura moralis philoſophiae capita. Mentio de eo fit in *Iournal des Sçavans* menſe Mart. 1739. Num. III. pag. 326. ſqq. Nu-

 per

MOLINAEI *characteres*, in diuerſis linguis excuſi, in quibus *Theophraſtum* imitatur; & IOACHIMI PASTORII *characteres virtutum*, nec non *de la* CHAMBRE *Paſſiones animi*, *(u)* qui tamen omnes generales nimis ſunt. Nemo ignorat CHRISTIANI THOMASII *(v) Wiſſenſchafft, das Verborgene des Hertzens anderer Menſchen auch wider ihren Willen aus der täglichen Conuerſation zu erkennen*, *Halle* 1691.

per quoque concinna methodo, Gallis vſitata, conſcriptus liber prodiit: *Entretiens vtiles & agreables, avec des Hiſtoires amuſantes & des remarques ingenieuſes ſur les Paſſions des Hommes.* II. Tom. in 12. Amſtelodami 1737. tabulis aeneis additis: Morum vero grauitas haud ſemper obſeruata eſt ab auctore.

[u] Inter Anglos in hoc ſtudio nomen meruit D. YOVNG in libro inſcripto: *a true eſtimate of human Life*, tertia huius operis editio Londini 1731. impreſſa fuit. Vide quoque *Penſées choiſies ſur divers ſujets de Morale, tirées des plus excellens Auteurs*, Paris. 1734. 12. & *Penſées du Pere* BOVRDALOVE, e ſocietate Ieſu, *ſur divers ſujets de Religion & de Morale*, Pariſiis in III. Tomis in 12.

(v) Thomaſii primum ſcriptum, hic memorabile, fuit: *Vorſchläge einer neuen Erfindung, nemlich die Wiſſenſchafft das verborgene des Hertzens anderer Menſchen auch wieder ihren Willen aus der täglichen Conuerſation zu erkennen.* Reperitur in *denen kleinen teutſchen Schrifften* Num. VI. pag. 450.

1691. 8. (w) Haec autem melius adhuc declarauit, cum ei *Ioannes Fridericus Mayerus* & *Wilhelmus Erneſtus Tenzelius* (x) de eo litem mouerent, *in der weiteren Erlæuterung durch vnterſchiedene Exempel des ohnlængſt gethanen Vorſchlags, wegen der neuen Wiſſenſchafft, anderer Menſchen Gemüther erkennen zu lernen*, Halae 1692. 8. recuſ. 1711. 8. vbi ex variis exemplis pleraque in cognoſcendis tribus hominum vitiis, ambitione, voluptate & auaritia, in quantum amori puro obſtent, conſiſtere, probauit. Confer huc cel. FRIDER. MENZII diſſ. *de temperamentis*, (y) Lipſiae 1712. & IO. DANIEL LONGOLII

(w) Sane caput exſerere coepit haec doctrina, auctore THOMASIO. Conf. GODOFREDVS ZENNERVS *im Frühlings-Parnaſſ, oder Abhandelung viertzig galanter vnd gelehrter Curioſitäten, meiſt nach ietziger Zeit neueſten Begebenheiten An.* 1692. N. XXXIX. pag 171.

[x] TENZELIVS in *Colloqu. Menſtr.* Ann. 1692. Menſ. Mart. pag. 218.

[y] Huc ſpectant etiam Diſſert. FRIDER. HOFMANNI *de temperamentis fundamento morum & morborum in gentibus*, Halae 1705. & DAN. ERN. STAHLII *de temperamentis* philoſ. phyſiognomico-pathologico-mechanica enucleatio, Halae 1697. 4. IO. GEORGII LEVTMANNI commentarius germanice ſcriptus, cui titulus eſt: *Noſce te ipſum & alios*, recuſus 1723. M. GOTTFRIED

GOLII librum *der wahrhaffte Temperamentiſt* inſcriptum, qui ibidem 1716. 8. excuſus eſt. *Hiſtoriam doctrinae de temperamentis* prolixa eademque erudita diſſert. ſub praeſidio *Buddeano* enarrauit cel. IAC. CARL. SPENERVS, Halae 1704. Locum denique inter ſcriptores characteriſticos minime infimum ſibi vindicat generoſiſſimus IVLIVS BERNARDVS A ROHR; ſcripſit enim *Vnterricht von der Kunſt der Menſchen Gemüther zu erforſchen*, (z) Lipſiae 1714. 8. contra quem monuit nonnulla auctor doctiſſimus *der neuen Bibliothec*, Part. XXXVIII. Num. III.

§. XXII.

Gentium diuerſarum *characteres* detexerunt omnes fere, qui politicum ſtatum deſcri-

BÜRGEL denique idem argumentum perſecutus eſt, Lipſiae 1737. 8.

[z] Idem vt euincat, anonymus ingenii neruos intendit in libro: *l' Art de connoitre les Femmes, avec une Diſſertation ſur l' Adultere, par le Chevalier Plante-Amour*, Hagae Com. 1703. 8. ſed vitiorum hiſtoriam potius continet hoc opus, quam artem characteriſticam ſequioris ſexus. Nolo iterum omnia ad viuum reſecare, legatur capitis huius §. XV. Vberiorem argumenti noſtri auctorum catalogum contexere ſtuduit GEORGIVS PASCHIVS in Diſſert. de *Philoſophia Characteriſtica & Paraenetica* Kilonii 1705. 4. habita.

ſcribunt, quum ex iis de ipſa reipublicae ratione haud incertum fieri poſſit iudicium. Egit illud quoque SAMVEL PVFFENDORFFIVS (*a*) in *introductione* ſua, ad finem cuiuslibet capitis, vbi de ſtatu nationis agit. Separatim Io. BOEMVS *mores, & ritus omnium gentium* deſcripſit, Lugduni 1582. 12. qui tamen perbreuis eſt, hodie parum vtilis. (*b*) Praeſtat longe IOANNIS BARCLAII *icon animorum*, Londini 1624. 4. & cum notis *Auguſti Buchneri*, adiecto rerum indice per *Ioannem Fridericum Heckelium*, Dresdae 1681. 8. In germanicum illum ſermonem transtulit MARTINVS OPITIVS, ſub titulo: *Spiegel menſchlichen Gemüths*, Bremae 1660. 12. Exſtat etiam germanica libri verſio a IOANNE SEYFARTH Vlmenſi confecta, & Bremae 1649. 12. edita, in qua tamen integrae

[*a*] De Samuele Puffendorfio vid. I. C. NEMEITZ, viri excellentiſſimi *Vernünfftige Gedancken über allerhand hiſtoriſche critiſche vnd moraliſche Materien, nebſt verſchiedenen dahingehörigen Anmerckungen* Part. I. Num. VII.

(*b*) NICOLAVS HIERONYMVS GVNDLINGIVS in *Otiis* Part. I. Cap. I. *von den Temperamenten der Spanier* & Cap. II. *von der Antipathie der Spanier vnd Frantzoſen; wider Monſ. Bayle*, acceſeri meretur.

grae interdum BARCLAII paginae omittuntur. Lege cl. FELLERI *monimenta inedita*, Trimeſtri X. pag. 538. ſequ. (c) & *Acta philoſ.* Part. IV. Diſſ. I. §. XXX. pag. 623. Elegans eſt HENRICI FRIDERICI OTTONIS breuis commentatio *de ingeniis, moribus & ſtudiis praecipuarum Europae gentium*, (d) Francofurti & Lipſiae 1718. 4. maioris operis

(c) BALBINO iudice, *Veriſimil.* Cap. V. pag. 111. Barclaius ad imitationem Heliodori Aethiopica conſcripſit.

(d) En M. Io. SCHMIDIVM in tractatione ad virum admodum reuerendum &c. PETRVM ECKMANNVM, M. Phil. *de ingeniis Suecorum ad ſtudia natis factisque* differentem, Ienae 1735. 4. PHILIPPVM FRIDERICVM HANE, Hiſt. Eccl. & Ciuil. P. P. O. in Academia Kilonienſi, in *Tentaminibus Philoſophiae eclecticae*, Num. IV. exhibentem *Commentationem de ingeniis gentium borealium philoſophicis*, contra HEVMANNVM noſtrum excellentiſſimum, edit. Kilonii 1729. Locum hic tenet etiam *Recueil de Piéces curieuſes ſur les Matieres les plus intereſſantes, par* ALBERT RADICATI, *Comte de* PASSERAN, Roterodami 1736. 8. pag. 168. ſeqq. *Lettres ſur les Hollandois*, auctore A. F. C. Francofurti ad Moen. 1735. 8. VOLTAIRE *Lettres ſur les Anglois*. Auctor *Litterarum Iudaicarum* paſſim idem egit. Legantur porro *Lettres ſur divers ſujets, pour former une perſonne dans le ſtile epiſtolaire, par Mr. de* GRIMARET, Volum. II. in cuius ſecunda parte edit. Pariſiis 1729. gentium

operis ἀποσπασμάτιον, quod vir aliquis eruditus titulo *operis hiſtorici de praecipuis totius orbis regionibus* concinnauit, & quod auctor huius commentationis MStum poſſidet, integrum aliquando, quod pollicetur, publicandum. Huc etiam faciunt *les Portraits de la Cour de France & les Caracteres differens des femmes du Siecle, avec la deſcription de l' amour propre, contenant les Caracteres des Coquettes, Bigottes, Spirituelles*, licet auctores non vbique veris inhaeſerint fundamentis.

§. XXIII.

Huc etiam faciunt, qui *de ingeniorum delectu* egerunt. Qualis eſt IOANNES HVARTVS in *ſcrutinio ingeniorum*, (*d*) quod IOAN-

tium variarum continentur characteres, ſed indulget vnice amori erga patriam harum epiſtolarum editor.

[*d*] Famam hoc libro magna ex parte decoxit HVARTVS; dum animae facultates modo minus recte a ſe inuicem ſecernit, modo vnam eandemque diuidit veluti diuerſas. Multum etiam a verae rationis ſenſu elabitur, deſcribens methodum, qua liberi, capaci ingenii vi pollentes, a parentibus queant creari. Inter optimas editiones refertur Colonienſis 1610. impreſſa. Legi poteſt BAILLET in *Jugemens des Savans ſur les Crit. Hiſtor.* Tomo II. Part. I. pag. 272. ſqq. Eundem

IOANNES CAESAR *Halenſis*, ſub nomine AESCHACII MAIORIS ex Hiſpanico in latinum ſermonem transtulit, Lipſiae 1622. & Ienae 1663. 8. vbi diuerſi mores gentium non ſolum conſiderantur, ſed etiam, quaenam ingenia ad ſingulas ſtudiorum partes magis ſint apta, exponitur. *(e)* Gallica lingua legitur a quodam D'ALIBRAY transfuſus, & duobus tomis in 12. editus. Contra hunc *Huartum* egit ANTONIVS POSSEVINVS in ſuo *de cultura ingeniorum* libello, qui ſeorſim Coloniae 1610. 8. prodiit, poſt haec tomo I. *Bibliothecae ſelectae* inſertus, in quo multa Ieſuitarum principia in formanda iuuentute ſtabiliuntur. Tertius acceſſit

dem fere errorem errat CLAVDIVS QVILLET, quippe qui ſub nomine CALVIDII LAETI ridiculum carmen cecinit: *Callipaedia ſeu de pulchrae prolis habenda ratione poema didacticon, ad humanam ſpeciem belle conſeruandam adprime vtile*, impreſſum Lugduni 1655. 4. recuſ. 1656. Pariſiis; in poſteriori editione autem multa reiecta ſunt; ea praecipue, quae contra *Mazarinum* eminentiſſimum praeſulem acrius dicta erant in priori. Quis vero libellum aeſtimabit, qui a morum caſtitate & veritate plane diſcrepat? Summam eius exhibent *Menagiana* Tom. III. pag. 232. ſqq. *Parnaſſe François* edit. in fol. pag. 267. ſqq.

(e) ANTONII ZARA *anatomia ingeniorum & ſcientiarum* vſui eſſe poteſt, pariter ac MORHOFIVS Lib. II. Cap. I. *Polyhiſt.*

ſit Gallus, vtrumque Italum & Hiſpanum ſuperaturus, IORDANVS GVIBELLETVS in *examine examinis ingeniorum*, quod Pariſiis prodiit 1631. 12. Fuit etiam aliquis Hiſpanus OLIVARIVS, cuius diſſertationem *de ingenio* ſaepius commendat Io. BAPTISTA DV HAMEL, conf. PHILIP. FRIDER. HANII comment. *de ingeniis gentium Borealium philoſophicis* Cap. I. §. III. pag. 4. Addimus VALENTINI HENRICI VOGLERI tractatum *de naturali in bonarum doctrinarum ſtudia propenſione, ingeniorum delectu & hodiernis ſtudiorum corruptelis*, Helmſtadii 1672. 4. qui tamen phyſicus potius eſt, niſi quod de ſtudiorum corruptelis moneat adcurate. Huc etiam facit elegantiſſima diſſertatio Io. FRANC. BVDDEI *de cultura ingeniorum*, Halae 1699. 4. ſaepe admodum recuſa, in qua de iis, qui ad ſtudia potisſimum apti ſint, agit, (*f*) quibus modis ingenium excolatur, tradit, & regulas quasdam in ſtudiis inſtituendis perutiles adnectit.

(*f*) M. SAM. FRID. WEIZMANNI Diſſert. de *ingenio ad philoſophiam apto*. Ienae 1712. eruditisſimi IACOBI APINI Diſſ. de *felicitate ingeniorum tardiorum*. Io. CHRIST. LANGII *Protheor. eruditionis* Cap. IX. pag. 491. adponere libet.

ctit. Prodiit quoque IOANNIS PHILIPPI TREVNERI (g) *prodromus ſcrutinio ingeniorum praemiſſus*, Ienae 1691. 4. quae diſſertatio eſt ingenioſiſſima, potius ad illos directa, quibus aliorum ſtudia ſcrutari competit, quam ad ipſos ſtudioſos, ipſum tamen *ſcrutinium* nunquam eſt editum. Incidit propterea in controuerſiam cum WILH. ERN. TENZELIO, de qua vide *colloquia menſtrua* 1692. pag. 235. & 654. ſqq. Commendanda etiam eſt cel. WALCHII (h) commentatio germanica *de ingenio philoſophico*, Ienae 1723. 8. (i)

§. XXIV.

(g) Innumera fere congeſſit requiſita Treunerus, ſcrutinio ingeniorum ex mente eius maxime inſeruientia, quibus vero quum forſan haud vllus polleat mortalium, non miramur diſceſſiſſe ab eius ſententia plurimos. Generatim autem de illo nonnulla tradidit FABRICIVS in *Hiſtoria Biblioth. Fabric.* P. IV. pag. 382.

(h) Eiusdem ſummi viri WALCHII Diſſertatio : *de arte aliorum animos cognoſcendi* edit. 1723. non parum haec illuſtrat, & MELISSANTIS *Curieuſer Affecten-Spiegel, oder auserleſene Cautelen und ſonderbahre Maximen die Gemüther der Menſchen zu erforſchen*, Francofurti & Lipſiae 1715. 8. quo nomine Io. GODOFREDVS GREGORII latet.

(i) Qui partim in obliuionem abierunt ſcriptores alii, enarrantur a Io. ALBERTO FABRICIO *Biblioth. Gr.* Lib. III. Cap. IX. pag. 241.

§. XXIV.

Alia eſt methodus eorum, qui imperfectam dicunt moralem diſciplinam, niſi *ex ſacris litteris* compleatur, atque ad verum vſum transferatur. (*k*). Plerique quidem ſunt ex recentioribus, qui ethicam ancillam eſſe debere dicunt Theologiae, ex naturae tamen praeceptis moralia deducunt. Alii vero, ſingula cum Scriptura S. conferentes, ethicas chriſtianas ſcripſerunt. LAMBERTVS DANAEVS illud egit in *ethica* ſua *chriſtiana* (*l*) Geneuae 1614. 8. HIERONYMVS DANDINVS in *ethica ſacra*, Caeſenae 1651. f. (*m*) PETRVS PLATEANVS in *Opuſculis*,

(*k*) Lege Io. DAVID. BAIERI diſſ. En ipſum titulum: *Deliquia Theologiae gentilis circa poenitentiam ſiue conuerſionem*, & Io. FRANC. BVDDEI diſſ. de καθαρσει *Pythagoraeo-Platonica* inſertam *Anclectis* loco decimo. Add. Io. IAC: LEHMANNVS in *Phil. Mor.* Sect. II. §. XIV.

(*l*) Ethicam leuiter tantum attigit Danaeus, nec approbationem opere ſuo mouit; iura tamen diuina ab eo ex parte enodata eſſe, decalogi ordine obſeruato, eſt qui neſciat nullus; notabilis ceterum propter confuſionem diuinorum humanorumque ſcitorum.

(*m*) Antwerpiae 1676. in fol. etiam prodiit DANDINI opus, quod multo labore ei non conſtitiſſe videtur. SIMON ſigillatim de eo egit, in praefatione ad librum a Dandino ſcriptum: *Miſ-*

ſculis, ſeu *libris* III. *de recto vſu philoſophiae moralis cum doctrina chriſtiana collatae*, Geneuae 1587. 8. vbi accedit opuſculum *de ratione viuendi ſecundum cuiusque vocationem.* Idem egit VINCENTIVS PLACCIVS *de fructu praecipuo philoſophiae moralis genuino*, (*n*) Helmſtad. 1676. 8. Addendus his venit ANTONIVS WALAEVS, auctor *compendii ethicae Ariſtotelicae ad normam veritatis chriſtianae reuocati*, Lugduni Bat. 1625. Amſtelodami 1686. 8. ſaepiusque alibi excuſi. GEORGII GRABOVII *ethica chriſtiana*, *in vſum renatae eiusdemque ſtudioſae adoleſcentiae conſcripta*, Berolini 1698. 12. (*o*) ſecundum edita; MELCHIORIS SYLVESTRI ECKARDI *Ethica chriſtiana*, Vlmae 1651. 8. & IOANNIS

ſione Apoſtolica al Patriana de Maroniti del monte Libano, quem Gallice reddidit SIMONIVS Pariſiis 1685. 12.

(*n*) Philoſophiae moralis fructus praecipuus eſt, [vti titulus loquitur] agnoſcere illius ope, philoſophiam non ſufficere beatitudini ſolidae vlli conſtituendae, nedum acquirendae; reuelationem vero diuinam ei neceſſariam, certisque ſignis, in ſola religione chriſtiana deprehendendis, a falſa qualibet ſuperſtitione diſtinctam non poſſe non exiſtere. Acceſſit oratio inauguralis de *Iuuene Philoſophiae practicae auditore.*

(*o*) Quae commendat praecepta GRABOVIVS, ita comparata ſunt, vt theologiae moralis doctrinas vnice fere colluſtrent.

annis Pikeri *Aretologia chriſtiana, praeeunte potiſſimum ſcriptura ſacra adornata*, cum praefatione b. Phil. Iac. Speneri, Francofurti 1681. 12. exſcripta, non ad hanc claſſem pertinent, vid. cel. Bvddei *Iſagogen*, Libr. II. Cap. IV. §. VII. pag. 656. ſ. (*p*) Germanico vero idiomate *Ethicam chriſtianam* ſcripſit Ioannes Rothmalervs, editam a filio Io. Elia Rothmalero 1675. 8. Maioris molis eſt Ioan. Reinhardi *ſyſtema virtutum theologicum*, Ienae 1689. 4. eadem lingua editum. (*q*) Ex *Socinianis* exſtat Ioannis Cirelli, ſiue Crellii, *ethica chriſtiana*, ſeu *explicatio virtutum ac vitiorum*, *quorum in ſacris ſit mentio*, *Selenoburgi apud Aſterios*, ſine die & conſule,

[*p*] Bvddei *Inſtitutiones Theologiae Moralis* Prolegom. §. XXXVI. pag. 24. ſq. euoluantur etiam, qui vt ſolet, in ſententiam mitiorem flectit omnia.

[*q*] Conradvm Aslachvm in *ethica Moſaica*, atque alios ſi enarrarem, actum profecto agerem, quum Bvddevs in *Introduct. ad philoſ. Ebraeorum* §. LIII. not. pag. 476. & Reimannvs in *hiſtor. litter. German.* Part. III. Sect. II. pag. 590. eos indicauerint. Addantur anonymi *Reflexions on man*, *and his relations to other Beings*, quo iudice cognitio ſui ipſius fluit ex theologiae & religionis fontibus vnice. Sed limites diuerſarum diſciplinarum non parum conturbantur ab eo. Edit. Londini 1733. 8.

ſule, 4. (r) Ibidem impreſſa fingitur eiusdem *Ethica Ariſtotelica ad ſacrarum litterarum normam emendata*, quae tamen cautum requirit lectorem. (s) CRELLII vita operibus *Bibliothecae fratrum Polonorum* inſertis praefixa, & apud SANDIVM in *bibliothec. Antitrinit.* pag. 115. legitur. ADRIANVS COQVIVS in *Obſeruationibus critico-ſacris in* N. T. *codicem*, qui agit *de philoſophia morum, ethicam ſacram* ex fundamentis theologicis (t) petit, Lugduni Bat. 1678. 4. HENRICVS MORVS quoque varia diſcrimina (u) inter ethicam & chriſtianam philoſophiam demonſtrauit in *compendio* ſuo *ethices*. Optimus vero hac in parte eſt HENRICVS ERN-

[r] Amſtelodami 1650. & alibi excuſa. Vita Crellii vero praefixa eſt editioni Ethicae Amſtelodamenſi An. 1681. 4. nec non in *Bibliotheca fratrum Polonorum* reperitur, vti auctor monet, a D. IOACHIMO PASTORIO conſcripta.

[s] Socini placita interdum occurrunt hoc in libro, ſed quantum differunt a vera morum philoſophia?

[t] SEBASTIANVS FRANCVS, *ducentis & octuaginta paradoxis ex ſacris litteris collectis* 1559. idem eſt molitus; ſed obliuione ſcriptum illud fere ſepultum eſt.

[u] Vid. CHRISTIANVS WOLFIVS *von dem Vergnügen, welches man aus der chriſtlichen Tugend verſpüret*. Tom. V. *der geſammleten kleinen philoſophiſchen Schrifften* pag. 571.

Ernstivs, (v) cuius *introductio ad veram vitam*, Amſtelodami 1649. 8. edita, hac in parte prae reliquis eſt commendatiſſima. (w)

§. XXV.

Alii moralem diſciplinam cum *iurisprudentia* docent iungere. Inter hos praecipuus eſt Ioannes Schiltervs in *manuductione* ſua *ad philoſophiam moralem,* (x) Ienae 1676. 8. edita, licet methodo Ariſtotelica incedat. Idem praeſtitit quoque Ioannes Eichelivs in libro, *de iure*, *quo naturaliter liberi ac parentes ſibi inuicem ſunt obſtricti*, Helmſtadii 1655. 4. & Vincentivs Tvrtvretvs in *collationibus doctrinae moralis cum decretis ICtorum*, Pariſiis 1634. 4. Huc

[v] Ernstivs de *vera Philoſophia* commentatus quoque fuit, fatente Bartholino de *Scriptis Danorum* pag. 53.

[w] Mittimus philoſophos confuſioni ſimillimos, conf. vero Reimannvs in *Hiſtor. Litter. Germ.* Part. III. ſect. II. pag. 590.

[x] Summa imis miſcuit Schiltervs, in hac manuductione ſua, in cuius iudicio plurimum alias ponendum eſt; etenim diſciplinarum diuerſarum plane principia confundit; & Ariſtotelis moralia reiecturus, meris verbis defungitur, nec ipſe rationibus communit meliora.

Huc quoque ſpectant LAVRENTII ARNOLDI *collatio philoſophiae moralis cum iure ſcripto*, 1606. 4. (y ANDREAS KREBS *de cognatione philoſophiae & Iurisprudentiae*, Regiomont. 1609. 4. FRANCISCI IVLII CHOPPII *philoſophia Iuris vera, ad duo capita de poteſtate & obligatione vniuerſum Iurisprudentiae ſyſtema referens*, Lipſiae 1650. 4. IOANNES EISENHARD *de vſu principiorum moralis philoſophiae in iure ciuili condendo & interpretando*, (z) Helmſtadii 1676. 4. De nexu autem philoſophiae moralis & iurisprudentiae praeſtantiſſima quaeque monuit BOETIVS EPO, in eleganti oratione *de Romanae perfectaeque Iurisprudentiae fructibus genuinis*, Duaci 1564. 8. primum exſcripta, & nuper demum Lipſiae in 8. cum alia eiusdem

[y] Haud feliciter ceciderunt ſcriptorum horum taxilli; etenim iureconſulto eadem opus eſt moralis doctrina, quae aliis eruditis addiſcenda; fruſtranea igitur erit peculiaris. Et ſane vix vllus librorum in hoc §pho enarratorum recreabit lectores peritos; hinc ſicco pede potius praetereundi.

[z] Eiſenhardi principiorum moralis philoſophiae ad ius ciuile adplicatio, Ariſtotelem vbique redolet; calles vero Ariſtotelis veſtigiis non tritos, Romanorum legibus praeformantibus omnia, ipſe auctor interdum ingreſſus eſt, ſed merito ſuo virgula cenſoria vbique fere notandus.

dem auctoris *de titulis Academicis* oratione, Lotteri excellentiſſimi cura recuſa.

§. XXVI.

Praeter hoſce habemus alios, qui magis *ad praxin* ducunt, atque *modum conuerſandi* hodiernum praeſcribunt. (*a*) Extat egregius &

[*a*] Anglorum Diaria huc faciunt non pauca; ita paſſim in *Spectator*, quem maxima ex parte prudentiſſimo Addiſonio & Richardo Steelio debemus, qui & in Gallorum ſermonem fuit translatus, Amſtelodami 1716. & 1718. nunc autem in vernaculam germanorum, reperiuntur omnium manibus terenda. In *Tattler*, Londini 1709 impreſſo, i. t. *Tattler redivived by* Isaac Bickerstaff *Esqu.* agendi principia pleraque etiam praeſcribuntur. *The Crafftmann* ſiniſtre perſaepe iudicat, nihilominus collectus in VII. Tom. in 12. recuſus eſt 1731. & ſub hoc titulo deinde continuatus. Exſtat quoque *Religio Bibliopolae* e Anglorum idiomate in Germanicum translata Curiae 1729. 8. quo in libro paſſim debellantur errores morales. Eius generis eſt *A View of the Town, or memoirs of London, in which is contained a diverting Account of the Humours, Follies, Vices &c. of the famous Metropolis, intermixd with many ſatyrical and humourous ſongs.* Londini 1731. Reliqua quae moralia dixeris iure, ſunt: *The political State of Great-Britain; Reads Weekly Journal; Grubſtreets Journal; the British Journal; the free Briton; the Daily Poſt; the Daily Courant; the Daily Poſt-Boy; The Daily Jour-*

& repetita editione digniſſimus de hoc argumento libellus, inſcriptus : *Conuerſatio, ſeu praecepta, in quibus ratio tractandi negotia, & inter homines verſandi modus traditur.* Auguſtae Vindelicorum 1624. 12. ex *Anonymi* Itali Italico exemplo illum *Anonymus* transtulit,

Journal ; *the London s' Evening Poſt* ; *the Londons Journal* ; *the White - Hall Evening Poſt* ; *the Evening Poſt*. Licet enim relationes tam publicae quam priuatae iis inſtillentur animis, nihilominus etiam prudentiae & ſapientiae ſemina interſperſa ſunt; quamquam mentis aciem illorum auctorum praeſtringunt interdum animi impetus vehementiores. *Le Philoſophe Indigent*, cuius CHARLES DE MARIVAUX auctor eſt, & imprimi coepit Pariſiis 1728. huius claſſis eſt, ſed nugas & crepundia immiſcet; hinc acerbe perſtringitur ab auctore libri, cui index: *Dictionaire Neologique*. Ceterum *La ſpectatrice* Pariſiis 1731. 8. excuſa eſt. *Le Pour & Contre* ; *Ouvrage periodique d' un gout nouveau. Dans le quel on s' explique librement ſur tout ce, qui peut intereſſer la curioſité du Public. en matiere des Sciences, d' Arts, de Livres, d' Auteurs, &c. ſans perdre aucun Parti, & ſans offenſer perſonne. Par l' Auteur des Memoires d' un homme de qualité.* Pariſiis 1733. prodiit. De negotiorum naturis diſpexit huius libri auctor, & in fauorem ſui multos pertraxit, quem Societati Benedictinorum, Congregationi S. Mauri addictorum, eſſe adſcriptum comperi; Londini fuit compoſitus, ſed Pariſiis deinde impreſſus. Itidem Pariſiis *L' Obſervateur*, *Ouvrage polygraphique & periodique*, edit. 1736. & *Eſſais Hebdo-*

tulit, concinno ſatis puroque ſtylo vſus. Facit huc, qui *de ciuilitate morum* ſcripſit Erasmvs Roterodamvs, quem legere iunioribus potiſſimum conuenit. (*b*) Saepius

Hebdomataires ſur pluſieurs ſujets importants, par M. Dvnvy, Pariſiis 1731. exierunt. Ex ſucceſſu eorum animum ſumſere Germani. Eminet inter hos *der Hamburgiſche Patriote*, omnibus ſatis notus; typiſque renouatus 1739. vt & *der allgemeine vnd alles verbeſſernde Patriot*, qui 1728. ſingulis hebdomadibus iuris factus eſt publici; & eodem anno *die Matrone*. Hamburgi quoque prodiit *der alte Teutſche*, in quo diario morum ſanctitas maiorum celebratur, atque antefertur noſtrae viuendi rationi, Hamburgi 1730. 8. Lipſiae autem conſcriptus libellus fuit ſ. t. *Leipziger Socrates*, cuius exſtant LII. partes. In Suecia *Argus* celebratur, in germanorum idioma verſus, huius auctor dicitur clariſſimus Dalin; Excepit illum ibidem: *Argus philoſophicus*, de quo vid. *Hamburgiſche Berichte von den neueſten gelehrten Sachen, auf das Iahr* 1755. pag. 672. *Sedolärende Merkneius*, ſeu *der Sittenlehrende Mercurius*, cuius exſtant II. Tomi, Holmiae 1731. Mittimus reliquos; ſed omni animi contentione commendamus *die vernünftigen Tadlerinnen*; impreſſ. 1725. & 1726. recuſ. Lipſiae 1738. (vid. *Acta Erudit. Teuton.* Part. CXIII. Num. II. pag. 295. & Part. CXXIV. Num. V. pag. 299.) nec non *den Menſchenfreund*, Hamburgi nuper conſcriptum, vt & *den Freymäurer* Lipſiae per idem tempus in lucem emiſſum.

(*b*) Eraſmi Vitam, ſcripta, & iudicia de eo expoſita leges Tom. I. operum, quae Lugduni ab anno 1703.

pius editus eſt elegantiſſimus hic libellus, & in neminis fere non manibus verſatur. BERNARDI HENRICI *Scholia ad Eraſmum de ciuilitate morum*, Roſtochii 1632. 8. memorat STOLLIVS Hiſt. Erud. Tom. III. Cap. III. §. VII. pag. 660. STEPHANI GVAZZI (c) *de mutua & ciuili conuerſatione libri* IV. optima editio prodiit Venetiis 1589. 8. itidem in latinam linguam ab HENRICO COGGEMANNO conuerſi prodierunt Coloniae 1585. 8. (d) Satis notus eſt IOANNIS DELLA CASA *Galateus*, (e) *ſeu de morum*

1703. vsque ad annum 1706. auſpiciis IOANNIS CLERICI impreſſa ſunt X. Tom. fol. Praeſtat ſane haec editio, quam deſcriptam vide in *Bibliotheque Choiſie* Tom. I. Artic. IX. pag. 380. & Tom. V. Artic. III. pag. 145. vbi de vita Eraſmi commentatur Clericus. Add. eiusdem *Bibliothecae Selectae* Tom. VI. Artic. I. pag. 7. vsque ad pag. 238. & Tom. VIII. Artic. V. pag. 229. Conſulatur etiam FABRICIVS in *Hiſtoria Bibliothecae Fabricianae* Parte I. pag. 359.

(c) De GVAZZIO vid. *Iſtoria della volgar Poeſia* Tom. IV. pag. 48. IARKIVS *Hiſt. Acad. Ital.* pag. 11.

(d) Leges vtilia de conuerſatione in OSTERVALDI *Traité des ſources de la Corruption. Source* VI.

(e) Haud quidquam vel vtilius, vel pulchrius, vel denique dulcius a Caſa fuit concinnatum, libro, cuius index: *Galateo, owero de' Coſtumi.* Gallice verſus eſt Pariſiis 1678. 12. interprete DV HAMEL

rum honeſtate & elegantia, inter *monumenta latina* Florentiae 1576. 4. Hanouiae 1610. & Halae 1709. 4. cura ill. GVNDLINGII recuſus, legendus. (*f*) *Vitam* CASAE etiam ſcripſit auctor recenſionis nouae, quae Florentiae 1707. 4. prodiit *Operum Caſae* editionis, in *Giornale de Letterati d' Italia*, Tom. IV. pag. 164. adde HIERONYMI GHILINI *Teatro d' huomini letterati*, Tom. I. pag. 79. edit. Venet. 1647. 4. Illa, quae STOLLIVS l. c. de FRIDERICI DEDEKINDI (qui *Prouerbia Salomonis* etiam *carminibus latinis elegiacis* expreſſit, Magdeburgi 1562. & 1574. 8.) *Grobiano*, eiusque editionibus (*g*) & verſionibus differit, ſuppleri poſſunt ex FELLERI *monimentis ineditis*, Trimeſtri VII. pag. 470.

HAMEL ſ. t. *Galatée, ou l'art de plaire dans converſation.* Ne dicam de aliis translationibus. Abbas ANTONINI autem, amicus noſter certiſſimus, opera omnia Caſae edidit ſ. t. *Proſe & Rime di Meſſere Giovanni della Caſa. Edizione nuova, riveduta & corretta.* in 12. Pariſiis 1727.

(*f*) CASAE liber prelo ſubiectus quoque eſt a NICOLAO FIERBERTO in Italorum idiomate Patauii 1728. 8.

(*g*) *Grobianus* & *Grobiana* ex prima editione Francof. ad Viadrum 1549. 8. ex ſecunda vero eademque correctiori Francof. 1551. 8. deinde Colon. 1558. 8. Francof. 1558. & 1584. 8. recuſ.

470. Inter recentiores varia ſunt ſcripta, quae heic adnotari poſſent. (*b*) Atque Galli

(*b*) Percurramus catalogum aliorum ſcriptorum: *The Moraliſt a philoſophical Rhapſody, being a recital of certain converſations, upon natural and moral ſubjects*, edit. Londini 1709. *The plain Dealer, being ſelect eſſais on ſeveral curious ſubiects*, Londini 1730. II. Vol. in 8. in hac collectione de amicitia, matrimonio, amore, poeſi, hiſtoria &c. agitur, & Decori habetur ratio; ſed interdum pugnare auctor videtur cum laruis, claſſicumque cum ſcepticis canere contra veritatem; dum honeſtatis & moralitatis omnis vim in opinionibus hominum poſitam eſſe, adſerit. Perluſtrentur *Dialogues Critiques & Philoſophiques, par M. l' Abbé de* CHARLE - LIVRY, Amſtelodami 1730. 12. nec non *Le Monde fou preferé au Monde ſage, avec* XXIV. *Promenades des trois amis.*, Geneuae 1731. Vt & *Diſſertations ſur des queſtions de la contrarieté & des loix & des coutumes, par Mr.* LOVIS BOVLLENOIS, Pariſiis 1732. Summam harum reperis in *Iournal des Savans*, menſe Maii 1732. Clariſſimus denique G. VOGT *de jure de bienſeance hactenus infacto* 1704. nonnulla tradidit; Conf. *Hamburgiſche Berichte von neuen gelehrten Sachen* 1735. pag. 348. vbi etiam de illuſtris STRVBII *Droit de bienſeance* legimus probe penſitanda. In hunc cenſum reponimus generoſiſſimi IVLII BERNARDI VON ROHRS *Einleitung zur Ceremonial Wiſſenſchafft*. Berolini 1733. 8. Piaculum forte fuerit illaudatum hic dimittere NICOLASIVM, cuius incomparabilis libellus dictus: *Diſcours de la Douceur* editus eſt Pariſiis 1739. Iungatur *Eſſais ſur la Neceſſité & ſur les moyens de*

Galli quidem praecipue in exponendo expoliendoque hoc argumento, mira quadam inter ſe aemulatione verſantur. Palmam tamen reliquis praeripiunt ſcripta Abbatis *de* BELLEGARDE haud pauca. Sunt inter haec *Reflexions ſur ce, qui peut plaire dans le commerce du monde, à Paris* 1688. 12. *Suite des Reflexions d' Euthyme & Theagene ſur des matieres de Morale, à Paris* 1688. 12.. Idem in gallicum ſermonem transtulit AMBROSII *officia*, ſub titulo: *Les devoirs de l' honneſte homme & du Chretien, à Paris* 1689. 12. Secutae ſunt *Modeles des converſations pour les perſonnes polies, à Paris* 1697. 12. in quo de variis animi paſſionibus & reliquis, quae in vita quotidiana occurrunt, elegantiſſime diſſerit. *(i)* Haec autem ſcripta nonſolum ob regulas, quas praeſcribit, ſed etiam ſermonis

de plaire, Pariſiis 1738. 12. ed. Noſtra etiam Diſſertatio de *Decoro* Halae 1735. habita addi poteſt, in qua ſcriptores indicauimus plures.

(*i*) Eodem auctore prodierunt *Reflexions ſur le Ridicule*, nec non *ſur la Politeſſe des Moeurs*, & *les Regles de la vie civile*. Denique *Les Caracteres d' Epictete, avec l' Explication du Tableau de Cebes*. Pertinent huc etiam viri huius *Lettres curieuſes de Litterature & de morale*, quarum editio ſecunda Amſtelodami 1707. 12. prodiit, in quibus potiſſimum de differentia morum huius ſeculi & priſtinorum temporum acute diſputatur.

monis venuſtatem prae caeteris ſunt commendanda. (*k*) Addi his poſſunt *l' Ecole du Monde, ou inſtruction d' un pere à ſon fils, touchant la maniere, dont il faut vivre dans le monde. Diviſée en Entretiens par Mr. le* NOBLE, *à Amſterdam* 1709. 12. conſtat VI. Tomis elegantique ratione praecepta tradit. *Diſcours ſur la* (*kk*) *bienſeance, avec des Maximes & des Reflexions tres importantes & tres neceſſaires pour reduire cette Vertu en uſage, à la Haye* 1689. 12. (*l*) laudem ſingularem merentur. *La regle des moeurs contre les fauſſes maximes de la morale corrompue, pour ceux, qui veulent ſuivre les voies ſures du Salut, & faire un juſte diſcernement du bien & du mal, par* D. G. P.

(*k*) Londini 1709. 8. publicabatur liber: SENSVS COMMVNIS; *an Eſſay on the Freedom of Wit and Humour, in a Lettre to a Friend*, qui gallice verſus inſcribebatur: *Eſſai ſur l' uſage de la raillerie & de l' Enjouement dans les converſations, qui roulent ſur les matieres les plus importantes.* Conſulatur IEAN LE CLERC in *Bibliotheque Choiſie* Tom. XIX. pag. 436.

(*kk*) Laudatur hic *Diſcours ſur la Bienſeance* a BASNAGIO in *Hiſtoire des Ouvrages des Sçavans* Ann. MDCLXXXVIII. menſe Decemb. Artic. VIII. pag. 402.

(*l*) Veriſſime ingenioſiſſimus STEELE in *Philoſophe Nouvelliſte* Tom. I. pag. 408. pronunciat: *Comme le Ceremoniel eſt une Invention des Sages pour tenir les Sots en reſpect, auſſi la Politeſſe eſt un Expedient qui égale les Sots aux gens ſages.*

G. P. *à Cologne* 1688. 12. de falſis & veris morum regulis agere volens, falſas & veras miſcet. *L' Abregé de la Civilité moderne,* Lipſiae in 12. edita, pueris ſeruire poteſt. SCVDERIAE (*m*) *morale du monde, à Paris* 1686. 12. & *les Entretiens de Morale*, exaſciati labores, multa tradunt huius commatis. Gallis Gallum addimus (*n*) *anonymum* auctorem *de la veritable Politique des Perſonnes de qualité, avec une preface de Mr. le Profeſſeur* THEOPHILE STOLLE, à Iene 1727. 8. recuſ. (*o*)

(*m*) DESPREAVX Opp. Tom. II. pag. 221. edit. Geneu. de ea legatur, & *Memoires pour ſervir à l' Hiſtoire des Hommes Illuſtres* Tom. XV. pag. 132. Quos vnquam nominis Scuderiani ſplendor perſtrinxit, ii norunt SCVDERIAM ſine exemplo eſſe ſexus ſui decus.

(*n*) *Diſcours ſur la bienſeance, avec des Maximes & des Reflexions très neceſſaires pour reduire cette vertu en vſage.* Hagae 1689. 12. prodeſt ad explicationem venuſtatis morum non minus. Vid. THOMASII *freymüthige Gedancken über allerhand Bücher* An. 1689. pag. 158.

(*o*) Addere auctor potuiſſet ſcriptores nonnullos *de educatione liberorum.* Princeps eſt LOCKII liber *de educatione*, qui germanice redditus, & cum FENELONII archiepiſcopi *de educatione filiorum* Diſſert. editus Hannouerae 1729. 8. Sub incudem reuocauit idem argumentum *Anonymus* in *Regles pour travailler utilement à l' education chretienne des enfans*, Pariſiis 1726. LAM-

PIM-

pimpie de Solignac in *Quatreins, ou Maximes ſur l' Education des Enfans*, Hamburgi 1728. 4. Tomus primus *des Ouvrages de* M. *l' Abbé de* Saint Pierre *ſur divers ſujets*, continet etiam ſola praecepta educationis, prodiit Pariſiis 1729. 12. *L' Art d' enſeigner le Latin aux petits enfans, en les divêrtiſſant, & ſans qu' ils s' en apperçoivent. Dependance de l' Art d' elever la Jeuneſſe ſelon la difference des ages, du ſexe & des conditions, par M. de* Vallange, Pariſiis 1730. 12. Tom. II. frigidius dicta exhibet, licet non reiicienda omnia ſint, requirit enim auctor vſum linguae latinae inter ancillas, & id genus alia. *A Treatiſe of the Education and Learning proper for the differerent capacities of Youth; founded on the Principles of natural Philoſophy*, Londini 1734. prodiit. Sed plurima deprompta ſunt e Iohannis Hvarti Examine Ingeniorum. *Reflexions de* T . . . *ſur les Egaremens de ſa Jeuneſſe*, cum verſione germanica exſcripta eſt typis Lipſiae 1731. in 8. *Inſtruction d' un Pere à ſon fils*, auctore *du* Pvy, Pariſiis 1731. *Avis d' une Mere à ſon fils & à ſa fille*, Pariſiis edit. 1728. 12. Illuſtriſſimam foeminam marchionem de Lambert hunc compoſuiſſe libellum perhibent. M. Georgivs Christianvs Wolfivs in Germanorum linguam eum transtulit, Lipſiae 1729. 8. *Converſations ſur pluſieurs ſujets de Morale, propres à former les jeunes Demoiſelles à la pieté; ouvrage utile à toutes perſonnes, qui ſont chargées de leur education, par* M. P. C. Docteur de Sorbonne, Pariſiis 1733. 12. Le Maitre de Claville in *Traité du vray merite de l' homme, conſideré dans tous les ages & dans toutes les conditions, avec des principes d' education pour former les jeunes gens à la vertu*, editio tertia Pariſiis 1737. II. Tom. in 12. exiit *Conſeils d' un Gouver-*

Gouverneur à un jeune Seigneur, Pariſiis 1727. 12. *De l' Education d' un jeune Seigneur, à Paris* 1728. 12. auctore BAVDOVIN. *An Eſſay on the Education of a young Brittiſh Nobleman, after he leaves the Schools: tho which are added ſome Obſervations on the office of an Ambaſſador*, Londini 1730. non ad iuuentutis Britannicae formandae rationem ſolum ſpectat, ſed applicari etiam poteſt generatim ad ingenuorum educationem. Tacemus reliquos, pluribus notos, ne credere, lectores noſtros in media luce caecutire, videamur. Iungendi ſunt ſcriptores de ſtudiis inſtituendis. Ab aliis citatos praetereundos putamus; per tranſennam tantum, quod aiunt, rem tractantibus, recentiores optimae notae adſcribere liceat. e. g. FLEVRY *traité du Choix & de la Methode des Etudes*, cuius variae exſtant editiones Pariſienſes, quas inter praeſtat 1729. 8. impreſſa. Palmam vero ademit excellentiſſimus ROLLIN *de la Maniere d' enſeigner & d' etudier les belles-Lettres*, quatuor tomis, quos Angli etiam transtulerunt, quique ſaepius recuſi ſunt. M. GIBERT quidem contra eum edidit *Obſervations addreſſées à* M. ROLLIN, *ſur ſon Traité de la maniere d' enſeigner les Belles-Lettres*, Pariſiis 1727. 12. Sed vide *Lettre de* M. ROLLIN *à* M. GIBERT, *Ancien Recteur de l' Univerſité, au ſujet de ſes Obſervations ſur le Traité de la maniere d' enſeigner & d' etudier les Belles Lettres.* Oppoſita eſt iterum *Reponſe de* M. GIBERT *à la lettre de* M. ROLLIN, *Ancien Recteur de l' Univerſité*, conf. *Bibliotheque Françoiſe* Tom. X. Num. VII. & VIII. De formandis iuuenibus in Academiis vid. *The Univerſity-Education*, auctore RICHARDO NEWTON, Oxonii 1727.

§. XXVII.

Altius progreſſi ſunt alii, qui aulicorum mores formare conati fuerunt. Tales ſunt BALTHASARIS CASTILIONIS *de aulico ſeu Curiali, libri* IV. quos ex italico transtulit *Ioannes Riccius*, Francofurti 1584. 8. *(p)* HIERONYMI OSORII, doctiſſimi apud Luſitanos epiſcopi, *de gloria* exſtant libri V. *de nobilitate* III. qui iunctim editi Baſileae prodierunt 1576. 8. Continentur in iisdem multa praeclare dicta de moribus illuſtrium atque aliorum hominum, elegantiſſimo ſtilo deſcripta. *(q)* IOANNIS HENRICI BOECLERI diſſertatio *de elegantia moris ciuilis & aulici*, inter *diſſertationes academicas (qq)* recuſa, docta magis, quam pra-

(*p*) In Anglorum ſermonem translata ſunt opera CASTILIONIS omnia cum vita eius, quam A. CASTILIONIVS conſcripſit. Londini 1728.

(*q*) Non ſolum de *Gloria* libri quinque OSORII, ſed & de *Regis inſtitutione & diſciplina* libri octo loci huius ſunt. Opera illius omnia Romae 1592. excudebantur IV. Tom. fol. Nepos huius, HIERONYMVS OSORIVS, vitam eius famamque transfudit ad poſteros. Conf. NICERON in *Memoires pour ſervir à l' Hiſtoire des Hommes Illuſtres* Tom. XI. pag. 202.

(*qq*) Diſſertationum iunctim Argentorati 1658. 8. impreſſarum N. XIII. pag. 635. ſqq.

practica, videtur in ſublimiori illa vitae cenſura. Inter hoſce tamen maxime adhuc hodie aeſtimatur BALTHASARIS GRACIANI *l' homme de Cour,* quem ex hiſpanico in gallicum ſermonem transtulit AMELOT DE LA HOVSSAYE, *à Paris* 1684. 8. (r) *Amſtelod.* 1707. 8. ſaepiusque alibi. Italica verſio, quae ſine interpretis nomine, ſub titulo: *Oracolo manuale e arte di prudenza,* Venetiis 1679. 12. prodiit, (s) haud raro ab auctoris mente plane recedit. Textum hiſpanicum cum eleganti verſione germanica

(r) Vid. Acta erud. 1685. pag. 89. ſeqq. Latine hunc librum vertit notisque illuſtrauit, FRANCISCVS GLARIANVS MELDENVS. Acceſſit Io. GOTTLIEB HEINECCII praefatio, nomen autem fictum eſt editoris, qui in meliorem ordinem librum redegit, quam GRACIANVS ipſe, Francof. ad Viadr. 1730. Octaua editio interpretationis atque commentationis, quam AMELOT DE LA HOVSSAIE confecit, Roterodami exiit e prelo 1728. 8. Hagae Comitum etiam 1734. in III. Volum. in 12. prodiit *L' homme detrompé, ou le Criticon de* BALTHASAR GRACIAN, *traduit de l' Eſpagnol.*

(s) Sibi inuicem repugnantia praecepta a Graciano adferri, ſunt qui arbitrantur; quum vero in diuerſis circumſtantiis, regulae prudentiae eaedem locum non teneant, nec vitio tribui iure poteſt Graciano, diſcrimen iſtiusmodi placitorum moralium. Hinc ſemper crediderim, nunquam condigne ſatis laudari huius viri ſcripta.

nica recudi fecit, notasque praeſtantiſſimas addidit cel. Avgvstvs Fridericvs Mvllervs; qua facie tribus tomis in 8. Lipſiae 1715. 1717. & 1719. (ss) comparuit. (t) Amelotio citato etiam debemus *La morale de Tacite, eſſay de la Flatterie, à Paris*

(ss) Editio ſecunda interpretationis Mülleri excellentiſſimi, Lipſiae 1733. 8. emiſſa eſt in lucem; ſed nihil immutauit in ea auctor aliis negotiis abſtractus; licet dicendi genus in Tomo primo ex parte ſit emendatum, & vocabula peregrina in priori editione retenta, in poſteriori ſint ab amico Mulleri anonymo correcta.

(t) In Germanorum idiomate iuris publici iam factus eſt hic liber Auguſtae Vindelicorum 1711. 8. interprete Selintes; qui praeeuntem habuit D. Savtervm, cuius translatio Lipſiae 1686. prodiit; etſi naeuis innumeris vtriusque labor ſcatet. P. *de* Covrbeville vero *les Maximes de* Balthazar Gracian, *traduites de l' Eſpagnol, avec les Reponſes aux critiques de l' homme univerſel & du Heros, traduites du même Auteur* 1730. 12. inprimi curauit. De *vita* Graciani commentatur Antonivs Avgvstinvs in *bibliotheca Hiſpanica*, Tom. II. pag. 3. Amelot in praefatione verſionis gallicae, Collectores *Actorum Eruditorum Lipſienſium* A. 1685. menſe Febr. pag. 89. illuſtris Heineccivs in praefatione laudata ad idem opus latine redditum. Opera omnia denique Graciani Adamvs Eberti latina erat ciuitate donaturus, vid. *Gelehrte Zeitungen* An. 1720. pag. 608. Propoſitum eius vero mortem interuertiſſe conſtat.

ris 1686. 12. vbi potiſſimum mores aulicorum in aula Tiberiana deſcribit. Licet ſaniores potius per quotidianam conuerſationem atque experientiam, quam per regulas, veros aulae mores addiſci debere, probe iudicent. (*u*)

§. XXVIII.

Nolumus iam omnes hic coaceruare, qui de certis vel adfectibus vel vitiis, calumnia, ſuperbia, vel virtutibus, amore, fortitudine, conſtantia & ſimilibus ſcripſerunt; praecipuos tantum ex iisdem nominabimus. SENECA in ſcriptis ſuis huc facit, (*v*) inter

(*u*) In praecellentiſſimi M. DE CHEVIGNI *Science des perſonnes de Cour, d' Epée & de Robe* Tom. III. Cap. III. Art. I. pag. 286. ſqq. edit. octauae, quae opera M. *de* LIMIERS prodiit, plura perpenduntur praecepta, ſedulo addiſcenda.

(*v*) De Seneca diſputata vid. Tom. I. Cap. II. §. IX. pag. 81. ſqq. Stilum in eum pariter ac reliquos Stoicos exacuit praeſertim PLVTARCHVS; loco enim a nobis antea citato, nimirum in tractatu inſcripto: *Stoicos quam poetas abſurdiora docere*, grauiſſime ſaepe diſputat v. c. hunc in modum: „ Is qui mane fuit deterrimus, ſub veſperam „ optimus eſt; & qui ſomno ſe dederit ſtolidus & ineptus, iniuſtus, luxurioſus, imo ſeruus, pauper, inops, ea ipſa die ſurgit rex, diues beatusque factus, praetereaque temperans, iuſtus, con-

ter quae praecipue aeſtimandus eſt *de tranquillitate animi* liber ad Serenum. Eiusdem ſunt *de vita beata* ad Gallionem fratrem liber vnus; *de conſtantia ſapientis*, ſiue quod in ſapientem non cadat iniuria, liber vnus; libri III. *de Ira*, & libri II. *de Clementia*. (w) *Senecam* imitatus fuit POLYDORVS VERGILIVS in ſuo *de vita perfecta, ſeu de patientia*, tractatu, qui Baſileae prodiit 1545. 8. Ad eandem claſſem quoque facit PLVTARCHVS *de vtilitate ex hoſtibus capienda, & de morbis animi & corporis*, (x) ex latina verſione *Ioannis Rainoldi*, Oxonii 1614. 8. & plura alia eiusdem ſcripta in operibus obuia.

conſtans, opinionum, vt quisquam vacuus &c. Vid. etiam WILHELMI SLVITERI *Idea theologiae Stoicae* edit. Lugduni Batauorum 1726. 8. qui quidem auctor non raro cenſuram meretur.

(w) Senecae tres libri de Conſolatione in hunc cenſum reponendi ſunt; nec non CAROLVS SIGONIVS, ſub nomine Ciceronis, de *conſolatione ſuper* TVLLIAE *obitu*, & LIPSIVS de *Conſtantia*, de quibus alibi.

(x) Plutarchus morum doctor inſignis laudatur maxime in LIPSII *notis ad polit.* pag. 450. ERASMVS, ſe ei maximam debere cognitionis ſuae partem, profeſſus eſt ingenue, interprete FOCANO in Diſſert. *de ſtudiis*, add. QVENSTEDT de *patriis illuſtrium virorum* pag. 411. CHRISTIANI THOMASII *Orationes academicae* Orat. III. pag. 421. ſqq.

uia. (*y*) Noti ſatis ſunt egregii duo IVSTI LIPSII *de conſtantia* libri, *qui alloquium praecipue continent in publicis malis*, Antwerpiae 1584. 4. primum, poſt cum prologo galeato ſaepius in Belgio variis formis editi. (*z*) De duabus verſionibus germanicis, Lipſiae 1601. & 1714. 8. excuſis, lege STOLLIVM. *hiſt. erudit.* Tom. III. Cap. IV. §. XXXVI. pag. 686. LIVINVS DE MEYER, e ſocietate Ieſu, oratione numeris adſtricta Antwerpiae 1694. 4. totidem libros *de ira* ſcripſit, quot SENECA. Clariſſimus IO. HENRICVS ACKERVS *de ambitione in malis* diſſertationem ſcripſit, quae SENECAE libello *de prouidentia* iuncta eſt. FRANCISCVS PETRARCHA commentatus eſt *de remediis vtriusque fortunae*, Lugduni 1577. 8. & HIERONY-

(*y*) Reliquorum vel nomina commemorare longum eſt. *Treatiſe of the Paſſions and Faculties of the Soul of Man; with the ſeveral Dignities and Corruptions thereunto belonging*, by EDWARD REYNOLDS, D. D. edit. Londini 1678. fol. non omnibus notus eſt. In eo tam Pſychologicae quam Morales deſcribuntur veritates plurimae, licet ex principiis non fluant omnes euidentibus.

(*z*) PETRVS ALCYONIVS *de exilio* Libros II. exarauit, Venetiis 1522. 4. & Geneuae 1624. Vid. *Memoires des Hommes Illuſtres* Tom. VI. pag. 150.

RONYMVS CARDANVS (a) *de vtilitate ex aduerſis capienda*, Baſileae 1561. & Franequerae 1648. 8. Iſti quidem regulas praeſcribunt ſaepe non contemnendas, quae tamen, niſi animum reperiant vera pietate imbutum, nunquam in praxin ducentur, cum naturae fines hic deſinant. (b) Inter *biographos* PETRARCHAE allegati eminet IACOBVS PHILIPPVS TOMASINVS, qui non tantum librum, *Petrarchae rediuiui* titulo, *integram poetae celeberrimi vitam iconibus aere caelatis exhibentem*, ſcripſit, breuemque *nobiliſſimae foeminae Laurae hiſtoriam* concinnauit;

(a) CARDANI *de exilio* Diſſertatio inſerta eſt *analectis de calamitate litteratorum*, cum praefatione illuſtris MENCKENII editis Lipſiae 1700. 12. Generatim de eo euolui poſſunt THOV & TEISSIER in *Elog.* Tom. I. pag. 455. Tom. II. pag. 255. FABRICIVS in *hiſtor. Bibl. Fabr.* Part. VI. pag. 276. PARKER in Diſp. *de Deo* Diſp. I. Sect. 25. VOSSIVS de *idololatr.* lib. III. Cap. 80. & Diſſert. noſtra *ſecunda* de *Diuinatione* edita Halae 1734. 4. paſſim.

(b) De PETRARCHA protulit multa Mr. de GRENAILLE in libro: *le Sage réſolu contre là Fortune*. & MATTHAEVS PALMERIVS Florentinus ad annum MCCCLXXIV. in *Chronic.* RAPHAEL VOLATERRANVS *Commentariorum* Lib. XXI. BLONDVS FLAVIVS *Decade* II. *Hiſtoriarum*, IACOBVS PHILIPPVS BERGOMENSIS in *ſupplemento Chronic.* ad An. MCCCXLI. IANVS IACOBVS BOISSARDVS Parte I. *Virorum illuſtrium* icone VI.

nauit; ſed & PAVLI VERGERII, *Anonymi*, IANOZZI MANETTI, LEONARDI BRVNI, ARETINI & LVDOVICI BECADELLI *vitas Petrarchae*, & FORTVNII LICETI *reſponſum ad Tomaſini epiſtolam de Petrarchae cognominis orthographia* addidit, in altera editione, quae Patauii 1650. 4. prodiit. HIERONYMI SQVARZAFICHI *vitam Petrarchae*, & *teſtamentum* ipſius a PAVLLO MANVTIO & IOANNE GEORGIO GRAEVIO conſeruatum, edi curauit IOANNES HENRICVS ACKERVS, Rudolſtadii 1711. 8. Recenſuit reliqua PETRARCHAE ſcripta moralia LVD. ELLIES DV PIN in *bibl. nou. ſcriptor. Eccleſ.* Tom. XI. pag. 77. ſequ. (c)

§. XXIX.

Referuntur ab aliis quoque ad hanc claſſem, qui *moralem Theologiam* explicarunt, (*d*)

(c) Non diffiteor vſui hic eſſe poſſe, *Lettres Morales & Critiques ſur les differens Etats*, *& les diverſes occupations des Hommes* par Mr. le Marquis D' ARGENS edit. Amſtelodami 1737. 8. Ad Gallorum indolem plurima praecepta iſtius libelli adcommodata quidem ſunt, ſed & cum aliis gentibus congruunt. magna ex parte argute ab auctore diſputata.

(*d*) qualis inter *Pontificios* aeſtimatur PAVLVS LAYMANNVS, cuius *Theologia moralis* quinque libris comprehenſa, prodiit Monachii 1625. 4. ſaepius recuſa, atque inter Reformatos IOANNES HORNBECKIVS, cuius *Theologia moralis* Lugduni Batauorum 1668. 4. excuſa. (*e*) Alii vero *caſus conſcientiae*, alii *conſilia* ediderunt moralia, qui communiter *Caſuiſtae* vel *Caſiſtae* adpellari ſolent, inter quos excellit ANTONIVS DIANA, cuius vndecim Tomi *reſolutionum moralium* prodierunt Venetiis 1647. f. (*f*) Sic etiam extant

(*d*) ALPHONSI RODERICII *Exercitium perfectionis & virtutum chriſtianarum*, ex Hiſpanorum idiomate latine verſum a MATTHIA MARTINEZ; LVDOVICI GRANATENSIS *Exercitia Spiritualia*; ANTONII SVCQVET *Via vitae aeternae*, aliique huc referuntur, de quibus in Bibliothecis Theologorum agendi locus.

(*e*) *Memoires concernant la Theologie & la Morale* edit. in 12. Amſtelodami 1732. his adnumerantur, vtpote quibus varia opuſcula moralia, partim rariora, iterum publicata ſunt. Plura volumina ſe emiſſurum in lucem promiſit auctor; id quod proditur in *Bibliotheque Raiſonnée pour les mois de Janvier Fevrier & Mars* 1733. Art. V. pag. 110. Praecipue vero legatur: *Traité de la Verité de la Religion Chrétienne: tiré du Latin de* M. S. ALPH. TVRRETIN *à Geneve* 1736. 8. in quo de morali & theologia & philoſophia diſſerit egregie Turretinus.

(*f*) Non praetermittendum eſt *Dictionarium caſuum con-*

extant FRANCISCI FILLAVI *caſus*, *ſiue quaeſtiones morales*, Lugduni 1633. f. PAVLI COMITOLI *reſponſa moralia*, Lugduni 1609. f. (*g*) Alii *controuerſias morales* tractarunt, quae tamen potius concernunt materias iuris naturae, de quibus infra dicemus. Aliae ſunt, quae occaſione *probabiliſmi Ieſuitici* fuerunt motae, quae tamen potius ad *bibliothecam theologicam* pertinent; largam ſcriptorum de hoc argumento farraginem dedit vir ſummus CHRISTOPHORVS MATTHAEVS PFAFFIVS in doctiſſimis

conſcientiae, *ſeu praecipuarum difficultatum circa moralem ac diſciplinam eccleſiaſticam Deciſiones*, *e Scripturis*, *Conciliis*, *Pontificum Decretalibus*, *Patribus*, *nec non celeberrimis Theologis & Canonum peritis depromptae*. Auctore IOANNE PONTAS Presbytero, Facultatis Paris. Iur. Canon. Doctore, nec non Eccleſ. Paris. Propoenitentiario. Editio recens, e Gallico in Latinum pari ſtudio & fide concinnata, tribus tomis comprehenſa in fol. Coloniae Allobrogum 1730.

(*g*) Inter noſtrates IOANNIS CONRADI DANHAVERI *Liber Conſcientiae apertus*, ſeu *Theologia Conſcientiaria* edit. Argent. 1692. in II. Vol. aeſtimatur. FRIDERICI BALDVINI *Caſus Conſcientiae*, GEORGII DEDEKENII *Theſaurus Conſiliorum* edit. atque auctus a Io. ERNESTO GERHARDO exſtant etiam. Nihil dicemus de FRIDEMANNI BECHMANNI *Theologia Conſcientiaria*, SPENERI, Wittebergenſium aliorumque conſiliis.

ſimis ad *corpus doctrinae moralis Sorbonicum*, poſt Pariſienſem editionem a. 1716. 4. excuſam, ſuis auſpiciis *Tubingae* 1718. 4. recuſum, *animaduerſionibus*, pag. 23--26. conf. & eiusdem *hiſt. theol. litter.* Lib. II. §. IX. pag. 271. Ex noſtris huc pertinent Samvelis Rachelii *examen Probabilitatis Ieſuiticae nouorumque Caſuiſtarum*, Helmſtadii 1664. 4. Thomae Stegeri commentatio *de probabilitate, nouo Moraliſtarum atque Ieſuitarum dogmate*, Lipſiae 1668. 8. Eliae Veielii diſſ. *de Probabilitate, Moraliſtarum pontificiorum aſylo*, Vlmae 1676. 4. alii. (*b*) Conſule

(*b*) Praeter excitatos ſcriptores ad §. VIII. huius capitis, vid. Antonivs Terillvs in *regula morum contra* Elicaldvm. Honoratvs Fabri in *Apol. Doctrinae Moral. Ieſuit.* Amadevs Gvimenivs in *ſing. theolog. mor.* Io. Iacobvs Mvllervs in *Inſtitut. Moral. Propaedeum.* §. VI. ſqq. Io. Franciscvs Bvddevs in *ſelectis iuris naturae & gentium* pag. 18. & in *Analectis Hiſtoriae Philoſophicae* pag. 251. *Portrait au naturel des Ieſuites & anciens & modernes; ou image veritable du premier & du dernier ſiecle de la Societé de Ieſus. Fin de la Parallele de la Doctrine des Payens avec celle des Jeſuites & de la Bulle Unigenitus*, edit. Amſtel. 1731. 8. quo in libro quatuor potiſſimum probantur theſes, 1) patres ſocietatis Ieſu Dei exiſtentiam non admittere; nec 2) eccleſiam matrem, nec 3) Ieſum Chriſtum caput venerari, nec 4) doctorum eccleſiae praeceptis vti. Sunt inter Ieſuitas

ſule de ſcriptoribus Theologiae moralis GEBHARDI THEODORI MEIERI *Introductionem in vniuerſum Theologiae moralis cum dogmaticae tum practicae ſtudium*, Helmſtadii 1661. 4. Cap. XVII. ſeq. IO. MICH. LANGII diſſ. *de origine & progreſſu theologiae moralis Syſtematicae*, IO. CONR. DVRRII *Compendio theologiae moralis* praemiſſam, Altorf. 1698. 4. IOANNIS FRIDERICI MAYERI *bibliothecam ſcriptorum theologiae moralis & conſcientiariae triplicem*, (*i*) AEGIDII STRAVCHII

ſuitas, qui doctrinae foeditatem penſitantes, eam repudiarunt ipſi, v. c. PAVLVS COMITOLVS & ANDREAS BLANC, teſte GISBERTO in *Anti-Probabiliſmo*, edit. Lutetiae Pariſiorum 1703. Addicti autem monſtroſae doctrinae inprimis ſunt ESCOBARIVS, LOBKOWITZIVS, SANCTIVS, SYLVIVS, BAVNIVS, MASCARENHAS; alios nonnullos indicat IO. IACOBVS MVLLERVS in *Guilielmum Grotium de principiis iuris naturae* pag. 10. edit. Ienae 1696. 8.

(*i*) Coniungi cum horum lectione poſſunt veteres, qui perquam diligenter collegerunt moralis doctrinae ſcriptores. Tacendus non eſt BOSTONI *Burienſis Angli Catalogus ſcriptorum eccleſiae*, qui Bibliothecas plures perluſtrauit, monimentaque innumera collegit; nec non ex CASSIODORO, ISIDORO, BEDA, BVRCHARDO WORMATIENSI, GRATIANO, HVGONE DE S. VICTORE, VINCENTIO hauſit. Ita etiam SIXTI SENENSIS *Bibliotheca Sacra* & ANTO-

CHII *Theologiae morali*, Gryphiswaldiae 1705. 8. praefixam; & quae duumuiri celeberrimi BVDDEVS atque PFAFFIVS; hic in *hiſt. theol. litter.* Lib. II. §. IX. pag. 268-280. ille vero in *Iſagoges* Part. II. Cap. IV. maxima vterque cum eruditionis praeſtantiſſimae adparatu, diſſeruerunt.

§. XXX.

Vnicum reſtat, vt de iis paucis dicamus, qui in opuſculis ſuis moralibus *miſcellanea* tractant. (*k*) Ex Italis illud egit DANIEL

ANTONII POSSEVINI *apparatus ſacer*, nec non BELLARMINVS *de ſcriptoribus Eccleſiaſticis*, addantur. De TRITHEMIO aliisque SCHEVRLIVS commentatur c. I. §. CCLVI.

(*k*) Referimus huc *Collection of Tracts Moral and Theological, placed in the Order wherein they were firſt published*, nempe I.) *A Letter to a Deiſt.* II.) *The Foundation of Moral Goodneſſ Part. I.* III.) *The Foundation of Moral Goodneſſ Part. II.* IV.) *Divine Rectitude.* V.) *A ſecond Letter to a Deiſt*, VI.) *The Law of Truth*, notae variae & ſupplementa de rectitudine actionum additae ſunt, auctore IOHN BALGVY. Londini 1734. 8. *Oeuvres mêlées, de M. **, contenant un Diſcours ſur la fin qu' a eu Virgile en compoſant ſes Bucoliques - - - des Paraphraſes en vers ſur les Pſeaumes de* DAVID, & *ſur quelques chapitres des Proverbes de* SALOMON, *des Lettres, des Epitres en vers, des Reflexions*

NIEL BARTOLI, Ieſuita; cuius *opera moralia* lingua italica ſcripta prodierunt Romae 1684. f. Seorſim haec antea fuerunt edita, ſiquidem ediderat *litteratum defenſum & emendatum*; librum *de paupertate contenta*; *recreationem ſapientis*, ſub titulo: *La Ricreation del Savio in diſcorſo con la natura e con Iddio, libri due in Bologna* 1668. 12.; it. *Geographiam ad vſum moralem reductam*, cuius titulus eſt: *La Geografia transportata al Morale, in Venetia* 1676. 12.; it. *ſymbola ad moralem philoſophiam accommodata*; quae nunc in vnum col-

flexions Morales &c. Pariſiis 1733. in 12. add. *Journal des Sçavans, Août* 1733. pag. 517. ſqq. Inprimis etiam *Penſées ſur divers ſujets de Morale par Mr. le Comte* OXENSTIRN, editio noua perpolita atque emendata praeſtat, edita Francofurti 1736. 8. II. Vol. acceſſerunt etiam variae ſententiae, auctore eodem comite; antea nunquam publicatae. Porro *Traité du vrai merite de l' homme conſideré dans tous les ages & dans toutes les conditions: avec des principes d' Education propres à former les jeunes gens à la vertu.* Pariſiis 1733. 12. Praefamen haud multa promittit; arena tamen non eſt ſine calce, ipſam elaborationem ſi perlegimus. Mr. DE CROVSAZ etiam Amſtelodami 1737. 12. *Divers Ouvrages* in II. Vol. publicauit, in quibus morum diſciplinae lucem accendit; quid de eo ſtatuamus, fuſius declarauimus Parte I. Artic. I. Diarii noſtri *Abriſſ von dem neueſten Zuſtande der Gelehrſamkeit* inſcripti pag. 1. ſqq.

collecta, reconditum variae prudentiae moralis theſaurum aperiunt. DANIEL CASPAR A LOHENSTEIN haec ſcripta maximi fecit, & tendentibus in Italiam auctor fuit, vt conquirerent, vid. *Acta erudit.* Supplem. Tom. VIII. pag. 418. Ex Gallis plures ſunt, inter quos *Mr. de la* ROCHEFOVCAVLT edidit *reflexions, ou ſentences & maximes Morales, augmentées de plus de deux cens nouvelles maximes, à Paris* 1690. 12. recuſ. Amſtelodami 1705. 12. & vltimum Pariſiis 1714. 8. cum *animaduerſionibus* AMELOTI DE LA HOVSSAYE. (*l*) Et praecipue aeſtimandae ſunt *les Oeuvres melées de Mr. de* SAINT EVREMONT, *à Amſterdam* 1689. 12. II. Volum. (*m*) in quibus per regulas

[*l*] Editio vndecima prodiit Pariſiis 1736. aucta obſeruationibus criticis atque adnotationibus egregiis, Abbatis DE LA ROCHE, in 12. Non inpari virtute exaratus eſt liber, cui index: *Friendship in Death, in twenty Letters from the Dead tho the Living. To which are added, Letters Moral and Entertaining, in Proſe and Verſe: in three Parts.* Londini editio quarta in 8. prodiit 1736. in illis morum philoſophia, doctrinae de animae immortalitate ſuperſtructa, dilucide grauiterque proponitur. Lectoribus tamen iis, quibus ſolae demonſtrationes ex rationis principiis deriuatae adrident, haud vbique probabuntur litterae iſtae.

[*m*] Edi coepta ſunt opera Pariſiis 1668. ſed naeuis opera-

las atque ſententias Senecae philoſophiam imitatur, magisque illuſtrat. Recuſa ſunt eius *opera miſcella*, Amſtelodami 1706. 8. cura doctiſſimi viri DES-MAIZEAUX, (*n*) qui

operarum incuria admiſſis, ſcatebant omnia. Hinc contra eum GOTOLENDI, ſub nomine DVMONT latitans, cum publico communicabat: *Diſſertation ſur les Oeuvres mêlées de M. de Saint-Evremond. Avec l' examen du Factum qu' il a fait pour Madame la Ducheſſe de* MAZARIN, *contre M. le Duc de Mazarin ſon mari* Pariſiis 1698. 12. Eodem anno autem prodiit: *Apologie des Oeuvres de M. de Saint-Evremond, avec ſon eloge & ſon portrait, & un diſcours ſur les Critiques.* Pariſiis 1698. 12. in qua calumniae depelluntur aſpere. Quo facto Anno 1700. *Nouvelles Oeuvres mêlées de M. de Saint-Evremond* in 12. publicabantur. De reliquis editionibus *v. Memoires pour ſervir à l' hiſtoire des hommes illuſtres* Tom. VII. pag. 192. ſqq. & *Bibliotheque Raiſonnée* Tom. II. Part. II. Art. XI. pag. 424. & Artic. XII. pag. 439. vbi liber indicatur: *Melange curieux des meilleures Pieces attribuées à Mr. de* SAINT-EVREMOND, & *de quelques autres Ouvrages rares ou nouveaux.* Diiudicatur ibi tertia editio illius Amſtelodami 1726. II. Vol. in 12. inpreſſa. Haud inutiliter legeris etiam *Extraits de diverſes Lettres*, quae recenſentur in *Hiſtoire des Ouvrages des Savans. Mars* 1700. Artic. XIII. pag. 128. ſqq.

(*n*) Nomen Euremondi mentiuntur plura ſcripta; genuina autem a ſpuriis diſtincta vide in editione *Mr. des-Maizeaux*, hic enim coram Euremondo

qui & *vitam Euremontii* praefixit. In *Saint-Euremontianis*, Amſtelodami 1701. 8. primum editis, & paullo poſt Luxenburgi 1702. 8. recuſis, egregiae itidem *obſeruationes morales* adferuntur. Anonymi *Reflexions ſur les divers ſtiles & ſur la maniere d' ecrire, ou Diſſertation ſur les Oeuvres de Mr. de* Saint-Evremond, Amſtelodami 1700. 8. prodierunt. Non indictus vero heic abeat tot calamis celebratus *Gallorum Seneca* Michael Montaigne; de cuius tamen *Eſſais* ſiue tentaminibus moralibus non eadem omnibus eſt praeſtantiae opinio. Prodierunt primum Pariſiis 1580. 8. poſt obitum auctoris, ex ipſius MSto auctius a librario *Angelier*, Pariſiis 1595. f. edita. Elegans eſt alia,

mondo recognouit ſcripta huius viri, quaeque ſuſcepit tanquam ſua, *des-Maizeaux* collegit typiſque excudi curauit. Nos vero ſuffragamur ſententiae Anonymi, cuius verba in *Hiſtoire des Ouvrages des Savans* Ann. 1700. Menſe Mart. pag. 128. haec ſunt: *Il eſt aiſé de le reconnoitre* (Euremontium) *& on le confondra difficilement avec d' autres. Les gens qui ecrivent comme lui, & qui puiſſent imiter ſon tour delicat, & ingenieux, ſont bien rares.* Anglice reddita ſecunda ſeu vltima operum editio, Londini euulgata eſt 1729. in III. Volum. in 8. aucta cum *Memoires de la Ducheſſe de Mazarin*, cui acceſſit vita auctoris.

alia, quam *Mademoiſelle de* GOVRNAI cum *praefatione* prolixa & *auctoris vita*, Pariſiis 1635. edi curauit, (*o*) a Belgis Amſtelodami 1659. III. Tomis eleganter recuſa. Et nuper demum PETRVS COSTE praeſtantiſſimam dedit Londini 1724. III. Volum. in 4. & Hagae eodem anno IV. Volum. 12. exſcriptam. HVETIVS autem prolixe ſuam de MONTANO, nec ſine acri cenſura, & rerum & ſtili, epicriſin dedit in *Huetianis*, Num. VI. pag. 15. ſequ. (*p*) Adde IOANNIS KLEFECKERI *Bibliothecam eruditorum praecocium*, pag. 246. & *les pieces fugitives d' hiſtoire & de litterature, à Paris* 1704. 8. Tom. I. pag. 74. SCHVRZFLEISCHII de ipſo iudicium

[*o*] Exemplum ipſum, quo vſa fuit GOVRNAI celeberrima, variis notis MSS. illuſtratum atque purgatum ab eadem, deliteſcit in bibliotheca Spanheimiana. Indicem harum correctionum typis inprimi iuſſit editor libri dicti: *Recueil de Litterature, de Philoſophie & d' hiſtoire* pag. 38. ſqq.

[*p*] Non adeo παράδοξον videri debet, ſi laudetur ab his, culpetur ab illis Montanus, ſcepticorum coryphaeus; ſuperatur ambitione virtus huius viri, raro infra aliorum aeſtimationes ſe metientis. Attamen Num. II. in *Recueil de toutes les Feuilles de la* SPECTATRICE, *qui ont paru, & de celles qui n' ont point paru*, Pariſiis edit. 1730. in 12. defenditur.

dicium lege in *conlectione libror. rarior. Groſchuſiana*, Faſcic. III. pag. 466. (q)

(q) Scrutantur etiam veritates morales *Eſſay's Moral and Philoſophical on ſeveral ſubjects*, Londini 1734. 8. & decorum a iuſto vere in iis diſcernitur. *Eſſais ſur divers ſujets de Litterature & de Morale*, auctore Abbate Trvblet, Pariſiis 1737. ſecundum edit. locum hic denique ſibi vindicant.

GA-

CAPVT II.

DE

SCRIPTORIBVS POLITICIS.

§. I. *Scriptores, qui bibliographias politicas ediderunt.* §. II. *Scriptores de inſtituendo ſtudio politico.* §. III. *Scriptores veteres politici, Plato atque Ariſtoteles.* §. IV. *Commentatores in Politicam Ariſtotelis.* §. V. *Politica Taciti cum commentatoribus.* §. VI. *Scriptores, qui compendia & ſyſtemata politica ediderunt.* §. VII. *De Politica Wolfii.* §. VIII. *Scriptores, qui Politicam ex Chriſtianiſmi principiis deduxerunt.* §. IX. *Scriptores, qui principis ſtatum formare docent.* §. X. *Politica Machiauelli & aduerſariorum.* §. XI. *Scriptores, qui certis exemplis principem formant.* §. XII. *Inſtructiones paternae ad filios, Principes iuuentutis.* §. XIII. *Scriptores, qui principem iuuentutis formare ſtudent.* §. XIV. *Scriptores de republica.* §. XV. *Scriptores, qui fictitias reſpublicas ediderunt.* §. XVI. *Scriptores, qui nouas reſpublicas cum veteribus quibusdam per parallela conferunt.* §. XVII. *Scriptores de incrementis & decrementis rerumpublicarum.* §. XVIII. *Scriptores, qui varias artes & arcana rerumpublicarum detexerunt.* §. XIX. *Scriptores, qui theſauros rerumpublicarum ediderunt.* §. XX. *Scriptores de ſtatu religionis.* §. XXI. *Scriptores de pote-*

ſtate circa ſacra. §. XXII. *Scriptores de ratione Status.* §. XXIII. *Scriptores, qui iura diuerſorum regum defenderunt.* §. XXIV. *Scriptores de ciue.* §. XXV. *Scriptores de conſiliariis.* §. XXVI. *Scriptores de re militari.* §. XXVII. *Scriptores, qui vitia Politicorum deſcribunt.* §. XXVIII. *Scriptores Monarchomachi & horum aduerſarii.* §. XXIX. *Scriptores, qui Politicam ex variis auctoribus antiquis deduxerunt.* §. XXX. *Scriptores, qui reflexiones & obſeruationes politicas ediderunt de variis negotiis.* §. XXXI. *Scriptores, qui diſſertationes, obſeruationes & axiomata politica ediderunt.* §. XXXII. *Scriptores de arte apodemica ſeu peregrinandi.* §. XXXIII. *Scriptores de politica priuata, ſiue prudentia vniuerſali.*

§. I.

Inter potiora noſtri temporis ſtudia *Politica* eſt, quam tamen nemo vnquam ſatis exhauſit, ideoque tot ſcriptores diuerſa methodo eandem adgreſſi fuerunt. Ad ſcriptores autem politicos cognoſcendos facit HERMANNVS CONRINGIVS in *Diſſertationibus politicis de philoſophia ciuili, eiusque optimis ac praecipuis ſcriptoribus*, reſpondente IVSTO IOANNE RINCKIO, Helmſtadii

ſtadii 1673. 4. (*a*) vbi de antiquioribus praeſertim politicis erudite agit. Ante hunc prodierat Gabrielis Navdaei *bibliographia politica*, (*b*) quam, poſtquam Venetiis 1633. 12. & Lugduni Batauorum 1642. 16. item Amſtelodami in collectione *Elzeuiriana de ſtudiis inſtituendis*, a. 1645. 12. recuſa fuiſſet, in Germania edi curauit Hermannvs Conringivs Helmſtadii 1663. 4. cum Scioppii, Grotii & Coleri ſcriptis ad Propaediam politicam facientibus. Exſtat etiam editio Cantabrigienſis 1684. 8. & aliae duae Wittebergenſes, (*c*) cura Avgvsti

[*a*] Diſputationem primo exarauit Conringivs de *natura ac optimis auctoribus ciuilis prudentiae* 1669. Sed non tam recentiores, quam antiquiores in ea enarrantur auctores.

[*b*] Naudaeum exarſiſſe ſaepe in haereticos, nec non exteros fere ſemper; ſcriptoresque egregios ſicco tranſiiſſe pede, exemplis Forſtneri pag. 142. Clapmarii pag. 53. Scipionis Gentilis pag. 255. aliorumque probari poteſt. Non inutiliter legeris Caroli Arndii *Bibl. Pol. Herald. Sel.* pag. 24. Ordo etiam a Naudaeo ſeruatus, eſt perturbatus & a multis reiectus.

[*c*] G. Hieron. Welschivs, omnigenae doctrinae vir, acceſſiones ad Naudaei bibliographiam politicam eſt molitus, teſte Lvca Schröckio in *Memoria Welſchiana* ſeu hiſtoria vitae huius viri, edit. Auguſtae Vindelicorum 1678. 4 pag. 69. Cum publico iſtum laborem non eſſe

GVSTI BVCHNERI exſcriptae 1636. & 1686. 12. Vltimum illam cum *animaduerſionibus* ſelectis edidit FRIDERICVS GLADOVIVS, (*d*) Halae 1712. 8. & NAVDAEI *de arcanis ſtatus* commentariolum adiecit. Gallicae verſionis a CALLINIO quodam adornatae titulus eſt: *Bibliographie politique du Sieur* NAVDE'E, *avec vne lettre de Mr.* GROTIVS *& du Sieur* DV HAMEL *ſur le meme ſubjet, à Paris* 1642. 8. In hoc libro non de ſingulis, ſed de delectu ſaltim ſcriptorum politicorum, etiam ethicorum, diſſerit, &, quid in ſingulis ſit praecipuum, monet; nec inutilis hodie eſt libellus, licet multi iam exſtent recentiores. Elegantiſſima eſt IOANNIS ANDREAE BOSII (*e*) *Diatribe iſagogica*

communicatum eo magis dolemus, quoniam Naudaeus modo praetermiſerit praeclaros ſcriptores, modo iniquiori ioue de iis fuerit opinatus, vti antea monuimus.

(*d*) Hac de editione vid. *Gelehrte Zeitungen* Anni MDCCXVI. pag. 287.

(*e*) De Boſio leges multa in Programmate, in ſepultura eius Ienae a rectore academiae ERNESTO FRIDERICO SCHRÖDTERO ICto & anteceſſore, publice propoſito, & repetito a PAVLO FREHERO in p. 1557. *Theatri Virorum eruditione clarorum*. Porro in *nouis Litterariis* Anni MDCCXXI. pag. 11. & ſpeciatim ad hunc librum facientia apud THOMAM CRENIVM

gogica de prudentia & eloquentia ciuili comparanda, Ienae 1677. 4. quae cura Georgii Schvbarti recuſa eſt Ienae 1698. 4. in hac enim de ſcriptoribus pragmaticis, hiſtoricis praecipue, qui ad cognoſcendam politicam faciunt, iudicat egregie. Haec olim *bibliographiae hiſtorico-politico-philologicae curioſae*, Germanopoli, id eſt, Francofurti 1677. 8. & 1696. ibidem excuſa, (*ee*) adnexa fuerat, ſub titulo *bibliothecae politicae contractae*, non ſine bile haeredum Boſianorum; maxime, cum pluribus in locis corrupte eſſet edita. Lege, quae hac de re fuſius diximus in *Introduct. ad notit. rei litter.* Cap. I. §. XVII. pag. 28. (*f*) Ceterum haec *bibliographia* a Boeclero olim in prae-

nivm in Tomo II. *Methodorum* Num. VII. pag. 350. ſqq. vbi etiam liquido probatur, verum libri huius auctorem eſſe Boſium, quem alii adſcripſerunt catalogo operum Boecleri: Non adſtipulamur igitur Adolpho Clarmvndo, qui in *Vitis clariſſimorum in re litteraria Virorum* Part. II. N. XXVIII. pag. 260. ſqq. eum Boeclero adſignat.

(*ee*) Conf. Io. Mollervs in *Diatr.* de *Helmoldo* §. XXI.

(*f*) Perquam fructuoſe legi poterunt ab auctore noſtro dicta in Praefatione de *formandorum ſtudiorum ſcriptoribus*, praemiſſa Gvarini libro: de *ordine docendi & ſtudendi* pag. 23. ſqq.

praelectionibus Academicis tradita, poſt obitum auctoris a SAMVELE SCHOTTELIO profeſſore Argentoratenſi prelo ſubiecta erat, ſed innumeris pene vitiis deturpata, vt exiguus valde in lectorem vſus inde redundaret. Qua re motus IOANNES GOTTLIEB KRAVSIVS, vir de re litteraria meritiſſimus, (g) integram illam atque emendatam edidit, praeſtantiſſimisque acceſſionibus ex reliquis ſcriptis *Boeclerianis* adauctam Lipſiae 1715. 8. vulgauit; ac in praefatione prolixa vberius libri huius hiſtoriam enarrauit. (h) Addimus CORNELII A BEVGHEM *bibliographiam iuridicam & politicam*, Amſtelodami 1680. 12. (i) editam, quae

(g) REIMANNVS *Biblioth. Hiſtor. Litterar.* hoc eſt Tom. II. catalogi bibl. Reimannianae pag. 491. haec nobis ſuggeſſit: *Et nos ante XXX. annos id animo agitauimus, vt eundem noſtris curis retractatum, h. e. auctum emendatum, & illuſtratum denuo in lucem prodire iuberemus. Cuius rei luculentum teſtimonium exhibent additamenta MSCta, cum indice copioſo auctorum, quem noſtro exemplo addidimus.*

(h) M. G. C. IOCHIVS *prodromum bibliothecae politicae* Ienae 1705. fecit publici iuris; vtinam opus ipſum eſſet adgreſſus auctor, forſan innumeri tunc additi eſſent ſcriptores.

[i] Typis repetita eſt haec bibliographia 1685. Sed ſymbolum auctoris, titulo inſcriptum: *Quantum eſt, quod neſcitur*; & in hac editione vbique

quae ordine alphabetico compoſita ea ſaltim ſcripta continet, quae a quinquaginta retro annis fuerunt edita, ſed in nuda tantum titulorum recenſione conſiſtit. De *iudiciis Sarcmaſianis* (*k*) in Politicos ſui temporis, iam dictum fuit in *Introductione* Cap. VIII. §. XV. pag. 407. ſequ. Illorum continuatio legitur in *collectione Groſchuſiana* pag.

que obtinet; nec ſelectus habet ibi locum, quum tam bonae quam malae notae libellos adſcriptos videamus.

(*k*) Conradvs Samvel Schvrzfleisch, ſub nomine Sarckmasii latitans (Vitembergae) Martismonti 1669. 4. contra praecipuos ſcriptores philoſophiae ciuilis arma ſtrinxit; titulus libri eius eſt: Evbvli Theosdoti Sarckmasii *iudicia de nouiſſimis prudentiae ciuilis ſcriptoribus.* In quibus Schurzfleiſchius non rixoſo clamore, ſed ſale oppreſſit naeuos multos Boecleri, le Blev, Bvrgoldensis, Conringii, Lentvli, Martini, Montzambano, Pvffendorffii, Poppingii, Relfendso, Sprengeri aliorum. Reſtiterunt ei inprimis Anonymus (Vlricvs Obrecht) edit. libello: *Canis ſub fuſtem miſſus, ſiue correptio Sycophantae maximi Eubuli Theosdoti Sarckmaſii* 1669. & Petrvs Nastvrcivs in *iudicio* de *iudiciis, quae in nouiſſimos ciuilis prudentiae ſcriptores exercere voluit Sarckmaſius* 1669. 4. Sunt quoque alii, qui ſcriptis proſcindere conabantur Schurzfleiſchium, ſed lubentes ſine adſcriptione nominum eos dimittimus.

pag. 217. ſequ. & pag. 444. Plurimos haec iudicia cenſores experta ſunt, quorum ſchediaſmata collegit, & cum ipſis iudiciis vno volumine edi curauit THEODORVS CRVSIVS, (*l*) ſub titulo: *Acta Sarcmaſiana*, Halae 1711. 8. *De fatis ſtudii Politici, praeſertim in Academiis, & de inſignibus quibusdam circa illud defectibus*, egregiam diſſert. conſcripſit CHRIST. GOTTFRIED HOFMANNVS, V. C. Lipſiae 1715. 4. in qua hiſtoria politices ſuccincte traditur. Faciunt huc etiam (*m*) CAROLI ARNDII *Bibliotheca politico-heraldica ſelecta*, (*n*) Roſtochii 1705. 8. & *bibliotheca Aulico-politica*, ibid. 1706. 8. Euolui denique merentur, quae STOLLIVS

(*l*) VALENTINVS HENRICVS VOGLERVS in *introductione vniuerſali* in notitiam cuiuscunque generis bonorum ſcriptorum pag. 60. conferatur; ſed animi impetu abreptus videtur in diiudicanda Schurzfleiſchii cenſura.

(*m*) Addimus etiam *Entwurf einer Staats-Bibliothec, nebſt der gantzen politiſchen Klugheit*, Francof. & Lipſ. 1725. 8. Auctor eſt Io. TOBIAS WAGNER. Io. HENRICI ACKERI diſſ. *de Politicis Empiricis*, quae in *opuſculis eloquentiae*, Faſcic. I. Num. I. Rudolſtadii 1713. 8. reperitur. De variis ſcriptoribus politicis vid. denique *Memoirs of Litterature, Volum.* I. pag. 11. ſq.

(*n*) Acceſſit praeloquium de ſelectiſſimis Bibliothecariorum hiſtorico-pragmaticorum collectoribus.

livs *hiſtoriae eruditionis* Part. III. Cap. V. pag. 692--734. & Walchivs in *Introductione ad Philoſophiam*, Libr. II. Cap. VII. pag. 594--609. de hoc argumento diſſeruerunt. (*o*)

§. II.

Alii *de ſtudio politico inſtituendo* egerunt. Refer huc Ioannis Caselii πολιτευσομενον, *ſiue inſtructionem, quemadmodum primarius aliquis adoleſcens mature & recte adducetur ad rem publicam*, Francofurti 1631. 8. (*p*) Exſtat quoque de eo Hvgonis Grotii *epiſtola de ſtudio politico, ad Beniaminum Auberium Maurerium*, Lugduni Batauorum 1642. 8. in anglicum ſermonem transfuſa (*q*) Londini 1654.

(*o*) Nec non Bvddevs in *Iſag. Hiſt. Theol.* Lib. I. Cap. IV. §. XXXIII. pag. 317. ſqq.

(*p*) Vid. vitam Caselii ſuis Epiſtolis edit. Francofurti 1687. 8. praemiſſam, in qua *Politicon* huius viri pariter atque *Notae in Cebetis tabulam* percenſentur. Add. Hornivs in *Hiſt. Phil.* Lib. VI. C. XIII. & Iac. Bvrckhardi epiſtola de *praeclaris* Io. Caselii *erga bonas litteras meritis* edit. 1707. atque inſerta M. Christiani Henrici *Vitis eruditiſſimorum in re litteraria virorum* Part. I. N. V. excuſ. Lipſiae 1713. 8.

(*q*) Haec Grotii *Epiſtola* in maiori opere Epiſtolarum

1654. 8. in gallicum vero *Naudaeo* iuncta prodiit. CHRISTOPHORI COLERI *epiſtola de ſtudio politico inſtituendo*, Vitembergae 1604. 8. ſeorſim edita, (r) & a THOMA CRENIO de *varia* eruditione comparanda ſchediaſmatum collectioni inſerta Num. IX. pag. 369-394. Conf. CHRIST. SAMUELIS MARTINI ſchediaſma *de claris Coleris* Vitembergae 1718. 4. & CASPARI SCIOPPII *Paedia politices*, Romae & Mediolani excuſa. Iunctim hos ſcriptores cum NAUDAEI *bibliographia* edi curauit HERM. CONRINGIUS, (s) Helmſtadii 1663. 4. notasque ſimul in *Paediam* SCIOPPII addidit. (t) Conſule RET-

rum Grotii locum tenet LIV. in minori vero editione, quae litteras ad ſolos Gallos datas continet, Num. XVI. legitur.

[r] Vitam ſcriptaque Coleri immortalitati commendauit TEISSIER in Elogiis Tom. IV. pag. 459. ſqq. BORNITIUS Torgenſis vero iſtam epiſtolam primus euulgauit 1604. additam deinde ſuo de ſtudio politico libello, edit. Erf. 1602. 8.

[s] Scioppius capita quaedam paediae tantum perſequitur, quum omnia tamen inſcriptio libelli eius promittat; Nec deſunt alia, quae partim ſupplenda, partim corrigenda, partim reprobanda fuerunt Conringio, editori dexterrimo.

[t] Inter maiores ANTONIUS QUAERENGUS librum etiam de *methodo Politicae* euulgauit, quem laudibus ornat magnificis LEO ALLATIUS in *apibus*

Reimanni *hiſt. erud. German.* Tom. I. Sect. III. §. LXXII. Num. I. pag. 287. ſequ. vbi ſimul tradit, poſſidere ſe Conringii *commentarium MStum de omnibus ſcriptoribus politices*, publica luce non indignum. Aeſtimant alii Ioannis Henrici Boecleri *de ſtudio politico bene inſtituendo* diſſertationem epiſtolicam poſthumam, quae *bibliographiae* (*tt*) eiusdem praefixa eſt, ſed non niſi praecepta ſunt generalia, vt doceat, quaenam diſciplinae politicae ſtudioſo ad ſciendum ſint vtiles. (*u*) Melius hic vſu veniunt Bosii *diatribe* (*v*) *Iſagogica*, & Navdaei *bibliographia politica*, qui in hac materia maxime commendandus, licet etiam in eadem ſe

apibus vrbanis pag. 44. Conf. Thomasinvs in *Elog. illuſtr. viror.* pluribus.

[*tt*] Edit. *Germanopol.* 1677. titulo litterae I. H. B. praefixae ſunt. Licet poſtuma ſit haec diſſertatio, veniam tamen non poſcit, ſed laudem adfert auctori. Imperitia editoris quidem vbique adparet, conf. idem auctor *Inſtitut. Polit.* Cap. IV. pag. 299. ſqq.

[*u*] Silberradii Diſſert. de *Politicis Empiricis* Argentorati 1712. 4. impreſſam ſubiungimus loco coronidis; & Christiani Bornitii *Diſcurſum Politicum* de *prudentia politica comparanda* Erfurti 1602. 8. euulgatum.

[*v*] Bosivs in *Diſſert. Iſag.* tria capita conſtituit, *doctrinam, conuerſationem*, & *vſum rerum*, nec abhorrent haec requiſita Politica a veritate.

ſe iniquum praeſtet in Germanos. (w) Lege etiam GOTTLOB. FRIDERICI SEELIGMANNI *Ideam ſtudioſi Politices compendioſe deſcriptam*, Roſtochii 1684. 4. (x).

§. III.

Inter ſcriptores politicos antiquiores primum habemus PLATONEM, qui duodecim dialogis ſuis *de legibus*, & libris decem *de republica*, rempublicam praeclare inſtituit; licet non omnem prudentiam ciui-

[w] A tyrone penitus conſulantur CHRISTIANI THOMASII *Cautelae circa ſtudium prudentiae politicae* Cap. XVI. *Cautelarum circa praecognita iurisprudentiae* pag. 262. ſqq. Eiusdem *ſummariſcher Entwurff derer Grund-Lehren, die einem ſtudioſo iuris zu wiſſen vnd auf Vniuerſitäten zu lernen nöthig*, Cap. XVII. pag. 121.

[x] Praeclara & fere inuidenda elogia hic meretur Io. WERLHOFF, grauiſſimis politicis aeui omnis haud dubie adnumerandus, cuius exſtat Oratio *de aptiſſimo iurisprudentiae & ciuilium ſtudiorum nexu* Helmſtadii 1696. impreſſa. Nec IOANNIS GEORGII SVLPICII [Kulpiſii] Epiſtola *de ſtudiis academicis iuuenis nobilis recte inſtituendis* edit. 1700. 8. tacenda eſt, quoniam Politicae in ea etiam lumen accendit auctor perite ſcientiſſimus: Paedeuticis accedit denique IOANNIS AB AFFELEN *Vir Politicus* Hanouiae excuſus 1599. 12. & renouatus typis Magdeburgi 1600.

ciuilem exhauriat, & multa quoque ab vſu ciuili aliena proponat. Scripſit etiam *de regno* librum exiguum & parui momenti. Ille *de republica* tractatus in gallicam linguam translatus cura Lvdovici Regii & Friderici Morelli prodiit 1600. f. De commentatoribus vero (y) in Platonis *politicam*, vide Arndivm in *bibliotheca politica* pag. 70. ſeqq. & Chrysostomi Iavelli *diſpoſitionem philoſophiae ciuilis ad mentem Platonis*, (z) eiusdem *morali philoſophiae*

(y) Proclvs praecipue commentarios in hos de *republica Platonis* libros compoſuit, ſeu lectiones in eos habitas Athenis publice, in quibus autem allegoriae infinitae obuiae ſunt; videatur Ioannes Albertvs Fabricivs in diſſ. *de ſcriptis Procli*, addita *vitae* a Marino conſcriptae, de qua ſupra. Maiori vſui eſt Antonivs Montecatinvs, cuius commentarius tam in libros de Republica, quam in tractatum de legibus, curante Caſaubono 1590. fol. prodiit.

(z) Contemplatiue Platonis potius ſunt conſcripti libri, quam practice. Raro enim praecepta eius ad vſum vitae & reipublicae adcommodata ſunt; quamuis multarum rerum ſcientiam prodant, quae interdum ambagibus & labyrinthis dictionis inuoluta ſunt. Audiamus Bernhardvm in *Nouvelles de la Republique des Lettres* An. MDCCX. Menſ. Sept. pag. 265. *Il y a, ſans doute, d' excellentes choſes dans les ouvrages de Platon*

ſophiae Platonicae adnexam, quae recenſetur in *actis phil.* Part. XIV. Diſſert. II. pag. 235--241. ac IOANNIS SLEIDANI *ſummam doctrinae Platonis de republica & de legibus*, Argentorati 1548. 8. Nimium his Platonis libris pretium conſtituit BOECLERVS in Comment. *de ſcriptoribus graecis & latinis*, pag. m. 16. ſ. edit. Argentorat. 1708. 8. (a) Sed lege CHRISTIANI THOMASII *Orationes Academicas*, pag. 412--421. vbi Synopſin librorum de republica, & dialogorum de legibus exhibuit, ſuamque ſimul de illis acute profeſſus eſt ſententiam. (b) A *Platone* pleraque mutuatus fuit ARISTOTELES, (c) niſi

Platon, mais elles ſont quelque fois accompagnées de je ne ſçay quel galimatias.

(a) CLERICVS vero Platonem carpit *Logicae* Part. IV. Cap. IX. §. IX. pag. 235. verba ita ſeſe habent: *Plato magiſtro δογματικώτερος multo eſt, & Xenophon plurima refert Socratis colloquia, vere vt videntur habita, cum Plato multa finxerit.*

(b) RVDOLPHI GOCLENII *Politica Platonis* prodiit Marburgi 1607. 4. Clariſſimus autem DE LA PILONNIERE *Platonis rempublicam* in gallicam tranſtulit linguam, Londini 1731. 4.

(c) Recoxit Ariſtoteles Pythagoraeorum Politicas praeceptiones non paucas, docent id affatim eorum fragmenta e Io. STOBAEI theſauro excerpta, & a Io. SPONDANO conuerſa euulgataque Baſileae

niſi quod facilius atque clarius haec proponat. Habemus autem Aristotelis *politicorum libros* VIII. (*d*) cum aliquot adhuc deſint; (*e*) de quibus dicere non veremur, optimum eſſe inter eius ſcripta. (*f*) Quod autem ad noſtra tempora non vbique

ſileae, nec non addita Politicorum libris VIII. Ariſtotelis, cum Petri Victorii & Dionyſii Lambini verſionibus, Victoriique commentario ac Zwingeri tabulis & ſcholiis. Conf. Crenivs in notis ad Coleri Epiſtolam citatam pag. 378.

(*d*) Doctrinam moralem Ariſtoteles Politicae adiecit, vid. *Ethicorum* Libri I. Cap. I. Conf. I. *Rhetor.* Cap. IV. Ethica dicitur ἡ περὶ ἤθη πολιτική. Sed non ſatis firma haeſit haec apud eum ſententia, vti ex VII. *Polit.* C. II. adparet; de quo loco legendus eſt Conringivs de *ciuili prudentia* Cap. VI. pag. 98. edit. Helmſtad. 1662.

(*e*) Dolemus etiam ordinem horum librorum plane eſſe perturbatum & mutatum, nec a quoquam rite eſſe reſtitutum, licet interpretes praecipui praeclaram adtulerint iis lucem.

(*f*) Scita vtiliſſima condidit in Politica Ariſtoteles. Prolixum nimis foret faciem omnis philoſophiae ciuilis, huius philoſophi delineare; id ſaltem animaduerſione dignum putamus, principia eius exemplis LXVI. Rerumpublicarum eſſe illuſtrata, confirmata, explanata. Improbus igitur fuerit, qui formoſum illud corpus, ob exiguos aliquot naeuos criminetur. Vtinam obſoleta adplicari poſſent ad noſtras ciuitates, vtinam notitia temporum, quibus floruit Philoſophus, eſſet nobis plane perſpecta.

vbique adplicari poſſint, ratio haec eſt, quod ſtatus regnorum atque rerum publicarum noſtri temporis plane diuerſus eſt ab eo, quem deſcripſit *Ariſtoteles*, & neceſſe omnino eſſet, noua nunc colligi *brocardica politica*. (g) Inter editiones praecipua eſt *Oberti Giſanii*, Francofurti 1608. edita. Commendari ad eandem meretur DANIELIS HEINSII *paraphraſis*, (h) Lugduni Batau. 1621. 8. IOANNIS A FELDEN *analyſis librorum politicorum Ariſtotelis*, Francofurti 1654. 12. & praecipue HERMANNI CONRINGII *introductio in politicam Ariſtotelis*, Helmſtadii 1646. 4. (i) quae ad eiusdem intellectum

(g) VBERTI FOGLIETAE, ſeu FOLIETAE, praeclariſſimi viri *Diatribe de illis in quibus Plato ab Ariſtotele reprehenditur in Republica*, ad animum reuocari poteſt non ſine fructu ſingulari; prodiit Romae 1574. 4. Conf. FERDINANDI RHOENSIS (DE ROA) Commentarios in Politicorum Ariſtotelis libros. Acceſſerunt *Repetitiones* tres de *Domino* & *Seruo*, de *iuſtitia* & *iniuſtitia*, de *felicitate* edit. a MARTINO DE FRIAS Salmanticae 1714. fol. De quo protulit nonnulla NICOLAVS ANTONIVS *Biblioth. Hiſpan.* auctorum qui poſt annum MD. floruere, Tom. I. pag. 296.

(h) Vid. DANIELIS HEINSII *Ariſtarchus ſacer*, pag. 3. prolegom. edit. Lugduni Batauorum 1627. 8.

(i) M. DAN. WÜLFFERVS in *Synopſi philoſophiae Ariſtotelicae*

ctum haud parum conducit. *De naeuis librorum politicorum Ariſtotelis* eruditam diſſertationem edidit excellentiſſimus Gottlob Samvel Trever, Helmſtadii 1715. 4. conf. Thomasivm l. c. pag. 437. ſequ. Vt taceamus Plvtarchi (*k*) *praecepta politica*, (de quibus conf. Thomasivm l. c. pag. praeſertim 431.) & Heraclidis Pontici *fragmenta de politiis*, quae exſtant in Danielis Heinsii editione commendata, & a *Nicolao* quoque *Cragio* graece & latine Lugduni Batauorum 1670. 8. edita ſunt, ex quibus vtilitas haud adeo magna percipitur. Heraclidis huius, (*l*) qui tempore Aristotelis floruit, *fragmenta de politiis*

ſtotelicae, recuſa auſpiciis Io. Mich. Dilheri Tom. II. Diſp. Academ. Num. XXI. pag. 588. ſqq. itidem inueſtigauit doctrinas politicas Ariſtotelis.

(*k*) Perfructuoſe quidem Plutarchi leguntur opera politica, verum παραγγελματα popularia tantum ſunt, nec vere επιϛημονικα.

(*l*) Heraclidis, egregii de Republica ſcriptoris, fagmenta nonnulla ſuperſunt, quae vero Grammaticis potius quam Politicis inſeruiunt. De Cottae, Aristoclis, Critiae, Molpidis, Persei, Proxeni, Saci, ac Sphaeri opuſculis politicis autem vix tituli poſteris innotuerunt. Vid. tamen Conringii *Introductionem* in *Polit. Ariſtot.* Cap. II.

politiis IVSTVS etiam VVLTEIVS, Romae 1545. 4. ſeparatim edidit. *Philoſophiae politicae barbaricae* denique *ſpecimen* dedit BARTEMIVS HOLYDAY, Oxonii 1633. 4. confer *Acta Philoſ.* Part. VIII. Diſſert. I. pag. 178. (m)

§. IV.

Neglecta olim *politica* ARISTOTELIS, idque, vti CONRINGIVS iudicat, praefatione ad *introductionem*, ideo, quia, cum Arabum ſtudiis, FRIDERICI II. tempore, ſcripta *Ariſtotelis* in latinum ſermonem verterentur, politica idem non experiebatur. Primam verſionem *politicorum Ariſtotelis* multi tribuunt THOMAE CANTABRIGIENSI, qui ex *Scholaſticis*, & *Alberti M.* erat

(m) RAPINVS, in omnibus fere doctrinae partibus comparationem inſtituit cum Platone atque Ariſtotele; ſed nec diſcrimen nec conuenientiam inter eos philoſophos in Politica commonſtrauit; rationes explicat ſolide THOMASIVS in nota ad Orationem: *An ſapientem deceat magiſtratum gerere* pag. 436. Orat. iunctim editarum Halae 1723. 8. Diſſenſum Ariſtoteles ipſe *Polit.* Lib. II. Cap. I. II. III. IV. oſtendit. Conuenientiam vero vtriusque philoſophi praecipue vid. ap. LAERTIVM Lib. V. Sect. XXX. & ibi ALDOBRAND. in *notis*.

erat diſcipulus. Nouam vero *Ariſtotelis* verſionem adornauit Leonardvs Aretinvs, (*n*) Venetiis 1500. & Lipſiae 1502. f. & poſt eum Ioannes Genesivs Sepvlveda, (*o*) 1608. 8. Inter *Commentatores* primus eſt Thomas de Aqvino, cuius commentarius cum textu Ariſtotelis ſeparatim exſtat. (*p*) Lipſiae 1506. f. atque alias

[*n*] *Dialogus de Moribus* Aretini huius, locum tenet etiam in Bibliotheca noſtra. De reliquis meritis operibusque laudati illius auctoris, Vossivs de *Hiſt. Lat.* III. 5. & Aeneas Sylvivs Epiſt. LI. conferantur penitus.

[*o*] Sepvlvedae Politicorum Ariſtotelis libri VIII. cum interpretatione & ſcholiis, Pariſiis apud Vaſcoſanum in 4. Coloniae 1601. 4. prodierunt. Vir peritiſſimus Daniel Heinsivs in editione huius operis primas ei dedit. Iovivs in *Elegiis : Hodie*, inquit, *Ioannes Sepulueda Cordubenſis, ipſam eximiae laudis arcem obtinet, qui Graecae peritus linguae, & ſcientiarum prope omnium validis inſtructus praeſidiis, dum aſſidue, atque ideo feliciter ſtilum exercet, eloquentiſſimus euadit:* conf. Antonivs *Bibl. Hiſpan.* ſcriptorum qui poſt annum MD. vixerunt Tom. I. pag. 534. Possevinvs in *Bibl. Selecta* Lib. XVI. Cap. XIV.

[*p*] Legi meretur Bellarminvs L. V. *de Pontif.* Cap. V. & in libro de *Scriptoribus Eccleſiaſticis.* De hoc opere autem inprimis fauemus ſententiae Gerhardi Theodori Meieri, quae ita fere ſeſe habet: Valuit ingenio multum Thomas Aquinas, nec artis Analyticae ignarus fuit,

alias inter eius opera, olim multis aeſtimatus. Secutus fuit DONATVS ACCIAOLVS, Venetiis 1566. 8. IOANNES BVRIDANVS, Oxonii 1640. 4. COELIVS CALCAGNINVS, (*p*) cuius *paraphraſis in politicam Ariſtotelis* perſpicua admodum eſt, prodiit Baſileae 1544. 8. Inter elegantiores numerantur PETRVS VICTORIVS, cuius *politicum opus* exiit Florentiae 1576. f. & IOACHIMVS CAMERARIVS, (*q*) Francofurti 1581. 4. Praeferuntur tamen ex Germanis OBERTVS GIFANIVS, qui editioni ſuae etiam commentarium adiecit; PHILIPPVS SCHERBIVS, cuius notae illuſtres prodierunt

fuit, adeoque quia filum Philoſophi ſequitur, ſat bene multos locos ciuiles demonſtrando illuſtrauit; quia vero ſcholae magis quam vitae, contemplationibus quam lectioni hiſtoriarum, vti alii monachi, vacauit, idcirco experientiam in ipſo deſideramus. Conf. Praefatio in *Ariſtotelis Politicorum Analyſin*.

[*p*] De COELIO CALCAGNINO vid. NICERONII *Memoires*. Tom. XXVII. STRVVII noſtri *Introductionem* in *notit. Hiſt. Litter*, pag. 282. & Diſſertationem philoſophicam de *Decoro* a nobis conſcriptam Halae 1735. 4. §. LV.

[*q*] Inuidenda elogia Camerario huic tribuit LIPSIVS Cent. I. Miſc. Ep. LXXV. add. CASP. SCIOPPIVS I. *Veriſimil.* VIII. pag. 24. Io. ANDR. QVENSTEDT in *Dialogo* de *patriis illuſtrium doctrina & ſcriptis virorum* pag. 172.

runt Francofurti 1610. 8. & Michael Piccartvs, cuius *commentarius* Ienae proſtat 1659. 8. qui multa ſuppleuit ab aliis omiſſa. *(r)* Magis tamen hiſce aeſtimatur Gerhardi Theodori Meieri *analyſis politicorum Ariſtotelis*, Helmſtadii *(s)* 1649. 4. quae ad intellectum Philoſophi facit egregie. Addimus adhuc Cyriaci Strozzae, *(t)* Florentini, *libros* II. qui ſupplemen-

(r) Michaelis Piccarti Prof. quondam Altorff. celeberrimi, *Argumenta librorum Politicorum Ariſtotelis* cum praefatione iam laudata, de naeuis iſtius operis Ariſtotelici edit. Helmſtadii 1715. 4. huius etiam loci ſunt. Grotii illud de *Iure Belli & Pacis* Proleg. §. XLV. *Nobis propoſitum eſt, Ariſtotelem magni facere, ſed eum ea libertate, quam ipſe ſibi in ſuos magiſtros veri ſtudio indulſit:* vbique ex iſto praeloquio elucet.

(s) Euulgauit Meiervs Ariſtotelis Politicorum analyſin ac expoſitionem 1667. 4. Per partes autem publicae eam diſquiſitioni in cathedra ſubmiſit, inde ab anno 1664. vsque ad tempus illud, quo omne opus typis excuſum eſt. Fallitur igitur auctor noſter, vel typographi priorum editionum Bibliothecae huius.

(t) Cyriacvs Strozza Ariſtotelem egregie expreſſit, atque ad mentem eius efformauit ſupplementa, digna vt cerebro & menti Peripateticorum penitus inſcribantur. Subinde vero perturbatam reddunt orationem, crebriores rerum ſcriptorum, ac poetarum cumprimis ſententiae inſertae. Receſſit etiam vti facile intelligi poteſt, interdum ab Ariſtotelis placitis.

mentum praebent in Ariſtotelem, & rari ſunt. Prodierunt primum graece Florentiae 1562. 4. latine 1573. 4. adiecti ſunt Ariſtotelis libris, per Gvilielmvm dv Vall.

§. V.

Ex Romanis (u) ſcriptoribus primo loco nominandi eſſent M. Tvllii Ciceronis *libri* VI. *de republica*, quorum ipſe mentionem iniicit libro II. *de diuinatione:* hodie tamen nihil amplius nobis ſupereſt, quam vt illorum lugeamus iacturam, & exiguis, quae ſeruata ſunt, delectemur fragmentis. (v) Reſtant tamen libri tres *de legibus*,

(u) Perturbationibus animorum & partium ſtudiis, commiſſa omni fere aeuo fuit Romanorum ſalus; creuit hinc res Romana incuria & imprudentia potius, quam verae prudentiae adminiculis. Atque ita ſcholae illorum vltra Grammaticam & Rhetoricam vix ſapere videntur. Ea quoque fuit gentis iſtius conditio, vt ſilentium de publicis negotiis vtilius, quam optima de ciuitatis rebus philoſophia, ſuadenda eſſet. Conſ. M. Christiani Godofredi Hoffmanni Diſſertatio Politica de *fatis ſtudii politici* edit. Lipſiae 1715. 4. pag. 7.

(v) Florentiſſimum ciuitatis ſtatum Cicero adumbrare eſt adgreſſus, imitatus Platonem; minus vero reliqua

gibus, quos *commentariis* illuſtrauit Adrianvs Tvrnebvs, Pariſiis 1557. 4. Pater quaſi Politicorum merito habendus eſt (*w*) P. Cornelivs Tacitvs, cuius editionem emendatiſſimam atque accuratiſſimam iudico, quae cum notis Theodori Ryckii prodiit (*x*) Lugduni Bat. 1687. 12. idque

reliqua attigit politicae capita. In vulgus ſat nota ſunt merita ipſius, & vſus & exercitatio prudentiae regularum perpetua, quibus prae ciuibus ſuis reliquis polluit; ſcientiam autem politicam ex ſcriptis eius nemo addiſcet; raro enim notiones diſtinctas, demonſtrationisue euidentioris principia adpoſuit. Ita etiam Logicae regulae ab ipſo traditae poſteris, ad Topicam Rhetoricamque artem referendae potius ſunt, quam ad rationalem philoſophiam. Nihilominus lectione librorum illius, politicae cultoribus nihil eſt vtilius. Alia vero eſt philoſophorum, alia puerorum voluminum lectio Ciceronianorum.

(*w*) In centuria prima *des Nouvelles du Parnaſſe Nouv.* LXXXVI. Apollo exprobrat Tacito multa; ſed Lipſius argute huius agit cauſſam. Principem enim Tacitum ſalutat rerum ſcriptorum optimorum; prudentiae humanae fontem; rerum publicarum oraculum; politicorum coryphaeum &c. Hinc efficit concluſionem, manibus regum ſemper ferenda eſſe illius opera. Vid. *Lettres choiſies* de M. Simon Tom. IV. Epiſtola XVIII. pag. 117. ſqq.

(*x*) Mr. Amelot Ryckii editionem Taciti inſigni laude condecorauit. Sufficit ei iudicium tanti viri,

que ob notarum elegantiam, & textus emendationem. Praeſtantiſſima etiam eſt editio, quae curante IACOBO GRONOVIO, cum integris *Iuſti Lipſii*, *B. Rhenani*, *F. Vrſini*, *M. Ant. Mureti*, *Curtii Pichenae*, *Ioſ. Merceri*, *Iani Gruteri*, *Val. Acidalii*, *H. Grotii*, *Io. Freinshemii*, & ſelectis aliorum, commentariis prodiit Amſtelodami 1672. 8. 1685. 8. & 1721. 4. Vol. II. Prodierunt porro *Taciti* opera cum notis IVLIANI PICHONI in vſum Delphini, Tomus primus Pariſiis 1682. 4. alter Pariſiis 1684. 4. ſed notae nimium prolixae diffundunt lectorem. Extſtat etiam italica verſio (y) BERNARDI DAVANZATI hoc titulo: *Opere*

viri, apud poſteros omnes, quum obtrectationis inuidia deceſſerit, induſtriae teſtimonium habituro.

(y) Praecipue huc referenda ſunt *opera* TACITI, in Anglicum idioma verſa, cum animaduerſionibus politicis, en titulum: *The Works of* TACITVS, Vol. I. *containing the Annals. To which are prefixed political Diſcourſes upon that Author.* Volumen II. *containing his five Books of hiſtory &c. with political Diſcourſes* prodiit 1731. auctore THOMA GORDON; verſio quidem ipſa contorta eſt ſeu affectata, naturalem enim ordinem verborum plane neglexit interpres, ſed diſſertationes eius legi merentur, in quibus de translationibus omnium fere gentium curate disſerit. Conf. *Bibliotheque Raiſonnée* Tom. VIII. Part. II. Num. III.

Opere di Corn. Tacito con la traduzzione in volgare, & con le Poſtille del medeſimo in Fiorenza appreſſo di Pietro Neſti, 1673. fol. In Gallicum ſermonem *Tacitum* transtulit Amelot de la Hovssaye, *à Paris* 1690. 4. (z) quae translatio omnibus anterioribus, qualis eſt *Achillis de Harlay*, *Rudolphi le Maitre* & *Nicolai Perrot d' Ablancourt*, (*a*) longe antecellit.

(*z*) Nouem *Annalium* libros tantum transtulit Amelot de la Hovssaye, reliquos autem auctor, qui ſub litteris initialibus L. C. d. G. tegitur, vertit, eosque hiſtoricis & politicis obſeruationibus eruditis inſtruxit; cuius interpretatio impreſſa eſt Hagae Comit. 1731. in II. Volum. in 12. & Amſtelodami 1732. Ob experientiam qua edoctus Amelottus omnia tradidit, ſcripta huius viri ad politicam noſcendam multum conducunt. Notas etiam in Politicas & Hiſtoricas digeſſit, in iis praeceptiones exemplis egregiis firmatae, in his rerum ſcriptorum animaduerſiones, ad rem facientes, ſubminiſtratae ſunt.

(*a*) *D' Ablancourt* nemini fuit ſecundus interpres, & ad magna quaeuis natus; Mr. Chapelain in *Liſte des gens de Lettres* ita de eo ſentit: *Il eſt de tous nos Ecrivains en proſe celui qui à le ſtile le plus degagé, plus ferme, plus reſolu, plus naturel. Son genie eſt ſublime, & quoiqu'il ſoit ſans comparaiſon le meilleur de nos Traducteurs, c' eſt dommage qu' il ſe ſoit réduit à un emploi ſi fort au-deſſous de lui.* Prodiit autem verſio d' Ablancovrt in III. Vol. in 12. 1681. Nihilominus Gordon, in animaduerſionibus ad Tacitum

tecellit. Idem auctor elegantiſſimus edidit quoque *la Morale de Tacite, premier eſſay de la Flatterie, à Paris* 1682. 12. vbi ex traditis a *Tacito* characteres & effectus adulationis optime declarat, & praecepta pro euitando hocce vitio addit. Illud aeſtimandum praecipue eſt, quod in libri primordio accurate iudicat de diuerſis auctoribus recentioribus, qui in *Tacitum* fuerunt commentati. Ex illis autem, qui hoc praeſtiterunt, potiores ſunt *Itali.* Exſtant enim PHILIPPI CAVRIANI *diſcurſus politici in Tacitum*, (*b*) Italice, Florentiae 1600. 4. VIRGILII MALVEZZI *diſcurſus Italici*, Venetiis 1635. 4. TRAIANI BOCCALINI *bilanx politica*, ſeu *adnotationes in Tacitum*, (*c*) italice, Geneuae 1669. 4. PII MVTII *conſiderationes in Tacitum*, Brixiae 1625. 4. His tamen

citum non parum eum carpit. Conf. *Bibliotheque Britannique* Tom. I. Art. II. pag. 37.

(*b*) Conf. *Melanges d' Hiſtoire & de Litterature* Tom. I. pag. 224. ſq. edit. a MARVILLIO.

(*c*) BOCCALINI *Commentatio ſupra Cornelium Tacitum* Amſtelodami 1677. excudebatur; opera eius omnia autem Geneuae 1678. III. Vol. in 4. cum adnotationibus GREG. LETI & LVD. DV MAY - CASTELLANA. Vid. TOLLIVS in *adpend. ad Valer. de infel. litter.* CHIFFLETIVS in *Tenneurio Expenſo* Cap. V. pag. 8.

tamen iungimus adhuc Scipionis Ammirati *diſcurſus in Tacitum*, (*d*) quos ex Italico in latinum vertit *Chriſtophorus Pflugius*, Francofurti 1618. 8. *De candore* ſolum *politico in Tacitum* ſcripſit Paganinvs Gavdentivs, Piſis 1646. 4. Sed vt verum fatear, difficile eſt ab *Italis* haurire ſcientiam politicam. (*e*) Iſti enim ad placita

[*d*] Scipionis Ammirati vitam deſcripſit Dominicvs de Angelis edit. Alecii 1706. Editioni Diſcurſuum eius vero quam Pflugio debemus, iuncti ſunt de *Regis* & *Regni inſtitutione libri tres.*

[*e*] Praeiudicium Politicae Italicae iam excuſſit Pflvgivs loco modo indicato; Ivlivs Bellvs in praefatione ad lectorem id declarauit luculenter. En verba: &c. Abſurdam rem quibusdam videri, aiebat Pflugius, ciuilis facultatis praecepta ab iis viris tradi qui libertatem ne ſummis quidem labris deguſtant; coguntur que ad placitum potentiorum, non ad ſuae normam rationis diſſerere, & de tota republica eas plerumque ſententias proferre, quae dominantium rei conducunt magis, quam naturae conſentiunt. Quaedam excuſanti mihi, [Bello] quibusdam aperte refraganti, ſapienter ſubiungebat, plurimis ſaltem Italorum non eximi, quin verboſis diſſertationum maeandris, & phaleratis nimium circuitionibus, adeo diſcurrant, vt haud raro in orationis flumine mentis gutta deſideretur, nihilque diſcurſibus iis eſſe videatur hominibus ad ſolidam doctrinam adſpirantibus, mouendo faſtidio, ſtomachoque aptius, eccur veterum auctorum diſcurſus poſthaberi, quos hiſtoriis ſuis paſſim pulcher-

cita potentiorum compoſiti viuunt, ideoque vera libertate ſentiendi deſtituuntur, praeconceptis opinionibus inhaerent, &, ſi quid noui ſtatuunt, plerumque in exceſſum rapiuntur, vt politici peruerſi. (*f*) Ex Germanis, qui illud egerunt, prae-

cherrimo rerum delectu, qua politice, qua geographice, interſerere conſueuerunt? profecto ſatius eſſe, horum digreſſiones vna, cum rebus grauiſſimis, ex quibus eliciuntur, admirari, quam eorum, qui ſententiolam caſu excerptam, quatuor exemplis, totidemque ſimilitudinibus circumueſtitam, tanquam folium Sibyllae credulis ingerunt. Conf. de *Philologia, ſtudiis liberalis doctrinae tractatus*, quos THOMAS CRENIVS recenſuit pag. 327. edit. 1696.

(*f*) Aurea verba PHILIPPI CAVRIANAE, Medici *Catharinae de Medicis*, adtexere liceat: *Il y a três peu de gens, qui entendent bien ſes Annales*, (Taciti) *& cela vient de ce qu' on s' arrête aux traductions & aux expoſitions des Commentateurs, ſans conferer ce qu' il raconte avec les moeurs & le procedé ordinaire des hommes, & particulierement avec les actions des Princes; car comme Tacite decouvre tout ce que les Princes de ſon temps faiſoient, les vertus & les vices de nos Princes donnent reciproquement l' intelligence de tout ce que dit Tacite. Au reſte lès gens qui auront frequenté la Cour, ou les Armées, pourront expliquer fidelement cet Auteur, ſans le ſecours d' aucun Interprete:* Haec legimus in limine libri: *La Morale de Tacite. De la flaterie*, edit. Pariſiis 1686, 12.

praecipui ſunt Ioannes Henricvs Boeclervs, cuius *commentarius in primordia Annalium Taciti & hiſtorias*, Argentorati prodiit 1664. 8. licet non vbique doceat iudicium pragmaticum, & Christophorvs Forstnervs, cuius *notae ad libros Annalium Taciti*, prodierunt Francofurti 1662. 12. multis aeſtumatae quidem, nec tamen vbique ſatis accuratae.

§. VI.

Inter ſyſtematicos aeſtimabatur *(g)* olim Ioannis Althvsii *politica*, Herbornae *(h)* 1655. 8. praeferenda tamen eſt Balthasaris Cellarii *(i)* *politica ſuccincta*,

(g) Cumprimis auctor illuſtris nominare potuiſſet Marci Hieronymi Vidae, epiſcopi Albenſis, dialogos *de dignitate reipublicae*; liber hic rariſſimus recuſus, additus eſt poematibus dicti praeſulis, in lucem datis a Comino Patau. 1733. Dialogi Cremonae 1556. prodierunt, ſed nulla vnquam iterata fuit editio, hac, de qua diximus, excepta. Poemata inſcribuntur, M. Hieron. Vidae *Poemata omnia, quae ipſe viuens agnouerat.*

(h) Inter Monarchomachos Althuſius locum tenet, atque eos, qui honeſti doctrinam in politica attingunt.

(i) Tironibus ita olim commendabatur Cellarii Politicae expoſitio, vt charior haberetur nulla.

cincta, quae ad ſtatum imperii noſtri eſt accommodata, & prodiit Ienae 1653. 8. Accedunt IOANNIS CHRISTOPHORI BECMANNI *meditationes politicae*, (*k*) Francofurti ad Viadr. 1679. 8. IOAN. FRIDERICI HORNII *architectonica politica*, quae Vltraiecti 1663. 12. edita, & recuſa eſt Francofurti 1672. 8. multis olim aeſtumata, cum nouandi ſtudio quandoque capiantur lectores, ſed imperfecta eſt, & parum accurata. DANIELIS CLASENII *politicam*, Magdeburgi 1655. 8. tanquam perſpicuam laudarunt multi. GEORGII SCHOENBORNERI *politicam* alii ob intermixtas materias iuris publici commendarunt. Syſtema maius eſt CHRISTIANI MATTHIAE, cuius *ſyſtema politicum*, Gieſſae 1678. 4. editum, ad diſputandum magis eſt comparatum. HENNINGI ARNISAEI *relectiones politicae*, Argentorati 1648. 4. imperfectae ſunt: multa ex antiquis proferunt, ſed male applicata. (*l*) CHRISTOPHORVS BESOL-

(*k*) Iuri publico & Politicae perturbationem quandam adtulit Becmannus, vir ceterum ingenii acuti.

(*l*) Exſtat etiam ARNISAEI *Doctrina politica* Lugduni Batauorum 1643. impreſſa; vt & eodem anno Amſtelodami apud Elzeu. haec autem pluris putatur; licet Arniſaeus locum potius occupet inter iuris doctores, quam prudentiae verae ſcriptores.

Besoldvs in *opere* ſuo *politico*, quod Francofurti 1717. 4. & Argentorati 1641. 4. prodiit, magis reſpexit ad certa argumenta, quae ſingularibus diſſertationibus deduxit, quam vt iſto ſyſtemate ſua comprehenderet, licet commendandus in quibusdam ſit. *(m)* Hi tamen cum alias iudicio pragmatico, quod ad politices interpretationem requiritur, non ita fuerint inſtructi, hodie non adeo multam vtilitatem praebent. Nec enim in regulis ſolum quaerenda eſt politica, potius rationibus & exemplis. M. Zverii Boxhornii *Inſtitutiones politicae*, *(n)* Amſtelodami 1663. 12. quibusdam arridēnt,

(m) Collectaneorum molem, & ſententiarum variorum auctorum adparatum, non immerito dicimus amplum Beſoldi opus; in quo politicae praecepta, interdum cum iuris publici romano-germanici legibus confunduntur. Ad Platonis mentem quoque potius adligauit ſcripta, quam ad Ariſtotelis placita; hinc myſticae Theologiae ſaepe indulget; id quod ex adlegationibus crebrioribus Arndii, Eccardi, Tavleri, Weigelii, facile intelligitur: Voluminum ſingulorum argumenta percenſuit Christianvs Thomasivs in *Orationibus Academicis* Oratione III. pag. 518. ſqq. Vita eius adiecta eſt *Synopſi rerum* ab O. C. *geſtarum* edit. 1639. add. Fischlin. in *ſuppl. ad memor. theol. Würtemb.* pag. 172.

(n) Lugduni Batauorum 1657. in 12. & 1668. 12. item

dent, quae cum notis GEORGII HORNII (o) prodierunt Lipſiae 1657. 12. alii tamen ob nimiam libertatem eundem inter monarchomachos referunt. (p) ADRIANVS HOVTVYN *politicam contractam generalem* ſcripſit Hagae 1681. 8. (q) ſed, praeterquam

item Lipſiae 1659. & 1672. 12. nec non cum obſeruationibus G. HORNII Amſtelod. 1668. & Vltrai. 1702. *Emblemata Politica* 1634. ac *Diſſertationes Politicas* 1651. in 12. emiſit in lucem idem Boxhornius. Laudandae inprimis eius *Diſquiſitiones Politicae*, id eſt nouem caſus politici ex omni hiſtoria ſelecti. Hagae Comitum 1650. & 1655. 12. Erfurti 1664. 12. Disquiſitiones iſtae memorabiles prodierunt etiam ſ. t. *Recherches Politiques très curieuſes, tirées de toutes les Hiſtoires, tant anciennes que modernes*, interprete FRANÇOIS SAVINIEN DALQVIE Amſtelodami 1663. 8. & 1663. 12.

(o) Temporibus ſuis, & ſtatui Reipublicae Belgicae, adcommodauit omnia HORNIVS, ſicut etiam ipſe Boxhornius Inſtitutiones ſuas ad eam compoſuit, alibi alia ratio eſt.

(p) De vita & ſcriptis BOXHORNII vid. *Memoires des Hommes Illuſtres* Tom. IV. pag. 189. ſqq. & infra §. XXXI. huius capitis.

(q) Euclidis methodum HOVTVYNVS ſeruauit aliqua ex parte; haud vero politicae titulus, ſed iuris ciuitatis inſcriptio praefigenda merito eſſet operi. HERTIVS quidem vere obſeruauit *Opuſculorum* Tom. I. Sect. II. pag. 77. quod Graecis eſt πολιτικη Ciceronem dixiſſe Lib. II. de *Officiis* ciuilem prudentiam, aut ſcientiam, vel reipublicae gerendae rationem omnem, ſed iam inſolitum eſt, vocis illius vſum latius protendi.

quam quod in iure gentium ſit potior, ob ſtatuendi libertatem liber eſt periculoſus. Ioannis Henr. Boecleri *inſtitutiones politicae* Argentorati prodierunt 1674. & 1688. 8. quae, licet anſam praebeant ad pleniores meditationes politicas, imperfectae tamen ſunt, nec omnes politicae partes exhauriunt, potius hoc inſtituto ſcriptae, vt priuatis diſcurſibus explanentur. Christiani Weisii *Compendium politicum*, Zittauiae 1682. & 1691. 8. tironum vſibus optime inſeruit. Praeferimus tamen omnino Io. Francisci Bvddei (r) *inſtitutiones politices*, in *elementis philoſophiae practicae* obuias, quae, breues licet ſint, facile tamen exemplis hiſtoricis illuſtrari poſſunt egregie. (s) Neruum habent Ivsti Lipsii *poli-*

(r) De vita & ſcriptis Bvddei generatim vid. *Bibliotheque Germanique* Tom. XXII. Artic. VIII. pag. 121. & Io. Georg. Walchivs *in der Einleitung in die Religions-Streitigkeiten* Tom. III. pag. 246. ſqq. *Auserleſene Theologiſche Bibliothec*. Volum. IV. pag. 670. Klefkervs in *Bibl. Erud. praecoc.* pag. 40.

(s) Hanc Bvddei *politicam* illuſtris Nicolavs Hieronymvs Gvndlingivs interpretatus eſt in praelectionibus academicis, impreſſis poſt fata eius ſ. t. *Ausführlicher vnd mit illaſtren Exempeln aus der hiſtorie vnd Staats-Notiz erläuterter Discours über weyland Herrn* D. Fran-

politicorum, ſeu *doctrinae ciuilis libri* IV. Lugduni Batauorum 1590. 8. (*t*) ex officina Plantiniana primum editi, quorum optima cenſetur editio a Io. FREINSHEMIO Argentorati facta 1648. 8. quibus accedunt eiusdem *Monita & exempla politica* ad libros duos tantum Politicornm directa, exempla tamen ex hiſtoria antiqua ſunt petita. *Commentarium* in *Lipſii politicam* praebet IOANNIS CHOCKIER *theſaurus aphoriſmorum politicorum*, quem Romae primum publicauit 1610. 4. (*u*) poſt Leodii 1642. f. Proſtat etiam

cisci BVDDEI, SS. Th. Prof. *Philoſophiae practicae Part.* III. *die Politic; ehemahls aus des hochberühmten Herren Geheimten Rath* GVNDLINGS *eignem Munde von fleiſſigen Zuhörern in die Feder gefaſſt, vnd nunmehro, wegen ſeiner Vortrefflichkeit, dem Publico mitgetheilet, ſamt doppelten Regiſter der angeführten Autorum vnd abgehandelten Materien*; cum praefatione D. IACOBI AVGVSTI FRANCKENSTEINII, in qua hiſtoria politicae, breuibus diiudicatur. Francofurti & Lipſiae 1733. 4.

(*t*) Recuſ. Pariſiis 1594. 12. Antwerpiae 1606. 8. Tu vide ſi lubet de iis BAVDIVM Epiſtolar. Cent. III. N. XXXVI. pag. 349. edit. Amſtelod. 1654. 12. Iſtic eſſe neruos prudentiae Politicae, & nihil Lipſio vel doctius, vel compoſitius, IOACHIMVS PASTORIVS opinatur, in *Palaeſtra Nobilium* §. XXVIII.

(*u*) IOANNES A CHOKIER vtiliſſimas veritates a Lipſio declaratas, plerumque non attigit, ad nauſeam

etiam *theatrum prudentiae elegantioris ex Iuſti Lipſii* (v) *libris Politicorum*, erectum a Ioanne Friderico Reinhardo, (w) cum praefatione *Conradi Samuelis Schurtzfleiſchii*, Wittebergae 1702. 4. in quo ſingula a Lipſio neruoſe tradita luculenter exponit, ſaepe etiam exemplis illuſtrat, licet in his etiam antiquiorem hiſtoriam potius ſequatur. Ita vt defectum hunc in politicis non poſſimus non lugere, nullum adhuc exſtare,

nauſeam vsque exemplis tantum, ſententiisque diſperſis ab eo compilatis; nec cum Lipſio comparandus eſt ille auctor. *Quantum lenta ſalix pallenti cedit oliuae?*

(v) Lipsii in politicam merita praeclara quidem ſunt, ſed Machiauelli redolent, ſi penitius rem penſitamus, errores. Praeualent apud eum fata conſiliis, Stoicorumque neceſſitas, animi eius aciem praeſtringit. In fauorem ſui autem multos pertraxit, quoniam fontes prudentiae, vnde hauſit, adfert, & politicam a naturali iure veriſſime diſtinguit. Monarchiam praeterea vnice laudibus amplificat; nec Ariſtocratiae, nec Democratiae naturam, ſtatumue, explanat. De operibus eius alio loco dictum fuit. Vitam eius Avbertvs Miraevs concinnauit, praemiſſam libris iunctim editis Lugduni 1613. ſeparatim vero ea impreſſa eſt Antwerpiae 1609. 8.

(w) Reinhardi opus illud, theſaurus locorum communium Politicae adpellari iure ſummo poteſt. Ceterum auctor, a Conringio atque Obrechtio, duumuiris illis incitatus, ſcripſit.

re, qui exemplis ex recentiori hiſtoria petitis ſua illuſtret, quae tamen noſtro ſtatui maxime conuenirent. Praeter diſſertationem egregiam *de Politicis Lipſianis*, Argentorati primum 1642. editam, poſt Francofurti 1674. & in Tom. III. Diſſert. a. I. A. FABRICIO Hamburgi 1712. 4. vulgato, Num. III. recuſam, proſtant etiam IO. HENRICI BOECLERI *ad Lipſii politica praelectiones*, a IO. HENRICO MOLLENBECCIO inter auctoris *tractatus poſthumos*, Francofurti 1709. 8. editae. Lectu etiam digniſſima eſt IOAN. PHILIPPI SLEVOGTII, viri ſummi, *de Iuſto Lipſio, deque libris eiusdem politicis* diſſertatio ανονυμως edita. Ad Syſtematicos porro pertinet RVDOLPHI GODOFREDI KNICHENII (x) *opus politicum, in tribus libris omnes ad doctrinam politicam, tam quoad pacis, quam quoad belli adminiſtra-*

(x) Auctoritati ſcriptorum adhaeret, tamquam glebae adſcriptus KNICHENIVS. Ratione recta fere nunquam vtitur; effatis vel Hiſtorici vel ICti, vel Oratoris, vel Philoſophi, vel doctoris chriſtiani coetus, vel Grammatici, vel lippi & tonſoris, probaturus in medium prolata. Nauſeam quoque excitat methodus balbutiens & barbara ſcholaſticorum. Adſtipulatur ex parte CHRISTIANVS THOMASIVS in *Obſeru. Oſſeana* 160. pag. 346. Vid. etiam *Acta Eruditorum* An. MDCLXXXII. pag. 252.

miniſtrationem, *& tranquillum ac turbulentum rerumpublicarum ſtatum*, *nec non Ius* P. S. R. I. *ſpectantes materias exhibens*, &c. Francof. 1682. fol. (y) Andreae Rvdigeri *Klugheit zu leben vnd zu herrſchen*, (z) Lipſiae 1722. 8. Ephraimi Gerhardi *Einleitung zur Staats-Lehre*, Ienae 1713. 8. Ioannis Nicol. Hertii *Elementa prudentiae ciuilis*, Francofurti (zz) 1703. 8. Ivlii Bernhardi de Rohr (a) *Einleitung zur Staats-Klugheit*,

(y) His accedit *Traité de la Societé civile*, *& du moyen de ſe rendre heureux*, *en contribuant au bonheur des perſonnes*, *avec qui l' on vit*; *avec des obſervations ſur divers ouvrages renommés de Morale*, *par le Pere* Bvffier, *de la Compagnie de Ieſus*, *à Rouën* 1726. 12. D. Ioſephvs Grillo autem, aphoriſmos & regulas politices rationales propoſuit ſ. t. *Politica ciuile e militare*, Meſſanae 1730. 8. Voigtenii denique *Neue vnd gründliche Anleitung zur Staats- oder Rathgebenden Klugheit*, prodiit 1737. ſed leuioris pretii eſt opus.

(z) Rvdigervs, Buddei doctrinas patefecit & retulit in apertum.

(zz) In Hertii elementis rationes atque exempla ex recentiori hiſtoria depromptae occurrunt; & hoc nomine prodeſt ad iungendam veritatibus politicis illuſtrationem; aſt vbique Ariſtoteli haeſit comes auctor.

(a) Generoſiſſimus *de* Rohr, cumprimis vſus iis quae Seckendorfivs decreuit, quo auctore pro-

 diiſſe

Klugheit, Lipſiae 1718. 8. IOANNIS IACOBI LEHMANNI *Kurtze doch gründliche Anleitung, die allgemeine vnd Staats-Klugheit gründlich zu erlernen, vnd leicht zu practiciren*, Ienae 1714. 8. (a) & WOLFGANGI HEIDERI *philoſophiae politicae ſyſtema*, Ienae 1728. 4. prodierunt.

§. VII.

Magna negotia magnis adiutoribus egent; hinc CHRISTIANVS WOLFIVS etiam, cuius virtus ſupra eloquentiae vocabula conſtita eſt; ingenii neruos in id intendebat anno viceſimo primo aeui huius, vt Philoſophiae Ciuilis, ſeu Politicae elementa, miſſis aliorum principiis excentricis, conderet. En ipſius operis titulum: *Vernünfftige Gedancken von dem Geſellſchafftlichen Leben der Menſchen, vnd inſonderheit dem gemeinen Weſen, zu Beförderung der Glückſeligkeit des menſchlichen Geſchlechts, den Liebhabern der Wahrheit mitgetheilet.* (b) Non can-

diiſſe librum inſcriptum: *Fürſten-Staat*, deinceps §. VIII. declarabitur.

(a) De LEHMANNO vid. *Ienaiſche monatliche Nachrichten* A. 1726. pag. 426.

(b) Halae 1721. 8. ſecunda vero editio ibidem 1725. &

cancellis, Politicam incluſit anguſtioribus, auctor, ſed & Oeconomiam, quam multi ſecernunt ab iſta doctrina, illuminauit ita, vt in parte priori omnis operis, priuata res, in poſteriori autem, res publica ſit ſcientiſſime adumbrata. Conſulta bene, ceſſerunt ei optime. Quae in ſocietate, generatim pariter ac ſpeciatim, exercendae fugiendaeque ſint actiones, definit grauiter; coniugum, parentum, liberorum, heri ac familiae totius, expeditis officiis. Hunc fere in modum, de hominum moribus, qui in ſocietatem maiorem ciuitatemue coaluerunt, commentatur; rerumpublicarum formas prudenter conſtituendas conſtitutasue; rationem legum ciuilium; principum poteſtatem; ſubiectorum iura; belli paciſque fontes, media, fines, eo inſpicit doctorum nemo penitius. (c) Id mirum quan-

& tertia 1736. 8. typis renouata fuit. Summam eius vid. in *Actis Erudit. Lipſ.* An. MDCCXXII. Menſ. Ian. Art. VII.

(c) Praeclara elogia Wolfivs adſcribit Sinenſibus, ob ſcita politica ab iis formata. Confer ad hoc argumentum illuſtris Georgii Bernhardi Bülfingeri *ſpecimen doctrinae veterum Sinarum moralis & Politicae; tanquam exemplum philoſophiae gentium ad rempublicam adplicatae: excerptum ex libellis Sinicae gentis claſſicis, Confucii ſiue*

quantum profuit ad explicationem iſtam Politicae, iungendumque veritati praeſidium, Metaphyſica; (d) cuius veritates Wolfius vbique adhibuit, haud poſthabitis Ethicae praeceptionibus. Vnde quilibet facile colligat, iſtis principiis minus imbutum, in politicae ſtudio, ſolido ſtabilique haud inſiſtere fundamento; nec impenſe teneri libro illo Wolfii, philoſophiae contemplatiuae lectores rudes. Nobis vero ſpes eſt iucunda, fore vt ſyſtema ſuum, tam apte inter ſe congruentibus notionibus connexum, ad exemplum reliquarum diſciplinarum, in latino idiomate quamprimum ampliſſimis adornet acceſſionibus; quarum exſpectatione ſupra modum nos torqueri, fatemur.

§. VIII.

Politicam non ex ratione ſtatus, ſed ex

ſiue dicta ſiue facta complexis. Accedit de Litteratura Sinenſi diſſertatio extemporalis. Francofurti ad Moenum 1724. 8.

(d) Metaphyſicae adplicatio, eſt ratio princeps, cur Politica etiam, mox turbam aduerſariorum in ſe concitauerit WOLFIVS. Quum vero de rixoſo clamore eorum, Tomo I. Bibliothecae noſtrae nonnulla ſint tradita, plura addere non libet.

ex chriſtianiſmi principiis, deduxerunt, vel ſaltim cum iisdem combinarunt alii. Primus, qui illud egerit, eſt Lambertvs Danaevs, (e) cuius *politica chriſtiana*, prodiit Lugduni 1606. 8. (f) Secutae ſunt Ioannis Stephani Menochii *inſtitutiones politicae e SS. litteris*, libri III. Lugduni 1603. 8. & Samvelis Stvrmii *politica chriſtiana*, Bremae 1666. 12. Egit illud quoque Theodorvs Reinking in *bibliſcher Policey*, Francofurti 1646. 4. edita. Praeterendus tamen eſt Christophorvs Besol-

(e) Danaei Aphoriſmos euulgauit deinde quidam Abrahamvs Gölnitz Dantiſcanus, latens ſub vocabulis his: *Animi Grati Debitum*, & *Antecedit Gloriam Depreſſio*. Lugduni Batauorum 1639. 12. Acceſſerunt exempla ab Everardo Bronchorst ex Hiſtoricis ſcriptis collecta, & animaduerſiones editoris. Laudatur a Crenio de *Erudit. compar.* pag. 394.

(f) Moſis politicam explanauit prae ceteris Wilhelmvs Zeppervs in *legum Moſaicarum forenſium ſuccincta explanatione*, *notis aucta a* Io. Heinr. Schrammio Herbornae 1704. 4. Anonymi *Conſilia ſapientiae* ex Salomonis ſcriptis praecipue hauſta, germanice verſa a Samvele Francisco Holsteinio, Norimbergae 1691. 12. prodiere. De interpretatione recentiori libri huius conſule *Vnſchuldige Nachrichten* An. 1707. pag. 919.

SOLDVS (g) *de conſilio politico,* Tubingae 1622. 8. qui per certa axiomata Politicum ex fundamentis theologicis formare ſtudet. Elegantiſſima eſt DIDACI SAAVEDRAE *idea principis chriſtiano-politici,* (h) Coloniae 1680. Amſtelodami 1657. 12. & germanice Ienae 1700. 12, qui liber, ſi quis alius, plane egregius eſt, principem enim non ad rationem Status corruptam, quam plane reiicit, ſed veritatem chriſtianam inſtruit in omni regiminis parte, atque ſingula hiſtoricis illuſtrat exemplis. (i) Hiſce ſi addemus VITI

(g) Conf. SAGITTARIVS in Introd. ad Hiſtor. Eccleſ. pag. 173. ARNOLDVS *in der Kirchen- und Ketzer-Hiſtorie* P. II. L. XVII. Cap. III.

(h) DIDACI DE SAAVEDRA FAXARDO opus egregium Hiſpanice ita inſcribitur: *Idea de un Principe Politico Chriſtiano repreſentada en cien empreſas; dedicada al Principe de las Eſpannas.* Prodiit Monaſterii Weſtphalorum 1640. 4. nec non Mediolani 1642. Latine autem Bruxellis 1649. Titulum etiam fert; *Symbola Chriſtiana Politica.* Venetiis 1648. recuſ. & Amſtelodami 1652. Vitam eius breuibus enarrat ANTONIVS in *Bibliotheca Hiſpanorum* qui poſt annum MD. floruere Tom. I. pag. 241.

(i) BACO DE VERVLAMIO de *Augmentis Scientiarum* Lib. VII. Cap. I. Prouerbia Salomonis patefacere aditum nobis ad Politicam, oſtendit; id quod ab aliis etiam dudum eſt indicatum; indeque orta IOSEPHI HALL *Ethica Politica & Oeconomica Salomonea*, citata ſupra Partis huius bibliothecae noſtrae Cap. I. §. III.

Viti Lvdovici a Seckendorf *Chriſten-Staat*, qui ſaepius proſtat, (*k*) non aberrabimus. Hic, licet potius iura principis circa ſacra declaret, & rationem componendarum rerum eccleſiaſticarum, ſtudium tamen boni principis in promouendo chriſtianiſmo aeque explicat. Refer huc quoque Iacobi Benigni Bossvet *Politique tirée de l' Ecriture Sainte, à Bruxelles* 1710. 8. in vernaculam transfuſam Argentorati 1712. 8. (*kk*) Curioſa quoque eſt *Politica*

(*k*) Editio Lipſienſis 1685. 8. praeſtat. Moralia plura ſcripta, vir virtuti ſimillimus reliquit, nimirum primaria capita fidei & morum doctrinae chriſtianae, Francofurti 1689. excuſa; vt & politicas pariter ac morales adnotationes in *Lucanum*, poſt fata eius editas 1695. 8. Lipſiae. Conf. *Hiſtoriam vitae ac meritorum perilluſtris quondam Domini* Lvdovici a Seckendorff *Equitis* &c. &c. *in rem tam publicam quam litterariam incomparabilium, ex documentis editis ineditisque ſtudioſe collecta & publici iuris facta a* Dan. Godofredo Schrebero 1734. 4. Lipſiae. & beati Ivsti Breithavpt *Programmata ſelecta de vario argumento in diuerſis academiis publice propoſita.* N. II. pag. 17. edit. ſecund. Halae 1703. 8. & *Noua Acta Eruditorum* Menſis Ianuarii A. MDCCXXXVI. pag. 35.

(*kk*) Friburgi Brisgoiae 1740. 8. excuſum eſt opus cui index: *Idea exacta de bono Principe, cuius officium requirit curam gerere de bono Reipublicae*

litica e Religione, ſeu *politica & religio in perſona, dictis & factis Ieſu Chriſti, ſecundum Euangelium S. Ioannis demonſtrata* a Comite IOANNE BAPTISTA COMAZZI, Neapoli 1706. 8.

§. IX.

Alii fuerunt, qui Principis ſtatum formare, ſingulari ſcripto adgreſſi fuerunt.

cae ſeu totius Regni. Adminiſtrationem exactam iuſtitiae: coercitionem malorum: defenſionem verae religionis, & veri cultus diuini: manutenentiam ſubditorum in ſuis iuribus, & bonis fortunae, ac contra iniurias extraneorum: ſtudium boni publici cum ſalutaribus legibus, vt honeſte viuatur, alter non laedatur, & vnicuique ſuum tribuatur: pax & tranquillitas inter ſubditos conſeruetur: & quidquid publicam felicitatem promouere poſſit, non intermittatur, diuiſa in quinque partes: &c. auctore COELESTINO I. monaſterii S. Trudperti, Auſtriacae fundationis in Brisgoia, Abbate. Status Eccleſ. anter. Auſtr. membro. I. V. D. Philoſ. ac Theol. Scot. emerito Profeſſore; qui Pontificiorum doctrinas cum Politicae iurisque omnis decretis eſt conciliaturus. Sed difficile eſt ſatyram non ſcribere; licet Coeleſtinus in praefatione pronunciet: *Nihil hic mordax, aut ſatyricum inuenies, nihil quod conclauia Principum irreuerenter attrectet*; & paullo ante: *illud inprimis cupio, vt procul omni inuidia eo librum animo ſuſcipias, quo a me conſcriptus eſt.*

tunt. (*l*) Ex Italis illud egit Lvdovicvs Caracciolvs in *ſpeculo principum*, ſeu *principe politico*, Placentiae 1659. 4. quem auxit Lavrentivs Longvs. Ex Hiſpanis

(*l*) Vtinam ſcriptores huius §phi illud *M.* de Pybrac, *Quadrain* C. obſeruaſſent:

Aime l' Etat tel que tu le vois être;
S' il eſt Royal, aime la Royauté,
S' il eſt de peu, ou bien communauté,
Aime l' auſſi, quand Dieu t' y a fait naitre.

Sed ſcinduntur in partes, praecipue Monarchomachi & Machiauelliſtae, de quibus deinceps; tu vide inprimis *Politiques Royales* de Franç. Gravelle edit. Lugduni 1596. 8. & *Maſſime politiche del Prencipe, per il governo dello Stato e per il maneggio della guerra, ove ſi parla della politica dell' inquiſizione, eſtratti da i migliori Autori claſſici, per* Niccolo Ciangvlo, 1729. 8. Αγαπητȣ τȣ Διακονȣ σχεδην Βασιλικην, &c. Agapeti *ſchedam regiam praeceptorum de officio boni principis ad Imperatorem Iuſtinianum*, recenſuit, notis Iacobi & Iac. Pancratii Brvnonvm, & ſuis, indicibusque inſtruxit Ioannes Avgvstinvs Groebelivs, Lipſiae 1733. 8. I. B. S. *v.* E. *Grundriſſ der Fürſtenkunſt, wornach ein Regente ſich groſs vnd ſeine Vnterthanen glücklich machen kan. Franckenberg an der Warta* 1734. 8. Praecepta auctoris hiſtoriarum monimentis redduntur dilucida, nec ſine fructu legi poſſunt. *La Verita ſenza velo, circa il buon gouverno dello Stato d' un Sovrano*, Venetiis impr. in 4. 1737. notitiam aperit haud vulgarem.

nis (*m*) SEBASTIANVS FOXIVS *de regni & regis inſtitutione*, Antwerpiae 1566. 8. Ex Gallis (*n*) huc pertinent: *Conſilia* IOANNIS

(*m*) BALTHASARIS GRACIANI miſſum facere non poſſumus opus: *El Politico Don Fernando el Catholico*, translatum ſ. t. *Reflexions politiques de* BALTHASAR GRACIAN *ſur les plus grands Princes, & particulierement ſur Ferdinand le Catholique. Ouvrage traduit de l'Eſpagnol, avec des Notes hiſtoriques & critiques, à Paris* 1730. 12. Notae editoris & translatoris ſapiunt eruditionem, quae ad farinas facit, quibusque naeui Graciani, inprimis adulatio eius, euelluntur; ſed minus fauet Ferdinando auctor, adeo illi inuiſus eſſe videtur, & cenſor nimis rigidus morum dicti principis. E contrario GRACIANVS, in vita niſi laudandum, aut ſenſiſſe, aut dixiſſe, aut feciſſe Ferdinandum, opinatur.

(*n*) Ego quidem crediderim, PHILIPPI DE COMINES, ſeu COMINAEI, recentioris aeui Polybii illius, ſcripta, Enchiridia eſſe debere omnium regum. *Dignus Alexandris omnibus hic Philippus:* ſunt verba LIPSII in notis ad Lib. I. *Politic.* Et quis eſt qui viri illius non cum caritate aliqua & beneuolentia memoriam vſurpet? non enim in vſum vulgi, ſed illuſtrium, ingenii reliquit monimenta. Ipſa hiſtoria illius Gallice conſcripta, ab omnibus fere gentibus translata fuit. Praeſtat vero curante IOANNE GODEFROY in V. Tom. in 8. Bruxellis impreſſa A. 1723. Hinc etiam P. MATTHIEV ſub finem Hiſtoriae *Ludouici* XI., auſpiciis *Henrici* magni, adiecit *Recueil de Maximes, jugemens & obſervations Politiques, tirées de Philippes de Comines*; ſed nimia

nis Bodini & Favsti Longiani, *de principe recte inſtituendo, cum praeceptis cuiusdam principis politicis, quae bene inſtituto in imperio obſeruanda, ex Gallica, Italica & Caſtellana lingua latine reddita a* Ioanne Bornitio, Vinariae 1602. 8. recuſa Erfordiae 1603. 12. Ex Belgis Philippvs Marnixivs *de inſtitutione principum*, Franeckerae 1615. 8. Fecit illud ex Germanis Georgivs Engelhardvs Loehneysen, cuius *Hof- Staats- vnd Regier-Kunſt* ex editione altera, cura Ioannis Andreae Gerhardi, Francofurti 1679. fol. prodiit. (*n*) Ante huncce Melchior *ab* Osse

nimia breuitas diſplicet. Quam ob cauſſam lectoribus noſtris commendamus cumprimis: Anonymi *Recueil de Maximes veritables & importantes pour l' inſtitution du Roy. Contre la fauſſe & pernicieuſe Politique du Cardinal Mazarin, pretendu Sur-Intendant de l' education de ſa Majeſté* Pariſiis 1653. 12. qui tam Cominaei, quam aliorum ſcriptorum politicorum, digeſſit praecepta ſaluberrima; licet interdum dicax ſit, & emittat aculeos ſeueritatis in eos, quorum cauſſa defendi iure poteſt.

(*n*) Ioannes Mariana, Hiſpanus e ſocietate Ieſu, de *Rege & Regis inſtitutione* Libros III. ad Philippum III. Hiſpaniae Regem catholicum 1611. 8. conſcripſit; verum exigui moduli ſcriptor eſt, qui auctoritatem principum, infami probabiliſmo morali niſus, labefactat, opinionum-

OSSE *prudentiam regnatiuam* ſcripſit, *vnd Bedencken ein Regiment wohl zu beſtellen, zu verbeſſern vnd zu erhalten*, quae poſtea in latinam linguam translata per CASPAREM PISTORIVM prodiit Francofurti 1609. fol. Idem compoſuit iuſſu Electoris AVGVSTI tractatum manuſcriptum *de emendando ſtatu in electoratu Saxoniae*. Titulo *Teſtamenti* in lucem hunc integrum produxit, & animaduerſionibus praeſtantiſſimis atque praefatione ornatum vulgari Halae 1717. 4. curauit illuſtris THOMASIVS. ANTONIVS GVEVARRA (o) in *horologio principum* ex editione

que monſtra alit. Iure itaque ſummo a carnifice Pariſiis eſt combuſtus iſte liber, quam ob cauſſam raritate ſolum ſe commendare poteſt. Vid. WESTPHALI Epiſt. I. *de libris combuſt. Lit.* A. 7.

(o) ANTONII DE GVEVARRA celebratiſſimum opus eſt: *Relox de Principes : ò Marco Aurelio:* ſiue eius imperatoris vita & res geſtae quaſi ab iſto Caeſare conſcriptae. Liber omnis eſt ſuppoſititius, auctoremque habet vnice Gueuaram. Apparent autem in eo expreſſae excellentis ingenii notae, principibusque cognitu perutiles veritates; hinc horologium principis vocatur. Vid. VOSSIVS de *hiſtoricis Graecis*, apud ANTONIVM in *Bibl. Hiſpan. nou.* Tom. I. pag. 99. Tacitus alter cognominatur iſte liber non raro, Friderici Guilielmi Saxoniae ducis auſpiciis latine, cum animaduerſionibus editus a VANKELIO. Torgae 1611.

tione Ioannis Wanckelii, Francofurti 1664. 4. Principem potiſſimum iuuentutis format, multis ideo aeſtumatus. Praeferendus eſt reliquis Viti Lvdovici *a* Seckendorff, *Teutſcher Fürſten-Staat*, Gothae primum 1655. 8. editus, & poſt haec ſaepius apud nos, (*o*) & recentiſſime anno 1720. cura Andreae Simsonis Biechlingii recuſus. (*p*) Hic enim in Germania noſtra, ad quam potiſſimum accommodatus eſt, perutilis, atque iura principum belle examinat. (*q*) Quantum autem ex ipſa hiſtoria princeps inſtrui poſſit, elegan-

1611. in fol. recuſ. Lipſiae 1615. nec non 1624. Taceo Hiſpanorum Italorumque editiones. Apud Gallos Pariſienſis 1538. 8. impreſſa, aſſiduis manibus euoluitur. Sane Anchiſis illud:

Tu regere imperio populos, Romane memento:
Hae tibi erunt artes, pacique imponere morem,
Parcere ſubiectis, & debellare ſuperbos.

ſedulo animis inſtillaſſe videtur, & explicaſſe.

(*o*) Francofurti 1665. 4.

(*p*) In Lamberti Danaei *Aphoriſmis de optimo principe, & eius officio ex Plinii panegyrico* edit. II. 1606. 8. eadem ſumma conſiſtit; ſed ex errore monarchomachorum pendet auctor, ac ſaepe per eum labitur.

(*q*) Seckendorffivs reliquit etiam MSS. ſed ea nondum prodiiſſe in lucem dolemus; catalogum eorum vid. in *Hiſtoria vitae ac meritorum* eius a Schrebero compilata 1734. ſub finem.

gantiſſime docuit IOANNES HENRICVS BOECLERVS, in *hiſtoria, ſchola principum*, Argentorati 1641. 4. Tomo quoque I. *Diſſertationum Academicarum* a FABRICIO vulgatarum, inſerta deprehenditur haec commentatio. Quo potiſſimum faciunt hiſtorici pragmatici, de quibus in *diatribe iſagogica* BOSIVS prolixius diſſeruit. Lege hic *Teſtament politique d' Armand du P.eſſis Cardinal Duc de* RICHELIEV, editum 1688. 12. quod ſtatui principum in melius promouendo idonea ſuppeditat. (q) *De ſtudiis principi com-*

(q) Monachii 1731. fol. prodiit: *Annus Politicus per duodecim Diſcurſus, tum Critico-Politicos, tum Politico-Hiſtoricos, euolutus*, quibus explicantur principia, principi regnum auſpicaturo neceſſaria, in vſum ſereniſſimi principis electoralis MAXIMILIANI IOSEPHI, vtriusque Bauariae & ſuperioris Palatinatus ducis, comitis Palatini Rheni, Landgrauii Leichtenbergenſis. Auctore IGNATIO FRANC. XAVERIO DE WILHELM, *Sereniſſimi Elect. Bau. Conſiliario intimo actuali, & liberi comitatus Hagenſis adminiſtratore.* Quamuis liber ſua mole fatiſcat, ſeque difficulter regat; attamen eum legere expedit, quum exempla praeclara in fidem argumenti arceſſere ſoleat illuſtris DE WILHELM. Titulus *anni Politici* eam ob cauſſam praefixus eſt, quoniam duodenas Diſſertationes opus omne complectitur, totidemque menſium ſpatium, ex mente eius requiritur, ad perficiendum Politicae ſtudium.

commendandis elegantem denique diſſ. Lipſiae 1700. defendit Io. Fried. Hommelivs. Aliam ibidem Io. Henricvs Ernesti *de non indigna principibus delectatione ab artibus mechanicis petita*, anno 1691. habuit.

§. X.

Inſtituti ratio poſtulat, vt hic mentionem quoque faciamus Nicolai Machiavelli. *Principem* hic Italico ſermone (r) anno 1515. edidit, quem ex verſione latina *Syluestri Telii* habemus cum animaduerſionibus Hermanni Conringii, Helmſtadii 1660. & 1684. 4. Praefatio Conringiana huic editioni praemiſſa ad *Gebhardum Aluenslebium*, digniſſima eſt, quae adtente perlegatur. (rr) Recentiſſime opera Machiauelli

(r) Opera omnia Machiauelli Italice conſcripta ſunt. Poemata moralia concinnauit etiam Machiauellus, *de fortuna*; praecipue autem *Aſinum Aureum*, exemplo Apvleii incitatus; addidit carmen *Belfagor* dictum, *Boccacio* praeferendum; vnde etiam la Fontaine canticum XX. deprompſit. Seueritatem morum integritatemque, in iis lectores mirantur omnes.

(rr) Machiauelli princeps excepit librum, quem in Decad. primam Titi Livii, ſeu de Republica, ſtilo ſignauerat; in quo libertatis defenſorem ſtrenuum ſe geſſerat. *Princeps* igitur

 Machia-

uelli Italice prodierunt Geneüae 1726. II. Volum. 8. (s) Mirantur omnes in eo acumen ingenii ſingulare, aſtutum tamen potius & temerarium cenſent politicum, (t) quam prudentem; eo quod tyrannicas artes Principi ſuo commendare videatur. (u) Verum

Machiauelli, tanquam continuatio iſtius libri conſiderandus eſt; id quod ex Capite II. *Principis* adparet; miror igitur incertitudinem praeclariſſimi viri IOANNIS FRIDERICI CHRISTII, de quo ſub finem huius §phi, dum coniectura tantum elicere ſtudet, opus de Republica antiquius eſſe tractatu de principe. Ceterum commentarii in Liuium, vbique etiam vti Princeps docent:

Que la Raiſon d' Etat veut ſouvent qu'on prefere
A la vertu nuiſible un crime neceſſaire.

Interpretatio gallica lectu digniſſima, titulum fert: *Diſcours Politiques de Machiavel ſur la I. Decade de Tite Live. Traduction nouvelle.* ed. Amſtelodami 1691. 12. a Mr. TETARD.

(s) Addere conuenit Diſſert. Io. FRID. ENGELMANNI de *Machiauelliſtarum & Monarchomachorum Dogmatibus*. Lipſiae 1674. 4.

(t) In *Hiſtoire du Diable, traduite de l' Anglois* Tom. I. pag. 3. legimus quae adpingere liceat: *nôtre ancien ami* Machiavel *l' a ſurpaſſé* (diabolum ſcilicet) *en pluſieurs rencontres*; edit. Amſtelodami 1729. 12. II. Vol.

(u) LVCANI illud Lib. VIII. *Virtus & ſumma poteſtas non coeunt; Exeat aula qui volet eſſe pius*; vbique obtinent hoc in libro; verum tyranni non egent ſcientia, nec regulis, ad quas ſaeuitia

Verum liberae reipublicae ciuis erat Machiavellvs, Democratiae adſertor, tyrannidi inimicus: hanc vt inuiſam redderet ſuis, potius tyrannicas artes, quibus haud raro Principes vtuntur, exponit, quam vt principem inſtruat. Nactus tamen fuit varios aduerſarios. Franciscvs Hottomannvs auctor habetur *Commentariorum de regno* aut *quouis principatu recte & tranquille adminiſtrando*, 1677. 8. qui multa doctrina politica ſunt referti. Innocentivs Gentilletvs in *Anti-Machiauello* ſuo, qui prodiit Lauſannae 1571. 8. magis impietatem eius notat, quam errores politicos. Petrvs de Ribadeneira *principem Chriſtianum* (v) ſcripſit aduerſus Machiauellum, a *Io-*

tia & crudelitas dirigatur; atque hinc inſtitutum Machiauelli non iniuſtum ſolum eſt, ſed & inutile improbis principibus.

(v) Gallicae editionis titulus eſt: *Traité de la religion, que doit ſuivre le Prince Chreſtien; & des vertus qu' il doit avoir pour bien gouverner & conſerver ſon Eſtat: contre la doctrine de Nicolas Machiavel, & des Politiques de noſtre temps. Composé en Eſpagnol par le R. P.* Pierre de Ribadeneira, *de la compagnie de Ieſus, & traduit par le P. Antoine de Balinghem, de la meſme Compagnie, à Dovay* 1610. 8. Hic liber minus temperata modeſtia conſcriptus, copioſe expenditur in *Nützlichen Anmerckungen über aller-*

a *Ioanne Orano* ex hiſpanico in latinum ſermonem conuerſum & editum. Moguntiae 1603. 8. ſed Ieſuiticis nititur principiis. Minorum gentium dii ſunt THOMAS BOZIVS *de imperio virtutis & robore bellico contra Machiauellum*, Coloniae (*w*) 1601. 8. CLAVD. CLEMENS in *Machiauelliſmo iugulato*, Compluti 1637. 4. Ita etiam IOANNES LAVRENTIVS LVCCHESINIVS *ſcrutinium* edidit *ſtultitiae Machiauelli*, Romae 1697. 4. (*x*) in quo impia & peruerſa dogmata, quae Machiauello imputantur, notare

tare

allerhand Materien aus der Theologie, Kirchen vnd Gelehrten Hiſtorie, wie auch aus der Critic vnd Litteratur Part. I. N. VII.

(*w*) Bozii hic liber euulgabatur etiam 1594. 8. Quatuor idem auctor volumina, de Italiae ſtatu antiquo & nouo 1595. faciebat iuris publici, in quibus itidem obuertuntur multa, quae Machiauelli diluere argumenta, telaque depellere debent; ſed luſciniae cantus a coruis non exſpectandus.

(*x*) Non abs re Machiauellus improbatur in libro: *Eerſte Hondel der Princelijke Zeden-leſſen, vervattende Zaken die haar gebruik hebben ontrent alle Perſoonen van hooge Staat geſchikt tegen de gronden van Nicolaus Machiauel.* 1700. 8. Hagae Comitum. Nec latet nos nomen auctoris libri huius; etenim Medicinae Doctorem IENS eum eſſe, teſtatur *Hiſtoire des Ouvrages des Savans - Avril* MDCC. Artic. III. pag. 177 ſeqq. Quae premant incommoda Politicam Machiauelli, is ſedulo oſtendit; aſt ſubminiſtrat etiam praecepta, quae ſagaciores ſcriptores merito praeteruehunt.

tare adgreſſus eſt', ita, vt ipſi opponat *prouerbia Salomonis*, ex horum parallelismo ſingula refellens. Apologiam vero (y) pro Machiauello ſcripſit Caspar Scioppivs in *paedia politices*, ab Hermanno Conringio cum Navdaei *bibliographia* edita Helmſtadii 1663. 4. Christianvs Hofmannvs, cuius ſupra Part. I. Cap. III. §. III. *Machiauellum ſine Machiauello ex hiſtoria Sinenſi productum* commendauimus, alia diſſ. Ienae eodem anno habita, *Machiauellum ante Machiauellum ex hiſtoria Lacedaemoniorum productum* dedit. (z) Hermannvs Samvel Rei-

(y) Apologia pro Machiauello reperitur quoque in libro inſcripto: *a true Copy of a letter written by* N. Machiavel, *in defenſe of him ſelf and of his religion, tranſlated from an original copy.* Londini 1692. conf. *the Works of the Learned*, menſe Febr. 1692. pag. 282.

(z) Defenſores inter Machiauelli vir eximie doctus Io. Frid. Christivs refertur, cuius exſtant *libri tres de Nicolao Machiauello*: in quibus de vita & ſcriptis, item de ſecta eius viri, atque in vniuerſum de politica noſtrorum poſt reſtauratas litteras temporum, ex inſtituto diſſeritur, hiſtoriaeque ciuilis, & litterariae paſſim ratio habetur, partim iam primum editis, partim iterum cuſis auctioribus. Lipſiae & Halae Magdeburgicae 1731. 4. Non ſolum Politicae Machiauelli ſcita, ſed religionem huius viri etiam defenſurus eſt auctor doctiſſimus; ſed illud diarii ſcriptoris: *ſon Apologie paſſe pour être beaucoup plus ingenieuſe*

REIMARVS ſchediaſma *de Machiauelliſmo ante Machiauellum* ſcribere conſtituit; cuius ſciagraphiam peculiari diſſertatione Vitembergae 1719. excuſa propoſuit. *De Achitopheliſmo Machiauelli*, IOANNES HENRICVS FEVSTKINGIVS Vitembergae 1692. diſſeruit. SIGISMVNDI PICHLERI *Examen Machiauelli* & MICHAELIS HOYNOVII diſſertationes *de Machiauelli politicis erroribus* excitat cl. LILIENTHALIVS in *Machiauelliſmo litterario* pag. 7. confer. & *Obſeruationes Halenſes*, Tom. VI. Diſſ. I. & adde MOLTKENII notas ad TH. BROWNII *religionem Medici* pag. 127. edit. Argentinenſis. Leguntur etiam eius *opera* Italica (*a*) iunctim cura

nieuſe que ſolide occinere licet. vid. *Journal des Sçavans Fevrier* 1732. pag. 279. add. *Bibliotheque Raiſonnée* Tom. XI. Part. II. Art. IV. pag. 329 ſeqq.

(*a*) Machiauelli diſſertationes de Republica laudatae ſupra, Italice ſub titulo prodierunt: *Diſcorſi di* NICOLO MACHIAVELLI *Cittadino & Secretario Fiorentino, ſopra la prima Deca di Tito Liuio, a Zanobi Buondelmonti, & a Coſimo Rucellai. Nouamente corretti, & con ſomma diligenza riſtampati* 1544. 8. Venetiis. Sane magna ingenii vis & peracre iudicium ex iis elucet, hinc etiam Gallice redditae ſunt Amſtelodami 1691. 12. Conf. THEOPHILI SINCERI *Nachrichten von alten und raren Büchern* Tom. I. pag. 274. Vid. etiam PAVLVS IOVIVS in *Elog. Doctor Viror.* pag. 206. edit. Baſil. 1571.

cura Henrici Desbordes Amſtelod. 1691 - - 1696. ſex Volum. 12. nitide ſatis exſcripta.

§. XI.

Alii fuerunt, qui certis exemplis Principem formare aggreſſi fuerunt. Inter veteres illud egit Xenophon, cuius κυρȣ παιδειας libri VIII. exſtant ex editione Levnclavii (*b*) graece & latine, Baſileae 1669. f. & iterum Londini 1648. (*c*) 8. quod alii vel *Cyri,*

(*b*) Xenophontis libri, de paedia Cyri, e Graeca in latinam linguam prima verſio, Poggio *Braccislino Florentino* adiudicanda eſt. Id negant quidem Twinvs Lib. III. *Antiquit. Acad. Oxon.* & Bvrtonvs in *Hiſt. Linguae Graecae* p. 55. Sed merito reprehenduntur ab auctoribus Diarii Veneti Tom. IX. pag. 172. & refelluntur facile ex *praefatione*, quam Poggivs *Hiſtoriae de varietate fortunae* praemiſit pag. 3. edit. primae Paris. 1723. 4. Hinc nec in perſpicaciſſimi Io. Alberti Fabricii ſententiam ire poſſumus, qui *Biblioth. Graecae* Tom. II. pag. 72. primum Cyripaediam a Francisco Philelpho latinitate donatam, & eamdem Italice redditam a Iacobo Poggii filio putauit. Conf. Dominici Georgii *Praefatio* ad Poggii Hiſtoriam citatam pag. 25.

(*c*) Thomae Hvtchinsoni *Cyropaedia* 1727. 4. excuſa, praeſtat. Vid. *Bibliotheque Angloiſe* Tom. XV. pag. 296. *Acta Eruditorum* menſis Iulii A. MDCCXXX. pag. 307.

Cyri, primi Perſarum Monarchae, vitae deſcriptionem dicunt, alii *Cyri* iunioris, ſub quo militauit. Credimus magis CICERONI, (*d*) qui Lib. I. Ep. I. ad Quintum fratrem, hanc *paediam non ad Hiſtoriae fidem, ſed ad effigiem iuſti imperii ſcriptam* dicit. Quare potius principem inſtruit, qualis eſſe debeat, quam vt cuiusdam, qui talis fuerit, mores deſcribat. (*e*) Titulum hunc κυρε παιδειας, minus recte hactenus nonnullis intelle-

(*d*) HERMOGENES atque AVSONIVS adſtipulantur Ciceroni. Interque recentiores Ios. SCALIGER, PETAVIVS, VOSSIVS; inprimis vero *l'Abbé* FRAGVIER in Diſſertatione Tom. II. *Memoires de Litterature, tirez des Regiſtres de l'Academie Royale des Inſcriptions & Belles Lettres* inſerta pag. 47. & Tom. III. pag. 58. ed. Bat. Nec non rerum harum peritiſſimus DES-VIGNOLES. Vid. *Defenſe de* Mr. DES-VIGNOLES contre les Ariſtarques de Trevoux. A. 1734. No. C. in *Bibliotheque Germanique* Tom. XXXIII. Art. V. p. 96 ſeqq.

(*e*) Quum Xenophon Cyri res geſtas haud ſignauerit ſtilo, quae inde ab anno XVI. vsque ad annum quadrageſimum contigerint, M. RAMSAY egregium concinnauit commentarium, in quo itinera pariter atque expeditiones Cyri, ita enarrantur, vt vere magni, hoc eſt ſapientis regis imago depingatur, & ad viuum exprimatur. En titulum: *Les Voyages de Cyrus par M. Ramſay* Pariſiis 1727. II. Vol. 12. acceſſit Diſſertatio mythologica & epiſtola M. PRERET. Editio altera Amſtelodami 1728. II. Vol. 12. prodiit.

tellectum, *de vita & virtutibus*, vel *de inſtitutis Cyri*, reddi latine debere, docuit doctiſſimus Heumannus *Poeciles* Tom. II. Libr. I. Epiſt. I. pag. 5. qui & illorum partibus accedere ſe profitetur, qui ad hiſtoriae fidem libros hoſce a Xenophonte fuiſſe conſcriptos (*f*) arbitrantur. Conf. Fabricii *Bibliothecam graecam* Libr. III. Cap. IV. pag. 76. vbi reliqua ſimul auctoris ſcripta recenſentur, quae vltimum iunctim prodierunt Oxonii 1703. V. Volum. 8. Ex Graecis huc etiam facit Plutarchus in *vitis* ſuis *parallelis*, quae ex verſione *Guilielmi Xylandri* prodierunt Francofurti 1583. f. apud Wechelios, II. Tomis, (*ff*) atque

diit. Receſſus prudentiae & vires excutit eleganter auctor, ſimulque theologiae ſemina omnibus temporibus ſparſa eſſe, probat. His accedit *Le Repos de Cyrus ou l'hiſtoire de ſa vie depuis ſa 16. jusqu' à ſa 40. année* edit. Pariſiis, III. Tom. 1732. cuius auctor eſt abbas Pernetti; ſed *Ramſay* fictiones multis nominibus praeferendae ſunt huic libro. Ceterum in hoc res domi geſtae a Cyro, ſeu pacis, vnice deſcribuntur, quas titulus quoque deſignat.

(*f*) Ab horum partibus ſtat abbas Bannier in *Memoires de Litterature* Tom. VI. Num. XIV. Iudicia vero varia reperimus apud Crenium Tomo III. Method. pag. 379. & Parte XI. *animaduerſ.* pag. 214.

(*ff*) Plutarchi *Chaeronenſis vitae parallelae, cum ſin-*

atque alii *hiſtorici pragmatici.* *Dauidis, Salomonis*, atque aliorum Ebraeorum regum exempla in *aula ſancta* propoſuit NICOLAVS CAVSSINVS, Lutetiae 1630. 8. *Dauidis res geſtas, ſtatum Politicum & perſecutiones expoſuit* VIRGILIVS MALVEZZI, italico ſermone, poſt in anglicum translato ſcripto, Londini 1650. 8. Idem *Principem* eiusque arcana in *vita Romuli* repraeſentauit, Lugduni 1637. 12. *Romulum* vero & *Tarquinium Superbum, ideam boni principis & tyranni* eſſe voluit Francofurti 1656. 12. *Aulam Tiberianam* deſcripſit CYRIACVS LENTVLVS, Herbipoli 1663. 8. Huic tamen praeferendus eſt Domini *de la* MOTHE IOSSEVAL D'ARONSEL *Tibere, diſcours politiques ſur* Ta-

ſingulis aliquot, Graece & Latine. Adduntur variantes lectiones ex MStis Codicibus veteres & nouae, doctorum virorum notae & emendationes & indices accuratiſſimi. Recenſuit AVGVSTINVS BRYANVS. Tomi V. Londini prodierunt 1729. 4. mai. Preſſe ſequitur rite ſeruata in editione Pariſ. 1624. Bryanus; qui vero quum immortuus fuerit ſplendidiſſimo operi, duobus voluminibus impreſſis, celeberrimus MOSES DV SOVL, reliqua ad mentem eius conformauit. Summam incomparabilis libri lege in *Nouis Actis Eruditorum publicatis Lipſiae* Calendis Septembris MDCCXXXIII. pag. 385 ſeqq. In praefatione idem DV SOVL Plutarchi Chronologiam Dacerianam; & de Plutarcho ex Fabricio aliisque ſcitu digna, nec non elogia ex veteribus deprompta expoſuit.

Tacite, à Amſterdam 1684. 4. qui cum *Tiberii* hiſtoria, res geſtas & imperandi arcana *Ludouici* XI. Galliarum regis confert. *(g)* Characterem virtutum exemplum *Theodoſii M.* propoſuit Ioachimvs Pastorivs 1664. 8. Matthias Radervs vero in *Aula ſancta, Theodoſii iunioris* ſtatum deſcripſit, Auguſtae 1608. f. Singulare exemplum vitae regiae deſcriptae praeſtitit Franciscvs Baco de Verulamio *in Hiſtoria Henrici* VII. Lugduni Batauorum 1647. 12. qui, licet etiam hiſtoriam enarret, nihil tamen oblitus eſt eorum, quae ad politicam ſpectant. *(h)*

§. XII.

(g) Idem agitur argumentum in libro cui titulus: *Speculum boni principis Alphonſus Rex Arragoniae.* Hoc eſt dicta & facta Alphonſi Regis Arragoniae. Primum IV. libris confuſe deſcripta ab Antonio Panormita, ſed deinde in certos titulos & canones, maxime Ethicos & Politicos, digeſta; ſimilibus quoque quibusdam & diſſimilibus ex *Aeneae Syluii* Commentariis, nec non Chronologia vitae & rerum geſtarum eiusdem Alphonſi, aucta: ſic digeſſit & locupletauit Ioannes Santes, cognomento Santenvs. Amſtelodami apud Ludouicum Elzeuirium 1646. 12. Vſus autem fuit Santes editione Baſil. Heruagiana de A. 1538. 4. tum Witenbergenſi Cratoniana de A. 1585. nec non MS. Conf. *Bibl. Vniuerſal.* Vol. III. p. 183. ed. Norimb. 1739.

(h) Ad formandos principum mores comparatus eſt

§. XII.

Huc referri poſſunt *inſtructiones paternae*, quas principibus iuuentutis, ſucceſſoribus filiis ſuis, praeſcribunt patres, pro felici ſtatu regiminis. Tale quid egit BASILIVS, Imperator Conſtantinopolitanus, qui *ſexaginta ſex paraenetica ad filium Leonem*, deſtinatum ſucceſſorem, ſcripſit, quorum optima eſt editio CONRADI RITTERSHVSII, (*b*)

liber, cui index: *Nouveaux Dialogues des Morts avec des Contes & Fables. Composés pour l'Education d'un Prince, par* F. D. S. D. I. M. FENELON. Tom. II. Amſtelodami 1719 in 8. Huc facere etiam debet *Hiſtoire du Prince Apprius, Extraite des Faſtes du Monde, depuis ſa creation. Manuſcrit Perſan trouvé dans la Bibliotheque de Schah Houſſain, Roi de Perſe, déthroné par Mamouth en 1722. Traduction Françoiſe par Monſ.* ESPRIT, *Gentilhomme Provençal, ſervant dans les Troupes de Perſe*, Hagae Comitum 1729. 8. qui vero liber peſſimae notae eſſe dicitur, nec vnquam a nobis viſus eſt. Cis paucos annos prodiit *Hiſtoire de Cyrus le Jeune, & de la Retraite de dix mille, avec un diſcours ſur l'Hiſtoire Grecque, par Mr. l'Abbé* PAGI, *Prévot de l'Egliſe de Cavillon.* Amſtelodami 1736. in 12. Denique nos non latet Diſſert. Polit. M. CHRISTOPH. GOTHOFREDI BARTHII, quae titulum fert: *Paradigma Politici, ſiue viri vere prudentis in* T. POMPONIO ATTICO, edit. Halae Magdeb. 4. anno impreſſionis non adſcripto; & L. B. de *** *Philoſophia Principis Pedantiſmo oppoſita.* acceſſit praefatio illuſtris IO. PETRI A LVDEWIG. Lipſiae 1711. 8.

(*h*) graece & latine, Pariſiis 1584. 4. Manvelis Palaeologi, Imperatoris, *praecepta regiae educationis ad Iohannem filium* edi curauit Ioannes Levnclavivs, Baſileae 1579. 8. Monita tamen haec ad ſtatum noſtrorum temporum parum apta ſunt. Eminet heic Constantini imperatoris Porphyrogenneti *de adminiſtrando imperio ad Romanum filium* liber, primum a Ioanne Mevrsio editus, Lugduni Bat. 1610. 8. Isaacvs Casavbonvs in *praefatione Polybiana* ſummam laudem huic libello tribuit. Iacobvs I. autem, magnae Britanniae rex, *δωρον βασιλικον*, *donum regium* ſcripſit *ad Henricum* filium, quod *teſtamentum* ipſe adpellat in praefatione, in quo ſane regulas quasdam praeſcribit filio, quas ſi obſeruaſſet alter, *Carolus* I. tali forſan fato non fuiſſet ſubiectus. (*i*) Talis apud hiſtoricos

(*h*) Eiusdem Conradi Rittershvsii *Speculum Principis ciuiliter boni* edit. Lipſiae 1612. in 12.

(*i*) Fateor me rationem haud perſpicere, cur auctor noſter, notum librum cuius inſcriptio eſt: ΕΙΚΩΝ ΒΑΣΙΛΙΚΗ: quemque Rex Carolus I. ipſe captiuus concinnauit, haud inſeruerit Bibliothecae ſuae, quum preclara in eo expedita ſint praecepta; & facere recte homines princeps optimus faciendo docuerit, quumque fuerit imperio magnus, exemplo maior ſit. Pulchre quidem nouimus, Ioannem Tolandvm, praefractae fron-

cos reperitur *Inſtructio Caroli* V. *ad Philippum filium*, atque aliae Galliae regum, quibus hoc conſuetum eſt, quae tamen nunquam editae inter arcana habentur.

§. XIII.

frontis hominem, adſeruiſſe, non Carolo Regi, ſed Exonienſi praeſuli GAVDENIO, illum deberi, atque hunc, vt regis virtus & conſtantia eo ſplendidior redderetur, eum illi ſuppoſuiſſe. (Vid. TOLANDI *Life of John Milton containing, beſides the Hiſtory of his Works, ſeveral extraordinary Characters of Men and Books* &c. edit. Londini 1699. 8. pag 56. ſeqq.) ſed compertum quoque habemus, Tolandum venenum vbique euomuiſſe, calamumque vnice contra Regem Carolum exercuiſſe. Conſtat etiam, WAGSTAFFIVM dexterrimum virum, in libro: *Vindication of King Charles the Martyr:* Londini 1699. 8. impreſſo, demonſtraſſe luculenter; Carolum I. ſolum auctorem tractatus: ΕΙΚΩΝ ΒΑΣΙΛΙΚΗ eſſe. Alii etiam exprobrarunt Tolando facinus illud, pluraque alia. Conf. ſummus vir Io. LAVRENTIVS MOSHEIM in *commentatione de vita fatis & ſcriptis Ioannis Tolandi*, praemiſſa *Vindiciis antiquae Chriſtianorum Diſciplinae* pag. 91. ſeq. & pag. 96. ſeqq. edit. ſecundae. Quod reliquum eſt addere liceat inſcriptionem, quam ſemel Oxonii vidi & deſcripſi, iam vero ſubiungam ob raritatem, & memoriam libri illius, quae in ea exſtat. Ita ſeſe habet:

M. S.
Sanctiſſimi regis & martyris Caroli
Siſte viator
Luge obmuteſce mirare
Memento Caroli illius

No-

§. XIII.

Huc faciunt, qui *Principem iuuentutis* formare docent; confer, quae §. IX. huius capitis dicta ſunt. (*k*) Laudatur hac in parte

Nominis pariter & pietatis inſigniſſimae primi
Magnae Britanniae Regis
Qui rebellium perfidia primo deceptus
Dein perfidorum rabie percuſſus
Inconcuſſus tamen legum & fidei defenſor
Schiſmaticorum tyrannidi ſuccubuit
Anno
Salutis humanae MDCXLVIII
Seruitutis noſtrae) primo
Felicitatis ſuae)
Corona terreſtri ſpoliatus caeleſti donatus
Sileant autem periturae tabellae
Perlege reliquias vere ſacras Carolinas
Queis
Sui mnemoſynem aere perenniorem
viuacius exprimit
illa illa
ΕΙΚΩΝ ΒΑΣΙΛΙΚΗ.

(*k*) Nominanda nobis hic ſunt *monita Iſocratea, ad priuatorum & principum inſtitutionem edita a* Iacobo Facciolati. Patauii 1737. 8. Ea depromta ſunt e libello *ad Demonicum*, quae ratione rerum & verborum in notis facta ſunt dilucidiora. Argumenti fauor lectores libri conciliat & permulcet, cui titulus eſt: Sethos, *Hiſtoire ou Vie, tirée des Monumens Anecdotes de l'ancienne Egypte; traduite d'un Manuſcrit Grec.* Pariſiis 1731. in 12. III. Tom. Interprete (qui eſt abbas Terraſſon) commentarii huius teſte, diu delituit in bibliotheca gentis cuiusdam

parte ERASMI ROTERODAMI *inſtitutio principis chriſtiani*, recuſa Lugduni 1641. 4. (*k*) Prolixior eſt CONRADVS HERESBACHIVS *de erudiendis principum liberis*, *qui reip. gubernandae ſunt deſtinati*, *deque republica adminiſtranda*, Francofurti 1592. 8. Praeſtantius caeteris eſt ANTONII GVEVARAE *horologium principium*, antea iam commendatum. Huc etiam pertinent THOMAE AQVINATIS *libri* IV. *de eruditione prin-*

exterae, (nomen editor haud adiecit,) codex MS. egregius, nunc gallice redditus, in quo principum atque heroum virtutes, oratione non vmbratica adaequantur. Haud fide digna autem rerum geſtarum enarratio, mouet hic aſſenſum, ſed fictiones iucundae, vtiles, graues, glorioſae, quales in Telemacho occurunt.

(*k*) ERASMI libro nihil eſt propius aut ſimilius opere cui Gallicus hic titulus eſt: *Le Heros Chretien, par le Chevalier* RICHARD STEELE, *traduit de l'Anglois par* M. A. *de* BEAVMARCHAIS, *& les vertus Paiennes par le Traducteur.* Hagae Comitum 1729. 12. Nouem editiones Anglicae exſtant, ſed ERASMVS tamen aptiſſimis argumentis longe eum antecellit. Translatoris addita diſſertatio, innuit aeternam gentilium, virtutibus praeditorum, ſalutem, aſſenſio vero in re lubrica retinenda nobis eſt. Porro praeteruehere non poſſumus SEBASTIANI CAESARIS DE MENESES Luſitani *Summam Politicam*, olim Theodoſio Portugalliae principi, cuius ſtudiis ipſe praefuit, propoſitam, deinde ad exemplum Amſtelodamenſe 1650. excuſum, Schwobachii 1687. 4. de-

principum, (*l*) qui inter opuſcula eius repe-riuntur. Laude maior eſt *la pratique de l' education des Princes, contenant l' hiſtoire de* Gvillavme de Croy, *ſurnommé le Sage Gouverneur de Charles d' Autriche, qui fut Empereur* V. *du nom, par Mr.* Varillas, *à Paris* 1684. 12. (*m*) Inter recentiores aeſtiman-

4. denuo editam. Cui ob ſimilitudinem argumenti *ideam Statiſticae*, ſiue tabulas de ratione ſtatus, vt & manuductionem ad locos communes in re politica adornandos, ſubiunxit Christianvs Weise. Quidquid de ſtatus ratione, magnis alioqui voluminibus deduci ſolet, & breui dictione, & ordine concinno perſecutus eſt. Sane quin ſermonis ſcabrities, delicatas quorundam aures ſit offenſura, nec dubitat ipſe editor; aſt excuſationi ſufficiet, Latinam verſionem e fonte Luſitanico profluxiſſe.

(*l*) Hoc, de eruditione principum, opus, plerumque confunditur cum aliis duobus de Regimine principum libris; horum autem Thomas auctor non eſt, ſed illud confecit vnice. Conf. omnino Bellarminvs de *Pontif.* Lib. V. Cap. V. qui ſolide demonſtrat ex rationibus Chronologicis, fieri non potuiſſe, vt Thomas eos conſcripſerit. Ioanni Pavlo Nazario, Natali Alexandro, & aliis quidem iſta ſententia improbatur. Exſcripti vero de inſtitutione principum libri IV. ſunt nitidiſſimis typis 1651. Lugduni Batauorum.

(*m*) Inter recentiora ſcripta eminent: *Les Regles de la Vie civile; avec des Traits d' Hiſtoire, pour former l' Eſprit d' un jeune Prince. Par l' Abbé*

 de

mantur *Avantures de Telemaque, fils d' Ulyſſe, ou ſvite du quatrieme livre de l' Odyſſée d' Homere, par* FRANÇOIS DE SALIGNAC *de la* MOTHE FENELON, (*m*) Pariſiis primum 1699. 8. inuito auctore editae, & poſthaec in Gallia, Belgio, Germania, ſaepius recuſae, in Italicam quoque, Anglicam, Germanicam, (*n*) aliasque Europae linguas trans-

de BELLEGARDE. Amſtelodami edit. 1707. 12.

(*m*) In ea fuere plurimi ſententia, FRANCISCVM DE SALIGNAC DE LA MOTHE primum hoc argumentum ſuſcepiſſe elaborandum, ſed eos falli exinde probari poteſt, quoniam exſtat liber rariſſimus inſcriptus: *Telemachus ſiue de profectu in virtute & ſapientia. Ad Sereniſſ. D. D. Henr. Borbonium Principem Condaeum, primum Regii ſanguinis principem, primumque Galliarum Parem.* PETRVS VALENS Pariſiis *ex typographia Ioan. Libert.* 1609. in 8. Vid. Bibl. Vniuerſ. Vol. II. edit. Norimb. 1738. pag. 66.

(*n*) Elegantiſſimus liber in Germanorum idioma translatus, verſusque heroicos redactus, ſ. t. *Die Begebenheiten des Printzen von Ithaca, oder der ſeinen Vater Vlyſſes ſuchende Telemach. Aus dem Frantzöſiſchen des berühmten Fenelons ins Deutſche überſetzt, vnd mit Mythologiſch- Geographiſch- Hiſtoriſch- vnd Moraliſchen Anmerckungen erläutert, von* BENIAMIN NEVKIRCH, *würckl. Brandenb. Hoffmeiſter, vnd der Königl. Berlin. Societät der Wiſſenſchafften Mitgliede. Onoltzbach* 1727. fol. fuit impreſſus Tomus I. Sub nomine FARAMVNDI vt & AMADEI CREVTZ-

translatae. Hiſtoria eſt ex *Homero* deprompta de Telemacho, Vlyſſis filio, ſub quo perſonam Ducis Burgundiae abſcondit, ſub Antiope vero eiusdem vxorem. Propoſitum nullum eſt aliud, quam vt moralem diſciplinam, & reliqua, quae Principi iuuentutis digna ſunt cognitu, tradat, (*o*) idque ſtilo poetico. Scripſit contra eundem Abbas Faydit *Telemacomanie, ou la cenſure critique du Romain intitulé: les avantures de Telemaque fils d' Ulyſſe, à Eleuterople chez Pierre Philalethe* 1700. 12. (*p*) In quo potiſſi-

Crevtzbergii latens *de* Schütz, ad imitationem deductus, eundem librum germanice vertebat, Francofurti ad Moen. 1731. 8. Tacemus infinitas alias editiones aurei libri. In vſum germanorum adnotationibus eum 1736. 8. adornauit Iosephvs Antonivs *D'* Ehrenreich, Stutgardiae 8. Conf. Gvstavi Tillaei diſput. de *Philoſophia Parabolica* edit. Vpſaliae 1733. Adſcribamus denique argute de Telemacho dictum illud: *Si le bonheur du genre humain pouvoit naître d' un Poeme, il naîtroit de celui-là:* Vid. praefatio interpretis libri qui titulum fert: Sethos, *Hiſtoire ou Vie, tirée des Monumens Anecdotes de l' ancienne Egypte.* Pariſiis 1731. Tom. III.

(*o*) Principum officia tam perfecta quam inperfecta; tam iuſtitiae quam prudentiae, adeoque philoſophiae moralis omnis, propinat praecepta auctor eminentiſſimus.

(*p*) Percenſetur hic liber in Diario: *Monathlicher Auszug*

potiſſimum *Fenelonio* obiicit Abbas, quod ipſe tanquam perſona eccleſiaſtica, *fabularum Romanenſium* formam ſequatur, cui tamen aliquis, qui curam editionis Belgicae 1706. 8. habuit, reſpondet, exemplum allegans libri *Hiobi, Damaſceni,* & *Simeonis Metaphraſtae.* Alium FENELONII cenſorem *anonymum* FAYDITIO ſagaciorem acutioremque, qui *Critique des avantures de Telemaque* VI. Volum. 1700. 1702. ſcripſerit, laudat STOLLIVS *hiſt. erud.* Tom. III. Cap. V. §. L. pag. 719. Legi denique meretur *l'hiſtoire de la Vie des Meſſire François de Salignac de la Mothe Fenelon, Archeveque & Duc de Cambray, à la Haye* 1723. 12. (*q*)

§. XIV.

zug aus allerhand neu herausgegebenen Büchern Menſe Ianuar. An. MDCCI. pag. 7. ſqq. Offenduntur vero lectione eius, qui aequiore ioue de Telemacho opinantur. De FAYDITI vita ſcriptisque tamen vt legantur par eſt, *Melanges de* Mr. VIGNEVL MARVILLE pag. 313. ſqq. BERNARD in *Nouvelles de la Rep. des Lettres* MDCC. Octobr. pag. 590.

(*q*) Tu adde Io. FRID. EINERTI Orationem *de principe puero ad virtutem ac decus educando* edit. 1705. f. & Io. FRIDERICVM HEKELIVM de *praecipuis conſummati principis cuiusdam virtutibus* Rudolſt. 1687. 4. Scriptores denique qui de educatione nobilium litteris conſignarunt monimenta, hoc nomine legi merentur, quorum infiniti

§. XIV.

Succedunt ſcriptores, qui *de Republica* egerunt. Inter veteres hic eminet Plato, cuius *de republica* liber ſupra iam §. III. fuit excitatus. Cicero (*r*) *Platonem* imitatus, *libros* VI. *de Republica* compoſuit, de quibus §. V. dictum eſt. Sallustii etiam exſtant *diſſertationes* II. *ad Iulium Caeſarem de republica ordinanda, illuſtratae a Chriſtophoro Colero,* Ambergae 1599. 8. Ioannes Loccenius quoque edidit notas in illas in *Syntagmate diſſer-*

finiti poſſent a nobis commemorari. Titulum duntaxat adpingamus Alexandri Piccolomini, cuius liber: *della inſtitutione di tutta la vita de l' Huomo nato nobile & in Citta libera* Venetiis 1552. 8. eſt impreſſus; & *Palaeſtra Nobilium*, ſeu Conſilium de generoſorum adoleſcentum educatione, in gratiam quorundam illuſtrium Polonorum conſcriptum a Ioachimo Pastorio, Medicinae Doctore; auſpiciis Crenii recuſum Lugduni Batauorum 1696. loco VI. pag. 272. ſqq. *de philologia ſtudiis liberalis doctrinae informatione & educatione tractatuum.*

(*r*) Rebus foecunda & verbis facunda Ciceronis Epiſtola prima, ad Q. Fratrem Aſiae Proconſulem, pro Politicae promo condo habetur a quibusdam; & de Republica feliciter regunda percenſet plura praecepta. Christophorus Cornerus ecphraſin elegantem rhetorum more exarauit Baſileae 1553. 8. Conf. Ioachimus Pastorius in *Palaeſtra nobilium* §. XXVII.

diſſertationum politicarum, Amſtelodami 1644. 4. (*s*) Primus ex recentioribus hic adduci meretur IOANNES BODINVS, (*t*) qui *de republica* libros VI. ſcripſit, gallice primum editos Pariſiis 1577. fol. recuſos Lugduni 1593. f. quos ipſe poſtea in latinum ſermonem transtulit. Primum latina verſio prodiit Pariſiis apud *Iacobum du Puys* 1591. fol. Optima videtur editio, quae Francofurti prodiit 1591. f. recuſa etiam Francofurti 1594. & Vrſellis 1601. fol. Scriptor ſane eſt elegans, ſed blaſphemus, nec vbique recte de Deo ſentit. Comprobat ſua ex hiſtoriis, ſed in iis ſaepe nimium eſt prolixus, multa quoque intermiſcet aliena. (*tt*) *Breuiarium*

(*s*) pag. 235. ſyntagmatis huius, illae inueniuntur.

(*t*) SCHEIBENIVS Part. I. *der freymütigen Gedancken aus der hiſt. litterar.* p. n. XXXI. pag. 99. inter ſtupenda & ſapientiae & eruditionis monimenta, Bodini opus refert; quo cum iudicio conſpirant plures In eo autem potiſſimum eſt Bodinus, vt a Platonis atque Ariſtotelis cauſſa deſciſcat, iſta quidem lege, vt ſaepe ſine neceſſitate antiquiſſimi iſti de republica ſcriptores ſint repudiati. Quod reliquum eſt, iuſtitiam a prudentia probe ſeiunxit; abhorruit tamen a veritate, dum ex iisdem principiis duplex, ſeu diuerſum actionum genus, diiudicare adlaborauit. Denique non ſuam ſemper ſed aliorum ſcriptorum mentem expoſuit ſaepiſſime.

(*tt*) IACOBI TYPOTII de *Salute Reipublicae* libri II. Fran-

rium librorum Bodini edidit Ioannes Angelvs Werdenhagen, Amſtelodami 1614. & 1647. 12. & Marpurgi 1638. 12. Cum autem *Bodinus* varios nanciſceretur aduerſarios, quorum aliquos nominauit Lyservs in *Selectis de vita & ſcriptis Bodini*, pag. 341. ſequ. Renatvs Herpinvs *apologiam* ſcripſit ad illuſtrandam Bodini de republica methodum, Francofurti 1625. 8. quae primum prodiit ſub hoc titulo: *Apologie de* Rene Herpin *pour la republique de Iean Bodin, à Lyon* 1594. 8. *Elogium Bodini* concinnauit Scaevola Sammarthanvs in *Elogiis Gallorum*, Lib. VI. Cap. XV. pag. 224. edit. *Heumannianae.* V. C. Polycarpvs Lyservs *Selecta de vita & ſcriptis Bodini* vulgauit Vitembergae 1716. 4. (*u*) idem poſthaec etiam *Apparatui litterario ſtudio Societatis Colligentium*, Vitembergae 1717. 8. edito, Specim. XVI. pag. 327--348. *breuem delineationem* inſeruit *vitae Ioannis Bodini Andegauenſis.* (*v*) Con-

Francofurti 1595. 8. exierunt: Eiusdem *orationes Turcicae* Halae 1598. nec non *Epiſtolae* II. *ad Ordines Imperii de ſalute patriae* ibidem 1598. 8.

(*u*) Traianvs Boccalinvs in *Relationibus ex Parnaſſo* Cent. I. Rel. LXIV. pag. 168. Bodini vitia increpat, raro autem iuſtis de cauſſis.

(*v*) Vid. Saint Marthe in Elog. Lib. IV. & Mena-

Conferenda quoque eſt IOANNIS DIECMANNI diſſertatio *de naturaliſmo tum aliorum, tum maxime Io. Bodini*, (w) Kiloni 1683. 4. primum exſcripta, poſt Lipſiae 1684. 12. recuſa, & denique cum ADAMI TRIBBECHOVII *hiſtoria Naturaliſmi*, Ienae 1700. 4. edita. Legenda etiam ſunt, quae HENRICVS SCHARBAV in *Iudaiſmo detecto* de eodem p. 36. ſequ. dixit. Secutus Bodinum eſt PETRVS GEORGIVS THOLOSANVS, (x) cuius *de republica* libri XXVI. Francofurti apud *Palthenios* 1597. 4. proſtant. Hic, licet multa intermiſcuerit, quae potius ad iuris ſcientiam, quam ad Politicam, ſpectant, ab argumentorum tamen adparatu atque ſententiis doctorum, quorum allegata apud eum ſunt frequentia, commendatur. ANDREAS FRICIVS *Modreuius de republica emendanda* ſcripſit libros V. Baſileae 1559. f. nec tamen omnia politices capita abſol-

MENAGIVS in vita P. AYRAVLT. add. *Obſeruationes Halenſes* Tom. IX.

(w) HVETIVS in Demonſtratione Euangelica Bodini rationes paſſim iugulat, ſiue librum: *Heptaplomeron, de abditis rerum ſublimium arcanis* inſcriptum; licet leuioris brachii ſint Bodini in eo argumenta, facileque a quouis explodi queant.

(x) Acrem & conuiciis refertam cenſuram, Ariſtoteli perſaepe oppoſuit THOLOSANVS.

abſoluit, licet in iis, quae explicat, multos politicorum naeuos detexerit, alia quoque de regno Poloniae intermiſcuerit. Ioannes Ferrarivs Montanvs *de republica bene inſtituenda* ſcripſit Baſileae 1556. fol. Adamvs Conzenvs (y) in *Politicorum libris* X. Coloniae 1628. f. Iureconſultum potius agit & Ieſuitam, quam verum politicum. Lege Thomasii *orat. Academ.* pag. 437. & 448. (z)

§. XV.

(y) Illaudatam dimittere hic non poſſumus Io. Henrici Boecleri Diſſertationem de *Notitia Reipublicae* ad *Corn. Taciti* IV. *Annal.* 33. quae loco II. legitur Diſſertationum Boecleri iunctim editarum Argentorati 1658. pag. 59. ſqq.

(z) In hunc numerum incluſerim Hermanni Conringii *de Politica ſeu Republica in ſpecie ſic dicta*, diſputationem habitam & impreſſam Helmſtadii 1680. Cuius exſtat etiam Diſſ. de *Republica in ſpecie* 1652. 4. Diſſ. de *Mutationibus rerumpublicarum* 1635. 4. Diſſ. de *optima Republica* 1653. Diſſ. de *morbis ex mutationibus rerumpublicarum* 1640. itidem Helmſtadii. Inter Anglos Filmervs *Anarchiam Monarchiae limitatae* edidit, nec non tractatum de *Imperio Patriarchali*, probaturus, imperium omne eſſe debere abſolutum, idque monarchicum & deſpoticum, quia imperium parentum in liberos ſit etiam plane illimitatum; ſed vid. Barbeyrac ad Pvffendorffii *Droit de la Nat. & des Gens* Lib. VI. Cap. II. pag. 241. Adiungi denique poſſunt: Io. Hackemanni Diſſer-

§. XV.

Non deſuere, qui felicem ſtatum reipublicae deſcribere tentantes, illud ſub figmento quodam egerunt. Primum locum occupabit THOMAE MORI *Vtopia* (*a*) quae Baſi-

Diſſertatio Politica *de variis rerumpublicarum formis, & quaenam earum ſit omnium optima & praeſtantiſſima* edit. Rinthelii 1663. 4. M. PHILIPPI MÜLLERI Diſcurſus de *Mixtione Rerumpublicarum* Ienae 1663. 4. M. PAVLI ANTONII Diſſertatio Politica de *Republica mixta* Lipſiae 1684. 4. LVDOLPH. PAVL MÜLLERI *Politiſche Abhandlung von denen Erhaltern des öffentlichen Staats.* Helmſtadii 1726. 4. Plures excitat MARTINVS LIPENIVS in *Bibliotheca reali iuridica*, & Excellentiſſimus GOTTLOB AVGVSTVS IENICHEN, qui poſt FRIEDERICI GOTTLIEBII STRVVII v. c. curas eam recenſuit; innumeros errores ſuſtulit & vltra dimidiam partem auxit. Part. IV. pag. 521.

(*a*) Vocabula peregrina, quae in *Vtopia* reperiuntur, explicat ex parte G. I. VOSSIVS epiſt. DXLVIII. ad SAM. SORBIERIVM. Inter editiones Gallicas libri THOMAE MORI, optima eſt, quae Pariſiis 1731. 12. cum tabulis aeneis recuſa eſt ſ. t. *Idée d' une Republique heureuſe par* THOMAS MORVS, *Chancelier d' Angleterre.* De vita eius legi merentur *Memoirs of Literat.* A. 1726. Vol. III. pag. 161. ſequ. Menſe Mart. Artic. XXIV. WILHELMVS ROPES illam in anglico idiomate compoſuit, addiditque biographiae varias eiusdem epiſtolas. Londini

Baſileae 1563. 8. Francofurti 1601. 8. prodiit, vel centies recuſa, (b) cum aliis eiusdem opuſculis, per *Simonem Epiſcopium*, quibus praefixa eſt Erasmi Roterodami, & praeſertim Gvilielmi Bvdaei epiſtola, qua de hac Vtopia accuratiſſime iudicat. (c) Scripta eſt acri cum ingenio, tanquam beatae per omnia reipublicae exemplar, quale tamen reperire haud licet. Plures exſtiterunt, ex Anglis praecipue, qui vitam viri huius, vtriusque fortunae memoria illuſtris, deſcripſerunt. Plerique illorum recenſentur ab Anglo *anonymo* doctiſſimo, qui nuper Londini 1726. 8. *the Life of Sr. Thomas Morus Lord Chancelor of England*, a Cancellarii pronepote Thoma Moro, Pontificiorum ſacris addictiſſimo, olim conſcriptam, (d) recudi curauit figuris aeneis elegantiſſi-

Londini 1729. 8. Thomas Stapleton denique inter biographos viri huius eminet.

(b) Innumerarum editionum notanda eſt ea, quae Coloniae Agrippinae, ſed variis in locis interpolata prodiit 1629. apud *Cornelium ab Egmond & ſocios*. Malam fidem editor declarauit v. c. pag. 83. vbi integra folia omiſit, atque alibi. Hinc plane reiicienda eſt.

(c) Navdaei *Biblioth. Polit.* pag. 24. perlegatur.

(d) Thomae Mori pronepotis biographia, anglice Londini 1626. 4. exiit, recuſa 1727. 8.

gantiſſimis exornatam ; qui ſimul optimo conſilio reliquorum biographorum *Mori* ſiue ſuffragia, ſiue contrarias quandoque relationes, ad cuiusuis paginae calcem transſcripſit, vt, qui hanc euoluit editionem lector, idem ſit, ac ſi omnes legendo percurriſſet. (*d*) Memorari tamen ibidem non obſeruauimus Dominici Regi *vitam Mori*, quam Italico ſermone concinnatam Mediolani 1675. 12. prodiiſſe, auctor eſt Stollivs *hiſt. erudit.* Tom. III. Cap. V. §. LIV. pag. 721. Thomae Campanellae *ciuitas ſolis*, (*e*) inter carceris ſqualores ab eodem ſcripta, Vltraiecti edita eſt 1643. 12. ſed potius, prout reliqua *Campanellae*, in ſolis ſpeculationibus philoſophicis conſiſtit.

(*d*) Bernardinvs Gomez Miedes Aragonus, ſcriptoribus de Rebuspublicis fictitiis iis accedit; nam de *Apibus* ſeu de *Republica* libros V. exarauit, quibus ideam bene conſtitutae ciuitatis humanae, ex ipſa apum bene gerendae rei arte, mortalibus ad viuum expreſſerat. Sed exemplum vnicum huius ingenii monimenti, medio in mari, dum biremem, qua ferebatur Genua in Hiſpaniam, tempeſtatis cauſſa nautae alleuarent, perdidit, fatente Antonio l. c. Tom. I. pag. 169.

(*e*) Vid. Campanellae *ſyntagma ad Gabrielem Naudaeum de libris propriis ; & de recta ſtudendi ratione.* Reperitur in *collectione Elzeuiriana de ſtudiis inſtituendis* artic. III. pag. 375.

ſtit. (*ſ*) Prodiit cum eadem *mundus alter & idem, ſiue terra auſtralis antehac ſemper incognita, longis itineribus peregrini academici nuperrime luſtrata,* auctore Mercvrio Britannico & Francisci Baconi de Vervlamio *noua Atlantis.* (*ſſ*) Ceterum conf. de *Campanellae ciuitate ſolis Acta* noſtra *litteraria ex MStis eruta*, Tom. I. Faſcic. II. pag. 75. & 87. Primum a Tobia Adami, fideli *Campanellae* ἐργοδιώκτῃ, Francofurti 1623. 4. ea vulgata eſt, cum reliquis diſciplinis philoſophicis, titulo: *realis philoſophiae epilogiſticae*; vide Cypriani *vitam Campanellae* pag. 145. (*g*) In Didaci Bemar-

(*ſ*) Ego quidem mallem eſſe ciuis vtopiae, quam ciuitatis ſolis incola. Mori videlicet figmenta praeferenda omnino ſunt Campanellae dialogo poetico.

(*ſſ*) Praepoſtero modo, Baconis de Vervlamio *Atlantidem*, ſcriptores plurimi referunt ad respublicas fictas, partemque hanc Politicae; quum tamen Baco tantum media propoſuerit in Atlantide, quibus controuerſiae eruditorum crebriores dirimi poſſent, ac ſocietatem litterariam hanc ob rationem deſcripſerit, a qua iſtae eſſent ſedandae.

(*g*) ICtus quidam Vratislauienſis, illuſtrare conſtituit reipublicae bene ordinatae ſtatum, edito libro: *Ophiriſcher Staat, oder carioſe Beſchreibung des bißhero von vielen geſuchet, aber nicht gefundenen*

BEMARDINI, ſeu IACOBI BIDERMANNI *Vtopia*, ſeria ludicris miſcentur. Prodierunt cura *Caſparis Sutoris*, Dillingae 1644. 12. & Coloniae 1649. 12. IOAN. VICTOR ROSSIVS, ſub conſueto IANI NICII ERYTHRAEI nomine, decem *Eudemiorum libros* edidit Coloniae 1645. 8. quibus magnatum praeſertim aulae Romanae vitia acute perſtringit. (vide *Naudeana* pag. 12. edit. Amſtelod. 1703. 12.) *Nouae Solymae* VI. libris conſtantes Londini prodierunt 1648. 8. in quibus nihil aliud agit auctor haud rudis, quam vt bene inſtitutae reipublicae normam praeſcribat. Nec aberrabimus forſan, ſi PLATONIS *Atlanticam* (*b*) huc referre velimus,

nen Königreichs Ophir &c. Lipſiae 1699. 12. Finguntur ab eo tam ciuilis quam ſacrae ciuitatis leges, atque agendi principia vtilia, quae quiuis per otium conſulere poteſt; ſed metaphoris atque inpropriis dictionibus, quae recta erant, icta & percuſſa, deflexa ſunt ad obſcuritatem.

(*b*) Platonis Atlantidem, rempublicam non fictitiam fuiſſe, ſed vere in Suecia exſtitiſſe, nuper etiam M. IAC. WILDE pronunciauit pag. 33. libri titulum ferentis: *Sueciae Hiſtoria Pragmatica*, quae vulgo ius publicum dicitur: e tractationibus hiſtoricis, legibus non ſcriptis & ſcriptis, antiquis & recentioribus, prouincialibus & communibus, tum pactis conuentis, decretis comitialibus, ſtatutis, edictis & mandatis &c. inde a primis regni initiis vſque ad haec noſtra tempora,

mus, licet eandem in Suecia quaerat Rudbeckius. Repete omnino, quae ſupra Tom. I. Cap. III. §. VII. ſcripta ſunt. (i)

§. XVI.

Aliis respublicas antiquas cum recentioribus conferre placuit. Tale inſtitutum fuit Pompeii Caimi in libro italico, cui titulus: *parallelo politico delle republiche antiche e moderne*, qui prodiit Patauii 1627. 4. Ioannes Ludovicus Praschius (k) in

pora, *per rerum temporumque verſuras, periodicas ingenue & fideliter deducta . . . . ſpecial. Sacr. Reg. Mai. priuileg. inprim. Holmiae* A. 1731. In fide autem maxime dubia, vti multa alia ſtatuit, ita & haec ponit auctor.

(i) Mouet adprobationem, ordine & moderatione dictorum omnium, Iosephi Avrelii de Ianvario, aduocati Neapolitani, *Respublica iurisconſultorum*. Edit. altera Lipſiae prodiit 1733. 8: acceſſit epiſtola viri grauiſſimi F. O. Menckenii ad auctorem data. Quo in libro iter nonnullorum iuuenum deſcribitur, in inſulam quandam ſuſceptum, in qua fato functi iureconſulti, tanquam ciues, optime conſtitutam rempublicam condunt. Sed nolumus fictionem vtiliſſimam apteque cohaerentem diſtrahere, verum potius ad lectionem eius remittere politicae cultores.

(k) Io. Georgivs Kvlpisivs de *Vnitate Reipublicae in Sacro Imperio Romano* Cap. III. Praſchium aliqua

in *aſſertione reipublicae Achaicae*, quae prodiit Ratisbonae 1686. 4. eandem cum Germania confert. Quum enim IVSTINVS Achaiam ita definiat, quod per ciuitates, veluti per membra ſit diuiſa, vnum tamen corpus, vnum imperium habeant, ſingularumque vrbium pericula mutuis viribus propulſent, eadem ad Germaniae noſtrae ſtatum accommodat. MARTINVS SCHOOKIVS *ſatum reipublicae Veientium & Achaeorum* Belgis ſuis in exemplum propoſuit, (*l*) Traiecti ad Rhenum 1664. 24.

§. XVII.

Incrementa & decrementa quoque rerumpublicarum, ſunt, qui deſcripſerunt. (*m*)

aliqua ratione impugnauerat, Germaniam noſtram Achaiam vocantem, eamque longe ſplendidiorem priſca illa ciuitate; hinc Praſchius indignabundus hunc librum confecit. Acres inde exortae ſunt contentiones, de quibus CAROLVS ARNDIVS l. c. pag. 417. ſqq.

(*l*) Adplicauit nimirum SCHOOKIVS regiminis formae Prouinciarum vnitarum omnia; atque probare adniſus fuit, rempublicam Batauorum eſſe feliciſſimam, ob conuenientiam cum Achaeorum ciuitate famigeratiſſima. Partium autem ſtudio interdum abreptus eſt.

(m) Iacobi Bornitii exſtat *ſynopſis politica de rerum ſufficientia in republica & ciuitate procuranda*, Francofurti 1625. 4. Cauſas vnde ruina rerumpublicarum oriatur, ſagaciter inquiſiuit Thomas Bozivs in tractatu ſuo *de ruinis gentium & regnorum aduerſus impios politicos*, Romae 1586. 8. Idem

(m) Haud dubie huc referenda ſunt ſequentia ſcripta: *Il Citadino di republica regolare, ſotto titulo di Penſieri Politici overo Auuendi menti civili del* Franc. Vangelista Sartonio Bononiae 1625. 4. Gregorivs Nvnnivs *de optimo Reipublicae ſtatu* Romae 1597. 4. *Traité de la Richeſſe des Princes, & de leurs Etats; & des Moyens pour y parvenir.* Par C. C. d. P. d. B. *Allemand.* Pariſiis 1722. II. Vol. 8. *Le Secret des Finances de France par Mr.* Frovmenteav ed. 1681. 8. *Conſiderations ſur le Commerce & ſur l' Argent par M.* Law; *traduit de l' Anglois.* Hagae 1720. 8. Bartholomaevs Keckermannvs in diſputationibus *Politicae ſpecialis* I. *de Monarchia Perſarum*, II. *de ſexaginta rebuspublicis priſcis*, III. *de republica Athenienſi*, IV. *de republica Spartana.* Hermannvs Conringivs in diſput. *de morbis ac mutationibus rerumpublicarum*, edit. Helmſtadii 1640. & in diſput. *de mutationibus rerumpublicarum*, conſcripta 1655. vid. quoque Montesqviev perilluſtris *Conſiderations ſur les Cauſes de la Grandeur des Romains, & de leur Decadence*, Pariſiis 1734. cuius opus in Anglorum idioma eodem anno tranſlatum eſt.

Idem egit PAVLVS MATTHIAS WEHNERVS in *metamorphoſi rerumpublicarum,* quae germanice edita atque aucta a PHILIPPO LVDOVICO AVTHEO, Francofurti 1665. 8. prodiit, IOANNES BISSELIVS edidit *illuſtrium ab* O. C. *ruinarum decades* IV. Ambergae 1656. 8. III. Vol. quibus ruinas rerumpublicarum atque regnorum potiores deſcribit, licet hiſtoricum potius agat, quam politicum, & ſaepe inepte iudicet. *(n)* Chi-

(n) Potiori iure adſcribimus *Ouvrages de Politique par Mr. l' Abbé de* SAINT PIERRE, CHARLES IRENE'E CASTEL, *de l' Academie Francoiſe* quorum Tomus II. III. IV. V. ed. Roterodami 1733. Primum Tomum auctor adpellat librum a ſe conſcriptum, cuius index eſt: *Abrégé du Projet de Paix perpetuelle, inventé par le Roi* HENRI *le Grand, approuvé par la Reine* ELIZABETH, *par le Roi* JAQVES *ſon ſucceſſeur, par les Républiques & par divers autres potentats: Approprié à l' Etat préſent des Affaires génerales de l'* EVROPE. *Démontré infiniment avantageux pour tous les Hommes nès & à naitre, en general & en particulier pour tous les Souverains, & pour les Maiſons Souveraines*, ed. 1729. Diligentiam quidem adhibuit compilandis iis voluminibus auctor, ſed re tanti momenti minorem. Innumerorum enim finium conſtitutio, quorum media nec adſignantur, nec ex parte vnquam inueniri poſſunt, rempublicam haud perficit, nec emendat. Ipſa inſcriptio de pace perpetua, fumum vendere videtur. Ita ſeſe habent reliqua fere omnia vota auctoris irrita. Ceterum laudi ſummorum

Chimiae ſtudio, ſcriptis & fatis notus eſt Ioannes Ioachimvs Bechervs; Scripſit ille tractatum politicum *vom Auf- und Zunehmen der Staedte, Laender und Republicken*, Francofurti 1668. 8. in quo tractatu neruum rerum commercia eſſe dicit, quae per monetam probam atque opera manufacta maxime

rum virorum inſultat, & miſellos ſcriptores imitatur. Tomus VI. & VII. 1734. ſecuti nihilominus ſunt, in quibus de miniſtris, & educatione principum iuuentutis, nec non de noua imperandi ratione differitur. Tom. VIII. & IX. & X. acceſſere itidem Roterodami 1735. XI. autem 1737. Facere non poſſumus, quin Leibnizii, de pace perpetua iſta iudicium, adſcribamus; quod ita ſeſe habet: *J'ai vu quelque choſe du projet de M. de St. Pierre, pour maintenir une Paix perpetuelle en Europe, je me ſouviens de la déviſe d' un cimétière, avec ces mots:* Pax Perpetva: *car les morts ne ſe battent point; mais les vivans ſont d' un autre humeur; & les plus puiſſans ne reſpectent guères les Tribunaux. Il faudroit que tous ces Meſſieurs donnaſſent caution Bourgeoiſe, ou déposaſſent dans la Banque du Tribunal; un Roi de France, par exemple, cent millions d' écus, & un Roi de la Grande Bretagne à proportion, afin que les Sentences du Tribunal puſſent être exécutées ſur leur argent, en cas qu' ils fuſſent réfractaires* &c. Vid. *Recueil de diverſes Pieces ſur la Philoſophie, les mathematiques, l' hiſtoire &c. par M* de Leibnitz &c. edit. curante Christiano Kortholto Hamburgi 1734. 8. pag. 43. ſq.

xime promoueri probat. Praecipue vero monet, quid in *manufacturis*, quae vulgo dicuntur, inſtituendis ſit obſeruandum. Vitam litterati huius infelicis eleganter deſcriptam, nouaeque editioni libri *Becheriani, naerriſche Weiſsheit vnd weiſe Narrheit* inſcripti, praemiſſam dedit REIMMANNVS, variisque illam momentis in *hiſt. litt. germ.* Vol. III. pag. 536 ſeqq. adauxit; quibuscum confer FELLERI *otium Hanoueranum* pag. 230. ſeqq. Prodiit etiam *Fürſtliche Macht-Kunſt reich zu werden*, ab HENRICO BODINO edita, Halae 1702. 12. in quo auctor quidam illuſtris de rebus fiſcalibus principis recte ordinandis agit, aliqua etiam proponit, quae felici cum ſucceſſu poſſunt adplicari, licet non adplauſum inuenerit in omnibus.

§. XVIII.

Diuerſarum rerumpublicarum arcana, fraudes & ſcelera, alii expoſuerunt, ex quibus multa hauriuntur, quae in vſum ducantur. (o) Excellunt in hac claſſe ARNOLDI CLAP-

(o) *De Stratagematibus politicorum, ſeu variis dominandi artibus, ex mente veterum*, vid. M. Io. FRIED. ROSTII diſput. Lipſiae 1734. conſcripta. IOANNES ANDREAS SCHMIDIVS in *Arcanis*

Clapmarii libri VI. *de arcanis rerumpublicarum*, a Ioanne Corvino ſcholiis marginalibus & praefixa epitome illuſtrati, cum adnexo diſcurſu Christoph. Besoldi, Lugdũni Batauorum 1641. 12. *(p)* auxit deinde eadem atque caſtigauit Martinvs Schoockivs,

canis Dominationis in rebus geſtis Cromwelli edit. Ienae 1682. nec non M. Ioannis Henrici Kravsens Diſſertatio de *Fallaciis Politicis* edit. Lipſiae 1705. 4.

(p) Clapmarivs de *arcanis rerumpublicarum* Lib. IV. Cap. XXI. vere pronunciat: *Dominandi iura tantum abeſt, vt religionem deprauent, vel pietati aduerſentur; vt potius ei inſeruiant. Id enim efficiunt, vt religio in republica ſarta tecta ſit, & rite colatur.* Integritas doctrinae huius viri alibi etiam eſt conſpicua; ſed inter lynceos ſcriptores haud referendus. Primam editionem operis iſtius Ioannes Clapmarivs Med. D. frater Arnoldi Clapmarii, poſt fata huius, addita praefatione Bremae inprimi curauit 1605. 4. Promeretur tamen laudes, quum qui de arcanis Rerumpublicarum ante eius tempora ſcripſerit, ſciamus neminem; adplicari igitur iure ei poteſt illud:

Auia Pieridum peragrat loca, nullis ante
Trita ſolo.

Erant alia Politica prae manibus Arnoldi Clapmarii, & iam vere exaſciata, veluti Libri quatuor de vectigalibus: Libri quatuor de Iure Publico: Libri tres de Foederibus: Liber de Magiſtratibus: Notae in Politicam Ariſtotelis: Commentarius in C. Cornelium Tacitum. Conf. praefatio fratris indicata.

CKIVS, Francofurti ad Viadrum 1668. 8. Elegans eſt *Clapmarii* labor, multis exemplis illuſtratus, ſed generalis nimis; *Schoockius* tamen eodem longe eſt inferior. Secutae ſunt DESIDERII CRESCENTII *artes reconditae regendi & dominandi respublicas*, Traiecti ad Rhenum 1657. 12. (q) Maiorem tamen prudentiam politicam habet TRAIANVS BOCCALINI. Hic enim primum edidit *Ragguagli di Parnaſſo*, *relationes ex Parnaſſo*, Italice primum, ſaepius poſt gallice, latine, anglice, hiſpanice, belgice & germanice verſas, cum appendice HIERONYMI BRIANI, in quibus varia arcana rerumpublicarum detexit. Aduerſarium autem nactus eſt, cuius *Ripoſta alla quarta centuria* exſtat, &, quae huic iterum a *Boccalino* oppoſita eſt *Replica alla Riſpoſta*. Idem edidit *Pietra del Paragone Politico*, ſeu *lapidem Lydium politicum*, ſiue *diſcurſus politicos de maximis Monarchiis huius mundi*, vbi potiſſimum ſtatum Hiſpanorum, horumque adfectatam Monarchiam deſcribit. Recentiſſima eſt editio,

(q) Anno 1662. Lugduni in 4. prodiit *Principe perfecto y Miniſtros ajuſtados*; *documentos politicos y morales en emblemas*; auctor eſt ANDREAS MENDO e ſocietate Ieſu; qui idem argumentum expendit, ſed ambagibus tricisque variis praepeditur lector iſtius libri.

ditio,quae Coſmopoli (Berolini) apud *Cornelium Laſt* 1726. 8. prodiit *(r)*. Prodierunt poſtea

(*r*) In eiusmodi ſcriptis iniurias aduerſus ſe ſpargi ſentiunt principes. Quare iis non immoramur. Id monere ſatius fuerit, praeſulis eminentiſſimi Bentivoglii Opera; *Lettres du Cardinal* D'Ossat *avec des notes Hiſtoriques & Politiques de Mr.* Amelot de la Hovssaie edit. auct. Amſtelod. 1708. V. Vol. in 8. *Lettres du Cardinal* Mazarin.*Nouvelle edition augmentée d'une ſeconde Partie* Amſtelodami 1693. 8. *Lettres du Cardinal* Alberoni *au Cardinal Paolucci* edit. Amſtelodami 1721. 8. *Lettres d'Etat du Comte* D'Arlington *au Chevalier Temple, les Comtes de Sandwich & de Sunderland, & aux Chevaliers Fanshaw Godolphin & Southwel.* Vltraiecti II. Vol.8.1701.*Lettres & Negociations* D'Estrades, Colbert, de Croissy, & D'Avavx, *à la Paix de Nimegue, & les Reponſes & Inſtructions du Roi & de Mr. de Pomponne* Tom. III. Hagae 1710. 8. *Lettres & Negociations entre* Mr. Iean de Witt & *Meſſieurs les Plenipotentiaires des Provinces Unies, aux Cours de France d'Angleterre, de Suede, de Danemark, de Pologne* &c. *depuis l'A.* 1652. *jusqu' à l'A.* 1669. *traduites du Hollandois*, Amſtelodami 1725. Vol. IV. *Lettres de Meſſ.* D'Avavx & Servien *Ambaſſadeurs pour le Roi de France en Allemagne* &c. edit. 1656. *Relationes* inſertas Collectionibus Honorii & Casparis Ens; *Miniſteria Cardinalium* Richelii & Mazarini lectu eſſe plane digniſſima. Ita etiam *Conclauia* multa pontificum, ad pentiorem rerum ciuilium cognitionem mirifice conferunt; iunctim autem plura Conclauia prodierunt 1667. Catalogum nonnullorum

poſtea ſub BOCCALINI nomine varia ſcripta politica anonymi cuiusdam, quae tamen non ſemper iudicium eiusdem prae ſe ferunt. Elogium autem Boccalini famigeratiſſimi duobus locis in *Pinacotheca* dedit ERYTHRAEVS. Scilicet *Pinacotheca* I. pag. 271. edit. Lipſienſ. & *Pinacotheca* III. Num. LIX. pag. 765. adde THEOPHILI SPIZELII *litteratum felicem.* pag. 224. ſeqq. & PASCHII *inuenta nouantiqua* Cap. II. §. II. pag. 8. Idem cum *Boc-*

lorum ſcriptorum claſſis huius texit CRENIVS Tom. II. *Methodor.* pag. 396. Inprimis legatur *Hiſtoire des Conclaves depuis Clement V. juſqu' à preſent.* Pariſiis 1689. in 4. Auctor huius inde ab auſpiciis pontificatus Clementis V. Anno MCCCV. electi, incipit, & vſque ad Annum MDCLXVII. filum ducit ſuae hiſtoriae. Sed Conclauia poſt translocationem ſedis Romanae Auenionenſem celebrata non deſcripſit, hinc nec adumbrauit, quae a Clementis V. vſque ad Vrbani VI. tempora contigerunt. Mirus eiusmodi librorum vſus declaratur in *Hiſtoire des Ouvrages des Sçavans Septemb.* An. 1690. Artic. III. pag. 22. Paucula haec addam: *Les cabales & les brigues, & tout ce que l'experience d'une Cour rafinée peut avoir appris d'artifices & de ſubtilitez, ſont là miſes en uſage;* (in electione pontificis Romani) *ſoit pour ſ'elever à cette place eminente, ſoit pour traverſer, ou pour faroriſer les pretentions d'un ennemi, ou d'un protecteur. Et ce qu'il y a de ſingulier, c'eſt que le S. Eſprit ne manque pas de diriger tous ces mouvemens, & de ſ'en ſervir comme de cauſes ſecondes pour donner à l'Egliſe un Chef, & un ſucceſſeur à S. Pierre.*

Boccalino egit IOANNES BARCLAIVS, in *ſatyrico* ſuo, quod ſub nomine *Euphormionis* proſtat, in quo ſtilo *Petroniano*, omnium rerumpublicarum & Principum Europae virtutes, vitia & errores perſtringit. Optima eſt editio, quae cum notis variorum & claue prodiit Amſtelod. 1637. 12. & Lugduni Batau. 1674. 8. Acceſſit poſthaec pars quinta, ſeu *Veritatis lacrymae:* vel Euphormionis continuatio per ALETOPHILVM, ſeu CLAVDIVM BARTHOLOMAEVM MORISETVM, quae Amſtelodami prodiit 1664. Idem Barclaius in *Argenide* ſua, res Gallicanas & ſtatum Galliae ſub fictis nominibus magna cum amoenitate deſcribit: prodiit cum claue & figuris aeneis Francofurti ad Moenum 1676. 8. atque in varias linguas fuit translata (*s*). Prodiit etiam Argenidis con-

(*s*) ARGENIS, *Roman Heroique*, Pariſiis 1728. II. Vol. 12. prodiit; ſed non tam interpretationem gallicam, quam compendium gallicum operis Barklayi comprehendit; hinc editor ſubinde ordinem ipſum mutauit. Ceterum obſeruandum eſt, nec vllam Romanenſem fabulam latine conſcriptam eſſe, praeter Barklayi; eo magis memorabilem, quia munere ſuo egregie functus fuit auctor. Ex mente multorum, Homerum Virgiliumque & vtilitate & iucunditate antecedit; ita v. g. editor noſter hac de re: *Homere n'introduit dans ſon poeme que des eſclaves craintifs, ou des Princeſſes adul-*

continuatio, ſiue pars altera 1626. 8. auctore quodam MOCHENBERGIO, Gallo, vide FELLERI *monimenta inedita*, *Trimeſtri* X. pag. 538. ſeqq. Facit huc etiam anonymi ſcriptoris (t) Itali *Secretaria d'Apolline*; Dom. *de* ROHAN *trutina Statuum Europae* gallice ſcripta, poſt per *Ioſuam Arndium* latine verſa cum notis, Güſtrouii 1665. 8. *Cabinet du Roy Louis* XI. *à Paris*. 1661. 12. *ephemeris propudioſa Ludouici* XI. Galliae regis, & quae ſunt ſcripta ſimilia, qualia noſtro tempore quo-

adulteres; *Virgile que des imbeciles ou des furieux; le Taſſe que des Dragones ou des Magiciennes; Argenis a toutes les qualités eminentes qui ſont la qualité des Filles vertueuſes, mais ſenſibles; la prudence, la grandeur d'ame, la fermeté, la tendreſſe nait de ſa reconnoiſſance* &c. add. *Supplement du Journal des Sçav* Ann. 1728. p. 683 ſeq. Poſtremo animaduertimus, COEFFETEAV etiam eſſe Barklayi epitomatorem, ſed ille Coeffetaeum gloria excellit.

(t) Praecipue huc facit NAVDAEI de *arcanis rerumpublicarum commentarius*, gallice conſcriptus, qui in germanorum vernacula ſ. t comparuit: GABRIEL NAVDAEENS *Politiſche Gedancken über die Staats-Streiche aus dem Frantzöſiſchen überſetzt durch den Beſchirmeten*, Liphae 1668. 12. interprete CHRISTIANO DE RYSSEL; ob raritatem commendabilis eſt haec translatio, quoniam in praefatione declaratur, duodecim tantum impreſſa eſſe exempla; licet a veritate auctor ſaepe abſcedat, & longiſſime in auium ſe & errores coniiciat.

quotidie eduntur. (*u*) Leonhardvs Weid *hiſpanicae dominationis arcana* deſcripſit, atque mores hiſpanorum, ſingula confirmans auctoritatibus.

§. XIX.

Magis progreſſi fuerunt ad ſpecialia, qui in notitiam rerumpublicarum introducunt, vel certas quasdam deſcripſerunt reſpublicas.

(*u*) Non ambigitur, quin locum hic ſit ſibi vindicaturus liber, nuper euulgatus ſub titulo: *Entretien Politique entre quelques Suiſſes des treize Cantons, & des Païs alliés ſur l'Etat préſent où ſe trouve le Corps Helvetique, avec une Carte curieuſe & exacte de toute la Suiſſe.* Londini 1738. excuſ. (Vid. *Nouvelle Bibliotheque, ou Hiſtoire litteraire des principaux Ecrits qui ſe publient. Supplement aux Mois d'Octobre, Novembre & Decembre,* 1738. N. I. pag. 364. ſeqq.) nec non *Memoires du Comte de* Pont Chartrain, Miniſtre & Secretaire d'Etat, ſous la Régence de la Reine Marie de Medicis, *contenant un détail exact des Intrigues de la Cour, des Deſordres & Guerres dans le Royaume, & de tout ce, qui ſ'eſt paſſé de plus remarquable en France, durant la Minorité de Louis* XIII. in II. Tom. in 8. recuſ. Hagae Comitum 1729. A partium ſtudio auctor eſt alienus, atque ita multa lectu digna, nec alibi obuia, enarrat. *Nouveaux Memoires du Chevalier* Gvillavme Temple, Ambaſſadeur & Plenipotentiaire de la Grande Bretagne en diverſes Cours de l'Europe, *contenant un detail intereſſant curieux des Intrigues de la Cour d'Angleterre, des Brigues des differens Parties, des Negociations*

caſ. (*v*) Prius egit IOANNES ANGELVS WERDENHAGEN, in *vniuerſali* ſua *Introductione in omnes reſpublicas*, Amſtelodami 1631. 12. multa tamen inibi reperiuntur confuſa, atque ſine ordine ſcripta. Praeferenda eſt IOANNIS ANDREAE BOSII *introductio generalis in notitiam rerumpublicarum orbis vniuerſi*, Ienae 1676. 4. quae egregia eſt, & multa cum cura elaborata. Alii vero plures respublicas ſimul deſcripſerunt. (*w*) Inter Italos exſtat PETRI LOTTINI *theſaurus rerumpublicarum*, italice primum editus, Francofurti 1617. 4. quae editio eſt optima. *Relationes vniuerſales* IOANNIS BOTERI *Guiliel-*

des Miniſtres & de lui même dans les Cours étrangeres depuis la Paix de Nimegue jusqu'à la Retraite de l'Auteur. Edita cum praefatione D. IONATHAN SWIFT, cum vita & charactere auctoris, edit. Hagae Comitum 1729. 8.

(*v*) DIDACVS DE SIMANCAS *Collectanea de Republica* Princiae 1565. conſcripſit, Venetiis recuſ. 1569. 4. Longe auctiores editiones vero ſunt Antwerpienſis 1579. 8. & Salmanticenſis 1582. 8. excuſ. Omnigenae lectionis fuit hic auctor, ſed impiis ſuperſtitionibus, ad inſaniam vſque imbutus.

(*w*) Inter eos, qui in collectionibus Rerumpublicarum Elzeuiriorum aliorumque, non reperiuntur ſcriptores, numeramus POSTELLVM *de Monarchia Gallica*; SIMONEM STAROVOLSCIVM de *Polonia*; VBERTVM FOLIETAM de Republica Genuenſi; VBB. EMMIVM de *Friſiorum Republica*. Plures legas in BOSII *Diſſert. Iſagog. de Compar. prud. ciu.* §. LXXVII.

lielmus de Breeque latine vertit, alius continuauit, & Ivstvs Reiffenbergivs ſub titulo *politiae regiae* edidit Marburgi 1620.4. (*x*). Francisci Sansovini libri XXII. *de gubernatione diuerſorum regnorum & rerumpublicarum* italice ſcripti prodierunt Venetiis 1683.

(*x*) Adhiberi non ſine fructu etiam poterit Petri Belvgae Valentini, I. C. celeberrimi, *Speculum Principum*; in quo vniuerſa Imperatorum, Regum, Principum, Rerumpublicarum ac Ciuitatum, Subditorumque, Comitum, Baronum, Nobilium, ac Ciuium iura, officia, dignitates ac mores, praeſertim regni Aragoniae, varie ac dilucide tractantur. Ex iure canonico, ciuili, conſtitutionibus regum Hiſpaniae, Iurisconſultorum, Hiſtoricorum, *Philoſophorum* & *Politicorum*, variarum curiarum deciſionibus, praeiudiciis & votis, controuerſiisque, paſſim in congregationibus, collegiis, ceterisque conuentibus accurate reſolutis; Opus omnibus Iuris Conſultis, Politicis, Antiquariis, ceterisque fori, curiarum, ac iuſtitiae ſequacibus, maxime conſiliariis, ſyndicis, ac procuratoribus nobilium, vniuerſitatum, ciuitatum ac villarum perquam iucundum & vtile. Vna cum additionibus & commentariis D. Camilli Borelli I. C. Oliuetani, Equitis aurati & comitis Palatini: Atque idea operis Rubricarum ac Capitum Summis, rerum & verborum indice locupletiſſimo, a multis & innumeris, quibus hactenus ſcatebat mendis purgatum. Acceſſere D. Antonii de Fvertes & Biota Aragoni I. C. Caſtrenſis Regii Conſiliarii ac Quaeſtoris Ordinarii Mediolanenſis, *Aureae Additiones*. Bruxellae typis & ſumtibus Franciſci Viuieni 1655. fol. Prodiit

 etiam

1683. (*y*) & ſaepius. LVCAS *de* LINDA in *deſcriptione orbis & rerumpublicarum*, quae Lugduni Batauorum 1655. 8. excuſa eſt (*z*), ſtatum geographicum ſingulorum regnorum deſcribit, atque adeo ad hunc cenſum haud pertinet. Accuratior vero eſt editio, quae Ienae prodiit 1670. 8. & a BOSIO noſtro eſt a mendis ſuis correcta & pluribus locis aucta. Hiſce merito ſuo praeferendus eſt CASPARIS ENS (*a*) *theſaurus politicus*, qui ex italico translatus Coloniae editus eſt 1610. 8. Eundem emendare atque continuare promiſerat *Boſius*, verum etiam hic labor cum aliis eiusdem promiſſis intermiſſus eſt. Minoris molis tractatus ſunt, qui apud Germanos fuerunt editi: GEORGII HORNII *orbis imperans* explicat respublicas, principatus regna & imperia, (*b*) prodiit cura *Ioa-*

etiam antea Pariſiis 1530. & Venetiis 1580. Conf. ANTONII *Bibl. Hiſpan.* qui poſt annum MD. floruerunt, Tom. I. pag 94. & *Bibl. Vniuerſalis* Vol. IV. pag. 371. ſeqq.

(*y*) Primo excudebantur Venetiis 1672.

(*z*) Anno 1656. Germanice exiit Francofurti, titulo praefixo: *Orbis Lumen & Atlantis iuga tecta retecta.*

(*a*) Prodiit etiam 1613. Adtigit auctor perplures ciuitates, adeoque iure locum occupat inter ſcriptores generales.

(*b*) Sua aetate floruit Hornius ſumma nominis celebritate; iam vero eo ducte perpauci vtuntur.

Ioachimi Felleri Lipſiae 1693. 12. Eiusdem alium librum, titulo *orbis politici* vulgatum, correxit & recudi curauit Lipſiae 1687. 12. Otto Menkenivs, vir celeberrimus. Ioannes Fridericvs Poeppingvs *Orbem illuſtratum* ſcripſit 1669. 12. editum, quem plerumque ex *Conringii* collegio depromſit. Confer Molleri *hypomnemata ad Morhofii polyhiſt.* Tom. III. Lib. II. §. VI. pag. 494. Ex eodem ſua habet Christianvs Fvncivs, qui *Orbis hodienum imperantis* ſcripſit *breuiarium*, (c) per quaeſtiones deductum. Sed potiora, vti ipſe fatetur, in vſum ſcholae ex aliis collegit. Edidit quoque *introductionem poſitiuam ad orbis imperantis notitiam*, quae, omiſſis quaeſtionibus, per theſes tractat praecipua, quae in priori tractatu adducta. Poſt illam prodiit anonymi *Politiſcher Nachtiſch*, Francofurti 1695. 12. cuius auctorem Christianvm Weisivm eſſe conſtat. Potiores & praeferendi ſunt ſingulis bini ſcriptores alii. Philippvs Andreas Oldenbvrgervs quidem edidit *theſaurum rerumpublicarum totius orbis quadripar-*

(c) Qui ſemel catechiſmum addidicit, methodo Funccii haud recreatur; nec pragmaticum, vti vocatur, iudicium ex ſcripto hoc elucet. Adiecit vero huic compendio appendiculam de *Curia Romana*, ſeu de ſtatu pontificis, quae laudatur a nonnullis.

partitum, Geneuae 1675. 8. V. Tomis, patuit tamen facile, hunc laborem eſſe Hermanni Conringii. (*d*) Hic enim anno 1664. intra priuatos parietes de praecipuis rebuspublicis diſſeruerat, atque aliqua auditoribus in calamum dederat. Haec igitur nactus *Oldenburgerus* vulgari fecit ſub nomine proprio, additis notis parum neceſſariis, quas vel ex Lvcae *de* Linda *deſcriptione orbis*, (*e*) Stravchii *diſſertationibus exotericis* & ſimilibus ſcriptis, fere ſine iudicio excerpſit. Conqueſtus autem de hoc plagio fuit Conringivs ſingulari admonitione, Helmſtadii 1675. 4. publicata, quae *Oldenburgeri* famam in multis laedit. Licet autem *Conringio* animus non fuerit eadem publicandi, multam tamen in eius labore reperimus induſtriam, cum potiora, quae ab aliis dicta, in eodem reperiantur collecta; licet in plerisque regnis ſtatum hodie plane videamus immutatum. Recentior ita-

(*d*) Conringivm auctorem non eſſe, Hartnaccivs fatetur apud Gladovivm in notis ad Navdaei *Bibliogr. Polit.* pag. 244.

(*e*) Lvcae de Linda *Deſcriptio orbis*, tyrocinium quaſi fuit auctoris, digna tamen viſa quae maximi ſieret a pluribus. Exſtant huius repetitae editiones variae, praeter ſupra citatas Ienenſis prodiit, 1670. impreſſae nec non interpretationes germanicae, ſaepe renouatae.

itaque & ad noſtra tempora magis eſt accommodatus Friderich Levtholff *von* Franckenberg, ſiue potius Bernhardi Zechii *Europäiſcher Herold*, Francofurti 1688. f. (*f*) in quo ſtatum regnorum atque rerumpublicarum Europae, non ſolum ſecundum originem ſuam & hiſtoriam, ſed etiam politicam, accurate deſcribit. Fontes quidem, quibus in hac deſcriptione vſus fuit, non adlegat; varia tamen adiicit acta publica, quae multi vſus eſſe poſſunt. Illud ſaltim dolendum, quod naturam incolarum atque regionis breuius deſcribat, ac par eſt, adminiſtrationem tamen, reditus, potentiam Status & ſimilia, quae ad politicam faciunt, deſcripſit egregie. Tacemus iam Pe-

(*f*) Editio ſecunda Lipſiae 1705. excuſa, praefert titulum: *Europäiſcher Herold, oder zuverläſſige Beſchreibung derer Europäiſch - Chriſtlichen Kayſerthums, Königreiche, Freyer Staaten und Fürſtenthümer; nach ihrem natürlichen - und Politiſchen Zuſtande, Kriegs - und Friedens - Religions und weltlichen Verfaſſungen biſs auf dieſes MDCCV. Heil - Iahr.* Emendandis variis naeuis, repurgandisque erroribus antea admiſſis, non defuit auctor; acceſſere acta publica, ſed omiſſa etiam ſunt quaedam in priori editione obuia, nouis conuentionibus videlicet immutata. Nec iis in poſteriori vbique immoratur auctor, quae bilem principibus quibusdam in illa mouerunt.

PETRI D'AVITY theatrum (g) mundi, IOANNIS LVDOVICI GOTHOFREDI (h) *archontologiam coſmicam,* atque ſcripta ſimilia, quae tamen prolixiora ſunt in deſcribenda hiſtoria, quam ſtatu politico. (hh) Particu-
lares

(g) Typis ſaepius eſt renouatum *Theatrum* illud AVITI, curatior editio Pariſiis 1643. V. Vol. f. a RANCHINO & IO. BAPTISTA DE ROCOLES animaduerſionibus vberioribus aucta excudebatur. Variis titulis eſt ornatum vnum idemque hoc opus; modo inſcriptum: *Les Eſtats, Empires & Principautez du Monde* &c. *par le Sieur* D. T. V. Y. *à Rouen* 1633. modo ita: *Nouveau Theatre du Monde à Paris* 1651. f. deinde: *Le monde, ou la deſcription generale de ſes quatres parties, avec tous les Empires, Royaumes, Eſtats, & Republiques* 1643. Pariſiis; quam editionem primo loco commendauimus; denique fert titulum: *Theatre de l' univers, ou l' Abregé du monde, contenant les deſcriptions particulieres de touts les Eſtats, Monarchies* &c. Pariſiis 1644. in fol. Vid. BOSIVS de *compar. prud. ciuil. diſſert. Iſag.* §. LXXV.

(h) A BOTERO ad notitiam rerumpublicarum conducentes res collectas, non inutiliter auxit GOTHOFREDVS; titulum etiam ipſum libri a Botero confecti commutauit, Archontologiae vocabulo praefixo. Deinde autem GEORGIVS CHRISTOPHORVS HEINIVS, notis, politicis ſententiis refertis, Gothofredi operi iunctis, id Francofurti 1649. e prelo exire paſſus eſt.

(hh) EVERARDI OTTONIS, qui ſcribendi laude excellit, *Primae lineae Notitiae Rerumpublicarum* Trai. ad Rhen. 1726. 8. excuſae ſunt.

lares reſpublicas varii deſcripſerunt. In veterum deſcriptione exſtat Nicolai Cragii (*i*) *de republica Spartana* tractatus, & Nicolai Sienicii *politica ſ. reſpublica Spartana*, Dantiſci 1606. 4. *De Athenienſium republica* egit Carolvs Sigonivs, Francofurti 1693. f. & qui ſunt ſcriptores alii. Inter recentiores, qui ſingulas deſcripſerunt reſpublicas, notandi ſunt ſcriptores rerumpublicarum *Elzeuiriani*, ſic dicti, (*k*) quod apud

(*i*) Voto minor ceſſit a Cragio ſuſceptus labor; hic enim raro, acu rem tetigit; vniuerſa tamen non tanquam eiusdem commatis recipienda ſunt.

(*k*) Iuſto ordine ac loco, ita iuncti ſcriptores de rebuspublicis ſunt, vt de imperio orientali pariter atque occidentali, de Italia vetuſta & noua, de regnis Anglorum, Gallorum, Hiſpanorum, Suecorum, Danorum, Venetorum, Heluetiorum, aliarumque gentium de regundis ciuitatibus auctores, totidem velut enchiridiis, ac manualibus libris includantur. Acceſſit typorum nitor Elzeuirianorum notabilis, quique formam externam commendabilem reddit adparatus. Quae omnia a Navdaeo ipſo l. c. pag. 100. laudantur, qui tamen exterorum conatibus raro addit calculum. Non vero eodem tempore excudebantur *Reſpublicae Elzeuirierum*, ſed alia aliam excepit. Heluetiorum reſpublica prodiit 1627. in 12. & per idem tempus Reſpublica Scotiae & Hiberniae, Reſp. Hiſpaniae 1629. Reſp. Daniae Norwegiae Holſatiae &c. 1629. nec non eodem

 anno

apud *Elzeuirios* in Belgio in forma minori fuerunt excuſi. Coeperunt iſtae anno 1610. nec tamen omnes paris (*l*) ſunt induſtriae. Inter meliores aeſtimandae ſunt illae, quae Io. DE LAET auctorem agnoſcunt, vtpote eiusdem *Hiſpania & Gallia*, ſiue *de Francorum regis dominiis & opibus*. Reliquae collectae potius ſunt ex aliis, quam vt magnam ipſorummet auctorum induſtriam prae ſe ferant. Pleraſque recenſet BOSIVS in diſſerta-

anno Reſp. Galliae. Reſp. Rhetiae 1633. Reſp. Sueciae 1633. Reſp. Arabiae itidem 1633. Reſp. Germaniae 1634. Reſpublica Tunica 1634. Reſp. Bohemiae & Sabaudiae 1634. Reſp. Lutzenb. Hano. & Namurci 1635. Reſp. Anglorum 1641. Reſp. Poloniae 1642. Reſp. Moſcouiae 1650. Reſp. Batauiae 1652.

(*l*) Praeter perplures laudatos ab auctore, complectitur haec collectio, quos honoris cauſſa nominamus, ſcriptores: PETRI CVNAEI *Remp. Ebraeorum* ed. Lugduni Batauorum 1617. nec non CORNELIVM BERTRAMVM de eadem *Rep. Ebraeorum*, edit. Geneuae 1580. CAROLVMque SIGONIVM itidem de *Rep. Ebraeorum* 1585. Francof. edit. vt & de *Rep. Athenienſium*. Bonon. 1564. BARNABAM BRISSONIVM de *regno Perſico*. Lutetiae Pariſ. 1595. VBBONEM EMMIVM *de Rebuspublicis veteribus Graeciae*, nec non de *Rep. Friſiorum*; WOLFGANGVM LAZIVM *de Rep. Romana*, Io. BAPTISTAM PLAVTONVM de *Rep. Heluetiorum*. Ne in immenſum creſcat catalogus, tacemus reliquos.

ſertatione Iſagogica *de comparanda prudentia ciuili*, §. LXXVI. & ſeqq. (*l*)

(*l*) Numerum iſtorum ſcriptorum ornant ſequentes: Io. Limnaei *Notitia regni* Franciae. II. Tom. Argentorati 1655. 4. *Nouvelle Deſcription de la France Par* M. Piganiol de la Force Pariſiis 1718. 8. Vol. VI. *Eines hohen Miniſtri abgeſtattete Relation von dem gegenwärtigen Zuſtand des Königreichs Franckreich; abſonderlich deſſen Hof-Cameral vnd Kriegs Staat betreffend.* Coloniae 1703. 4. *Etat Preſent de l'* Espagne. *Par Mr. l' Abbé de* Vayrac III. Vol. Pariſiis 1718 8. *Relation de l' Etat & Gouvernement d' Eſpagne.* Coloniae 1667. 12. *Der neueſte Staat des Königreichs* Portvgall. *Nebſt einer Einleitung zum Begriff des Staats von Portugall.* Halae II. Vol 8. 1714. Casp. Contareni *Libri V.* de *Magiſtratibus & Republica* Venetorvm. Acceſſit Gverini Pisonis Soacii de Romanorum & Venetorum magiſtratuum inter ſe comparatione Diſſertatio. Venetiis 1592. 8. *Hiſtoire du Gouvernement de Veniſe, & Examen de ſa liberté. Avec la Suite de cette Hiſtoire, ou l' Hiſtoire des Uſcoques.* auctore Amelot de la Hovssaie. edit. auct. III. Tom. 3. Amſtelodami. *La Ville & la Republique de Veniſe* Pariſiis 1680. 12. Donati Iannotii *Dialogi de Republica Venetorum.* 1631. 8. Thomae Smith de *Republica* Anglorvm *Libri* III. Acceſſerunt Chorographica illius deſcriptio, aliaeque politicae diſſertationes Lugduni Batauorum 1630. 12. *Angliae Notitia, ſeu praeſens Status Angliae ſuccincte enucleatus* Oxonii 1686. ſaepiſſime recuſ. *L' Etat preſent de la Grande Bretagne apres ſon heureuſe Union en* MDCCVII. *Par* Gvy Miege Amſtelodami 1708.

1708. 8. *Memoires* de Mr. DE ROBINSON, *contenant l' Etat preſent de la* SVEDE Londini 1718. 8. *L' Etat preſent de la Suede avec un Abregé de l' Hiſtoire de ce Royaume. Traduit de l' Anglois de Mr.* ROBINSON. edit. II. Amſtelodami 1720. 8. *Suecia, ſeu de Suecorum Regis dominiis & opibus commentarius Politicus.* Lugduni Batauorum 1631. *Etat du Royaume de* DANEMARK, *tel qu' il etoit en* 1692. *Traduit de l' Anglois* Amſtelodami 1695. 12. *Defenſe de Danemark, ou Examen d' un libelle, qui a pour titre: Relation de l' Etat de Danemark &c.* Io. STEPH. STEPHANII *Sylloge tractatuum de Dania & Norwegia.* Lugduni Batauorum 1629. 8. Coloniae 1696. 12. edit. II. *Hiſtoire de l' Etat preſent du Royaume de* HONGRIE. Coloniae 1686. 12. Io. FERDINANDI BEHAMB *Notitia* HVNGARIAE *antiquo-modernae Berneggeriana*, perpetuis obſeruationibus condecorata. Argentorati 1676. 8. FRANC. MARINII *de ſcopo Reipublicae* POLONICAE *aduerſus H. Conringium* Wratislauiae 1665. 12. *L' Etat actuel de la Pologne.* Coloniae 1702. CRISTOPHORI HARTKNOCH *Reſpublica Polonica* duobus libris illuſtrata. Francofurti 1687. 8. *L' Etat de L'* EMPIRE. Par LOVIS DV MAY Geneuae 1654. 8. *Etat preſent des Affaires d' Allemagne avec les Intereſts & les Genealogies des Princes de l' Empire.* Lugduni 1675. 8. *Memoires de la Cour de Vienne* Edit. II. auct. Coloniae 1705. 8. MARTINI SCHOOCKII, BELGIVM FOEDERATVM; ſeu diſtincta deſcriptio Reipublicae foederati Belgii. Amſtelodami 1652. 12. Eiusdem Commentariolus de *Statu confoederatarum prouinciarum Belgii* Edit. IV. Hagae Comitum 1654. 8. Adiecta eſt de eodem argumento PAVLI MERVLAE *Diatriba*; vt & Decretum Ordinum Holl. & Weſtfriſ. de antiquo iure Reipublicae Batauae.

PHI-

§. XX.

Politicae quoque conſiderationis eſt ſtatus religionis in regnis atque rebuspublicis. *(m)* Exſtat tractatus anonymi *de coniunctione*

Philippi Caesii a Zesen *Leo Belgicus*; hoc eſt Reipublicae Belgar. foederatae Deſcriptio. Amſtelodami 1660. *Hiſtoire des Comtes d' Hollande, & Etat & Gouvernement des Provinces Unies du Pais-Bas.* Hagae Comitum 1664. 12. *Remarques ſur l' Etat des Provinces Unies des Pays Bas. Faites en l' an.* 1672. *par le Chevalier* Temple Hagae Comitum 1692. 8. *Anweiſung der heilſamen Politiſchen Gründe vnd Maximen der Republiqven Holland vnd Weſt-Friesland.* Roterodami 1671. 8. *Etat preſent de la Gr.* Rvssie. Par Iean Perry, *traduit de l' Anglois.* Hagae Comitum 1717. 8. *Tableau de la* Covr de Rome, auctore I. A. Hagae Comitum 1707. *L' Etat du Siege de Rome* III. Tom. 8. Coloniae 1707.

(m) Haud quisquam tam inſulſus inſipidusque reperitur, qui negauerit religionem ſaluti ciuitatis inſeruire; ſed vid. *Reponſe aux Queſtions d' un Provincial*, Part. III. Cap. XX. & de abuſu religionis chriſtianae tamquam medio Politicorum, eruditam *praefationem* M. Christoph. Wollii, ad verſionem libri a Samvele Chandler in Anglorum idiomate *de natura atque vſu miraculorum*, conſcripti, edit. Lipſiae 1729. 8. Spectat huc etiam Masii *intereſſe principum circa religionem euangelicam.* Hafniae 1687. in 4. edit. Cumprimis vero vid. ſummi viri Gerardi Noodt Diſſertatio de *Religione ab imperio iure*

iunctione religionis & imperii, Pariſiis 1575. 8. Sic etiam habemus DANIELIS CLASENII librum *de religione politica*, Magdeburgi 1655. 8. Huic tamen praeferendus eſt tractatus ANTONII FABRI *de religione regenda in republica*, qui Ienae primum editus 1625. 4. poſt cum notis AHASVERI FRITSCHII, Francofurti 1665. 4. IACOBVS PAMELIVS *de religionibus diuerſis, non admittendis in vno vnius regni loco* ſcripſit, Antwerpiae 1589. 8. Elegantiſſimus liber eſt SAMVELIS PVFENDORFFII *de habitu religionis chriſtianae ad vitam ciuilem*, Bremae 1687. 8. in cuius appendice quoque ADRIANI HOVTYNI principia *de poteſtate ſummorum imperantium circa ſacra* examinauit. IOANNIS PAVLLI KRESSII *notae* in hunc *Pufendorffii* librum omnium meruere adprobationem. *(m)* PETRI *de* MARCA *concordia regni & ſacerdotii* hic quoque locum inuenit. *(n)* *Scrutinium*

iure gentium libera. Lugduni Batauorum 1706. 4. impreſſa: & Anonymi tractat. *Pluſieurs Raiſons Politiques, qui prouvent, que la Religion Romaine ruine tous les Etats ou elle regne* Londini 1699. 12.

(m) Conf. ad §. ſequentem dicenda.

(n) Singulari ac multiplici induſtria in hoc argumento ſolide explanando elaborauit, qui primas inter omnes

nium religionum edidit Andreas Sennertvs 1669. 4. ſed praeſtantius adhuc eſt Edvardi Breerewoodi *ſcrutinium religionum*, (*n*), Francofurti 1659. 4. auctius atque correctius 1679. 12. Optimum vero eſt ſcriptum Edoini Sandis *relatio de ſtatu religionis per vniuerſam Europam*, quae anglice primum prodiit, poſt in varias linguas fuit translata, vbi de ſingulis religionibus multa cum prudentia iudicat. (*o*) Pertinet huc etiam erudita cel. Bvddei diſſertatio *de concordia religionis Chriſtianae ſtatusque ci-*

omnes tenet iureconſultos, Ivstvs Henningvs Boehmervs; praeter alia ſcripta enim, auctore illo πολυμαθεστατῳ *Selectae. Obſeruationes Eccleſiaſticae*, *Diſſertationes illuſtriſſimi archiepiſcopi* Petri de Marca *de Concordia Sacerdotii & Imperii illuſtrantes*, *& ſtudio iuris eccleſiaſtici inſeruientes* prodierunt Lipſiae 1708. Vid. etiam de libro *Petri de Marca* Ioannem Frickivm in *Inclementia Clementis examinata Diſſertat.* I. Cap. II. §. II. pag. 30. ſeqq. Ioannem Clericvm in *Biblioth. Choiſie* Tom. XVII. pag. 270. qui editionem Petri de Marca Francofurti 1728. impreſſam percenſet.

(*n*) Anglice liber Breerewoodi exiit ſub titulo: *Enquiries touching the diverſity of languages:* Interpretationi latinae longe praeferenda eſt Britannorum editio, quum in illa tam integra capita, quam praefatio auctoris prorſus fuerint omiſſa.

(*o*) Cum paucis huius generis ſcriptoribus comparari poteſt;

ciuilis, Halae 1701. 4. (*o*) Partim etiam huc faciunt ſcriptores *irenici*, qui de vnione religi-

poteſt: *The Alliance between Church and State* &c. auctore WARBVRTON, qui eſt Anglicanae eccleſiae miniſter, adeoque cauſſam huius prae ceteris agit. Originem rerumpublicarum altius repetit, ſed fidem haud vbique facit, omiſſis teſtimoniis neceſſariis. Prodiit quoque 1737. D. BANNIZAE Diſſertatio *de diuerſarum Religionum in eodem territorio tolerantia, ac receptione generica & ſpeciali*; auctor quidem Romanae eccleſiae addictus eſt, ſed natura illi inſeuerauit aequitatem dexteritatemque haud vulgarem; hinc Weſtphalicae pacis normam haud transgreditur ſanctiſſimam; ſed rationibus ſolidis plerumque ſuffultus, ſententiam ſuam hac de re reddit efficaciorem. Lege etiam probatiſſimi SAMVELIS WERENFELSII Diſſertationem de *libertate conſcientiarum* Baſileae 1709. impreſſam cum aliis diſſertationibus huius viri.

(*o*) Summam doctrinae iſtius, idem BVDDEVS venerabilis huc redire adſerit: Principum imperio in ciuitate ſubiecta eſſe omnia; ſacrorum curam cordi iis eſſe debere, ne publica turbetur tranquillitas; etſi quae credere quaeue non credere ciues oporteat, iis praeſcribere iure non poſſint. Nihilominus ſacrorum directionem poſitam eſſe in principis voluntate, nec ſtatum independentem, ſeu rempublicam in republica admittendam, ne ſummae principis maieſtati iſta ratione repugnetur. In ſacrorum directione ad ſalutem reipublicae ita reſpiciendum, vt ipſi religioni non noceatur; religionem in ſe ſpectatam nullam admittere coactionem, hoc tamen non obſtare, quo minus qui religionis obtentu rempublicam turbare

ligionis procuranda fuerunt ſolliciti, de quibus tamen in *bibliotheca Theologica* dicendum. Doctus quidem, periculoſiſſimus tamen liber eſt, de populis terrae auſtralis incognitae, quos *Seuerambes* dicunt, qui primum anglice, poſt gallice, *(p)* demum belgice prodiit,

bare adnituntur, compeſcantur, coerceanturque &c. Conf. *Iſagoge Hiſtorico-Theologica* Libr. Poſterior. Cap. V. §. IX. ſeqq.

(p) Interpretationis gallicae auctor eſt Denys Vairas. In anglico idiomate conſcripta haec hiſtoria fuit, titulum autem fert translationis; En Gallicae inſcriptionem: *L'hiſtoire des Sevarambes peuples qui habitent une partie du troiſieme Continent, communement appellé la terre Auſtrale* Pariſiis 1677. 12. recuſ. Amſtelod. 1702. 12. Reipublicae fictae forma, (licet eam exiſtere auctor affirmet) mores,artes,ſcientiae,religio,in illa ita delineantur, vt liberius dicta interdum occurrant. In dedicatione ad Mr. Riquet *Baron de Bonrepos* praemiſſa, comparatio inter Galliam atque Hiſpaniam probabilis inſtituitur; & generatim de ratione ſtatus ſolerter diſſeritur, quodque praeceptis deeſt, in ipſo libro ſuggerunt exempla adſcripta. Christianvs Thomasivs in *Freymüthigen Gedancken* An. 1689. pag. 963. auctorem libri iſtius vocat *Mr.* D'Allais; ſed Samsonvm etiam, Geographum laudatiſſimum, nonnulla ei ſubminiſtraſſe, ſunt qui opinantur. Editor quidem libri inſcripti: *Recueil de Litterature, de Philoſophie & d'Hiſtoire* pag. 43. haec prodidit: *Morhof dans ſon Polyhiſtor dit, qu'Iſaac Voſſius eſt auteur de l'Hiſtoire des Sevarambes. Il ſe trompe: c'eſt un certain* Delon *Miniſtre:* Vtinam addidiſſet probationem.

diit, inſcriptus: *Hiſtoire des Severambes, behelzende een Beſchryving van het vnbekend Zuidland*, germanice etiam Solisbaci 1689. excuſus. Vbi nihil aliud agit auctor, quam vt oſtendat, vnam eſſe religionem naturae rerum conformem, quae Deum ſupremum, atque eius quaſi vices in orbe hoc inferiori repraeſentantem, Solem veneretur. (*p*) Quare, quum data occaſione aduerſus Trinitatem & Chriſtianiſmum diſputet, inter libros damnatos omni merito refertur a MORHOFIO, *Polyhiſt.* Lib. I. Cap. VIII. pag. m. 75. Auctorem huius libri vero, cui ALLAISIO nomen eſſe coniectura eſt, a MORHOFIO eodem Tom. I. §. XXIII. pag. 74. atheiſmi accuſatum, abſoluit CHRIST. THOMASIVS in *Monaths Geſpraechen* a. 1689. pag. 963. Conf. cel. HEVMANNI *de anonymis & pſeudonymis* commentarium, pag. 52 ſeqq. (*q*)

§. XXI.

Iura principum circa ſacra alii deduxerunt. Maieſtatis iura circa ſacra ex parte ſuppri-

(*p*) In naeuos etiam ſtatuum diuerſorum, quibus noſtrae ciuitates componuntur, argute inuehitur.

(*q*) Vsu rerum & ingenii vi exercitatus *anonymus*, edidit ad exemplum libri iſtius: *Reiſe-Diſcurſe einiger Sevarambér, welche Europa beſehen:* laudatur is in *monathlichem Auszug aus allerhand neu herausgegebenen, nützlichen vnd artigen Büchern*, Menſ. Octobr. MDCCII. pag. 10.

ſupprimit, ſed moderate illud agit Nicolavs Wedelivs *de Epiſcopatu Conſtantini M.* Franeckerae 1642. 12. Huic ſe publico iuſſu in Belgio oppoſuit Gvilielmvs Apollonivs in libro *de Iure Maieſtatis circa ſacra*, Medioburgi 1643. 8. Prae ceteris hanc materiam pertractauit Hvgo Grotivs de *imperio ſummarum poteſtatum circa ſacra*, cum ſcholiis Davidis Blondelli, quibus *de regimine plebis* agit, Pariſiis 1648. 8. (*q*) Nota

(*q*) Hermanni Conringii diſp. *de maieſtate, eiusque iuribus circa ſacra & profana potiſſimis*, Reſp. Sigismvndo Ioanne Tennemann Helmſtadii; 1669. Eiusdem diſputatio *de Maieſtatis ciuilis auctoritate & officio circa ſacra*, Reſp. Mart. ab Heimbvrg, habit. 1645: recuſ. 1678. cuius laudes Thomasivs in *Hiſtoria Contentionis inter Imper. & Sacerdotium* pag 649. oſtendit. Illuſtris etiam legenda eſt Henrici Cocceii Diſſert. Iuridica de *Euocatione ſacrorum* ad L. 9. §. 2. ff. *de Rer. Div.* praecipue vero Ioannes Pavlvs Kressivs, ICtus incomparabilis, in praefatione praemiſſa *Commentario* digniſſimo qui maximi fiat ab omnibus, *ad Samuelis Pufendorffii tractatum de habitu religionis ad ſtatum* edit. Ienae 1712. 8. in quo non iureconſulti perſpicaciſſimi ſolum, ſed & theologi grauiſſimi, pariter ac philoſophi, tuetur partes auctor optimus. Anonymum, *in Traité des Bornes de la Puiſſance Eccleſiaſtique & de la Puiſſance ciuile, avec un ſommaire chronologique des*

 En-

ta quoque ſunt ſcripta THOMASIANA, de regimine eccleſiaſtico, quae poſtea coniunctim in germanicum idioma translata a IOANNE GEORGIO ZEIDLERO, prodierunt Francofurti ad Moenum 1701. 4. Titulus libri eſt: *dreyfache Rettung des Rechts Euangeliſcher Fürſten in Kirchen-Sachen.* Et quidem primo continet THOMASII diſputationem de hac materia. Deinde *weitere Vnterſuchung der einfaeltigen Anweiſung, wie die Proteſtirende Kirche zu vereinigen vnd zu verbeſſern ſey.* Tertio defenſionem THOMASII contra *apologiam regiminis eccleſiae.* Singulis ſcriptis, regimen eccleſiaſticum, quantum in coactiua, quae dicitur, gubernatione conſiſtit, principibus, excluſo clero, concedit, atque variis argumentis illud firmat. Idem CHRISTIANVS THOMASIVS *iura principum euangelicorum in decidendis controuerſiis theologicis* adſerere nititur in tractatu ſuo, cui titulus: *das Recht Euangeliſcher Fürſten* (r) *in Theologiſchen Streitigkeiten,*

Entrepriſes des Papes, pour étendre la Puiſſance Spirituelle, & des Suites que ces Entrepriſes ont eu, ſur tout en France, comme auſſi des Faits concernant les Diſputes du Tems, par un Conſeiller de Grand' Chambre Amſtelodami 1734. 8. in numerum horum incluſerim.

(r) IO. GEORGII REINHARDI, *in Senatu ecclеſ. Saxon.*

ten, Halae 1696. 4. (*s*) Prodiit etiam *diſputatio Theologi Lipſienſis*, Io. Benedicti Carpzovii *de iure decidendi controuerſias theologicas, cum ſcholiis iureconſulti Halenſis*, qui eſt *Chriſtianus Thomaſius*, Halae 1701. in quibus ſententiam ſuam magis adhuc explicauit. Conferenda etiam ſunt, quae vir illuſtris *in hiſtoria contentionis inter imperium & ſacerdotium*, (*t*) *vsque ad ſeculum* XVI. *cum ap-*

eon. Elect. Conſil. Meditationes de iure principum Germaniae, cumprimis Saxoniae, circa ſacra, Halae 1717. excudebantur, quas ii exoſculantur, qui ſummam legitimamue principi poteſtatem adſcribunt. E tabulis publicis, monimentis editis ineditisque omnia inſuper confirmauit auctor.

(*s*) Cenſuram ſcriptorum horum clerus ſaepe incurrere ſolet, inprimis autem in libro: *A Short View of the Conduct of the English Clergy, ſo far as relates to Civil affairs, from the Conqueſt to the Revolution* Londini 1737. Sed lectoribus haec haud obtrudimus principia. Omnino vero ſatisfacit nobis illuſtris Io. Vlrici Crameri, ſolidiori doctrinae ad exemplum vsque & immortalem nominis gloriam deditiſſimi, Diſſert. *de iure circa ſacra Collegiali & Maieſtatico* Marburgi 1736. 4. propoſita.

(*t*) Goldasti Monarchia Imperii 1662. in III. Vol. in fol. Francofurti expreſſa, praecipue vſus eſt Thomaſius in exarando hoc ſcripto. Acceſſerunt etiam Iacobi Thomasii, obſeruationes de iure principis ratione ſacrorum. Qui liber quum manibus aſſiduis euoluatur, tantum monemus, errores praecipuos a Thomaſio repu-

appendice ſupplementorum de Iure ſummarum poteſtatum circa ſacra, & monitorum de methodo & ſupplementis continuationis hiſtoricae, Halae 1722. 8. hanc in rem ſcripſit. (*u*)

§. XXII.

De *ratione Status* (*v*) multi ſunt, qui egerunt.

diatos quidem eſſe, ſed non ſine vehementi animi adfectu. Argute autem probauit; ſcriptores apud Goldaſtum haud paucos, a veritate abludere, indeque plura incommoda fluere in doctrinam de principe ratione iuris circa ſacra. Notas denique nonnullas adiecit operi Thomaſiano *anonymus*, qui illud percenſuit in *Bibliotheque Germanique* Tom. XI. Art. IV. pag. 110 ſeqq. vt & PHILIPPVS LINDNERVS l. c.

(*u*) Complacet nobis de iure principum, & officiis ad religionem facientibus, *Mr.* DE BEAVSOBRE Diſputatio in *Hiſtoire Critique de Manichée & du Manicheiſme*, nec non in defenſione huius libri, contra cenſuras Treuoltienſis diarii propoſita, quae prodiit Menſe Febr. 1735. & Menſe Ian. 1736. inſertaque eſt *Bibliothecae Germanicae* Tom. XXXVII. Art. I. pag. 1 ſeqq. ſpeciatim vero pag. 46. ſeqq.

(*v*) *Latinis auribus priſcis quidem inſolens haec locutio, nec adeo pridem demum ex Italia verbotenus translata:* CONRINGIVS pronunciat de *Prud. Ciu.* Cap. II. pag. 9. Add. HIPPOLYTVS A LAPIDE in Diſſert. de *Rat. Stat. in Imp. Rom. Germ.* Prolegom. & LVDOVICVS ZVCCOLVS in Diſſertatione de *Ratione Status* pag. 3. ſeqq. nec non M. GEORGIVS PAVLVS RÖTENBECCIVS in Diſſertatione cuius index eſt: *Rationis Status* *mon-*

runt. (w) IOANNES BOTERVS primus fuit, qui rem antea confuſam iuſta methodo diſtinxit. Prodierunt autem eiusdem *della ragion di ſtato* libri X. adiuncti eiusdem *relationibus vniuerſalibus*, Venetiis 1589. & 1640. 4. (x) Lege IOANNIS FABRICII, celeb. viri, *hiſtoriam bibliothecae* Tom. IV. pag. 196. Ante *Boterum* illud egit CYRVS SPONTONVS *del governo di Stato, in Venetia* 1627. 4. GABRIEL ZINNANVS *della ragione degli Stati, in Venetia*

monſtroſa aequiuocatio, e celebriorum Politicorum monimentis fideliter eruta, Irenicaeque Philoſophiae congruenter excuſſa Altdorf. 1685. 4.

(w) CASP. THVRMANNI *Bibliotheca Statiſtica*, ſ. *ſyllabus eorum, qui de ratione Status, principumque miniſtris, conſiliariis, legatis & bonis domanialibus ſcripſerunt.* Halae 1701. 4. HERMANNI CONRINGII diſp. *de Ratione Status*, Helmſtadii 1651. 4. LVDOVICI VILLETE *Traité des Societés Civiles*, Pariſiis 1727. 8. prodierunt. Conf. quoque Opera perilluſtris Marchionis St. CROIX MARCENADO, Plenipotentiarii regii in Congreſſu Cameracenſi X. Tomis comprehenſa, quae prodiere Madriti 1727.

(x) In Politica bibliotheca locum non minus occupant BOTERI Libri III. de *regia ſapientia*, auſpiciis eminentiſſimi praeſulis *Caroli Borromaei* confecti; nec non *Le vite de Principi Chriſtiani: detti memorabili di perſonaggi illuſtri.* Aliaque ſcripta. Vid. ROSSOLTI *ſyllabus ſcript. Pedemont.* NICERON in *Memoires* Tom. XXIV. *Fortſetzung des allgemeinen Hiſtoriſchen Lexici* Part. I. ſub voce *Botterus.*

tia 1626. 4. LVDOVICVS SEPTALIVS (*x*) Mediolani 1627. 4. IOANNES ANTONIVS PALAZZVS, Venetiis 1605. 4. SCIPIO CLARAMONTIVS, Florentiae 1635. 4. &, qui hoſce ſecutus fuit, HIERONYMVS FRACHETTA, (*y*) Venetiis 1647. 4. Optimus vero videtur FRIDERICVS BONAVENTVRA, (*yy*) cuius eſt tractatus *della Ragion di Stato*, ſ. *de ratione Status & prudentia politica*, Vrbini 1623. 4. vbi magno ingenii acumine, quid ſit vera ſtatus ratio, declarat. Licet hodie

(*x*) SEPTALII huius eſt rariſſimus liber, cui index: *De ratione inſtituendae & gubernandae familiae*, libri V. Mediolani apud Io. Baptiſtam Bidellium 1626. in 8. Vidimus eum in bibliotheca eminentiſſimi praeſulis DE ROHAN. In dubitationem igitur ab iis eruditis non adducimur, quibus de exiſtentia codicis illius impreſſi non liquet. De ratione Status libri VIII, autem, ſaepe recuſi ſunt, nempe ex Italorum lingua in Latinam verſi, & notis atque indice illuſtrati a Io. GANNERI. Acceſſerunt in eos etiam IACOBI THOMASII *Tabellae Synopticae* Francofurti 1679. 8.

(*y*) HIERONYMI FRAGETTAE, ſiue FRACHETTAE, liber: *della Ragione di Stato*, germanice redditus Francofurti 1681. 8. locum hunc obtinet. Eodem auctore plura politica ſcripta adornata ſunt, v. c. *Seminario di Governi di Stato & di Guerra* Venetiis 1613. & 1625. fol. *L'idea del libro de' Governi di Stato & di Guerra.* Venetiis 1592. 8.

(*yy*) FRIDERICI BONAVENTVRAE laudes ad poſteros transfudit ERYTHRAEVS *Pin.* I. 151.

hodie regulae iſtae generales ad definiendam ſtatus rationem parum valeant, (z) ſed haec potius ſit Status ratio, ex qua emolumenta capiunt ſummi Imperantes, ſiue ex regulis politicis haec ſint petita, ſiue ex arcano quodam conſilio. *Rationem* tamen *Status Germaniae* (zz) ſingulari ſcripto, Altdorfi

(z) Io. Christoph. Wagenseilii *Politica practica exhibens rationis Status & Statiſtarum moderatorum omnium rerumpublicarum naturam, ac qualitates* Altdorf. 1691. prodiit, & Cosmici liber *de Ratione Status* Coſmop. 1676. 12. Franc. Koehnii diſp. de *Ratione Status* Bremae 1677. 4. exierunt. Alios vid. in *Bibliotheca iuridica Lipenio-Ienichiana* Part. IV. pag. 500.

(zz) Claſſis huius eſt Hippolytvs a Lapide de *ratione Status in Imperio Romano-Germanico*, Freiſtadt 1647. 12. ſub quo nomine latitat Bogislavs Philippvs Chemnitivs, magni theologi nepos. Idem compoſuit librum ſ. t. *Senatus Deorum de praeſentibus afflictiſſimae & periclitantis germaniae miſeriis, & reducenda pace:* In peculiari programmate de hoc auctore differit praeclarae & reoonditae doctrinae vir, Io. Samvel Müllervs Hamburgi 1739. 8. Conf. *Vnpaſſionirte Gedancken wider Hippolytum a Lapide* Bremae 1637. 4. Si vero plures hac de re adiicere vellemus ſcriptores, charta deficeret. Nomina tamen nonnulla adponamus. Vid. Schott de *ſingular. quibusdam & Antiqu. Germ. iure.* Lynckervs de *libert. Stat. Imper.* Stravchivs de *Controu. quibusdam illuſtr.* Brvnnemannvs in *Exam. iur. publ.* Limnaevs in *iure publico.* Myler de *Princip. Imper.* Besoldvs in *Theſaur. Pract.* Zschackwiz in *Ein-*

dorſi 1667. 4. edito, expreſſit IO. WOLFGANGVS TEXTOR, atque in eo praeferendus longe eſt ARNOLDO MAVRITIO HOLTERMANNO de eadem materia, Marpurgi 1677. 4. De Galliae regno habemus *Traité de la politique de France, par Mr.* P. H. *à Cologne* 1699. 12. & *Le veritable état du gouvernement de la France, à Paris* 1656. 12. Exſtat etiam *La Politique de la Maiſon d'Autriche par le Sgr. de* BONNAIRE, *à Paris* 1658. 12. (z)

§. XXIII.

Alii ſunt, qui iura diuerſorum regum atque rerumpublicarum adſtruere conati fuerunt. THEODORVS GRASWINCKELIVS *(a)* quidem, *libertatem Venetam, ſeu Vene-*

Einleitung zum Iur. Publ. Tacemus COCCEIOS, MOSEROS, PFEFFINGEROS, SCHILTEROS, STRVVIOS, VITRIARIOS; eo magis, quum non tam politicae quam iuris regulas expoſuerunt, de his enim in Bibliotheca iuridica agendi locus eſt.

(z) AD. RECHENBERGIVS de *Notitia Status reipublicae.* Lipſiae 1698. 4. commentatus quoque eſt, quem libellum nolumus laudibus ſuis defraudare.

(a) Iura principum primus omnium HENRI *Duc de* ROHAN luci expoſuit publicae, cuius commentatio egregia *de l' Intereſt des Princes* plus ſemel recuſa eſt, ſed aliqua confuſione laborat. Reperitur etiam in: *Memoires du Duc de Rohan ſur les choſes advenues en France depuis la mort de Henry le Grand, juſqu' à la paix faite avec les*

netorum, in ſe & ſuos imperantes iura, contra auctorem *Scrutinii libertatis Venetae* defendit, Lugduni Batauorum 1634. 4. Quum enim dictus auctor anonymus, de quo in *bibliotheca hiſtorica* pluribus diximus, Venetorum libertatem in dubium vocaret, eandem defendere conatur Graswinckelivs, licet ob veritatem hiſtoricam quoque notetur a Conringio. *De iuſtis praetenſionibus Galliarum regis contra imperium Romano-Germanicum* egit Antonivs Avbery gallice, Pariſiis 1667. 12. Contra quem tamen alius edidit *L' Advocat condamné, ou la France & l' Allemagne defendue par la refutation du traité d'Au-*

les Reformez au mois de Juin 1629. *Edit. augmentée d' un quatrieme Livre, & de divers Diſcours Politiques du même auteur*, &c. Pariſiis 1646. Eiusdem tituli librum Gatien Covrtils de Sandras 1685. conſcripſit, cuius licet iteratae etiam exſtent editiones; cum Henrici de Rohan tamen opere comparari nequit. Quum vero perpetuis viciſſitudinibus ciuitates ſubiectae ſint, iura eorum etiam mutationes ſubeunt; hinc prodierunt ſcriptores, qui ad noſtra vsque tempora ea inueſtigarunt. Eſt in hoc cenſu Christophorvs Hermannvs Schwedervs in *Theatro praetenſionum* & controuerſiarum illuſtrium in Europa, edit. Lipſiae 1712. cuius veſtigia preſſit excellentiſſimus Adam Frid. Glafey in *Continuatione & ampliſſimis acceſſionibus* 1727. edit. f.

d' Aubery, 1669. 12. (*b*) Exſtant quoque HENRICI KIPPINGII *notae & animaduerſiones in axiamota politica gallica, quae* ANT. AVBERY *euulgauit de iuſtis praetenſionibus regis Galliae ſuper imperium & praerogatiua eiusdem; vbi exponuntur multa, plurima refelluntur, & iniuſtae accuſationes, quas adſertori Gallico flagrantiſſimum nominis Germani odium extorſit, diſcutiuntur*, Bremae 1688. 12. (*c*) Alius *Reginae*

(*b*) CHRISTIANVS MATTHIAS KNESEBECK, in *Prodromo iurispublici vniuerſalis* Rodopoli 1700. 4, idem ediſſerit argumentum; maxime autem in editione ſecunda inſcripta: *Diſcurſus de ſtudio iuris publici vniuerſalis & Praetenſionibus illuſtribus* Rodopoli 1705. 4. Prodiit etiam Anonymi liber: *Interets & Maximes des Princes & des Etats Souverains* Coloniae 1666. 12. nec non *Nouveaux Interets des Princes de l' Europe corrigés & augmentés par l' Auteur* Edit. II. Coloniae 1686. 12. *Traité des Interets des Princes & Souverains de l' Europe. Parties* II. *à Anvers* 1695. 12.

(*c*) Omnium Europae principum iura ſigillatim recenſentur etiam in *Science des perſonnes de Cour, d' Epeé & de Robe du Sieur* CHEVIGNI Tom. III. Cap. III. Artic. II. pag. 302. ſqq. edit. Amſtelodami 1729. 12. opera M. *de* LIMIERS, Iuris Doctore atque membro academiae ſcientiarum Bononienſis. Inprimis vero in libro: *Les Interéts des Puiſſances de l' Europe fondés ſur les Traitez conclus depuis la Paix d' Utrecht incluſivement, & ſur les preuves de prétentions particulieres, par* M. I. ROVSSET *membre de la Societé*

Reginae Chriſtianiſſimae iura in Ducatum Brabantiae, atque alios principatus Hiſpaniae, probare adgreſſus fuit, 1667. 12. & qui ſunt ſimiles. (*d*).

§. XXIV.

cieté Royale des Sciences de Berlin &c. à la Haye II. Tom. 1733. 4. in quo controuerſiae poſt pacem Vltraiectinam exortae dirimuntur.

(*d*) De Coryphaeo horum ſcriptorum, nec veſtigium nec vola reperitur in auctoris noſtri catalogo; ſalutamus vero ita, la Covr celeberrimum; (von den Hoof) in libro: *Conſideratien van Staat*: de quo Leibnizivs in miſcellaneis apud Ioachimvm Fridericvm Fellervm, *Je ne connois*, inquit, *aucun Ecrivain de nos jours, qui ait traité des interéts des Princes & des Republiques, ſolidement & avec pénétration, ſi vous en exceptez* la Covr: Addere etiam potuiſſet auctor, I. Th. Sprengeri *compendioſam deductionem illuſtrium quarundam in Europa gliſcentium praetenſionum*, edit. cum *bono Principe* eius, Francofurti 1655. 12. Ex MSto nuper vero Ioannis Henrici Boecleri *ineditae Praetenſiones principum Europae* euulgatae ſunt, atque inſertae Wilhelmi Friderici Pistorii *Amoenitatibus Hiſtorico-Iuridicis* Part. II. Num. III. edit. Francofurti & Lipſiae 4. Eruuntur ibi Iura Romanorum pontificis in Arragoniam, Angliam, Hiberniam, Hungariam, Sardiniam. Hiſpanorum in Britanniam ac ducatum Burgundiae. Sabaudiae ducis in Cyprum, in ducatum Montesferrati & in Geneuam. Polonorum regis in Liuoniam & Sueciam. Sueciae regis olim in Bremam ciuitatem. Brun-

luicen-

§. XXIV.

De *ciue Reipublicae* habemus ANSALDVM CEBAM, italice, Geneuae 1671. 8. & CHRISTOPHORI BESOLDI diſcurſus *de iure ordinibusque ciuium*, (*d*), Argentorati

ſuicenſium ducum in Brunſuicum vrbem. Iura Gallorum regis in Sardiniam & regnum Hieroſolymitanum, nec non in comitatum Ruſcinonenſem, Baleares aliasque terras. Accedunt lites perplures principum, v. c. Iuliaco-Cliuenſis; Calenbergo Cellenſis; Altenburgo Vinarienſis; aliae. Add. *Diſcorſi di monſig.* BONELLI *Nuntio molto curioſi e Politichi intorno all' intereſſi di Roma, di Francia, e di Spagna.* Coloniae 1668. *La Politique deſintereſſé, ſur les Affaires preſentes de l' Europe* Coloniae 1671. 12. *Intereſt de l' Allemagne.* Coloniae 1668. 12. *Le Salut d' Europe, conſiderée dans un Etat de Criſe.* Coloniae 1694. 12.

(*d*) Praeter indicata in ſuperioribus Politica ſcripta, Beſoldus etiam poſteris tradidit; Diſſertationem: de Maieſtate in genere eiusque iuribus ſpecialibus. Acceſſit tractatus de Reipublicae ſtatu mixto Argentorati 1642. 4. Diſcurſus Politicos, de Monarchia, Ariſtocratia, Democratia, Reipublicae ſtatu ſubalterno & Reipublicae formarum inter ſe comparatione, eodem anno excuſ. Diſſertationes de iure rerum, familiarum, collegiorum, academiarum, aliarumque vniuerſitatum ac territoriorum. An. 1641. De incrementis imperiorum eorumque amplitudine procuranda Diſſertationes 1640. excuſas. Diſcurſus

ti 1641. 4. *Ciuem Chriſtianum* deſcripſit Io. Valentinvs Andreae ſub titulo: *Peregrini quondam errantis Reſtitutiones*, Argentorati 1619. 12. Thomae Hobbesii *elementa philoſophica de ciue*, id eſt, de vita ciuili & politica prudenter inſtituenda, quae Amſtelodami 1669. 12. edita, ſatis ſunt nota. (*e*) Confer, quae Capite III. §. VIII. dicentur. Elegantiſſimus eſt Samvelis Pvfendorfii *de officio hominis & ciuis* tractatus, *Lond. Scanorum* 1673. 8. in quo nonſolum officia hominis moralia, ſed etiam in ſtatu ciuili viuentis deſcribit. (*f*) Nemo prae-

curſus Politicos de informatione & coactione ſubditorum 1647. De aerario publico 1639. Vitae & mortis conſiderationem Politicam. 1641. Spicilegia Politico - Iuridica de Legatis, ſeſſionis praecedentia, pacis iure & arcanis rerumpublicarum 1641. De foederum iure, de patrocinio & clientela, ac de neutralitate 1641. de arte iureque belli 1642. In forma quadruplicata, vti reliqua ſcripta omnia, impreſſa.

(*e*) An. 1642. in 4. prima editio impenſis auctoris proſtabat. An. 1647. autem recognita repurgata atque aucta Amſtelodami iuris publici fiebat. Mr. de Sorbiere eam gallice reddidit ſ. t. *Elemens Philoſophiques du Citoyen. Traité de Politique, ou les fondemens de la Societé civile découvertes par Thomas Hobbes, & traduits en François par un de ſes Amis. Amſterdam* 1649. in 8.

(*f*) Legendo percurre Hermanni Conringii diſput. *de Ciue & ciuitate in genere conſiderata*, Helmſtadii 1653.

praeſtantiſſimum hunc libellum, omnium verſari manibus, ignorat, quod variis illius editionibus ſaepius hinc inde locorum repetitis effectum eſt. (*g*) Merito itaque ab illis adlegandis abſtinemus, monemus ſaltim, *gallicam* ipſius *verſionem* a IO. BARBEYRACIO adornatam, (*h*) Amſtelodami 1718. II. Tom. 8. prodiiſſe, IMMANVELEM vero WEBERVM verſionem germanicam, titulo: *Einleitung zur Sitten- vnd Staats-Lehre,* Lipſiae 1691. 12. vulgaſſe. (*i*) *Anglica* verſio iam plus ſimplici vice typis exſcripta Londini prodiit. De praecipuis libelli huius *Commentatoribus* (*k*), IMMANVELE WEBERO, IOAN-

(*g*) Vltraiectina editio 1713. publicata, inter correctiſſimas numeratur.

(*h*) Quinta Barbeyracii editio, Amſtelodami 1735. 8. II. Vol. excuſa eſt, acceſſere duae diſſertationes altera de permiſſione, altera de beneficio legum, nec non Leibnizii de hoc libro iudicium, cum animaduerſionibus auctoris.

(*i*) Apprime peritus harum rerum auctor anonymus, qui ſcripſit: *Tablette de l' homme du monde où analyſe des ſepts qualitez eſſentielles a former le beaux charactere d' homme du monde accompli. Cosmopoly chez Auguſte le catholique à l' enſeigne de l' orthodoxie.* 1715. 12. conferatur. Vid. *Journal Litteraire* Tom. VI. pag. 174.

(*k*) Quibus addimus IOANNIS RVDOLPHI A WALDKIRCHE *annotata atque exempla illuſtrantia in Puffendorffii libros* II. *de officio hominis & ciuis,* Baſileae

Ioanne Barbeyracio, (*l*) Immanvele Proeleo, Gottlieb Gerardo Titio, Andrea Adamo Hochstettero, (*ll*) Dieterico Hermanno Kemmerichio, & Gottlieb Samvele Trevero, (*m*) inſpiciendus eſt Stollivs

Baſileae 1711. & prae ceteris illuſtris Everardi Ottonis editionem atque *obſeruationes in Puffendorffium de officio hominis & ciuis*, ſecundum legem naturalem, libros duos, Trai. ad Rhenum 1728. 8. impreſſas, in quibus vtilitas Iuris naturae in ſtudio Iuris Ciuilis, & huius in illo abuſus oſtenditur.

(*l*) Pvffendorffii *de officiis hominis & ciuis*, *prout praeſcribuntur lege naturali*, *libri* II. cum notis conſultiſſimi ac celeberrimi Io. Barbeyracii, nec non eiusdem *animaduerſionibus in epiſtolam cenſoriam anonymi*, quaedam auctoris principia illuſtrantibus, vtrisque ex gallico in latinum ſermonem verſis a Seb. Masson, in Acad. Gieſſenſi Iur. Nat. P. P. O. editio altera, priore emendatior, prodiit Gieſſae 1731.

(*ll*) Exſtat Hochstetteri *collegium Puſendorfianum*, ſuper libris duobus de officio hominis & ciuis. Anno MDCC. in academia Tubingenſi XII. exercitationibus inſtitutum; ibidemque 1710. 4. impreſſum. Summam eius reperis in *Bücher-Saal* Tom. II. pag. 331. ſqq.

(*m*) Illuſtris noſtri Treveri editionem vid. deſcriptam in *Actis Eruditorum Teutonicis* Part. CXXIII. Art. V. pag. 222.

LIVS *hiſt. erudit.* Tom. III. Cap. II. §. XVII--XXIII, pag. 641. 644. (*n*)

§. XXV.

Alia ſunt iura & mores aulicorum, conſiliariorum, atque legatorum. *Aulicum* deſcribere tentauit CAROLVS SCRIBANIVS in *Politico Chriſtiano*, Osnabrugae 1625. 8. *Aulicus politicus diuerſis regulis inſtructus*, Hanouiae 1569. 12. & cum *inſtitutionibus aulicis* EVSEBII MEISNERI, Wratislauiae 1672. 12. *Traité de la Cour, ou inſtruction des Courtiſans, à Paris* 1622. 8. exiit, quem librum in germanicum idioma transtulit GEORGIVS PHILIPPVS HARSDOERFFERVS ſub titulo: *der kluge Hoffmann*, Francofurti 1655. 8. DVRI *de* PASCOLO *aulicus politicus*, auctus per EBERHARDVM DE WEIHE, Fran-

(*n*) *The Polite Philoſopher. Or, an Eſſay on that Art, which makes a man happy in himſelf, and agreable to others* edit. Edenburgi 1734. 8. auctore *Mr.* FORRESTER, adiici poteſt. Non enim prudentiae, ſed vniuerſalis iuſtitiae axiomata diſſeruntur ab eo, Ariſtippum exprimenti, de quo HORATII illud:

Omnis Ariſtippum decuit Color & Status & Res.

Conf. *Bibliotheque Britannique* Tom. V. Art. XII. pag. 206. ſqq.

Francofurti 1615. 4. prodiit, & qui ſunt ſcriptores ſimiles, (o) quos ex parte iam ſuperiori capite adduximus, inter quos praecipuus eſt Graciani *l' homme de Cour.* (p) Spectat huc praeterea Ivstvs Reifenbergervs, qui *de monitis, exemplis, conſiliis politicis pro veteranis ab aula, ad Liuium* diſſeruit, Francofurti, 1619. 8. Commendari meretur *Le Secret des Cours*, id eſt *arcana aulica*, ſiue *diarium* Francisci Walsinghami, reginae Eliſabethae quondam Secretarii Status; cum

(o) Omnino reuoca ad animum dicta in libro: *Le Conſeiller d' Etat, ou Recueil des plus generales conſiderations ſervant au maniement des Affaires publiques*; Pariſiis 1641. 12. Marchionis denique d'Argens *Lettres Morales & Critiques ſur les differens Etats, & les diverſes Occupations des Hommes* propinant varia, digna ſcitu hac de re, edit. Amſtelodami 1737. 8.

(p) *El Diſcreto de Lorenço Gracian* de meliori hic commendandus eſt. *P. de* Covrbeville hunc librum ex Hiſpanico fonte transtulit in Gallorum linguam, ſ. t. *L' homme Univerſel, de* Baltazar Gracian. editio ſecunda Roterodami 1729. 12. prodiit. A litterali inſcriptionis ſignificatu receſſit quidem interpres, vim tamen vocum adſequutus eſt internam, id quod ex ipſa tractatione elici facile poteſt. Cuiusuis ordinis & ſtatus hominum actiones, ſecundum prudentiae praeſcripta inſtituendae, ſingulari in ea ediſſeruntur induſtria, nec minori, qua vti conſtat, mirifice polluit Gracianus, peritia.

cum notis elegantiſſimis ROBERTI NAVTONII editum Coloniae 1695. 12. Praecepta exemplis ex TACITO potiſſimum depromtis illuſtrantur. (q) Ex HARTMANNI SCHOPPERI *Speculo vitae aulicae* quaedam etiam poſſunt peti. Exſtat praeterea *Satiricon gnomico-politicum in minorum gentium aulicos*, *ſeu* QVINETI FABII CVRIONIS *Apocolocynthoſis ad fidem L. Annaei Senecae*, quam idem IVSTVS REIFFENBERGERVS recenſuit Francofurti 1619. 8. Binos adhuc addimus ſcriptores, prae ceteris aeſtimandos. (r) Alter eſt DANIEL ERE-

(q) Anglis maximi aeſtumatus eſt liber, dictus: *The Gentleman inſtructed*, quem ROLLIN, in Gallorum idioma translatum f. t. edidit: *Devoirs de Perſonnes de Qualité*, Pariſiis 1728. II. Tom. in 12. Peruoluta etiam *Promenades d'Ariſte & de Sophie, ou inſtructions galantes & ſerieuſes pour une jeune Demoiſelle, qui veut entrer dans le Monde*, Amſtelodami 1730. 12.

(r) Multi non ponunt de manibus: *Le Miniſtre d'Eſtat avec le veritable uſage de la Politique moderne par le Sieur* DE SILHON *I. & II. Partie à Leyde* 1643. 12. Amſtelodami 1664. III. Vol. 12. alibique ſaepius recuſ. Praeſulem eminentiſſimum *de Richelieu* in iſto libro adumbrari, opinantur haud pauci, ſed *Mazarini* potius deſcribuntur res geſtae, ab huius enim auctor fuit epiſtolis. Interim tamen candide ibi exponuntur Mazarini vitia.

Eremita, Antwerpianus, qui *aulicae vitae ac ciuilis libros* IV. (*s*) ſcripſit, qui cum aliis eiusdem opuſculis & praefatione *Ioannis Georgii Graeuii* exſtant Vltraiecti 1701. (*t*) 8. Hic enim in Belgio licet natus, in aula tamen Magni Florentiae Ducis vixit, atque variis interfuit legationibus. (*u*) Hoc autem tractatu elegantiſſimo docet, qua ratione principis gratiam demereri, atque officia ſua tum erga Principem, tum erga priuatos exercere deceat; pleraque exemplis illuſtrantur, atque iuſta ſermonis venuſtate

(*s*) In prioribus duobus libris Daniel Eremita, prudentiae officia principi, libro tertio autem priuatis praeſtanda officia politica enumerat; quarto denique media ſubiungit non pauca, quibus ad felicitatem adſpirare licet. Ceteri vero ſcriptores huic non concedunt elaborationi, quoniam non tam rerum, quam cultioris ſermonis, habuit rationem Eremita.

(*t*) Sed non omnia opera eius Vltraiecti prodiere. Carmina in T. II. *Deliciar. Belg.* pag. 1134. leguntur.

(*u*) Conf. Scaliger in *Epiſt.* 97. & Casavbonvs in *Epiſtolis* paſſim; huius etiam exſtant litterae hortatoriae, quum religionis profeſſionem deſereret Eremita, conſcriptae. Lege Isaaci Casavboni Epiſtolas curante Theodoro Ianson ab Almeloveen Roterodami in fol. 1709. editas, inſertis ad easdem reſponſionibus quotquot hactenus reperiri potuerunt. pag. 177. ſqq. edit. tertiae.

nuſtate explicantur. Commendant alii (v) IOANNIS CASIMIRI KOLBII *von* WARTENBERG *vaeterliche Inſtruction an ſeine Kinder*, Coloniae ad Spreuum (w) 1696. 4. quae multum in ſe habet monitorum neceſſariorum ad filios, ad veram pietatem, humilitatem atque obedientiam, Deo & ſuperioribus praeſtandam, illos adhortans. Sed monita ſunt generalia, nobili ſeruanda, in omni potius vitae genere, quam in aula. Confer omnino STOLLIVM l. c. Tom. III. Cap. V. §. LXVIII. pag. 732. *Conſiliarium* principum alii deſcribunt. (x) Antiquiores, qui illud egerunt, ſunt ADAMVS

(v) Voluptatem nobis attulit LVDOVICI VIVIS de *Conſultatione* liber, qui cum reliquis operibus eius Baſileae 1555. II. Vol. f. typis deſcriptus eſt; inprimis vero *La Fortune des gens de Qualité, & des Gentils-hommes particuliers. Par* M. de CAILLIERE Pariſiis 1665. 12.

(w) Generoſiſſimi DE BESSER praefatio, quae in operibus 3. edit. pag. 109. legitur, acceſſit. Conf. etiam RVDIGERI *Klugheit zu leben vnd zu herrſchen* pag. 528.

(x) Delectantur quidam in lectione HERMANNI CONRINGII diſput. *de boni conſiliarii in republica munere*, edit. Helmſtadii 1652. 4. CYRIACI HERDESIANI *de ortu & occaſu aulicorum* tract. ed. Francofurti ad Moenum 1645. 4. SCHICKARDI diſp. *de aula regis* ed. Argentorati 1615. ABRAHAMI MARCONET *aulic. inculpat.* Halae 1684. 12. impreſſ.

mvs Kellervs *de officiis iuridico-politicis*, Conſtantiae 1597. 4. Hippolytvs a Lapide in *homine politico*, ſ. *Conſiliario & Officiario aulico hodierno*, Amſtelodami 1665. 4. Hippolytvs a Collibvs (y) in *Palatino*, ſ. *Aulico*, qui cum notis Martini Navrathi prodiit Francofurti 1670. 8. (z) vel, qui *conſiliarium ex Tacito* format, Adamvs Samvel Freystein, Francofurti 1653. 12. Sed parum hi, ob regulas generales & ſtatui noſtro haud accommodatas, proficient. Iaroslavs de Smirtiz quoque *de Conſiliario* ſcripſit. Salubria multa vero ſuppeditant Gvilielmi Ignatii Schvzii *reflexiones politico-conſultatoriae*, Francof. 1661. 8. lingua germanica editae. Maiora tamen atque magis vtilia praeſtiterunt, qui per certa exempla futurum *Conſiliarium* inſtruunt. (a) Egit illud Georgivs Acacivs

(y) Idem a Collibvs de *incrementis vrbium, ſiue de cauſſa magnitudinis vrbium* diſſeruit, Hanouerae 1600. 8.

(z) Prodiit etiam vna cum *Principe Palatino, ſiue Aulico* Hanouerae 1598. & 1615. 8.

(a) Notiſſimus liber, *Reineckefuchs* dictus, frugis plena huc ſpectantia complectitur. Fridericvs Avgvstvs Hackemannvs ſ. t. *Reinecke de Vos mit dem Koker. Wolffenbüttel* 1711. 4. illum recudi curauit. De auctore eius vid. Morhoff in

civs Enenckel *in Seiano* ſuo, qui Argentorati 1602. 12. prodiit, vbi ſub perſona atque hiſtoria *Seiani*, praepotentis ſub *Tiberio* miniſtri, artes politicas & fatum Cardinalis *Cleſelii*, ſub *Matthia* & *Ferdinando* Imperatoribus deſcribit. Simile quid egit Petrvs Matthaei in *Miniſtro Status*, quem ex Gallico in latinum ſermonem transtulit Ioachimvs Pastorivs, Ienae 1664. 8. in quo *Nicolai Neoulli*, magni apud Gallos Miniſtri, artes (*b*) deſcribit. *Miniſterium Cardinalis Mazarini* cum obſeruationibus politicis prodiit Francofurti 1652. 8. Sic

in *Vnterricht von der Teutſchen Sprache* pag. 373. Placcivs de *anonymis & pſeudon.* pag. 477. Reimannvs *Hiſt. Litter.* Vol. IV. pag. 66. ſqq. Forenſia negotia ipſa haud paucula, in eo illuſtrari, aliunde haud explicanda, a Io. Gottlieb Heineccio, at quanto viro! condocemur, in praefatione, Tomo II. *Elementorum Iuris Germanici tum veteris tum hodierni*, praemiſſa Halae 1737. 8. mai. Politicae hanc partem Georgivs Rollenhagen, Magdeburgenſium Rector, magna etiam ex parte expediuit in *Batrachomyomachia* ſeu *dem Froſchmäuſeler* edit. Magdeburgi 1596. 8. ſed non vbique fictionibus auctoritatem adiunxit veriſimilitudine, ad animos exhilarandos compoſita.

(*b*) Interpretationi Paſtorii haud vltima lima adhibita eſt, prelo etiam eam non ſubiecit auctor; ſed tamen inuito atque inſcio eo communicata eſt cum publico. Vid. *Memoires de Litterature* Tom. II. P. II. Art. VIII. pag. 163.

8. Sic etiam *Miniſterium Cardinalis Richelii & Mazarini* (*c*) comparatum exſtat cum obſeruationibus politicis, Francofurti 1652. 8. & *Breuiarium politicum iuxta rubricas Mazarini*, Coloniae 1691. 12. Gallice quoque prodiit *Teſtamentum* Colberti, (*cc*) poſtea

(*c*) Perſpicaciſſimus Richelius, tam belli quam pacis temporibus, exercendae prudentiae principum regulas ſtilo ſignauit. Quem ſibi imitandum propoſuit Mazarinus ſagaciſſimus, opere ſimili quod *teſtamentum* adpellitatur, compoſito. Euoluatur *Diarii Europaei Continuatio* V. pag. 510. ſeqq. quo ipſo in Diario perplura acta publica congeſta ſunt, ab anno 1657. publicata quolibet ſemeſtri, poſt longioribus ſpatiis continuata. Ideam politicae Mazarini, argutus Labbevs in Elogiis illuſtribus Gratianopoli 1664. exhibuit; inſertamque illam eſſe *Inſcriptionibus* Christiani Weisii Lib. I. Cap. IV. §. XI. N. VI. pag. 317. Arnoldvs obſeruauit c. l. pag. 317.

(*cc*) *Teſtament Politique de* Iean Bapt. Colbert *Miniſtre & Secretaire d'Etat; où l'on voit tout ce qui s'eſt paſſé ſous le Regne de Louis le Grand, juſqu'en l'année* 1684. *Avec des Remarques ſur le Gouvernement du Royaume* exiit Hagae Comitum 1693. 12. Eandem inſcriptionem fere ſuam, fecit Anonymus, edito libro: *Teſtamento Politico di un Accademico Fiorentino, in cui con nuovi e ben fondati principj ſi fanno varj e diverſi progetti per iſtabilire un ben regolato commercio nello ſtato della Chieſa, e per aumentare notabilmente le rendite della Camera; con molte altre neceſſarj awertimenti, ed eſſenziali ricordi, che in eſſo ſi laſciano pel buon governo del medeſimo. Colonia*

 1739.

ſtea germanice verſum. Licet in hiſce ſcriptis quoque hiſtoria & Status politicus regni Gallicani fuerint intermixta. *Cardinalis* XIMENES, praecipui apud Hiſpanos miniſtri *hiſtoria,* anglice exſtat Londini 1669. 8. Certe, ex hiſce multa haurient, quae vel proſequantur, vel vitent, qui a miniſterio ſunt principum, ſi modo ſemper cum iudicio fuerint adplicata. Quae autem principes obſeruare debeant in ſeligendis miniſtris, magno acumine docuit in *ſymbolis* ſuis (*d*) DIDACVS SAAVEDRA. (*e*) Sunt autem inter hoſce, qui de ſtatu & caſu miniſtrorum in republica eminentium ſingulatim egerunt. (*f*) Exſtat quidem WIL-

1739. 4. Conf. de eo LVI. Num. *der Göttingiſchen Zeitungen von gelehrten Sachen* pag. 475. An. MDCCXL.

(*d*) Titulus eſt: *Idea Principis Chriſtiano-Politici* CI. *ſymbolis expreſſa* ed. Coloniae 1649. 12. ibidem 1680. Translata autem Ienae 1700. 12. Symbolorum quidem & emblematum vſus multis lectoribus non cordi eſt, nouitas tamen, & dictionis cultus Saauedrae, aliis grata accidit.

(*e*) Pertracta Auctoris noſtri *Bibliothecam Iuridicam Selectam* Cap. XII. §. VI. pag. 423.

(*f*) Exempla haud pauca in partes ſuas traxit Io. GEORG. ROESER in Diſſert. *de amicis principum* edit. Stetini 1691. 4. M. CHRISTIANVS NATHVSIVS in Quaeſtione Politica: *An expediat regi eligere miniſtriſſimum?* eruditorum *evζu-*

Wilhelmi Schroeteri diſſertatio *de Miniſtriſſimo*, in hac Academia primum habita, poſt vero Magdeburgi recuſa 1673. 8. Adde Ioannis Christiani Schmidii diſſ. *de Miniſtriſſimis*, Ienae 1712. ſub praeſidio noſtro habitam, vbi Sect. I. plures laudantur, qui de Miniſtris ſcripſerunt. Gallico idiomate habemus *Hiſtoire des Miniſtres d'état, à Paris* 1669. 12. II. Vol. (g) Cui tamen praeferenda adhuc eſt *Hiſtoire des plus illuſtres Favoris, anciens & modernes, recueillie par feu Mons.* P. D. P. *à Leyden* 1662. 12. vbi ſingulorum hiſtoria & praecipua fata deſcribuntur. *De caſibus Miniſtrorum in republica eminentium* ſingularis exſtat diſſertatio Adami Re-

ζηλωσει Lipſiae expoſita 1686. 4. Iungatur Martini Hassen moralium & ciuilium Prof. Publ. Exercitatio academica, *qua perfectum conſiliarii regii exemplum in Ioſepho ſummo Pharaonis adminiſtro*, expoſuit Vitembergae 1725. 4.

(g) In memoriis rerum forſan nihil illuſtrius hac in re eſt, quam Avtevillii opus; en titulum: *Hiſtoire des Miniſtres d'Etat, qui ont ſervi ſous les Roys de France de la troiſieme ligneé, avec le ſommaire des Regnes auſquels ils ont veſcu* Pariſiis 1642. fol. Teſtimoniis coaeuis, iisque ex publicis regni tabulis deſumtis, ibi omnia comprobantur. Nec de Galliae regis adminiſtris ſolum pleniſſime eſt commentatus auctor, verum de pluribus exterorum regnorum arbitris etiam iniecit mentionem. Acceſſerunt denique icones regiorum amicorum.

RECHENBERGII, Lipſiae 1678. 8. *(g)* Alias habentur *effets pernicieux des mechans Favoris & grands Miniſtres d'éſtat, à la Haye* 1653. 8. Angliae vero praecipui miniſtri eleganter deſcribuntur in libro: *Seiani Angliae a Reformationis tempore, eorundem prudentia, ſucceſſus, errores, incrementa, lapſus ſub regibus Henrico* VIII. *Eduardo* VI. *Regina Maria & Eliſabetha, Rege Iacobo & Carolo* I. *Angliae*, Londini 1670. 8. *(h)* Sic etiam prodiit *Favoriten-Spiegel*, ſ. *Ruhm vnd Fall des Conte Duca d'Oliuarez*, Francofurti 1656. 12. His adnectimus etiam, qui *de legatis* atque legationibus egerunt. *(i)* Huc pertinet inprimis GREGORII LETI *Caerimoniale politicum* VI. Vo-

(g) Te confer ad SEV. CHRIST. OLPII Diſſert. acad. III. de Miniſtriſſimo Ienae 1667. & Io. IOACHIMI SCHOEPFERI Diſp. de *culpa lata Miniſtri ſtatus* Roſtoch. 1709. 4. conſcriptas; nec non ad *Bibliothecam Iuridicam Lipenio-Ienichianam* pag. 374. ſub voce *Miniſter*.

(h) ANT. MAR. GRATIANI liber de *Caſibus virorum illuſtrium opera ac ſtudio* D. FLECHERII Pariſiis 1680. 4. edit. cumprimis legatur.

(i) Luſtra HERMANNI CONRINGII Diſput. *de legatione* Reſp. GE. CONR. REICK, Helmſtad. 1668. habitam, & eiusdem diſſ. de *Legatis*, defenſam ab HARO ANTONIO BOLMEIER, Helmſtadii 1660. nec non *Le Miniſtre public dans les Cours étrangeres, ſes fonctions & ſes prerogatives, par le Sr.* DE SARRAZ DV FRANQVESNAY, Amſtelodami 1731. 12.

Voluminibus comprehenſum, editumque Amſtelodami 1685. 12. in vſum legatorum, (*k*), qui iucunda varietate in legendo tenentur; nec non Francisci Walsinghami (*l*) *memoires & inſtructions pour les Ambaſſadeurs*, de quibus excellentiſſimus vir Ioannes Bvrcardvs Menckenivs in diſſ. *de Commentariis hiſtoricis*, *Memoires a Gallis dictis*, Lipſiae 1708. pag. 47. legendus eſt. De *legationibus* habemus etiam libros IV. Conradi Brvni, Moguntiae 1548. f.

(*k*) De infinitae lectionis viro Gregorio Leti, ſcriptisque eius, quorum in laudes heic abire non decet, vid. Niceron in *Memoires pour ſervir à l'Hiſtoire des Hommes Illuſtres* Tom. II. pag. 361. & Tom. X. pag. 100. ſeqq.

(*l*) Varietas argumenti in hoc libro obuia, integrum adſcribere titulum iubet; Anglice quidem prodiit, ſed Gallice verſus inſcriptusque: *Memoires & Inſtructions pour les Ambaſſadeurs, ou Lettres & negociations de Walſingham, Miniſtre & Secretaire d'Etat, ſous Eliſabeth Reine d'Angleterre. Avec les Maximes politiques de ce Miniſtre, & des Remarques ſur la vie des principaux Miniſtres & Favoris de cette Princeſſe.* Amſtelodami 1700. 4. interprete Lovis Bovlesteis de la Contie; qui etiam Walsinghami librum cui index eſt: *Les ſecrets des Cours* 1695. Coloniae impreſſum recudi curauit, de quo vid. *Acta Erudit. Lipſ.* An. 1695. & *Monathlicher Auszug aus allerhand neu herausgegebenen nützlichen vnd artigen Büchern* Menſ. Iul. An. 1700. pag. 351 ſeqq.

f. FRANCISCVM LE VAYER *de Legato*, ſeu *de legatione legatorumque priuilegiis, officio & iuribus*, Pariſiis 1580. 4. & cum aliis Hanouiae 1596. 4. OCTAVIVM MAGIVM (*m*) *de legationibus & legatis*, Venetiis 1567. 8. IOANNEM A CHOCKIER, Colon. 1624. 4. HERMANNVM KIRCHNERVM, Marburgi 1613. 4. CAROLVM BASHALEN, Pariſiis 1613. 4. Caeteris vero ſunt praeferendi ALBERICVS GENTILIS, (*n*) cuius tractatus *de legationibus*, Londini 1585. 4. breuis eſt, ſed elegans. (*o*) Sic etiam non contemnendus eſt FRIDERICVS DE MARSELAER *de*

(*m*) OCTAVIO MAGIO limatius nihil eſt, ſi dictionis puritatem & elegantiam reſpicis; pragmatico autem iudicio, & rerum copia vſu comprobatarum, deſtituitur.

(*n*) Idem ALBERICVS GENTILIS, tres libros de *iure belli* compoſuit 1608. quibus GROTIVS potiſſimum vſus fuit; licet enim ordo haud in iis appareat, cui longo tempore aſſueſcitur; attamen praeclare ab eo dicta, ad explicationem iuris gentium profuerunt. *Aduocationis Hiſpanicae libri duo* eodem auctore prodierunt; in quibus autem Hiſpanorum cauſam, animi motibus agitatus, propugnauit.

(*o*) Tuetur ſe IOANNIS VILLERII de *Officio ac dignitate Legati* liber, vtilitate, ne negligatur; licet auctor inter plagiarios referatur; editus cum Hottomannorum operibus Pariſiis 1616. 8. iam antea prelo ſaepius ſubiectus, notisque a CALAZONIO illuſtratus; Pariſienſis editio 1604. 8. publicata Gallice, praeſtat.

de legato, Antwerpiae 1624. 4. Omnium tamen inſtar eſſe poteſt Abrahami de Wicqvefort *L'Ambaſſadeur & de ſes fonctions*, (p) *à la Haye* 1680. 4. quem poſtea in germanicum idioma transtulit Ioannes Leonhardvs Savtervs, Lipſiae 1682. 4. qui officia, iura & ſtatum Legati ex Iure ciuili & publico, ſecundum conſuetudines etiam in aulis receptas, egregie deſcribit. De hoc *Wicquefortio* conſulendus eſt Thomasivs, (q) in *Iurisprudentia iudi-*

(p) A Wicqvefortio non ampliſſimum opus ſolum, quod auctor adſcripſit, proditum eſt poſteris, ſed etiam aliud, dictum: *Memoires touchant les Ambaſſadeurs*: in quibus exemplorum inſignem multitudinem exponit; nomine ſuo occultato ſub litteris L. M. P. quas aduerſarius eius ita interpretatus eſt: *Le Miniſtre Priſonnier*, (conſtat enim carceri fuiſſe Wicquefortium mancipatum.) Expendit autem in hoc: an legatus principis exteri apud principem patriae ſuae, iurisdictioni patriae ſit exemptus? cuius quaeſtionis affirmantem ſententiam, exemplis compluribus confirmare adnititur; variasque alias de legationis iure definit doctrinas. Praecipue etiam oſtendit, opiniones praepoſteras eſſe, quas fouet anonymus, in libro: *Traité curieux de l'enlevement du Prince de Furſtenberg*; licet non quod ei, idem nobis vbique placeat. Repete hanc in rem propoſita in *Obſeruationibus Selectis ad rem litterariam ſpectantibus* Tom. II. Obſ. XVII. pag. 403 ſeqq.

(q) Wicquefortios duos fuiſſe, liquet; meminerunt eorum

iudiciali Cap. III. pag. 33. nec non in *Colloquiis menſtruis* anno 1688. pag. 206. vbi etiam GOCKELIVS *de maieſtatico legatorum iure* cenſetur. (*r*)

§. XXVI.

Ad militarem ſtatum, quantum eſt politicae conſiderationis, (*s*) facit BERNARDINI ROCCA *diſcorſi de guerra*, *in Vinetia* 1582. 4. BALTHASAR AYALA *de iure, officiis bellicis ac diſciplina militari*, Antwerpiae 1597. 8. LAZARI VON SCHWENDI *Kriegs-Diſcours von Beſtellung eines gantzen Kriegs-Weſen*, Francofurti 1605. 8. &, quod praecipuum, GABRIELIS NAVDAEI *ſyntagma de ſtudio militari*, [*t*] Romae 1649. 4. in hoc enim ple-

tum SALMASIVS, & *Sorberiana* pag. 224. nec non FELLERVS in *monimentis variis ineditis Trimeſtr.* VII. pag. 433.

(*r*) De Legatis vid. infra §. vltimus capitis III. Cumprimis vero longe princeps ſcriptor, M. DE CALLIERES *de la maniere de negocier avec les Souverains*; *de l'utilité des Negociations*, *du choix des Ambaſſadeurs & des Envoyez*, *& des qualitez neceſſaires pour réüſſir dans ces emplois*. Amſtelodami 1716. 12. qui liber magno apud omnes in honore eſt, diligenterque euoluitur.

(*s*) Conſule HERMANNI CONRINGII diſputationes: *de bello & pace*, Helmſtadii 1663. *de militia lecta*, *mercenaria & ſocia*, ibid. 1663. *de iure belli*, ibidem 1669. edit.

(*t*) Ad Ludouicum ex comitibus *Guidiis à Balneo* ſcriptum eſt, prodiitque Romae 1637. 4.

pleraque, quae ad ſtatum rei militaris faciunt, ex antiquioribus aeque ac recentioribus ſcriptoribus congeſſit, & multis exemplis illuſtrauit. Ex hoc ſyntagmate *bibliographiam* tantum *militarem* celeberrimus vir, praeceptor olim venerandus, Georgivs Schvbartvs edi curauit Ienae 1683. 12. (*u*) ex qua plura hauriri poſſunt *de ſcripto-*

(*u*) Recuſus notisque illuſtratus hic liber, a Thoma Crenio inſertus eſt Parti III. Collectionis *methodorum de ſtudiis inſtituendis*, Lugduni Bat. 1699. 4. Huc facientes auctores multos ſuppleuit Io. Albertvs Fabricivs *Bibliographiae Antiquariae* Cap. XVII. §. II. pag. 546. ſequ. quibus plures iungi poſſent; e. g. *de bellis Ebraeorum* Wagenseilii *Sota*, pag. 830. ſeqq. De *Centurionibus* Goetzivs in *Melet.* pag. 53. ſeqq. De *ſcutis & clypeis Ebraeorum* M. Ioannis Christoph. Ortlobii diſſertatio, Lipſiae 1718. habita. De *inſtrumentis militiae Romanorum* vid. etiam bene multa in Dodwelli diſſertatione *de Parma equeſtri Woodwardiana* (conf. Acta Erudit. A. 1715. Menſe Ianuar.) De *legionibus Romanorum* lege Boeclervm Tom. I. Opp. De *vexillis & vexilliferis* Weinorchii diſp. D. Nettelbladt in Diſput. *de militari veſte*, Gryphiswald. 1718. & quis omnes poteſt enarrare? Conſule penitus *Syntagma hiſtorico-philologicum de re militari veterum, praecipue Romanorum*, ex optimis ſcriptoribus, tam Graecis quam Latinis, mandato clementiſſimo sereniſſimi Principis ac Domini, Erneſti Auguſti, Ducis Saxo-Vinarienſis, in vſum ſcholae Vinarienſis collectum, adcurante Io. Christo-

ptoribus rei militaris. Vitam viri huius celeberrimi elegantiſſime deſcripſit GEORGIVS NICOLAVS KRIEGKIVS in *orat. funebri* Ienae 1710. 4. habita; & nuper demum breuem de vita *Schubarti* narrationem nouae editioni diſſert. Schubartianae *de ludis equeſtribus*, Halae 1725. 4. vulgatae praemiſit DANIEL EVERHARDVS DOLPIVS. Spectat huc etiam LEONHARDI FRONSPERGERI *Krieges-Ordnung vnd Regiment, ſamt derſelben Befehl, Staat vnd Aemtern zu Roſs vnd zu Fuſs, auch an Geſchütz vnd Munition, in Zügen zu Felde, vor oder in Beſatzung, gegen oder vor dem Feind zu gebrauchen.* Francofurti 1614. fol. (v) *De claris veteris rei militaris ſcri-*

PHORO KIESEWETTERO, ſcholae eiusdem Rectore, Erfurti 1736. 8. quod Dictionarii inſtar eſt compoſitum.

(v) Adſidue lectitatur: *Spaniſches Krieges-Reglement* &c. ex idiomate Hiſpanico in vernaculam noſtram ranslatus eſt hic liber, sereniſſimi Boruſſorum regis iuſſu, opera OTTONIS VON GRABEN ZVM STEIN, Vice-Praeſidis Regiae Societatis Scientiarum Berolinenſis, Berolini 1736. 8. In hunc cenſum veniunt etiam *Memoires ſur la guerre*, illuſtris viri *Marquis de* FEQVIERES; & *Reflexions ſur le prem. & deux. tomes des Commentaires de* POLYBE, *faits par* M. FOLLARD, & *ſur ſon Livre de la nouvelle decouverte, avec des Reflexions militaires & hiſtoriques, Pariſiis* 1728. in 12. Confer. etiam *Lettres ſerieuſes & badines ſur*

ſcriptoribus egregie egit vir citra coutrouerſiam doctiſſimus Ernestvs Salomo Cyprianvs in *Programmatibus ſelectis*, pag. 21. ſeqq. Conferri etiam poteſt *bibliotheca hiſtorica*, Cap. XXXI. §. XXVI. Montecvcvli *regulae bellicae* magni aeſtimantur, (w) de quibus celeb. Menckenii ſchediaſma *de commentariis hiſtoricis*, pag. 53. legendum eſt. Pertinent huc etiam, qui *de ſtratagematibus* egerunt, quod ex antiquis egit Sextvs Ivlivs Frontinvs, qui Graecorum Romanorumque exempla varia adducit. Prodiit cum notis *Roberti Keuchenii*, Am-

ſur les Ouvrages de Sçavans, & ſur d'autres matieres, Volumine IV. Part. II. Num. XXVI. edit. Hagae Comit. 1731. Vt & editio Polybii, quam Vincentio Thvillier, Ordinis S. Benedict. monacho clariſſimo, debemus, de qua vid. *Journal des Sçavans Mai* 1728. pag. 32. ſeq. Prodiit quoque *Entwurf einer Soldaten Bibliothec, nebſt der gantzen alten Römiſchen, Teutſchen, wie auch neuen Krieges-Verfaſſung*, auctore Joanne Tobia Wagnero, Lipſiae 1724. 8. *Vorbereitung eines angehenden Soldaten, oder Nachricht von Krieges-vnd Soldaten-Weſen, iungen angehenden Kriegesleuten vnd Cadets zum Vnterricht ans Licht geſtellet, par vn Ami de ſes Amis*, Guelpherbyti 1733. 8.

(w) Sinu etiam fouentur: *Réflexions Militaires & Politiques traduites de M. le Marquis de* Santa-Crvz de Marzenado Pariſiis edit 1735. in 12. II. Tom. Interpres Gallus eſt *Mr.* Vergy;

Amſtelodami 1661. 8. (*w*) Sic etiam exſtant POLYAENI *ſtratagematum libri* VIII. cum notis & emendationibus ISAACI CASAVBONI, Lugduni Batauorum 1589. 12. (*x*) Eundem imitatus IOANNES BAPTISTA BELLVS, *Polyaenum Gallicum* ſcripſit Toloſae 1643. 12. (*xx*) vbi ſolum exempla ex hiſtoria Gallica petita recenſentur. (*y*) De reliquis,

(*w*) FRONTINVM foras etiam dedit SAMVEL TENNVLIVS ſumma cum induſtria, Lugduni Batauorum 1675. Nuper ibidem, nempe 1731. cum notis FRANCISCI MODII, GODESCHALCI STEWECHII, PETRI SCRIVERII, & TENNVLII, auſpiciis FRANCISCI OVDENDORP, viri clariſſimi, recuſus. Vita FRONTINI praefixa eſt.

(*x*) POLYAENI Stratagematum libri VIII. Graece & Latine IVSTO VVLTEIO interprete, PANCR. MAASVICIVS recenſuit; IS. CASAVBONI, nec non ſuas, adiecit notas. 1690. 8. Lugduni Batauorum.

(*xx*) Ex iis ſubinde nonnulla delibauit; ſed & obſeruationes nouas adiecit quidam DE LA FE' conſarcinato libro: *Les Stratagemes & les Ruſes de Guerre, tirez des Hiſtoriens Grecs, Latins & François, tant Anciens que Modernes. Ouvrage autant utile aux Generaux d'Armées, qu'aux Officiers particuliers, ainſi qu'à toutes ſortes de Gens d'Armes, pour ſurprendre les Ennemis & pour éviter d'en etre ſurpris: Dediez à la nobleſſe de France.* Pariſiis 1694. 12. in quo enitet ſingularis induſtria.

(*y*) Praeſertim libro vtuntur multi cui titulus: ONOSANDRI *Strategicus; ſeu de Imperatoris inſtitutione* edit. in officina *Commelin.* 1600. 4. Acc. VRBICII inuentum, cum Latina interpretatione

liquis, quae concernunt indictionem belli atque Ius feciale, infra dicemus inter ſcriptores Iuris Gentium.

§. XXVII.

Sunt etiam, qui vitia politicorum deſcripſerunt. (*y*) Exſtat Ahasveri Fritschii *miniſter peccans.* Prodiit quoque olim Compendium politices nouum, ſub ſchemate *hominis politici*, ex principiis Ieſuiticis deductum, quod tamen ſub titulo: *Politici ſcelerati* impugnauit Christophorvs Pellervs, Norimbergae 1669. 8. (*z*) Li-

tione & notis Nic. Rigaltii. Acc. in Onoſandrum Iani Grvteri Commentarius, & Aemilii Porti Obſeruationes.

(y) *De vanitate Conſiliorum liber vnus, in quo vanitas & veritas rerum humanarum, Politicis & Moralibus rationibus clare demonſtratur, & dialogice exhibetur.* Auctore S. L. Warſauiae 1700. impreſſus eſt. Perrarum hunc codicem Stanislavs Lvbomirskivs confecit, ſupremus regni Poloniae Mareſchallus, qui poſt acres cum rege amicisque regiis contentiones, breuiter & ſummatim generalia capita prudentiae vniuerſalis collegit. De reliquis principis huius ſcriptis lege Gryphivm de *ſcript. hiſt.* pag. 5015.

(z) Pelleri *Politicus ſceleratus impugnatus*, i. e. *compendium Politices nouum* Edit. IV. Commemoratione adulationum Romanarum, cum Comment. Ameloti &c. auctior Norimbergae exiit 1698. 8.

Licet non deeſſent, qui, *Pellerum* ad ſcripti refutationem non ſatis inſtructum fuiſſe, vellent. CAROLVS DE GROBENDONC librum edidit *de ortu & progreſſu ſpiritus politici, & quo ille, niſi fortiter ei occurratur, ſit euaſurus*, Pragae 1616 f. in hoc autem axiomata politica proponit, quibus fraudes politicae inſiſtunt. Nec male huc refertur *Monarchia Solipſorum*, quae ſub nomine LVCII CORNELII EVROPAEI, ſeu, qui ſub eodem latere putatur, GABRIELIS BARIACI LERMAEI, prodiit, primum Venetiis, dein in Belgio recuſa, in qua Ieſuitarum artes, mores, ſtudia & ſtatus totius ſocietatis, multa induſtria atque elegantia depingitur. De iisdem exſtat *La Morale pratique des Jeſuites, à Cologne* 1669. 12. atque THEOPHILI EVLALII *homo politicus & monita priuata* S. l. Placentiae 1668. 12. quae prauas artes Ieſuitarum viuis coloribus depingunt.

§. XXVIII.

Hic non male adnectentur, qui vulgo dici ſolent *Monarchomachi*, (*a*) quod principum

(*a*) Ariſtotelis principia in partes ſuas nonnunquam traxere monarchomachi; ſed plerumque parum fidi ſunt eius interpretes. Nihilominus Franciſco

cipum ſummorum maieſtatem impugnant. De iis generatim commentatus eſt (*b*) Ackervs in ſchediaſmate peculiari, Rudolſtadii. 1714. Refertur vero inter eos Georgivs Bvchananvs in libro ſuo *de iure regni apud Scotos*, (*c*) in quo licet, prout

ciſco I. Gallorum regi id bilem mouit. In *Menagianis* Tom. I. pag. 143. digna quae audiantur verba, hac de re proponuntur: *Petrus Gallandius* (Profeſſor Regius) *avoit des envieux, & ces envieux vouloient faire venir de Normandie un nommé Bigot, Grand Philoſophe Ariſtotelicien, pour le ſupplanter par ce moyen. François premier à qui l' on en avoit parlé, demanda à Petrus Caſtellanus, quel homme c' etoit. Il repondit que c' etoit un Philoſophe, qui ſuivoit les ſentimens d' Ariſtote. Et quels ſont les ſentimens d' Ariſtote, ajouta François premier? Sire repondit Petrus Caſtellanus, Ariſtote prefere les republiques à l' etat Monarchique. Cela fit une telle impreſſion ſur l' eſprit de Francois premier, qu' il ne voulut plus entendre parler de ce Mr. Bigot.* Vid. plura in praef. ad Michaelis Piccarti Diſſ. de *Argumentis librorum Politicorum Ariſtotelis* edit. Helmſtadii 1715. 4.

(*b*) Nomina tantum monarchomachorum nonnullorum, & iudicia interdum clarorum virorum de iis, ſummatim retulit Ackervs.

(*c*) Sententiarum iniuſtarum farragine, eam ob cauſſam Bvchananvs lectores tenebat, quia totus ab illis pendebat, qui deiecta *Maria Stuarta*, Scotiae regina, rerum ad ſe trahere ſummam annitebantur. Conf.

S 4 Bvd-

prout titulus fert, de Scotis ſaltim agere videatur, odium tamen ſuum erga regiam poteſtatem in genere prodidit. Acceſſit eiusdem *hiſtoriae Scoticae*, Edinburgi 1583. fol. atque in Belgicum ſermonem translata fuit Amſtelodami 1598. 4. Praeſtantiſſima omnium BVCHANANI *operum* editio eſt, quae cura THOMAE RVDDIMANNI Edinburgi 1715. duobus voluminibus in fol. comprehenſa prodiit. Reſpondet eidem GVILIELMVS BARCLAIVS, in tribus libris prioribus *de regno & regali poteſtate*, in reliquis tribus *Brutum*, *Boucherium*, aliosque refutat: prodierunt Pariſiis 1600. 8. Sanguinarius & crudeliſſimus liber eſt *de iuſta reipublicae Chriſtianae in reges impios & haereticos auctoritate, animaduerſione, iuſtiſſimaque Catho-*

BVDDEI *ſelecta iuris nat. & gent.* §. LII. pag. 77. Hinc inuehitur in Mariam & pontificios omnes aſpere, in XXII. libris illis potiſſimum, in quibus Hiſtoriam Scotiae digeſſit. Vid. GVILIELMVS CROVVAEVS in libro cui index: *An exact Collection or Catalogue of our English Writers on the Old and New Teſtament* pag. 145. ſqq. GERARDVS IOANNES VOSSIVS Lib. II. *inſtitut. Poet.* pag. 13. ſqq. & alibi. OLAVS BORRICHIVS Diſſert. V. *de Poet. Lat.* Num. 192. pag. 150. NICERON Tom. VII. pag. 212. THOV & TEISS. *Elog.* Tom. II. pag. 7. Tom. III. pag. 296. DV PIN in *Bibl. des Aut. ſep.* Tom. I. P. II. pag. 592.

Catholicorum ad Henricum Nauarraeum & quemcunque haereticum a regno Galliae repellendum confoederatione, Antwerpiae 1592. 8. (*d*) in quo regem haereticum non ſolum a regno haereditario plane repelli poſſe contendit, ſed etiam licitam eſſe contra eum confoederationem. (*e*) Auctorem libri faciunt Gvilielmvm Giffordvm vel Gvilielmvm Rossaevm. Henricvs Ernstivs vero *variarum obſeruationum* libro II. Cap. XXXVI. Ioanni Bovcherio tribuit. Hic enim homo nefarius, *de iuſta Henrici* III. *abdicatione a Francorum regno libros* IV. ſcripſit, Lugduni 1591. 8. licet abdicatus non fuerit *Henricus*, multas autem ſubditorum rebelliones expertus. Quum autem tractatui nomen praemittere non dubitauerit, vix crediderim, ab vno aucto-

(*d*) Anno 1594. publice iuſſu Regis, hic liber Pariſiis a carnifice in ignem abiectus eſt.

(*e*) Eiusmodi nugae illudunt ſpecioſe animis, a doctrina & iudicio parum paratis; quae vero ſi adhibentur, multae ciuitates bene ordinatae & felices, ſtatim funditus euertuntur; hinc repetitis ex veterum memoria exemplis, monſtrari poteſt, quam inſulſae foedaeque ſint; eo magis, quum principum optimi, ſaepenumero in odia ciuium incurrant; Conf. Grotivs *de Iure B. & P.* Tom. I. pag. 121. ſqq. edit. Barb.

auctore vtrosque tractatus eſſe, de eadem materia agentes. Priori autem libro *de reipublicae Chriſtianae poteſtate* diſſertationem oppoſuit IOANNES MEISNERVS *de tyrannicidio*, Wittebergae 1642. 4. Eodem cum ſuperioribus fere tempore prodierunt STEPHANI IVNII BRVTI *vindiciae contra tyrannos*, *ſeu de principis in populum, populique in principem legitima poteſtate*, Edinburgi 1579. 12. Francofurti ad Moenum 1608. 8. & gallice 1581. 8. in quibus populi iura nimium extolluntur. THEODORVM BEZAM voluit eſſe auctorem (*f*) IOANNES PHI-

(*f*) Licet auctor libri huius non fuerit BEZA, nemo tamen forſan ſectae monarchomachorum addictior fuit hoc viro. Stilum enim exacuit in principes; infauſta etiam quaeuis iis apprecatus eſt; cumprimis Antonium Burbonenſem Nauarrae regem, *Iulianum ſui temporis* vocauit, quoniam ſacris Romani coetus fuerit initiatus. *Mariam* autem *Stuart*, *Medeam* in Epiſtolis ad Caluinum cognominauit; quae aliaque plura adſerti noſtri veritatem euincunt. Eruditio tamen illius nunquam ſatis condigne laudabitur. Conf. THOV & TEISSIER in *Elog*. Tom. II. pag. 365. Tom. III. pag. 448. & *Memoire de Mr*. BAYLE *ſur quelques endroits qui le concernent dans les nouvelles additions de Monſieur Teiſſier aux Eloges des hommes Savans* pag 450. ſqq. DV PIN in *Bibl. des Aut. Prof*. Tom. I. P. I. pag. 172. PAVLVS COLOMESIVS in *Biblio-*

Philippi, Anglus, in *reſponſione ad apologiam Brammali* pag. 29. quare etiam editioni Amſtelodamenſi, 1660. 12. factae, nomen *Bezae, Bruti* nomini eſt ſubiectum. Huic tamen abiudicat Gisbertvs Voetivs in *disquiſitione de auctore vindiciarum contra tyrannos, quae ſub nomine Iunii Bruti, Celtae, aliquoties typis editae ſunt*, Amſtelodami 1661. 12. quae primum tecto nomine prodiit, poſt parti quartae diſputationum ſelectarum fuit inſerta. Hic autem Hvberto Langveto attribuit, cuius nomen editioni nouae, poſt hanc diſquiſitionem editam, fuit praefixum. (g) Quem etiam

Bibliotheque choiſie pag. 206. Lovis Maimbovrg in *Hiſtoire du Calviniſme* Lib. III. paſſim. *Hiſtoire des Ouvrages des Savans* par Monſr. B. *Mois de Janvier Fevrier Mars.* A. MDCCIV. pag. 215.

(g) Languetum verum eſſe auctorem, dudum probatum fuit a Philibert de la Marre, in vita Hvberti Langvet, quam edi curauit illuſtris Io. Petrvs a Lvdewig Halae 1700. 12. Peculiarem hac de re Diſſertationem addideris Petri Baelii, ſubiunctam Dictionario Hiſtorico - critico. Prodierunt etiam Hanouiae 1595. & Amſtelodami 1611. eaedem vindiciae. Si principia quaedam excipimus fallacia, neſcio quid deſiderari amplius queat; quum laudem ſcribendo alias conſequutus fuerit auctor; François Estienne easdem gallice verſit 1581. 12. Vid. Pavlvs Colomesivs in *Melanges Hiſtoriques*

etiam plerique alias agnoſcunt, licet vel FRANCISCI HOTTOMANNI, vel PHILIPPI MORNAEI eſſe, alii velint. Hunc tamen vltimum verum eſſe auctorem, editorem LVDOVICVM VILLERIVM LOISELERIVM, contendit GROTIVS. Contra hunc prodierunt anonymi *defenſes de la Monarchie Françoiſe contre le livre de Junius Brutus.* Potiores partes in hac materia faciunt, qui in cauſſa regicidii Anglicani calamum exercuerunt, in qua ab vtraque parte ſcripta varia fuerunt edita. CLAVDIVS SALMASIVS primum tecto nomine ſcripſit *defenſionem regiam pro Carolo* I. quae 1650. 12. prodiit, idque ſine dubio auſpiciis *Caroli* II. In hac totus in eo eſt, vt Anglos regicidas increpet, & demonſtret, Parlamentum Anglicanum eſſe infra regem. Reſpondit eidem, atque *defenſionem pro populo Anglicano* ſuſcepit IOANNES MILTONVS, (*b*) in peculiari tractatu Londini 1652. 12.

riques pag. 13. ſq. BRVTI vero cognomen adſciuit Languetus, quoniam *Tarquinius ſuperbus*, ab eo e Romanorum ciuitate eiiciebatur.

(*b*) Londini 1738. hiſtoricorum, politicorum & miſcellaneorum IOANNIS MILTONI operum editio, auſpiciis THOMAE BIRCH euulgata II. Vol. in fol. ſ. t. *A complet Collection of the Hiſtorical Political and Miſcellaneous Works of John Milton*

12. edito. Ad quam poſtuma Clavdii Salmasii prodiit *reſponſio*, Londini 1660. 8. Certe, eruditione ſuperior erat *Salmaſius Miltono*, non aeque iudicio pragmatico. Ad normam reipublicae Romanae, atque ex ſcriptoribus antiquis, Angliae ſtatum deducit, quod in ipſo *Miltonus* atque alii reprehendunt. Vulgare igitur de vtroque eſt iudicium, quod *Salmaſius* rem optimam peſſime, *Miltonus* rem peſſimam optime defenderit. Id quod de ratione politica facile concedimus, quum alias magis erudita ſint *Salmaſii*, *Miltoni* vero ſpecioſa magis argumenta. Secundam poſtea *defenſionem pro populo* ſuſcepit Miltonvs *contra tractatum anonymi*, cuius titulus: *Regii ſanguinis clamor ad coelum, aduerſus parricidas Anglicanos*, Hagae Comitum 1654. 12. (*i*) In hoc potiſſimum exemplis ex hiſtoria, praeſertim Anglica, petitis docet, Parlamentum eſſe ſupra Regem, & imperii ſummam penes populum. (*k*) Culpandus tamen

Milton, correctly printed from the Original editions. Hiſtorico-critica adiecta eſt vitae deſcriptio auctoris, nec non ſcripta quaedam, antea nunquam publici facta iuris.

(*i*) Praeclare de iis ſentimus, quae hoc de libro adferuntur in *Hiſtoire des Ouvrages des Savans. Fevrier* 1699. pag. 86.

(*k*) Atro etiam carbone omnino eſt notandus Io. To-

men potiſſimum eſt, quod *Caroli* I. imperium dicat eſſe tyrannicum. Alias *Miltono* reſpondit in *apologia* ſua *pro rege & populo Anglicano*, *contra Ioannem Miltonum* Antwerpiae 1652. 12. Hic autem potius iniurias in *Miltonum* euomuit, quam vt eius argumenta euertat. IOANNEM BRAMMALVM huius ſcripti auctorem facit, eius vitam deſcribit, eidemque reſpondet IOANNES PHILIPPI, Anglus, in *reſponſione ad apologiam anonymi cuiusdam tenebrionis*, Londini 1652. 12. Sed etiam haec reſponſio plus iniuriis, quam argumentis atque rationibus, eſt referta. Idem regicidium defendere

LANDVS Hibernus, qui ſaepe Carolum I. iniuria laceſſiuit, in vita Io MILTONI, quam compoſuit ſ. t. *The Life of John Milton, containing, beſides the Hiſtory of his Works, ſeveral extraordinary Characters of Men and Books, Sectes, Parties and Opinions.* Londini 1699. 8. praefixa eadem eſt operibus Miltoni. Exarſerunt in eum cordatiores omnes, praeſertim ob durius dicta in regem; & alia morum diſciplinae oppoſita. Sigillatim & ſtrictim haec legas in Io. LAVRENTII MOSHEMII viri grauiſſimi, Commentatione de *Vita, fatis & ſcriptis Ioannis Tolandi*, praemiſſa *Vindiciis antiquae chriſtianorum diſciplinae* pag 89. ſqq. edit. ſecundae, priori longe auctioris, Hamburgi excuſ. 1722. add. *Hiſtoire des Ouvrages des Savans Fevrier* 1699. Artic. VIII. pag. 78.

dere conatur William Allen, (*l*) in libro, quem inſcripſit: *traité politique, que tuer un tyran, n'eſt pas un meurtre, à Lyon* 1658. 8. id quod ex multis ſcriptoribus demonſtrare conatur. Alii tamen contra *Miltonum* & adſeclas egerunt. Prodiit enim *Caro-*

(*l*) Monarchomachorum numerum conficit etiam Algernon Sidney, cuius opera ex Anglorum idiomate in Gallicum a P. A. Samsono tranſlata, Hagae comitum 1702. Vol. III. 8. prodierunt, ſ. t. *Diſcours ſur le Gouvernement*. Dici non poteſt, quanta verborum amarulentia infectetur auctor, omne imperium monarchicum. Huic iungimus *Oceana*; & alia ſcripta Iacobi Harrington, collecta, emendata atque edita vna cum vita auctoris a Io. Tolando, Londini 1700. fol. Index eſt: *The Oceana of James Harrington and his other Works: ſome thereof are now firſt publiſh'd from his own Manuſcripts. The whole collected, methodiz'd and reviewd with an exact Account of his Life prefix'd by John Toland.* Nuper haec recuſa, politicis additis voluminibus variis, quae Tolandus poſthabuit; Londini 1737. fol. in horum operum fronte conſpicitur libellus inſcriptus: *The Grounds and Reaſons of Monarchy conſidered; and exemplified in the Scotiſh Line, out of their own beſt Authors and Records:* in quo varia continentur memoratu & impia, & ſummo principum imperio oppoſita. Satius igitur eſt nihil agere, quam hiſce legendis operam perdere. Non vero Harringtonvm, vti plerumque tradunt, ſed quendam Ioannem Hall Durhamenſem, hoc compoſuiſſe ingenii leuioris monimentum, compertum habemus.

Carolus I. *Britanniae rex*, *a ſecuri & Miltoni calamo vindicatus*, Dublini 1652. 12. IACOBI SCHALLERI *diſſertatio ad quaedam loca Miltoni*, Argentorati 1652. habita, poſt recuſa Lugduni 1653. 4. *Abregé des derniers mouvemens d' Angleterre, avec un raiſonnement des droits du Roy, & du Parlement, à Anvers* 1651. 12. IOANNIS ANDREAE GERHARDI diſſ. *de iure ac poteſtate Parlamenti Britannici*, Ienae 1660. 4. *Examen Anglicum, exhibens quaeſtiones politico-iuridicas, maieſtatem non eſſe violandam*, Rintelii 1653. 4. IO. CHRISTOPHORI NEANDRI *diſcurſus, de principum poteſtatis ſummitate contra regicidium Anglicanum*, Francofurti 1661. 12. GVILIELMI VRSINI *de* RIVO *vindiciae pro capite Regis Angliae contra rebelles parricidas*, Hagae Comitum 1649. 12. & qui tractatus ſunt ſimiles. Inter hos optimum cenſeri debet CASPARIS ZIEGLERI (*m*) *regicidium Anglicanum*, Lipſiae 1652. 4. & Amſtelodami 1676. 12. iura regia defendens. Referuntur etiam ad Monarchomachos BELLARMINVS, (*n*) in libro *de poteſtate eccleſiae*, (*o*)

(*m*) De ZIEGLERO vid. PIPPINGIVS, in *Memor. Theol.* pag. 1042. & FABRICIVS in *hiſtor. bibl. Fabr.* Part. IV. pag. 136.

(*n*) BELLARMINI de *Romano Pontifice* liber, in indice expur-

(o) Ioannes Althvsivs in *politica ſuccincta*,

expurgatorio tenet locum. Wilhelmvs Barclaivs claſſicum inprimis contra eum cecinit; in libro: *De poteſtate Papae, an & quatenus in reges & principes ſeculares ius & imperium habeat?* Londini 1609. 8. obuertit autem Bellarminus monſtroſum opus: *de poteſtate ſummi pontificis in rebus temporalibus; contra G. Barclaium.* (quem librum innuit auctor noſter) Romae 1610. 8. & Coloniae 1611. 8. Eodem auctore prodiit etiam Adolphi Schvlckenii, *Apologia pro Bellarmino de poteſtate temporali pontificis aduerſus librum falſo inſcriptum: Apologia Cardinalis Bellarmini pro iure Principum.* Coloniae 1613. 8. Pontificii vero plurimi pronunciant, a Bellarmino tractatum illum non eſſe confectum; licet ex ipſa lectione contraria eluceat ſententia. Excuſſerunt permulti alii oppoſita principibus dogmata, ibi conſarcinata. Vti generatim tam pontificii, quam noſtrates, iure incubuerunt refutationibus ſcriptorum Bellarmini. Vid. Ferdinandi Vghelli *Italia Sacra* Tom. VI. pag. 360. Niceronii *Memoires* Tom. XXXI. pag. 1. ſqq. Bosii *Introductio in notitiam ſcriptor. eccleſ.* pag. 26. dv Pin in *Bibl. des Auteurs Eccl. du XVI. ſiecle* Tom. XVII. pag. 18. edit. II. quae prodiit Amſtelodami 1711. 4. Nihilominus anceps, diu agitata eſt in curia Romana, controuerſia, an ſolenni conſecrationis ritu, quem canoniſationem vocant, inter ſanctos referendus ſit Bellarminus? En librum cui index eſt: *Congregatio ſacrorum rituum, circa Romanam beatificationem & canonizationem Roberti S. E. R. Cardinalis Bellarmini.*

(o) Bellarminvs etiam de *Officio Principis Chriſtiani* tres libros Romae 1609. 8. edidit; recuſ. Ant-

cincta, (*o*) M. ZVERIVS BOXHORNIVS in *inſtitutionibus politicis,* DAVID PAREVS in *Commentario in epiſtolam ad Romanos,* vbi hanc opinionem defendit, quod magiſtratus inferior ſuperiorem punire & bellis poſſit inuadere, atque ſcripta ſimilia. Omnes vero *Boxhornii libelli politici* iunctim editi ſunt Amſtelodami 1663. 8. apud *Caſp. Commelinum.* (conf. *Memoires de litterature de Mr.* SALLENGRE, Tom. II. Part. VIII. pag. 165. & adde THOMASII *orationes acad.* pag. 448.) FRANCISCI (*p*) HOTTOMANNI *Franco-Galliam* huc vulgo

werpiae 1619. in 8. & Coloniae 1619. in 16. Gallice impreſſos ſ. t. *Le Monarque parfait où le devoir d' un Prince Chretien, traduit du Latin par* IEAN DE LANNEL *ſieur de Chaintreau.* Pariſiis 1625. in 8.

(*o*) Maieſtatem realem, adeoque imperium in principem, populo adſignat ALTHVSIVS; qui noxius error bene multos alios ei inſeuerauit; cautum igitur prouidumque requirit lectorem. Reiecimus lubricum illud principium, in *Diſſertatione Politica de iureiurando Principis* hac in academia, quo haec ſcribimus tempore impreſſa §. XXVIII. pag. 18. ſqq.

(*p*) Inter ſummos principes, plures aduerſarios nactus eſt Franciſcus Hottomannus. Penitus conſule *Epiſtol.* XXXVII. XXXVIII. XXXIX. XL. quae reperiuntur in libro: FRANCISCI ET IOANNIS HOTTOMANNORVM *patris & filii, & clarorum virorum ad eos epiſtolae;* quibus acceſſit epiſtolarum miſcellanearum virorum doctorum,

vulgo referunt; quum tamen *Hottomannus* non contra Monarchiam ſummorum imperantium in genere agat, ſed iura tantum Parlamenti in Gallia, quae ſatis magna olim erant, defendat, quae tamen legibus fundamentalibus atque obſeruantia erant fundata. Nouiſſimum ſcriptum eſt Gerardi van der Mvlen, *de ſanctitate ſummi Imperii ciuilis*, Traiecti 1689. 8. quo multis, nec etiam infirmis, argumentis probat, licere

rum, qui hoc & ſuperiore ſeculo claruerunt appendix, ex bibliotheca Ioannis Gvilielmi Meelii Amſtelodami 1700. 4. Praemiſſa fuit Franciſci Hottomanni vita a Nevelero Doschio conſcripta, cum animaduerſionibus Leikheri, elogiisque clarorum virorum adornata. In *excerptis menſtruis* Anni MDCC. Menſ. Octobr. Hanouerae editis pag. 675. indicatur etiam opuſculum, cuius titulus hic eſt: Fr. Hotomanni *Iuris C. Memor. aeter. & heic praeter luct. fun. recenſentur libri, quotquot ſcripſit, vulgati, vulgandi* Auguſt. Raurac. typ. Wald. 1593. 4. Ceterum opera eius a Iac. Lectio apud haeredes Euſtathii & Iacobum Stoër An. 1599. in fol in III. Tomis iunctim prodierunt. *Illuſtres Quaeſtiones* illius illaudatas hic non dimittimus; quippe in his, veſtigiis Fernandi Vasqvii, cuius etiam exſtant *illuſtrium controuerſiarum libri*, inſiſtens, hiſtoriam cum politica coniunxit, iurisque regulas ei intruſit.

cere reſiſtere Monarchis, ſi poteſtate ſua abutantur.

§. XXIX.

Certorum inter veteres ſcriptorum ſaltim politicam alii deſcribere adgreſſi ſunt. Ita CASPARIS FACII habemus *politicam Liuianam,* (q) in qua ſtatum reipublicae liberae apud Romanos explicat, Lipſiae 1615. & Altenburgi 1617. 4. IOANNES HENRICVS BOECLERVS *diſſertationes politicas* edidit *ad ſelecta veterum hiſtoricorum loca*, quae *inſtitutionibus politicis* eiusdem Argentorati 1674. & 1688. 8. iunctae ſunt. Eiusdem *diſſertationes politicae in Suetonium*, additae conſpiciuntur editioni SVETONII cum ISAACI CASAVBONI *commentariis*, Argentorati 1647. & 1688. 4. Eiusdem ſunt *characteres politici Velleiani* (r) Argentorati 1642. 8. recuſi

(q) Quamquam ingenio & natura praeſtanti, concedat nemini LIVIVS; ſuperſtitioni tamen indulget ſaepiſſime. TOLANDVS in *Liuio a ſuperſtitione vindicato* id ipſum eſt excuſaturus; hunc tamen non facere ſatis contrarium tuentibus, patet. Conf. TOLANDVS in *Adeiſidaemone* pag. 13. ſqq. & in Praefat. *That in all Ages ſuperſtition is actually the ſame, howewer the Names of it may vary.* De MACHIAVELLO ad Liuium, alio loco a nobis dictum eſt. Repete Capitis huius §. X.

(r) Pari virtute BOECLERVS *Cornelium Nepotem*, &

cuſi cum notis & indicibus Christophori Cellarii Lipſiae 1707. 12. qui & Henrici Dodwelli *tabulam Annalium Velleianorum* adiecit; in quibus potiora politica ex Velleio enodauit atque deduxit. Optandum omnino eſſet, vt ſingulorum ſcriptorum tales exſtarent *charactꝫeres*. Addimus etiam illos, qui ex *Tacito* (*s*) certa deduxerunt axiomata, de quibus iam ſupra fuit dictum. Recenſuit illorum plurimos Amelot de la Hovssaye in praefatione erudita, gallicae ſuae Taciti verſioni praemiſſa. Lege etiam Morhofivm *Polyhiſt.* Tom. III. Lib. II. §. XII. pag. 497. ſequ.

§. XXX.

Plures ſunt, qui obſeruationes politicas (*refle-*

& *Herodianum* explanauit; vti *Tacitum*, *Curtium* & *Iuſtinum*, Freinshemivs & Berneggervs faciliores ad intelligendum effecerunt. Conringivs laudatus laudat eos Cap. XIV. pag. 335. Libri *de Ciuili prudentia*.

(*s*) Si pueri olim iuris ciuilis ſtudium auſpicaturi, leges XII. tabularum tanquam carmen neceſſarium ediſcebant; cur non & Politici reipublicae clauum gubernaturi, huius auctoris ſcripta (Taciti) memoriae penitus commendabunt, a quibus exempla ſimul atque oracula petant, ipſius reipublicae bene feliciterque adminiſtrandae „ Sunt verba Navdaei l. c. §. XLVIII. pag. 106.

(*reflexions*) de variis negotiis ediderunt. Exſtant (*t*) quidem *Reflexions politiques*, *par lesquelles*

(*t*) Tenent hic locum VIGLII ZWICHEMI AB AYTTA *Epiſtolae Politicae & Hiſtoricae ad Ioachimum Hopperum* excuſ. Leuard. 1661. 8. PETRI DE VINEIS, Cancellarii quondam Friderici II. Imperatoris Romanorum, *Epiſtolarum libri VI.* recogniti, aucti, gloſſario & indice illuſtrati per GERMANVM PHILALETHEN Ambergae 1609. 8. *Epiſtolae Principum*, *Rerumpublicarum ac ſapientum virorum* ex antiquis & recentioribus tum Graecis quam Latinis Hiſtoriis collectae. Venetiis 1574. 8. *Lettres de* LOREDANO, *ſur diverſes matieres de Politique, & autres importans Sujets, traduites en François, avec l' Italien à coté. Par le Sr. de* VENERONI edit. II. Bruxellis 1712. 8. *L'Eſpion dans les Cours des Princes Chretiens* Coloniae 1697. *Suite de l' Eſpion* &c. *traduit de l' Anglois* Amſtelodami 1699. Vol. VI. 8. *Lettres de* Mr. FITZ MORITZ *ſur les Affaires du tems, & principalement ſur celles d' Eſpagne ſous Philippe V. traduites de l' Anglois par Mr.* DE GARNESAI edit. II. *augmentée d' une Reponſe à ces Lettres.* Amſtelodami 1718. 8. *Lettres du Roi* LOVIS XII. *& du Cardinal* GEORGE D'AMBOISE Tomi IV. Bruxellis 8. SIGISMVNDI AVGVSTI Poloniarum regis *Epiſtolae*, *Legationes & Reſponſa*; nec non STEPHANI BATORII, Reg. Pol. Epiſtolarum decas, & orat. ad ordines Poloniae. E muſeo H. *de Huyſſen.* Acc. Opuſcula II. alia, ad electionem regis Sigismundi III. ſpectantia, recenſuit Io. BVRC. MENCKENIVS Lipſiae 1703. 8. *Epiſtolae* IACOBI IV. IACOBI V. & MARIAE *Regum Scotorum eorumque tutorum & regni gubernatorum*,

quelles on fait voir, que la perſecution des Reformés eſt contre les veritables interets de la France, à Cologne 1686. 12. *Reflexions ſur le projet de Paix, dreſſé par la France, par l' auteur du ſalut de l' Europe*, 1698. 4. atque ſcripta ſimilia, cum vix hodie de negotio alicuius momenti agatur, de quo non certae edantur *reflexiones*. (*u*)

§. XXXI.

rum, ad Imperatores, Reges, Pontifices, Principes, Ciuitates & alios, ab An. 1505. ad 1545. Tomi II. Acc. appendix Actorum publicorum, per primum fere Mariae reginae quinquennium. Edimburgi 1722. Io. Christ. Lünigii *Litterae Procerum Europae ab An.* 1552. *vsque ad An.* 1712. Latina lingua exaratae. Lipſiae 1712. III. Vol. 8. Eiusdem: *wohl-ſtyliſirte Schreiben welche von Kayſer, Königen, Chur- vnd Fürſten* &c. *von An.* 1713. *biſs* 1728. *abgelaſſen worden* Lipſiae 1728. 8. Hvberti Langveti *Epiſtolae ſecretae ad Auguſtum Saxoniae Electorem* edit. a Io. Petro a Lvdewig. Halae 1699. 4. *Lettere del Card.* Lanfranco Margotti. *Raccolte, e publicate da* Pietro de Magistris de Calderola. Venetiis 1642. 4. *Lettres & Diſcours ſur diverſes Matieres curieuſes* auctore *de* Sorbiere Pariſiis 1660. 4. *Diſcours Politiques & Militaires du Sr.* de la Nove. *Recueillis & mis en lumiere par le* Sr. de Fresnes. Lugduni 1595. 12.

(*u*) Dies & charta deficerent, ſi ſcriptores qui ſub hoc titulo innotuerunt eſſemus nominaturi. Politi-

§. XXXI.

Generales ſunt *obſeruationes hiſtorico-politicae* MATTHIAE BERNEGGERI, (*u*) Argen-

corum Coryphaei, ſiue HERMANNI CONRINGII tantum diſſertationes nonnullas, cum fructu legendas, indicabimus. Exſtat eius Diſp. de *commerciis & mercatura*, edit. Helmſtadii 1666. 4. *de importandis & exportandis*, edit. 1665. & recuſ. 1673. *de re nummaria in republica quauis recte conſtituenda*, 1662. *de contributionibus*, 1669. & recuſ. 1675. *de vectigalibus*, 1663. *de maritimis commerciis*, 1680. *de aerario boni principis recte conſtituendo, augendo & conſeruando*, 1663. Quibus iungas *Diſcours politiques des Rois*, edit. olim a clariſſimo DE SCVDERY, recuſ. autem Pariſiis 1729. 8. In hac collectione reperitur *Oratio Caroli* V. qua inquirit quaeſtionem: an abdicatio imperii ſit ſuadenda? *Ludouici IV. regis Galliae iudicium* de eo: an principem deceat increpare ſubiectorum vitia, ac cum animi vehementia coram iis agere? Accedunt diſſertationes in quibus ſub examen reuocantur haec: an regum actiones exempla praebeant? an omnia media licita ſint poteſtatem amplificandi? an hoſtes parui aeſtimandi? an publica ſalus priuatae praeferenda? an Miniſtri, quorum fides dubia eſt, ab aula arcendi? an dignitas regia diuidi poſſit? an imperium haereditarium ſit optimum? an rex electus eos debeat dimittere, a quibus fuerit antea electus? an principi ſemper ſit ſtandum promiſſis? &c. Add. PAOLO PARVTA *Diſcorſi Politici* Libri II. edit. Venetiis 1599. 4.

(*u*) IOANNES HENRICVS BOECLERVS in *Orat. funebri* laudes BERNEGGERI, Varronis Argentoratenſis,

gentorati 1669. 8. & Mich. Piccarti *obſeruationum politicarum decades* VI. *priores atque poſteriores*, Norimbergae 1651. 8. Vtrique varia ex hiſtoricis, antiquis praeſertim politice conſiderarunt. Prodierunt quoque *Piccarti diſſertationes politicae* (u) Altorfii 1661. 8. Marci Zverii (v) Boxhornii *disquiſi-*

ratenſis, qui praematuram mortem immortali nominis ſui penſauit memoria, percenſet. *Thucydidi* enim, *Tacito*, *Suetonio* & *Salluſtio* incubuit pari induſtria, fructusque diligentiae, politicae ex hiſtoriis addiſcendae, adhibitae, transfudit ad poſteros. Legitur autem Boecleri *Oratio* loco IX. Orationum Argentorati 1654. 8. editarum pag. 230. ſqq. Acceſſerunt Boecleri programmata academica.

(*u*) Id mirum quantum profuit ad explicationem Politicae Piccarti opera. Scripta eius hinc omnibus commendamus.

(*v*) Operum Boxhornii ad Politicam ſpectantium ordo hic eſt: Inſtitutiones Politicae; de quibus ſupra. Diſquiſitiones Politicae XXII. Emblemata Politica. De Maieſtate & Praerogatiua vindiciae. De Legibus. De Poenis. De primis opibus Reipublicae. De Amneſtia. De Republica. De Regio Romanorum Imperio. De Electione ac Succeſſione. De Succeſſione & iure Primogeniturae. Deſcriptio Reipublicae Batauae. Apologia pro Nauigationibus Hollandorum, contra Hutterum. De veteri Achaeorum Republica. Idea Oratoria Politica ex Hiſt. Rom. cum eiusdem fragmento. De inſtitutionibus autem Politicis huius viri, alio loco, nimirum §. XXVIII. huius capitis fuit diſputatum.

quiſitiones politicae, quibus proponuntur ac deciduntur caſus politici, Amſtelod. 1663. 12. excuſae ſunt. Praecipue autem eminent (v) Iacobi Thomasii, Adami Rechenbergii, Conradi Samvelis Schvrzfleischii *diſſertationes politicae*, de praeſtantiſſimis argumentis cum magna doctrinae & iudicii acutioris laude conſcriptae. (v) Nicolavs Cellermonvs etiam *diſſertationes politicas* ſcripſit, ſiue *diſcurſus in Q. Curtium* &c. Baſileae 1626. 8. Ioannes Pavlvs Felwingervs *diſſertationes politicas*, Norimbergae 1666. 8. Christophorvs Heidmannvs *diſſertationes politicas*, Helmſtadii 1658.

§. XXXII.

Addimus his, qui de arte apodemica ſiue peregrinandi egerunt. Plures ſunt, qui in eadem materia fuerunt occupati. *De arte peregrinandi* libros duos habemus, Lipſiae 1691. 12. &, qui coniunctim editi fuerunt, *auctores varii de arte peregrinandi*, No-

(v) Praefulgidum Hermanni Conringii nomen ementiuntur libri perplures, partim indicati; generatim autem *opera politica* hic commendanda ſunt omnia; VI. Voluminibus comprehenſa, & edita ab illuſtri Ioanne Wilhelmo Goebelio, Brunſuigae 1730. Vita quoque magni illius polyhiſtoris vna cum praefatione pereruditа eſt adiecta.

Norimbergae 1591. 8. *Hermetem politicum*, ſeu libros III. *de prudentia peregrinatoria*, edidit Ivlivs Bellvs, Francofurti ad Moenum 1608. 12. olim ſatis aeſtumatum, hodie parum vtilem, quum ipſe quidem auctor olim in aulis principum verſatus, plane diuerſum ſtatum a noſtro viderit. Ioannis Henrici Boecleri *diſſertatio de peregrinatione Germanici Caeſaris*, inter *diſſertationes* eiusdem *academicas* exſtat. (*w*) Sic etiam Hermannvs Conringivs *de prudentia peregrinandi* egit, Francofurti 1672. 4. Eſt haec diſquiſitio academica, quam ſub praeſidio *Conringiano* Helmſtadii 1663. defendit *Dethlef Broktorff*; ibidemque ſaepius recuſa fuit. (*x*) Ioan-

(*w*) Loco primo exſtat haec diſſertatio pag. 1. ſeqq. edit. Argentorati 1658. 8. Studium cognoſcendi in peregrinatore, quali ingenio ſuſcitari, quali diſciplina informari gaudeat, quibusdam praeſentioris documenti ſpeciminibus, ſub initium huius diſſertationis oſtenditur. Tum cognitionis peregrinatori propoſitae argumentum, per partes nobiliores expenditur; praemiſſaque *Germanici* hiſtoria huc pertinente, ad vſum familiarem ac interiorem, quadam obſeruationis & meditationis repraeſentatione attemperatur. Denique cognitionis peregrinando quaeſitae fructus ſummatim delineantur.

(*x*) Inſerta eſt haec diſſ. Tomo I. *Diſputationum* publicarum Hermanni Conringii, iunctim editarum Hamburgi 1729. vid. *Nieder-Sächſiſche neue Zeitungen von gelehrten Sachen*, anno 1729. pag. 268.

IOANNES CONRADVS DIETERICVS *de peregrinatione ſtudioſorum*, (*y*) Marburgi 1640. 4. THEODORI ZWINGERI (*z*) *methodus apodemica*, Baſileae 1577. 4. ALBERTI MEYERI *methodus apodemica*, Roſtochii 1591. 8. GEORGII LOYSII *peruigilium Mercurii de virtutibus peregrinantium*, Francofurti 1643. 12. EDVARDI LEIGH *diſſertationes* III. *de peregrinatione & peregrinantium manuductione ad exteras gentes; de moneta; de menſura vnius loci ad alium*, quae anglice fuerunt editae. IOANNES PITSOEVS, *de peregrinatione*, Düſſeldorpi 1604. 8. MATTHIAE BERNEGGERI (*a*) diſcurſus politico-hiſtoricus *de*

(*y*) Eximie doctus IOANNES CONRADVS DIETERICVS, quid ſcripſerit perſpice ex MARTINI HANKII, Lib. II. Part. I. Cap. L. pag. 191. *de Romanarum rerum ſcriptoribus*. edit. Lipſiae 1675. 4.

(*z*) Ad artis regulas primus reduxit id argumentum ZWINGERVS. Nouam meretur editionem eo magis, quo rarior iam eſt huius viri liber.

(*a*) An hominibus illuſtribus, & quomodo, peregrinandum? BERNEGGERVS diſquirit etiam Quaeſt: CLXXIII. in *Agricol. Tacit.* Id ſcriptum leges apud THOMAM CRENIVM de *eruditione comparanda* N. XX. pag. 581. Quod reliquum eſt obſeruamus, BERNEGGERI *Obſeruationes Hiſtorico-Politicas* accenſendas eſſe Bibliothecae noſtrae; edit. Tubingae 1656. deinde ibidem 1666. atque Argentorati 1669. 12. Repete ad §. XXXI. capitis huius in nota (u) dicta.

de peregrinatione ſtudioſorum, Argentorati atque alii. Praeferendus tamen ſingulis eſt liber egregius Bavdeloti de Dairval *de l'utilité des voyages & de l'avantage, que la recherche des antiquités procure aux ſçavans. à Paris* 1686. 12. qui rei litterariae & antiquitatum quam maxime docet (*b*) habere rationem. Hic tamen defectus hodie eſt, quod pro ſtatu noſtri temporis nullum adhuc habeamus ſcriptorem, qui *rationem peregrinandi politicam* vere deſcripſerit. Nec male tamen applicantur hic, qui exempla peregrinationum rite inſtitutarum deſcripſerunt. Daniel Eremita (*c*) elegantiſſime deſcripſit *Iter germanicum*, quod ipſe cum *Coloreto*, magni Ducis legato, ad Rudolphi II. Imper. aliorumque Germaniae principum aulas inſtituit, (*d*) in *epiſtola, ad equitem Camillum Gui-*

(*b*) Auctiorem emendatioremque editionem accepimus 1727. in 12. Rhotomagi. Adparent in hoc libro expreſſae excellentis ingenii, criticaeque artis eximiae notae. In Diſſertationibus de *Laribus* & *Taliſman* ex ſe auctor etiam promit, quod alios delectet, ſeque ipſum laudibus illuſtret. Ne dicam de re nummaria, praeclare ab eo enodata.

(*c*) De quo ſupra §. XXV.

(*d*) Vtilitatem itinerum, a principibus ſuſcipiendorum, apertius confirmarunt M. Io. Christophorvs Colervs in Diſſertatione *de illuſtribus prin-*

Guidum hac de re ſcripta, licet in eadem acute nimis perſtringat quosdam Germaniae principes, aulasque. CONSTANTINI GERMANICI, ſiue, qui ſub hoc nomine latet, PHILIPPI ANDREAE OLDENBVRGERI *epiſtola ad Iuſtum Sincerum de peregrinationibus Germanorum recte inſtituendis*, Coſmopoli prodiit 1668. 12. In hac ſane epiſtola perſtringit auctor omnes Germaniae aulas, arcana detegit, vitia notat, etiam, quid boni habeant, exponit, magna tamen libertate. De hoc itinerario LVDOVICVS VERONENSIS *relationem* ſcripſit *ad Ioannem Henricum Boeclerum*, in qua non ſolum ſingula adprobat, ſed plenius quandoque exponit. Cui tamen EVSEBIVS FÜRSTENHOLD *examen* ſuum oppoſuit 1670. 12. STEPHANVS VINANDVS PIGHIVS, (*e*) in *Hercule* ſuo *Prodicio*,

principum iuuentutis peregrinationibus edit. Vitembergae 1714. 4. RVD. AVG. NOLTENII, viri praeclariſſimi, Diatribe hiſtorica *de Peregrinationibus principum iuuentutis, ſereniſſ. Brunſuico - Luneburgic. quam ſereniſſimo principi Domino Carolo, Duci Brunſuicenſi &c. quum diuinis auſpiciis in terras peregrinas abiret, cum voto perpetuae incolumitatis, ſubiectiſſime ſacrat.* Guelpherbyti 1733. 4. Huius libelli argumentum ſiſtunt: *Hamburgiſche Berichte von gelehrten Sachen* An. MDCCXXXIII. No. XXII. pag. 182. ſeqq.

(*e*) MARTINVS HANKIVS de hoc PIGHIO legatur omnino,

dicio, *Caroli* Cliuiae Ducis vitam & peregrinationem in varias terras deſcripſit, Argentorati 1609. 8. Quem poſtea ſecutus fuit Ioannes Pakenius, qui in *Hercule Prodicio rediuiuo*, *Ioannis Wilhelmi*, Comitis Palatini Rheni, iter per Belgium, Angliam, Galliam atque Italiam deſcribit, (*f*) Coloniae Agrippinae 1695. 4. Specialis eſt Thomas Erpenius (*g*) *de peregrinatione Gallica vtiliter inſtituenda*, Lugduni Batauorum 1631.

omnino de *Romanarum rerum ſcriptoribus*, Libro I. Part. I. Cap. LXXVII. pag. 259. ſeqq. Andreae Schotti in praefatione Pighii *annalium* Tomo II. praemiſſa audiamus verba: *Reapſe comperi, aliisque ſpero probabo; nullum aptiorem commentarium ad M. Tullii hiſtorica, ad T. Liuii annales, ad Dionyſium Halicarnaſſenſem ac Dionem, ad L. Florum, ad ſcriptorem de viris vrbis Romae illuſtribus, omnesque adeo Romanarum rerum ſcriptores, extra hos Pighii annales, nec ſperari, ac ne optari quidem poſſe.*

(*f*) Sunt huius ordinis: *Memoires inſtructifs pour un Voiageur, dans les divers Etats de l'Europe, contenant des Anecdotes curieuſes, très propres à eclaircir l'hiſtoire du tems, avec des remarques ſur le commerce & l'hiſtoire naturelle.* Amſtelodami edit. 1738. Conf. *Leipziger Gelehrte Zeitungen* anni MDCCXXXVIII. pag. 306.

(*g*) Baillet in *Jugemens des ſçavans ſur les Principaux Ouvrages des Auteurs* Tom. III. pag. 231. commentatur de vita & libris viri huius immortalis nominis; nec non Huetius de *claris interpretibus* Lib. II. pag. 122. Henningius Witten. Tom. I. *Memor. Philoſoph.* pag. 156.

1631. 12. *De itinere ſtudioſi Theologiae per Italiam*, peculiari diſſertatione egit IOANNES FABRICIVS, (*h*) Altorfi 1675. 4. Vt taceamus itineraria per diuerſas prouincias, quae tamen potius conſiderationis ſunt vel hiſtoricae vel geographicae. (*i*) Liceat auctoribus recenſitis, quaſi per lancem ſaturam ſequentes adiicere: IOANNIS CASPAR. LOESCHERI diſſ. *de peregrinationibus litterariis*, Vitemb. 1697. THEODORI BERGERI *de prudentia apodemica*, Lipſiae 1712. qui in praefatione §. VII. alios adhuc nominauit, heic praetermiſſos. BERNHARDI WINCKLERI *de prudentia apodemica*, Vitembergae 1720. qui Sect. I. Reg. VII. (d) ALBERTI DE CAPRARA, Itali librum commendat inſcriptum: *il Chirone itinerante, ouero, instruttione*

(*h*) Inſpice quid ſit de hoc FABRICIO ſcriptum in *Bücher-Saal* Tom. IV. pag. 841. & in *der Theologiſchen Bibliothec* Vol. IV. pag. 364.

(*i*) De itineribus inſtituendis, plena conſilii & ſummae prudentiae epiſtola excidit IVSTO LIPSIO, ad *Philippum Lanoyum* data; atque inſerta Num. XXI. tractatuum de *Eruditione Comparanda*, collectorum a THOMA CRENIO pag. 585 ſeqq. Ibidem Num. XXII. reperiuntur GEORGII RICHTERI IC. litterae ad *Leonhartum Grundherrn*, *Albertum Poemer* & *Georgium Scheurl*, pag. 590. ſeqq. argumentum illud latius deducentes. Legi meretur etiam BOVHOVRSIVS in *Penſées Ingenieuſes des anciens & des modernes* pag. 137.

ne per vn Aio, deſtinato ad aſſiſtere ai viaggi de' Prencipi giovani; ſchediaſmati, quod *Inſegnamenti del vivere* vocauit auctor, ſubiunctum, & Venetiis 1688. 8. typis exſcriptum; CHRISTIANI GVEINZII diſſ. ethico-politicam *de peregrinatione recte inſtituenda*, Halae Saxonum 1638. 4. & denique IOANNIS IOACHIMI ZENTGRAVII *de peregrinatione academica*, Argentor. 1695. ARNDIVS in *bibliotheca politico-heraldica*, Claſſe XV. pag. 437. ſcriptores *apodemicos* & *hodoeporicos* ſelectos laudat. Addi adhuc poſſunt HILARII PIRCKMAIERI commentarius *de arte Apodemica*, HENRICI RANZOVII *methodus apodemica*, (*k*) DAVIDIS FROELICHII *Viatorium*, PETRVS MOLINAEVS *de peregrinatione*; SAMVELIS ZWICKERI *breuiarium apo-*

(*k*) HENRICI RANZOVII *methodus apodemica* totum terrarum orbem peruolitauit, vti reliqua herois iſtius ingenii monimenta; curante CRENIO illa recuſa fuit loco XVIII. Collectionis de *eruditione comparanda*, modo memoratae pag. 557: Breuis quidem eſt ſed neruoſa & efficax, diſpeſciturque in partes quarum nomina ſunt: Coſmographica, Aſtronomica, Geographica, Chorographica, Topographica, Georgica, Nautica, Politica, Scholaſtica, Eccleſiaſtica, Hiſtorica, Chronologica. Eadem res ingenium ſo. HENRICI ALSTEDII exercuit, cuius epiſtola ad IOSVAM VON DER TANN in citata collectione lectitari poteſt pag. 572. ſeqq.

podemicum, GODOFREDI ZAMELII *ſtudioſus apodemicus*, IOSEPHI HALL tractatus: *wo geheſt du hin? oder Straff-Vrtheil über das Reiſen.* THOMAE SAGITTARII diſſ. *de peregrinatione*, MELCHIORIS IVNII, IOANNIS BLVMII, IOANNIS ABRAHAMI DE SALHAVSEN, SIGISMVNDI L. B. DE HERBERSTEIN (*l*) *orationes de peregrinatione*, & cl. viri CASPAR. GOTTSCHLINGII diſſertatio *de ſcriptoribus hodeporicis*. Lectu digna quoque eſt diatribe GEORGII NICOLAI KRIEGKII *de peregrinationibus Romanorum Academicis*, Ienae 1704. (*m*)

§. XXXIII.

Commemorandi denique paucis illi adhuc veniunt, qui prudentiam viuendi vniuer-

(*l*) Conf. WOLFGANG LAZIVS *de Gentium migratione* Lib. VI. paſſim.

(*m*) Quiuis per otium conſulat NICOLAI BARTH: *exercitationem academicam de peregrinatione veterum ſapientum eruditionis ergo ſuſcepta*, Lipſiae 1679. 4. M. IACOBI diſſertationem de eodem argumento, Ienae 1705. 4. conſcriptam. CELLARIVM paſſim in *diſſertationibus academicis*, & praecipue THOMAM CRENIVM Tom. III. *Methodor*. pag. 63. ſeqq. *Lettres ſur les Anglois & les François, & ſur les Voyages* Coloniae 1725. in 8. ſecunda editio ibidem 1727. prodiit, cui inſcripta ſunt haec verba: *On y a joint l'Apologie du*

uerſalem, ſiue politicam priuatam tradere inſtituerunt. (*n*) Antiquioris equidem aeui ſcriptores varia paſſim momenta adtigerunt, ad hanc doctrinam ſpectantia. Sed adtigerunt ſaltim; noſtroque demum ſeculo diſciplinae huius ſolidius atque plenius excultae gloria relicta fuit. (*o*) Scilicet primus iti-

du Caractere Anglois & François, avec la Defenſe de la VIe Satire de Boileav *& Iuſtification du Bel-Eſprit. François.* Notiſſimus autem liber, ferens titulum: *Europäiſche Reiſen*: politicas plane non continet regulas, ſed Geographiae eſt breuiarium, ſaepe recuſ. vt & nuper Hamburgi 1729. 8.

(*n*) Ad horum numerum reuocamus Anonymi: *Methode facile pour étre heureux en cette vie, & aſſurer ſon bonheur éternel*, Pariſiis 1727. 12. ſed ex abditis politicae fontibus, aut nihil aut parum hauſit auctor.

(*o*) Lectores ablego ad Charronem; librorum ab atheis confectorum numerum quidem obeunt: *De la Sageſſe trois Livres par* Pierre Charron *Pariſien Docteur en Droicts* edit. 1621. in 8. nihilominus locum obtinent inter ſcripta de prudentia rerum vniuerſali, vtiliſſima; quaeque a Politicis ſemper circumgeſtantur. Conf. Sinceri *Nachrichten von alten und neuen Büchern* Tom. I. pag. 213. Praxis vero non tam dilucide ab auctore eſt expoſita, quam contemplatiuae prudentiae regulae: v. c. media adfert, quibus ea vis haud eſt, vt in actionibus felicitatem ingenerare poſſint, id quod probe etiam animaduertit Bvffier in *Cours de ſciences* l. c. add. *Journal des Sçavans, Août*. 1732. pag. 475.

itidem heic ſignum ſuſtulit CHRISTIANVS THOMASIVS, conſcriptis & Halae 1705. 4. vulgatis *primis lineis prudentiae conſultatoriae, in quibus docetur, quid ſit prudentia, quid conſultatoria; qua ratione ea ad ICtos pertineat; quid obſeruet prudentia, tam in dirigendis actionibus propriis, in conuerſatione quotidiana & ſelecta, in ſocietate domeſtica & ciuili, quam quoad ipſa conſilia aliis danda & ab iis petenda, fere vbique ex ſenſu communi deductis.* Secundum prodierunt Halae 1710. & tertium variis notis auctae 1721. Exſtant etiam veſionis germanicae a GEORGIO BEYERO adornatae editiones tres, ſub titulo: *Kurtzer Entwurff der Politiſchen Klugheit, ſich ſelbſt vnd andern in allen menſchlichen Geſellſchafften wohl zu rathen,* Francof. 1707. 1714. & 1720. 8. Tertia, quod notas editionis latinae vltimae ſimul exhibet, praeferenda reliquis eſt. Veſtigia illius legit CHRISTOPHORVS AVGVSTVS HEVMANNVS in libello politiſſimo, quem *Politiſcher Philoſophus, das iſt, Vernunfft-maeſſige Anweiſung zur Klugheit im gemeinen Leben,* Lipſiae 1714. & 1724. 8. (p) inſcribere ipſi placuit.

(p) Hunc celeberrimi Heumanni librum, rationibus conuellere *Anonymus* adnitebatur, in ſchedia ſmateti-tulum ferente: *Kurtze vnd gründliche Anmerckungen über Herrn Chriſtoph Auguſt Heumanns*

placuit. Et poſt hos denique Ivlivs Bernhardvs de Rohr (q) nominandus eſt, cuius *Einleitung zu der Klugheit zu leben*, Lipſiae 1715. 8. (r) prodiit. Reliquos *de decoro, methodo conuerſandi*, atque *arte aliorum animos cognoſcendi*, ſcriptores, &, ſi qui huius claſſis ſunt alii, iam *Capite* I. huius voluminis commendatos fuiſſe meminimus. (s) Omiſſum vero ſimul recordamur Hie-

ſo genannten politiſchen Philoſophum, welche bey Durchleſung dieſes Tractats, hin und wieder groſſes Licht geben können: Verum non percurram fallaces concluſiunculas aduerſarii; remittimus lectores potius ad *Acta Eruditorum German.* Part. xxvi. pag. 155. ſeqq. vbi de iis diſpicitur.

(q) Pronunciant de hoc opere generoſiſſimi de Rohr, Collectores *Actorum Erud. Germ.* Part. xxxix. Num. III. pag. 170. ſeqq.

(r) Eodem anno Lipſiae prodiit: *Sittenfreunds Kunſt zu leben, oder Vernunfftmäſſiger Vnterricht, nach welchen ein junger Menſch bey allerley Geſellſchafft ſich klug vnd höflich aufführen ſoll.* 8. cuius auctor plurimarum rerum vſu ſpectatus, ſcripſit. Accede ad ignem hunc, iam caleſces plus ſatis.

(s) Anglorum *Gentleman inſtructed*, cuius octo exſtant editiones, manibus iuuenum teratur; gallica verſio inſcripta eſt: *Devoirs des Perſonnes de Qualité traduit de l'Anglois* Pariſiis II. Tom. 12. qui quidem titulus non reſpondet anglico idiomati: ne vero lector vniuerſa tamquam eiusdem commatis recipiat, gloſſamque eſſe credat

 con-

HIERONYMI CARDANI librum ſingularem *de prudentia ciuili*, Lugduni Bat. 1627, 12. ſub titulo: *Arcana politica* magis notum, ſaepiusque recuſum. Editionem, quam diximus, Lugdunenſem, reſecta dedicatione atque praefatione, titulo *Proxeneta* ſeu *de prudentia ciuili* liber, recens in lucem protractus & e tenebris erutus, recudi curauerunt *Elzeuirii* fratres Amſtelodami 1635. 12. & dedicationem ad *Adolphum Vorſtium*: Medicum ſummum, praemiſerunt. Cetera nihil plane duae hae editiones diſcrepant, conf. *les Memoires de litterature de Mr.* SALLENGRE, Tom. II. Part. II. Artic. VIII. pag. 107. ſeqq. CARDANI autem *de vita propria* liber, obſtetricante (*t*) NAVDAEO Pariſiis 1613.

contortam, obſeruandum eſt, cum in finem illum ita eſſe redditum, quoniam vtriusque ſexus officiis, & prudentiae regulis omnibus auctor facem praetulit. Omni liberali doctrina politiſſimus FRIDERICVS GENTZKENIVS, inſtituit denique opus ſ. t. *Kurtze Anweiſung glücklich zu leben.* Hamburgi 1732. 8. quod ſtudioſe lectitatur.

(*t*) CARDANI de *propria vita* liber, ex Bibliotheca Gab. Naudaei, cum eiusdem iudicio de Cardano, & praefatione ad Aelium Diodatum I. C. & Philoſophum clariſſimum Pariſiis 1644. exiit; praemiſſum eſt etiam Naudaei iudicium, operibus Cardani 1663. Lugdun. in fol. editis. Scriptores reliquos de Cardano ſupra indicauimus;

1613. 8. prodiit, recuſus Amſtelodami 1654. 12. Opera vero eiusdem omnia decem tomis comprehenſa Lugduni 1663. fol. excuſa ſunt. Legiſſe iuuabit, quae Thomasivs in *Orat. Academ.* pag. 19. ſequ. & Fellervs in *monimentis ineditis*, Trimeſtri V. pag. 542. *de Cardano* eruditorum iudicia collegerunt.

mus; Partis huius Cap. I. §. xxviii. pag 120. add. liber qui titulum fert: *Du Deſtin, par Mr.* le Fehore *Prevoſt & Theolog. d'Arras, cydevant Aumonier & Predicateur de la Reine* edit. *à Lille* 1683. 12. paſſim.

CAPVT III.

DE SCRIPTORIBVS IVRIS NATVRAE ET GENTIVM.

§. I. *Scriptores de hiſtoria Iuris Naturae & Gentium.* §. II. *Editiones Grotianae.* §. III. *Commentatores in Grotium.* §. IV. *Introductiones in Grotium.* §. V. *Reliqui ſcriptores, qui maiora Syſtemata Iuris Naturae ediderunt, Seldenus maxime, Puſendorffius atque Thomaſius.* §. VI. *Scriptores, qui Compendia Iuris Naturae ediderunt.* §. VII. *De Wolfii Iure Naturali huiusque ſectatoribus.* §. VIII. *Hobbeſius de ciue, eiusdemque aduerſarii & defenſores.* §. IX. *Scriptores Speciales de Iure Naturae.* §. X. *Scriptores Iuris Gentium,* §. XI. *Scriptores de Dominio Maris.* §. XII. *Scriptores de Iure Belli, & Collectores corporis iuris gentium.* §. XIII. *Scriptores de Iure Legationum.*

§. I.

Naturae & Gentium iura veteres olim ex obſeruantia potius diiudicabant, quam ex ſcriptis. Quare non erit, quod miremur in philoſophia antiquiori nihil reperiri, quod ad hanc partem ducamus. Ipſi tamen gentium mores placita quaedam, quaſi communi conſenſu recepta, firmarunt. Spectant huc, qui *hiſtoriam Iuris naturae &*

Gen-

Gentium dederunt. Talem habemus IOANNIS GROENINGII, quae praemiſſa eſt PVFENDORFFII tractatui *de officio hominis & ciuis*, Holmiae 1701. 12. nimium tamen breuis eſt, & in multis generalis, quum ad moralia aeque poſſit adplicari. Eiusdem eſt *Bibliotheca Iuris Gentium exotica*, (*a*) ſeu de Iuris

(*a*) Non eſt tacenda IOANNIS GROENINGII *Bibliotheca Iuris Gentium Europaea*; ſeu de iuris naturae ex gentium principiis iuxta doctrinam Europaeorum Libri III. Vtriusque iuris incunabula, & vſum apud quosuis Europae populos; ſcriptores & ſectas, veterum & recentiorum philoſophiam; communes vulgi errores, dogmatum praecipuorum fontes & ſucceſſiones; vt & philoſophemata rectiora exhibentes. Hamburgi 1703. 12. Haud conſpurcabimus laudes viri huius, quamuis cenſoriam falcem multorum experiatur, nec parum deflectat a veritate in diiudicandis aliis. Audiamus verba eius, ex quibus quilibet Groningium poterit cognoſcere: *Vt labor fructuoſus eſſet*, inquit, in diſcurſu praeliminari pag. 5. *nullibi deeſſe volui*. Iter litterarium permare „per terram inſtitui. Nec dubitaui euadere arenoſas „Africae vaſtitates, accedere Arabiae deſertae fines, „& quosuis remotiores populos alios vel nomi„ne ſaltem notos. Nec deſtiti ſchedas antiquo„rum cum tineis ac blattis partim colluctantes „diſcutere, eorum ſententias tanto tempore „neglectas e vetuſtatis ſitu eruere, atque ex ſqua„lore & tenebris protractas velut poſtliminio „aſſerere in lucem, atque conſpectui oculisque „omnium exhibere. Obfirmato tandem in fer„ream tolerantiam animo, ſuſcepi euoluere re„cen-

Iuris naturae & gentium principiis, iuxta doctrinam Aſiaticorum, Africanorum & Americanorum, liber vnus. Praemittitur diſcurſus de varia vtilitate ex bibliotheca iuris gentium capienda. Hamburgi 1703. 8. Quod autem *Polyhiſtor Iuridicus*, Morhofiana methodo elaborandus, quem promiſit olim GROENINGIVS, non prodierit, minime dolebit, cui hanc *bibliothecam* inſpiciendi occaſio fuit. Speciatim ad Ius Naturae facit IOANNIS FRANCISCI BVDDEI *hiſtoria iuris naturalis*, cum PHILIPPI REINHARDI VITRIARII *Inſtitutionibus Iuris naturae & gentium* primum Halae edita 1701. 8. & auctius. multo in *Selectis Iuris Naturae & Gentium*, Halae 1704. 8. recuſa. ERICVS MAV-

„centiorum libros; paſſim mole conſpicuos, „quamuis haud pari ſale refertos. Perluſtraui „omne ſcriptorum genus, praecipuos ex Theologis, ICtis, Philoſophis, tam ſcholaſticis quam electicae philoſophiae cultoribus, tam „friuolarum quam ſolidarum quaeſtionum artifices, vt quid hi de iuris naturae & gentium „indole atque principiis ſparſim tradidere, cognoſcerem, atque diſperſa eius membra in vnum colligerem: Cui bono? iſti praeſertim, „vt diſpulſis nebulis veritas in abdito, tanquam „in puteo Democriti latens vindicaretur, atque „affereretur in lucem.„ Quae bilem mouere „poſſunt reliqua, haud adponere libet. Id tantum de hoc auctore pronuncio: *Dat veniam coruis vexat cenſura columbas.*

Mavritivs in *ſpecimine diſſertationum de principiis Iuris publici*, quod Tubingae prodiit 1665. 4. variarum gentium & philoſophorum ſententias de iure naturae explicat. Addimus (*b*) Ioannis Ioachimi Zentgra-

(*b*) Addimus Lavrentii Arnoldi *collationem philoſophiae moralis cum iure ſcripto*, Francofurti 1601. 4. Bernhardi Klepperbein *Vernünfftige Einigkeit des natürlichen vnd bürgerlichen Rechts*, Lipſiae 1714. Io. Andr. Hochstetteri *Collegium Puſendorf.* Exercit. I. §. XVIII. ſeqq. M. Danielis Ringmacheri diſp. *de iuris naturalis vtilitate, indole & conſtitutione*, Vlmae 1707. 4. Inſtructiſſimi eruditione omni Christiani Godfried Hofmanni, Programma *de origine & cauſſis querelarum de corrupta Iurisprudentia.* Lipſiae 1718. Iungi iis poſſunt Io. Iacobvs Mvllervs in *Commentatione in Guilielmi Grotii Enchiridion de principiis iuris naturae*; Propaedeum. §. XI. pag. 8. ſqq. Praecipue autem huc pertinet *Bibliotheca iuris imperantium quadripartita*, ſiue *commentatio de ſcriptoribus iurium, quibus ſummi Imperantes vtuntur, Naturae & Gentium, Publici vniuerſalis & principum priuati*, Norimbergae 1727. 4. edita. Politiſſimum doctrina virum, Moservm, auctorem huius libri eſſe, collectoribus *Actorum Eruditorum* Anni MDCCXXVII. Menſe Aug. venit in mentem; vid. etiam *Leipziger Gelehrte Zeitungen* eiusdem anni Num. XLVII. pag. 748. Sed Moservs ipſe Parte I. *des erläuterten Würtembergs* pag. 307. declarauit, coniectura eos aberraſſe; confirmauit id in libro cui index: *Relationes von gelehrten Neuigkeiten worinn ein Extract*

GRAVII *de origine, veritate & immutabilitate Iuris naturalis* tractatum, Argentorati 1678. 8. IACOBI FRIDERICI LVDOVICI (c) *delineationem hiſtoriae Iuris diuini naturalis & poſitiui vniuerſalis*, Halae 1701. 4. recuſam auctius atque emendatius ibid. 1714. 8. IOANNIS BARBEYRACII *hiſtoriam Iur. Nat.* in praefatione *gallicae* libri *Pufendorffiani de Iure N. & G.* verſioni Amſtelod. 1706. & 1712. praemiſſa expoſitam. IOANNIS NICOLAI HERTII commentationem *de iurispruden-*

Extract aller in Teutſchland, Holland, Engelland, Franckreich, Italien &c. in allerley Sprachen herauskommenden gelehrten Journale, &c. Part. XI. pag. 774. ſub finem. Praeterea ADAM. FRID. GLAFEY *bibliothecam Iuris naturae & gentium* addidit *dem Vernunfft- vnd Völcker-Rechte*, Francofurti & Lipſiae 1723. 4. Vberior huius commentatio dici meretur eiusdem *Vollſtändige Geſchichte des Rechtes der Vernunfft* edit. Lipſiae 1739. 4. Conf. *Acta Erud. Germ.* P. CCXXXVII. Art. II. pag. 636. & denique addi poteſt LAVRENTII REINHARDI *hiſtoria iurisprudentiae naturalis*, quae prodiit Lipſiae 1725. 8.

(c) Perpauciſſimorum veſtigiis inambulauit celeberrimus LVDOVICI, in condenda hiſtoria iuris naturalis, facile igitur condonari poteſt, ſi ſubinde fallit inter primos ſcriptores claſſis huius referendus auctor; quum fallamur omnes. In praefatione ad editionem ſecundam, Ludouici venerandum Reimannum impugnat, qui in *Introduct.* in *Hiſtor. Litterar. German.* Sect. vlt. pag. 107. ſq. non vbique ei ſuffragatur.

dentia vniuerſali, quae *opuſculis* inſerta legitur Francof. 1700. editis. (*d*) Sect. I. §. XXVIII. ſeqq. Immanvelis Proelei *hiſtoriam* I. N. *Annotationibus germanicis in Pufendorffium de officio hominis & ciuis*, Lipſiae 1709. & 1718. 8. praefixam. (*e*) Christiani Thomasii *hiſtoriam* I. N. *paullo pleniorem*, Halae 1719. 4. vbi, quae de hoc argumento in praefatione *vernaculae* Grotii *verſioni*, Lipſiae 1707. 4. praemiſſa ſcripſerat vir illuſtris, ſupplentur. (*f*) Ioannis Balthasaris Wernheri diſſ. *de praecipuis nonnullis Iuris nat. ſcriptoribus*, Lipſiae 1699. 4. Gottlieb Stollii *hiſt. erudit.* Tom. III. Cap. II. pag. 628--658. Georgii Andreae Vinholdi (*g*) *notitiam ſcriptorum Iuris naturae quorundam elogiis decoratam*, additam libello, quem *collationem & con-*

(*d*) Recuſa ſunt Hertii opuſcula ibidem 1716. 4.

(*e*) Conſultiſſimus D. Beyervs in praefatione ad *Delineationem iuris feudalis*, promiſit etiam *Hiſtoriam iuris vniuerſi diuini & humani*; quam vero nunquam prodiiſſe, credimus.

(*f*) Primas lineas hiſtoriae iuris naturalis, in chartam iam coniecit Thomaſius an. 1694. praefationi *paullo plenioris hiſtoriae Iuris Naturalis* inſertas pag. 2. ſqq.

(*g*) Iuris Naturae compendium exarauit quoque Vinholdvs, inſcriptum: *nouum & hactenus nunquam viſum*: Conf. *Bibliotheque Germanique* Tom. IX. pag. 226.

conciliationem omnium principiorum, quae ſcriptores diuerſi fouent, Lipſiae 1723. 8. IO. denique GEORGII WALCHII *Introduct. in philoſ.* Lib. II. Cap. VI. pag. 457--481. Subiungimus his ſcriptores *hiſtoricos ſpeciales:* MICHAELEM FOERTSCHIVM, cuius diſſert. *de philoſophia morali & Iurisprudentia naturali chriſtiana veterum eccleſiae doctorum*, ſubiuncta eſt AMBROSII (*h*) libro *de officiis*, a beato viro edito Studgardiae 1699. 4. NICOLAVM PRAGEMANNVM, quem *Specimen tractationis de meritis Germanorum in iurisprudentiam naturalem* edidiſſe conſtat Ienae 1718. 8. IOANNEM FRIDECVM WVCHERERVM, qui diſſert. *de nonnullis iuris naturalis ſcriptoribus*, Ienae 1706. conſcripſit; IACOBVM GVILIELMVM FEVERLINVM, qui *de iure naturae Socratis* Altorf. 1719. diſſeruit, & plures alios. (*i*) Quum denique omnes,

(*h*) Ciceronem ſecutus, tres de officiis libris AMBROSIVS confecit; ſed conf. de eo reliquisque patrum ſcriptis, huc facientibus, ALSTEDIVM *Encyclopaed.* Lib. XXXV. Sect. II.

(*i*) Spectant huc Io. BOCRISII *Ius naturae Rabbinorum de officiis*, Ienae 1714. 4. Io. FRID. HOMBERGK ZV VACH *Themis*, ſ. *de ortu legis aeternae ſecundum ſententias Graecorum*, Marburgi 1723. 4. (vid. *Gelehrte Zeitungen* 1726. pag. 746.) De principio iuris naturae conf. etiam GEORG. CHRIST GLOGAVENII *ſpecimina*

omnes, quae ſub philoſophiae ambitu comprehenduntur, diſciplinae graeco nomine gaudeant, exiſtimauit clariſſimus Avgvstinvs Grischovivs in *Introduct. in philoſ. general.* Cap. I. §. VIII. pag. 9. & huic diſciplinae tale dari poſſe, illamque *Nomicam* appellari: ignoramus vero, num aliquis ſcriptorum ſuo calculo hoc conſilium probauerit.

§. II.

Pater quaſi ſcriptorum Iuris naturae & gentium habetur Hvgo Grotivs. (*k*) Non

cimina hiſtorico-philoſophica de iuris naturalis principio, hiſtoria & defenſoribus. Regiomont. 1732. Ius naturae denique reliquorum, quae colimus, omnium perpetuum comitem eſſe, probauit vir praeclariſſimus Godofredvs Sellivs, in programmate 1735. in hac academia impreſſo: cui iunge Francisci Alef, ICti, & Profeſſoris Iuris ordinarii Heidelbergenſis, diſputationem inſcriptam: *Herculis Iuridici extra biuium poſiti linea recta, hoc eſt Iuris naturae immota principia*, Heidelbergae 1735. impr. nec non Io. Gottl. de Hackemann Commentationem, de *iure naturae genuino iurium reliquorum parente* Helmſtadii excuſ. 1737. 4.

(*k*) Auctoris noſtri *Bibliothecam Iuridicam*, illaudatam hic dimittere non poſſumus; quum de Grotio in ea nonnulla occurrant, ad quae ablegamus lectores, praecipue Cap. III. §. IV. pag. 65. ſeqq. Cap. XII. §. IV. pag. 42. ſeqq. edit. Ienae 1703.

Non vero ſine cauſa addita eſt haec particula; (*l*) Enimuero ante (*m*) *Grotium* BENEDICTI WINCLERI (*n*) liber vtiliſſimus

(*l*) PETRVS BELLINVS *de iure militari in Oceano iuris*, bonae frugis librum ante exarauit, quam Grotius manus operi ſuo admouerit; eum autem nec Grotio, nec auctori noſtro innotuiſſe opinor; quum is de ipſo non fecerit mentionem, multo minus autem Struuius noſter. Omnium vero primus librum conſcripſit NICOLAVS HEMMINGIVS *de lege naturae*, *apodictica methodo* concinnatum Vitembergae 1564. 12. Qui quidem ſcriptor in definitionibus, tanquam in faſciculis intra tranſennam comprehenſas & conuolutas res proponit, deinde easdem explicaturus analyſin inſtituit, praeterque alia multa, quisnam finis ſit hominis, quae principia legis naturae ediſſerit; vnde moralis philoſophiae & iuris ſcientiae prima ſtamina quaſi deducit, adhibita amuſſi quae eſt demonſtratio. Licet vero abhorreant a veritate multa in hoc libro, tamen facem praetulit nonnullis auctor.

(*m*) Quod inter faſtigia votorum erat perilluſtris FRANCISCI BACONI DE VERVLAMIO, vice comitis S. Albani, & ſummi Angliae cancellarii, inpleuit Grotius; Iuſtitiae enim vniuerſalis ſcientiam eum & requiſiuiſſe, & axiomata nonnulla, pariter ac Digeſtorum publicorum ſpecimen quoddam delineaſſe, adparet ex praeclaro libro de *Dignitate & augmentis ſcientiarum*; operum latine Amſtelodami editorum 1730. in VII. Vol. Tom. I. pag. 519. ſeqq. Conf. *Sermones fideles* p. 279. ſeqq.

(*n*) Exemplis ad nauſeam vsque Wincklerus impleuit librum; ad noſcenda genuina principia animos lectorum non vertens.

mus *de principiis iuris* a. 1615. prodiit; de quo Lvdovici *hiſt. iur. nat.* §. XXIV. pag. 40. & Thomasivs *hiſt. iur. nat. plen.* pag. 68. ſeqq. conſulendi ſunt. Immo ipſe Grotivs in *prolegomenis* nominat, qui ipſum praeceſſerint, licet non recto ſemper itinere. Hic vero Grotivs *de Iure Belli & Pacis* (o) libros III. conſcripſit, quorum ob iudicii neruum, ingenii acumen, atque exemplorum commode adductorum copiam, aeſtimatio eſt maxima; licet etiam in iisdem animaduertantur nonnulla, quae vel non ſatis diſcuſſa, vel non ab omnibus ſunt adprobata. Praeter alios ſummi viri biographos quam plures, conſuli poteſt Ioannis Iacobi Schvdt *vita* H. *Grotii ſuccinctim narrata, variisque rerum memorabilium adnotationibus illuſtrata*, Francofurti 1722. 8. Nuperis nundinis *anonymi*, (p) (quem Lehman-

(o) Opus hoc *ius naturae & gentium* vocare Grotivs conſtituerat, mutauit vero propoſitum, forſan iſta graui de cauſſa, vt magnifico titulo *iuris belli & pacis*, principes ipſos permulceret alliceretque. Coniecturam hanc tulerunt permulti; en Henningesivm in *Obſ.* ad *Titul. Oper. Grotiani.*

(p) Neruoſe & efficaciter Anonymus de Grotio ſcripſit in libro: Hvgonis Grotii *Belgarum phoenicis manes ab iniquis obtrectationibus vindicati.* Integritatem doctrinarum, a Grotio in Theologia propugnatarum, euincere idem adni-

MANNVM vocari fama eſt) *Vindiciae Grotianae*, Delphis (ſeu potius Lipſiae) 1728. 8. vulgatae ſunt, in quibus itidem varia ad GROTII hiſtoriam pertinentia enarrantur. (q) Prima libri Grotiani editio Pariſiis apud *Nicol. le Bon* prodiit a. 1625. 4. Inter editiones commodiores habenda eſt, quae cum notis ad textum accommodatis cura IOANNIS FRIDERICI GRONOVII (r) excudebatur, Amſtelodami 1686. & 1712. 8. (s) Poſtea

titur, cuius nomen detectum eſt in praefatione ad *Gelehrte Zeitungen* Anni MDCCXXVII. Vid. etiam *Fortgeſetzte Sammlung von alten vnd neuen Theologiſchen Sachen* An. MDCCXXX. II. *Beytrag*. Num. X. (*neues.*)

(q) CASPAR BRANDT, Grotii vitam inde a ſuſcepta legatione apud Gallos enarrare coepit, ad finem vero, ſiue ad mortem vsque perduxit biographiam ADRIANVS VON CATTENBVRG in duobus voluminibus in fol. vid. *Nieder-Sächſiſche Nachrichten von gelehrten Sachen*, MDCCXXXI. Num. XCVII. pag. 792. Add. de fatis & ſcriptis Grotii *Obſeruationes Halenſes* Tom. VII. Obſeru. XV. pag. 330. CLARMVNDVS in *vitis clariſſimorum virorum* Part. III. Num. XII. pag. 104. ſeqq. & prae ceteris LOVIS AVBERY, *Chevalier Seigneur de Maurier* in *Memoires pour ſervir à l'Hiſtoire d'Hollande & des autres Provinces unies* paſſim.

(r) GRONOVIVS paraphraſin perpetuam confecit, locaque auctorum, a Grotio non rite indicatorum, reſtituit; philoſophi vero partes nec tuitus eſt in notis, nec alibi.

(s) Editio, quae Amſtelodami 1662. 8. prodiit, ſub o-

ſtea Ioannes Christophorvs Becmannvs aliam procurauit cum propriis atque aliorum notis excerptis, Francofurti ad Viadrum 1691. & 1699. 4. Hic autem in contrahendis excerpendisue aliorum notis, (t) haud aequum vbiuis exhibuit iudicium. Prodiit poſtea alia editio, cura Gothofredi Spinaei, Lugduni Batauorum 1696. 4. in qua continentur Ziegleri, Osiandri atque Gronovii notae, ſaepe tamen illae ipſae, quas excerpſit

oculis Grotii fuit typis exſcripta; deinde ibidem 1667. omni cura recuſa eſt, quam etiam illuſtris Christianvs Wolfivs, ſequutus eſt in noua editione Marburgenſi elegantiſſima, cui Wolfii praefatio acceſſit, Marburgi 1734.

(t) Ingens ſane gloſſarum numerus nouas produxit, & ex commentariis alii nati ſunt, ita vt in votis merito noſtris ſit, vt conſilium de conſcribendis eiusmodi commentariis abiiciatur, ne Grotii tália ſint fata, qualia iuris Romani, de cuius gloſſis Cviacivs in *Praef. Paratitl.* ad ππ. *Haec quum non explerent*, inquit, *obtuſiora ingenia, nec ſatis ius illuſtrare viderentur, ſuperuenere alii, qui non mutato nomine gloſſas auctiores redderent, quam pateretur ipſum Gloſſarum nomen, atque ita paulatim Gloſſae grauidae factae, quaeſiuerunt ſibi liberos, ingentes, immanes, inſanos commentarios.* Conf. Groeningivs in *Bibl. Iur. Gent. Eur.* Lib. III. Cap. V. §. XX. pag. 233.

ſit *Becmannus.* Hoc vero inſtitutum, propter mortem auctoris, tantum vsque ad librum II. Cap. IV. fuit perductum. Ioannes Georgivs Simon, (*u*) *Grotium* cum notis edidit, Ienae 1672. 4. ſaepius recuſum, quae tamen potius ex Scholaſticis & Moraliſtis fuerunt conſarcinatae. Longe praeſtantior eſt editio Ioannis Tesmari, (*v*) & Vlrici Obrechti, quae 1696. f. prodiit. Teſtatus in hiſce fuit Tesmarvs ingenii acumen, atque ſtili elegantiam, multa quoque illuſtrauit ex antiquitatibus: Obrechtvs vero plura ſolide decidit, licet quandoque a Grotio diſſentiat. Addenda adhuc editio Gerhardi van der Mülen, Vltraiecti 1696. f. in qua propria adnotata adiecit, potiorem tamen partem faciunt notae *Gronouii* (*w*) Re-

(*u*) Summatim, & velut per compendium, ius naturae, ad ius publicum poſitiuum gentium adplicatur a Simone; ſed non cum caritate memoriam Grotii vſurpat auctor, claſſicum aduerſus eum non raro canens, irrito licet conatu, quoniam dubia eius grauitate ſe haud commendant.

(*v*) Tesmarvs & Obrechtvs ad praeſens argumentum conferunt plurima; reliqui enim omnes fere commentatores inſiſtunt eorum veſtigiis; licet Obrechti diſcurſus ſint extemporanei. De Obrechto ſigillatim tu confer *Memoires de Trevoux* Part. II. An. MDCCI. *Nov.* & *Decembr.*

(*w*) Grotio non vbique adſtipulatur van der Mvelen;

Recentiſſima eademque praeſtantiſſima atque emendatiſſima omnium eſt, quam Amſtelodami 1720. 8. exſcribi curauit cel. Ioannes Barbeyracivs. In gallicum ſermonem *Grotium* transtulit Antonivs Cvrtinvs, Pariſiis 1687. 4. Amſtelodami 1688. 8. & Hagae Comitum 1703. 8. (*x*) Sed praeferenda huic longe eſt, quam vir celeb. Ioannes Barbeyracivs dedit, &

len; inprimis a ſententia eius diſcedit, ſi de poteſtate principum ſumma in ſubiectos, quaeſtio inſtituitur; hanc enim Grotius admittit; van der Muelen autem reſtringit, cancellisque includit arctioribus. Ceterum de *iuris naturae origine* Diſſertationem idem van der Mvelen elaborauit, quam Simon Henricvs Mvsaevs in ſobriam philoſophiam impingere adſeruit, editis *Vindiciis iuris naturae paradiſiacis*; grauiter vero & calumnias, & errores Muſaei, ab iſto eſſe depulſas in peculiaribus ſcriptis, conſtat. Legere conuenit de hoc diſſenſu G. V. M. *Defenſionem Diſſertationis de Origine iuris naturalis*, oppoſitam Simonis Henrici Mvsaei D. & in academia Kilon. Iur. Nat. & Gent. Prof. Vindiciis iuris Nat. Paradiſ. contra praedictam diſſertationem editis. Vltraiecti 1687. 12. Non miramur, quod fata eiusmodi preſſerint von der Mvelen, quoniam his verbis fuerit vſus: *Vt tutiſſimi mortalium vitae integri, ſceleriſque puri, nullas leges naturales habuere primi parentes.* Quae ſane verba diuerſa ratione explicari poſſunt.

(*x*) In naeuos interpretationis Covrtini, in verſione Gallica operis Pufendorfiani, ſtatim in limine

& tam ipſius *Grotii* notis, antehac numquam gallice lectis, quam propriis adauctam, ac Britanniae regi GEORGIO I. inſcriptam publicari iuſſit Amſtelodami 1724. II. Vol. 4. Anglica verſio huius libri, cum auctoris vita ex BAILIO traducta, prodiit Londini 1715. (*y*) III. Volum. 8. Duplex etiam exſtat germanica verſio, vna cum praefatione illuſtris THOMASII, (*z*) Lipſiae 1707. 4. altera interprete IO. NICOLAO SERLINO, Francof. 1709. fol. edita eſt. Ceterum de verſione Suecica, Anglicis duabus & Belgica, lege *Acta erudit. german.* Part. XCVI. pag. 844. ſeqq. (*a*).

§. III.

§. XXX. Barbeyracius ſtilum exacuit. *Je ne dis rien*, inquit, *de la barbarie, de la dureté, & de l'obſcurité de ſon ſtile, mais il y a un grand nombre de fautes eſſentielles, qui ſont dire à Grotius tout autre choſe, que ce, à quoi il a penſé* &c. Sed & altera pars audiatur, nimirum COVRTINI laus, meritaque praeclara, expoſita in *Hiſtoire des Ouvrages des Sçavans par* Mr. B. Ann. MDCLXXXVIII. Artic. XII. pag. 119.

(*y*) Idem opus Grotii Anglice prodiit 1682. fol. interprete WILHELMO EVATS.

(*z*) Tranſtulit hanc editionem SCHÜTZIVS.

(*a*) Breuiter & adſtricte, ſed neruoſe diſputata de ſcriptis Grotii, vid. in Programmate IVSTI CHRISTOPH. BOEHMERI *Diſputationibus XV. Grotianis publice inſtituendis* praemiſſo, Helmſtadii 1703.

§. III.

Separatim vero alii in Grotivm fuerunt commentati. Lege Io. Arndii Dantiſcani, *Specimen de H. Grotio a commentatoribus I. B. & P. aliisque immerito vapulante.* Roſtoch. 1712. 4. *Ex ICtis* egit illud Caspar Zieglervs in *Animaduerſionibus* ſuis, (*b*) Wittebergae 1666. Lipſiae 1686. & Argentorati 1706. 8. Eidem quidem contrarius eſt Henricvs Henniges (*c*) in *obſeruationibus politicis & moralibus in H. Grotium,* Solisbaci 1673. 8. ſed Zieglerum non bene intellexit vbique, quare etiam ab ipſo neglectus eſt. In ICtorum numero (*d*) quidem

1703. 4. Inprimis vero illuſtris de Mavrier in *Memoires pour ſervir à l'Hiſtoire d'Hollande.* Sigillatim de iure belli & pacis legatur pag. 411.

(*b*) Ziegleri animaduerſiones, continent variae lectionis & ſcientiarum praeſidia, nec non theologorum doctrinam; in depellendis enim erroribus, Arminianiſmum redolentibus, totus eſt Zieglerus.

(*c*) Calamum & ingenium contra Limnaeum, Struuium, Zieglerum & plures alios exercuit Henninges. Quum & cicutam noſſe hortulani interſit, non reiiciendum plane eſt auctoris huius inſtitutum, quo aduerſariorum innumerorum ſententias collegit, partimque redarguere eſt adniſus.

(*d*) Vir non promtus ingenio tantum, ſed vſu etiam exercitatus, perilluſtris Henricvs de Coc-

dem erat IOANNES A FELDE, (e) licet quoque inter philoſophos partem capiat. Hic *notata ad Grotium* dedit Amſtelodami 1653. 12. recuſa Ienae 1663. 12. contra quem in *ſtricturis* ſuis diſputauit THEODORVS GRASWINCKELIVS, (f) Lugduni Batauorum 1654. 12. reſpondit tamen in Ienenſi editione FELDENVS. Me-

CEII Grotium illuſtrare ſapienter conſtituerat; cuius conſilii rationem, poſt fata eius, auctor Bibliothecae Germanicae Tomo I. Art. I. pag. 12. aperuit, publicatis poſitionibus pauculis & generalibus, loco quaſi poſtulatorum explicationi iuris gentium, & praelectionibus Grotianis praemiſſis. Praefatus iam erat grauiter perilluſtris DE COCCEII in *Autonomia iuris gentium*, vbi natum inde inter gentes diſcrimen, ciuitatis mediatae & immediatae, liberae & non liberae, aliaque ad illuſtrationem iuris gentium, ac publici ſpectantia, pleniſſime eruuntur; acceſſere duae diſſertationes, quarum altera continet reſolutiones eorum, quae pridem de Weſtphalia eiusque ſtatu, altera eorum, quae denuo ad hiſtoriam Palatinam, mota ac edita ſunt. Nec non in *Prodromo iuſtitiae gentium* id egit; licet hic libellus, itidem poſt obitum ſummi viri primo exierit e prelo. Continet Exercitationes duas, quarum prima Socialitatem Grotianam, principium iuris naturae neque eſſendi, neque cognoſcendi eſſe, euincit; ſecunda veram maieſtatis originem eruit. Id mirum quantum profuiſſet inſtitutum ad explicationem morum, ſi fuiſſet ad finem perductum. Interea tamen opuſculum illud ad illuſtrationem prooemii & primi libri Grotiani, de iure belli & pacis, neceſſarium, prodiit Francofurti ad Viadr. 1719. 4.

Memoranda hic quoque eſt illuſtris viri Nicolai Christophori Lynckeri *ſeries operis Grotiani de Iure B. & P.* Ienae 1688. fol. Ex Theologis illud egerunt Ioannes Adamvs Osiander, Tubingae 1669. 8. (*g*) cuius quinta editio & vltima excuſa eſt Tubingae 1711. 8. & in Academia Ienenſi Valentinvs Velthemivs, cuius *introductio in H. Grotium* prodiit Ienae 1676. 8. Ioannes Henricvs Boeclervs in integrum librum primum & ſeptem capita libri ſecundi fuit commentatus; editus eſt hic commentarius Argentorati 1663. 8. & ſaepius recuſus:

(*e*) Inani gloriolae litare videbatur a Felden; eam vnice ob cauſſam redarguens Grotium, quoniam ab Ariſtotele, quem ſeruili obſequio venerabatur Felden, magna ex parte diſceſſerat.

(*f*) De Graswinckelio, Grotii amiciſſimo, vid. Christophorvs Arnoldvs *Epiſtol. Richteri* pag. 470.

(*g*) Politicas praeceptiones Osiander ex Zieglero, hoc tamen haud nominato, impudenter hauſiſſe dicitur. Praeterea connexio tumultuoſa in hoc ſcripto obſeruatur, ſcholaſticorumque ſordes vbique deprehenduntur, nec theologicae rationes adlatae opprimunt Grotii adſerta. Iacobi Friderici Lvdovici in *Delineatione* Hiſtor. Iuris Nat. ed. Halae 1701. 4. pag. 19. voces hae ſunt: *Edidit quoque* (Oſiander) *typum legis naturae, in quo hypotheſes ſcholaſticorum fuſe quidem, ſed ita propoſuit, vt eius lectio facile dolorem capiti ſubtilitatum ſcholaſticarum non adſueto adferre poſſit.*

ſus; recentiſſima eſt editio, quae ibidem cum praefatione Io. Schilteri 1704. 8. prodiit. (b) Sed huius aeſtimatio apud eruditos eſt dubia, quum theoreticus magis fuerit Boeclervs, quam pragmaticus. Ex vero, non per calumniam de Boeclero ita iudicare ſe, profitetur ill. Thomasivs in *ſpecimine Iurisprud. iudicialis*, pag. 62. ſequ. ibi etiam cauſam aperit, cur *Boecleri Commentarii in Grotium* non vltra Caput VII. libri II. procedant, & ad librum ſecundum maior adhuc ſterilitas obſeruetur, quam ad librum primum. Potiſſimorum arcanorum Iurisprudentiae naturalis ignorantiam fuiſſe dicit, fruſtraque ergo expectari Commentarii illius reliquias. Idem Boeclervs appendicis loco adiecit V. diſſertationes ad illuſtranda quaedam loca Grotii, primam *de eo, quod ciuitas egit*, ſecundam

(b) Telam coeptam pertexere non potuit Boeclervs, morte impeditus acerba. Inſtabilis lectorum fauor exarſit in ſcripta praeclariſſimi viri, modo nominata ab auctore noſtro; ſed ſaepe ſine vlla ratione; inſtructiſſimo enim ingenio & fuiſſe, & diligentiſſimum, Boeclerum, non eſt qui neſcit vllus. Schvrtzfleischivs igitur in *Saremaſianis*, loco indicato, aſpere pronunciat: ex commentariis, non autem ex ingenio ſapere noſtrum; eum frigide ſcribere; controuerſias perplexe definire; dubitanter decidere; licet probationem haud addiderit efficacem, cenſor iniquus.

dam *de menſura pretii*, tertiam *de actione ingrati*, quartam *de milite captiuo*, quintam *de quiete in turbis*, *ſeu neutralitate.* Huc faciunt etiam Vlrici Obrechti *exercitationes* (*i*) *de ratione belli*, Argentorati 1675. 4. Eiusdem *ſponſor pacis.* (*k*) Christiani Thomasii diſſertationes *de ſponſione Caudina* atque *Numantina*, ad illuſtrandum librum II. *Grotii* Cap. XV. §. XVI. Theologis addendus denique eſt Ioan. Gvolfgangvs Iaegervs, cuius *obſeruationes theologicae & morales ad H. Grotii libros de* I. B. & P. editae ſunt Tubingae 1710. 8. (*l*)

§. IV.

(*i*) Elimatum Obrechti ingenium laudat Hertivs; ſed in ſcholis priuatis, non vero vt ederentur in lucem, commentationes cum auditoribus ſuis communicatae ſunt. Conf. Io. Nicolai Hertii *Opuſculorum* Volumen I. Sect. I. §. XXXV. pag. 50. Vitam illius eximie docti viri vid. in *Memoires de Trevoux* Menſ. *Nov.* & *Dec.* MDCCI. & in *Excerptis Menſtruis* An. MDCCII. Menſ. Ian. edit. Hanouerae Art. I. pag. 3. ſqq.

(*k*) Io. Balthas. Wernheri ICti *Analecta iuris naturae & gentium*, ſeu annotationes ſuccinctae ad *Hug. Grotium de iure belli & pacis*, & *Sam. Puffendorf. de officio hominis & ciuis* edit. Vitembergae 1721. 8. adiici poſſunt; Acceſſerunt fratris Henr. Lvdovici Wernheri Diſſertationes eiusdem argumenti.

(*l*) Etſi tot, tantique exſtiterint, Grotiani operis admiratores, illud tamen indici expurgatorio Romae

§. IV.

Introductiones in Grotium aliqui etiam dederunt. Qui *tabulas* volunt, habent IOANNIS PHILIPPI MVLLERI tabulas, (*m*) vbi praemiſſa generalis facta dicitur ab ipſo Grotio, quam MATTHIAS BIORENKLOW Müllero vulgandam tradiderit, Francofurti 1665. fol. In germanicam linguam eas conuertit, & *Grotio Germanico* addidit IO. NICOL. SERLINVS. Contractiores ſunt *Boineburgianae*, quas BOECLERVS Commentario ſuo adiecit. Exſtant etiam IACOBI THOMASII *tabulae in Grotium*, Lipſiae 1670. f. & IOANNIS PAVLLINI OLIVE KRANZII *tabulae* a SIMON. HENRICO MVSAEO Kilonii 1688. & 1706. fol. vulgatae. *Grotium* per *quaeſtiones* proponit IANVS KLENCKIVS, qui *Inſtitutiones Iuris Naturae & Gentium ex Grotio excerptas* ſcripſit Amſtelodami 1665. 12. Ienae 1666. 12.

mae 1627. die IV. Februarii infertum fuiſſe, conſtat. Alias tanta fuit viri huius auctoritas, vt nec quisquam alius criſtas contra egregium librum erigere fuerit conatus; licet poſt fata auctoris prodierint multi, famam eius ſugillaturi. Si addere vellemus omnes, nae ingens ſcriptorum cumulus aggereretur.

(*m*) Succiplenae quum facile condi nequeant tabulae; nec miramur ſiccitatem ſceleti, a Müllero compoſiti.

12. recuſas. Prodierunt etiam Pariſiis 1670. 12. cum eiusdem diſſ. *de mutationibus ciuitatum.* Eiusdem breuitatis eſt Ioannis Henrici Sviceri *compendium Grotianum,* Tiguri 1689. & 1694. 8. Ioannis Georgii Simonis *Grotius erotematicus*, Lipſiae 1688. 8. paruae eſt vtilitatis. Simon Henricvs Mvsaevs (*n*) *Grotium enucleatum*, Kilonii 1682. 8. & *Specimen Grotii caſibus fictis illuſtrati*, ibidem 1689. 4. edidit. Io. Reinhard. Hedingervs *Sicilimenta philoſophiae Iuris ad Grotium* conſcripſit, Gieſſae 1699. 4. (*o*) Praeferri tamen ſingulis meretur

(*n*) Idem Mvsaevs 1689. *Ius Paradiſiacum*, leuidenſe opuſculum typis deſcribi curauit; nec a quoquam aeſtimatum; ipſa inſcriptio refutationem optimam innuit. Vid Capitis huius §. II. not. (*d*).

(*o*) *Grotius enucleatus:* hoc eſt Hugonis Grotii de iure belli & pacis libri tres, in compendium redacti a viro cl. Io. Scheffero, ceteris palmam praeripuerunt. In vſum auditorum academicorum, praemiſſa praefatione, de ordine tradendae iurisprudentiae naturalis, iterum typis exſcripti ſunt curante excellentiſſimo Christiano Gottlib. Schwarzio P. P. Altorfii 1718. 8. Argumenta Grotii enim tam mira breuitate iuxta ac perſpicuitate propoſuit, vt rebus nihil fere, verbis multum demſerit, & eum magno legentium emolumento, ipſam vim & neruum huius doctrinae apertiſſime indicarit. Conf. citata praefatio pluribus.

retur IOANNIS GEORGII KVLPISII *Collegium Grotianum*, (*p*) in Academia Gieſſenſi XV. exercitationibus inſtitutum, Francofurti ad Moenum 1682. 4. recuſum Halae 1709. 4. In hoc autem, quae obſcura videbantur apud Grotium, explicauit vberius, quae autem prolixius dicta, excerpſit, vt veram inde habeamus introductionem Grotianam.

§. V.

Grotium poſtea ſecuti & imitati fuerunt alii. IOANNES SELDENVS aemulatione incenſus, ſuum conſcripſit (*q*) *de iure naturae*

(*p*) KVLPISII collegium Grotianum, partim ob argumenti fauorem, partim ob compendioſum dicendi genus, lectoribus complacet, eo magis, quum doctorum aliorum cum Grotio conſenſus, ex eo eluceat.

(*q*) Cenſuram eruditorum quorundam, meruit SELDENVS, quum inordinate & perturbate compilata ab eo fuerint plurima. Lectorem requirit cautum, errores enim admiſit varios. Nolim igitur a cereae indolis iuuene ſcripta eius legi. Praeterea ad ſcriptores Hiſtoriae iuris naturalis potius referendus eſt, quam ad doctores diſciplinae huius; nec inter generales auctores diuini iuris numerandus, ſed ad poſitiuae legis interpretum coetum, qui peruetuſta de ea Rabbinorum monimenta inueſtigarunt. Hinc PVFENDORFIVS in *Praefatione* ad *I. Nat. & Gent. Seldenus*, inquit,

turae & gentium opus, *iuxta diſciplinam Ebraeorum*, Oxonii 1665. 4. Argentorati 1665. 4. & recentiſſime Vitembergae 1712. 4. (*r*) Hanc quidem, quam ſumſit, partem debite exhauſit, quum tamen non omnino Iuris naturae placita ex Noachidarum praeceptis deducere liceat, in reliquis ſaltim labor erit ſufficiens: licet etiam aliena quaedam, quae ad ritus Ebraeorum faciunt, intermiſcuerit. Prima editio prodiit Londini 1640. fol. Lib. VII. (*s*) Pertinet huc etiam

inquit, *nemini fortaſſe ſecundus haberi poſſet, ſi ei propoſitum fuiſſet, eadem ἀκριβεία ius naturale ad vniuerſum humanum genus, quam ad tradita Ebraeorum adcommodare, aut ſi vnius populi ſcita pro ſufficiente promulgatione iuris, omnes gentes obligaturi, poſſint haberi.* Suffragatur ei Thomasivs in *paulo pleniori Hiſtoria iuris Naturalis* Cap. VI. §. XIII. pag. 88.

(*r*) Londini 1636. & Lugd. Batauorum 1638. Ibidem prodiere Lib. II. de *Succeſſione in Pontificatum Ebraeorum*; & *Fleta ſeu Comment. Iuris anglicani.* Londini 1647.

(*s*) Haud multi repugnarunt Seldeno, nec rigidi eius exſtitere ſectatores, nec commentatores. Editor tamen operum eius, Wilkinsivs, defenſores pariter atque aduerſarios Seldeni, ſtatim in limine enarrat; in hoc cenſu eſt auctor Diarii inſcripti: *New Memoirs of Literat.* Vol. III. A. 1726. pag. 104. Exhibet ibidem ea, quae Iac. Fridericvs Lvdovici *in delineatione Hiſt. Iur. Nat.* conſignauit litteris. Ceterum a Wilkinsio

etiam eiusdem tractatus *de ſucceſſione, in bona defuncti ſecundum leges Hebraeorum* 1631. 4. & Lugduni Batauorum 1638. 12. & *Vxor Ebraica, ſeu de nuptiis & diuortiis ex iure Ebraeorum*, Libr. III. Londin. 1646. 1655. 4. Singuli ex his libris & in Belgio & in Germania ſunt recuſi ſaepius. Ceterum operis de Iure naturae ac gentium breuem quidem, aſt eruditam perſpicuamque *ſynopſin* confecit cel. BVDDEVS, eandemque VITRIARII *Inſtitutionibus Iuris naturae & gentium* editioni Halenſi 1695. 8. addi curauit. (*t*) Vita SELDENI in fronte legitur ſplendidiſſimae omnium illius operum editionis, quae cura DAVIDIS WILKINS Londini 1726. III. Tomis in folio prodierunt. Conferri tamen ſimul poſſunt PAVLLI COLOMESII *Melange curieux*, ſiue Colomeſiana pag. 814. edit. *Fabricii*, & THOM. BLOVN-

KINSIO, de Seldeno in praefatione conſtituta ſententia, deſumta eſt ex praefamine BARBEYRACII, ad verſionem *Iuris naturae & gentium* a PVFENDORFFIO conſcripti.

(*t*) Campum, quam longe patet, iuris publici vniuerſalis, minime eſt emenſus SELDENVS; nec inter ſcriptores ſyſtematum illius referendus: id ſupra iam monuimus; add. PVFENDORFIVS in *Specimin. Controuerſ.* C. I. §. I. Ad indagandam operum eius naturam, ſolers etiam fuit CLERICVS in *arte critica* Part. I. Cap. V. pag. 143.

Blovntii *cenſura celebriorum auctorum* pag. 696. edit. Londini 1690. fol. (*u*) Prae caeteris vero aeſtimandi ſunt Samvelis Pvfendorffii *de Iure Naturae & Gentium libri* VIII. qui primum Lundini Scanorum prodierunt 1672. 4. poſt aliquoties recuſi. In his enim Grotium & explanat & ſupplet, atque vbique egregium ſe praeſtat. Nuper etiam Francofurti 1716. 4. exſcripti ſunt. In gallicum eosdem idioma transtulit Ioan. Barbeyracivs, notisque doctiſſimis illuſtratos Amſtelodami 1706. (*v*) & 17 : 2. 4. in vulg s exire iuſſit. (*w*) Adeſt etiam verſio

(*u*) Conf. *Hiſtoria & Antiquitates Vniuerſitatis Oxonienſis* Lib. II. pag. 349.

(*v*) Editio 1706. publicata, percenſetur in *Bibliothèque Choiſie* Tom. LX. pag. 387. Ceterum vid. antea ad Cap. II. §. XXIV. a nobis propoſita.

(*w*) Quinta editio operis huius in II. Tom. digeſta, impreſſa eſt Amſtelodami 1733. 4. cui tres orationes Barbeyracii ſubnexae ſunt, quarum inſcriptiones adpingamus: 1) *ſur l' utilité du* Droit et de l' Histoire, *& la liaiſon que ces deux Sciences ont enſemble.* 2) *ſur la maniere de bien* Etvdier *le* Droit: 3) *ſur la Queſtion, ſ'il eſt permis d' échaffauder en Chaire le Magiſtrat, qui a commis quelque faute?* Barbeyracii quidem auſpiciis tres tantum verſiones ſub prelo ſudarunt; duae enim, a Gallis & Baſileenſibus, inuito auctore, excuſae ſunt. Obſeruamus ceterum tres poſteriores libros longe emendatiores eſſe, quam priorum editio-

verſio germanica Francofurti 1711. 4. publicata. Editio latina Francofurti 1706. 4. adnotationibus IO. NICOL. HERTII eſt inſtructa. IOANNIS PETRI DE LVDEWIG *Eulogium Eſaiae & Samuelis Puſendorffiorum*, inter celeberrimi viri *opuſcula oratoria* Num. XVII. pag. 471. ſeqq. legitur. De vita PVFENDORFFII ab anonymo conſcripta & germanicae MONZAMBANI verſioni Lipſiae 1710. & 1715. 8. praemiſſa, ſub titulo: *Vita, fama & fata litteraria Pufendorffiana*, ſententiam dixit HEVMANNVS in *actis philoſ.* Part. XVI. Num. VII. §. I. pag. 642. Breuis etiam vitae PVFENDORFFII deſcriptio traditur a GENZKENIO in *hiſtoria philoſoph.* pag. m. 205. Aduerſarios quidem Pufendorffius nactus fuit IOSVAM SCHWARTZIVM & NICOLAVM BECMANNVM, qui in *Indice nouitatum Pufendorffium* tanquam orthodoxae fidei contrarium fingunt, quibus tamen in *apologia pro ſe & libro ſuo* reſpondet. (x) Secuti hoſce ſunt IOAN. ADAM.

editionum vltima capita. Hinc varias doctrinas illuſtrauit, quas ſicco pede antea transgreſſus fuit. Inprimis praecepta de defenſione, de matrimonio, bonorum proprietate, autocheiria, reſtitutione, & alia. Supplementum itaque tam Puſendorffii quam Grotii, merito dixeris illud ingenii Barbeyraciani monimentum.

(x) Oppoſuit PVFENDORFFIVS: *Apologiam aduerſus indi-*

Adam. Scherzervs, Ioan. Lyservs, Valentinvs Velthemivs, (y) Fridericvs Gesenivs, (z) Valent. Alberti, (a) Samvel Strimesivs, Io. Ioa-

indicem nouitatum, Specimen & Spicilegium controuerſiarum circa ius naturae ei motarum, Epiſtolam ad amicos in Germania. Quae comprehenſa ſunt ſub titulo *Eridis Scandicae.*

(y) Idem Velthemivs commentatus eſt in Grotium 1676. ſed quid obſecro, nobis in hac luce iuris naturalis profuturus eſſet labor illius, quum caligo tenebraeque quibus circumfuſus fuit Velthemius, dudum ſint diſſipatae?

(z) Gesenii chartae ſub hoc titulo conſpectum ſubierunt: *Chriſtiani Vigilis; Germani; Epiſtola, ſeu diſſertatio ſuper polygamia ſimultanea; ad Sincerum Wahrenbergium, Suecum*, Germanopoli An. 1673. Hunc auctorem leuis armaturae equitem eſſe, Puſendorffius fuſe probabat; in *Apologia* indicata; Geſenius itaque aeſtuanti animo libellum conficiebat; en titulum: *Dn. S. Puſendorffii iuris naturalis D. & Prof. contra ius naturae iniquitas, inque eius ſcrutinio infelicitas, in cautionem pro incautis & vindicationem nominis publice oſtenſa per V. D. M. qui ſe contra Sincerum Wahrenbergium, Chriſtianum Vigilem nominare, & aduerſus ἀθέους illius de polygamia aſſertiones pro munere ſibi in eccleſia dei credito debite voluit vigilare.* Germanopoli 1674. Sed & haec diſcuſſa a Pufendorffio in *Epiſtola* ad D. Io. Adam. Schertzervm *Theologum apud Lipſienſes primarium, ſuper cenſura quapiam in librum ſuum inique lata, impreſſa* Harderuici 1674. Tacemus reliqua.

(a) Alberti in *compendio Iuris Naturae, orthodoxae theo-*

IOACHIM. ZENTGRAVIVS, quibus tamen in *diſſertationibus academicis*, *ſpecimine controuerſiarum*, & *Eride Scandica* ſolide reſpondet. Quae ſcripta polemica vltimae eiusdem editioni fuerunt adiecta. Conſule de aduerſariis *Pufendorffii*, LVDOVICI *hiſtoriam iuris naturae* §. XLIIX. - - LXIIX. pag. 86 - - 115. & adde *Acta philoſophorum* l. c. pag. 641. ſeqq. Quid vero IOANNI CHRISTIANO BOINEBVRGIO Baroni, *de concinnando Iurisprudentiae perpetuae & Naturalis corpore*, in votis fuerit, & quid iſta in re actum fuerit, exponit GROENINGIVS in *hiſtoria iuris naturae* §. XXIII. pag. m. 33. Quantum vero ad intelligendum melius Grotium Pufendorffius, tantum ad hunc melius explicandum CHRISTIANVS THOMASIVS facit. Huius enim *Inſtitutiones Iurisprudentiae diuinae* (*b*) ex noua eademque auctiori edi-

theologiae conformato, ex ſtatu innocentiae Ius Naturae, ſed infelici euentu, deducere conatus eſt; hinc a PVFENDORFFIO & THOMASIO ludibrio laeſus; quae tamen non in ALBERTI cerebro nata eſt ſententia, ſed praeiuit ei DAVID MEVIVS in *prodromo Iurisprudentiae gentium communi*.

(*b*) Ad noſcendum ius naturae, multum conducit ſane THOMASIVS; ſed praefulgidum tanti viri nomen, ex parte obſcurant hypotheſes irritae, de legibus poſitiuis vniuerſalibus; retractationes crebrio-

editione prodierunt Halae 1702. 4. quum primum Francofurti & Lipſiae 1688. 4. lucem vidiſſent, & ſaepius poſtea fuiſſent recuſae. In germanicam linguam a Gottfried Zeidlero traductae prodierunt Halae 1702. 4. ſub tit. *Göttliche Rechts-Gelahrtheit.* Edidit idem vir illuſtris poſthaec *Fundamenta Iuris naturae & gentium* Halae 1705. 4. quorum vltima editio emendatior, & cum notis an. 1718. ibidem prodiit. Haec in locum libri I. *Iurisprudentiae diuinae* ſubſtitui vult, cauſſasque ſuae palinodiae in notis reddit. Et haec in vernaculam conuerſa titulo: *Grund-Lehre des Natur- und Völcker-Rechts,* Halae 1709. 4. prodierunt. (c) Ad mentem illius Io. Lavrentivs Flei-

crebriores; ac ſtudium ſtilum exacuendi in Grotium, & certas quaſdam atque euidentes veritates ſcholaſticorum; vnde tamen bene multa ducenda ſunt hac in diſciplina. Accedunt diſceptationes matrimoniales, libere nimis propoſitae, inceſtus in linea aſcendenti & deſcendenti excuſatio; alia; quae periculum lectoribus nonnullis faceſſere videntur.

(c) De ſingulis Thomasii ſcriptis, catalogum vide accuratum in *Thomaſiſchem wohlverdienten Denckmable*, edit. Halae 1729. Vita huius viri, ibidem maiori cum cura deſcribitur, quam in D. Leporini *vitis virorum clariſſimorum.*

FLEISCHER *Inſtitutiones Iuris Naturae & gentium ſecundum principia Thomaſiana* concinnauit, Halae 1722. 8. excuſa. (*d*)

§. VI.

Prima Iuris Naturae & Gentium principia dedit GVILIELMVS GROTIVS in *enchiridio* ſuo, Hagae 1667. 4. quod cum notis GEORGII GOETZII editum eſt Ienae 1675. 12. (*e*) Generalia enim tantum ſunt,

(*d*) Editio ſecunda auctior multo & emendatior, impreſſa eſt Halae 1730. ſ. t. *Inſtitutiones Iuris Naturae & Gentium, in quibus regulae Iuſti, Decori atque Honeſti, diſtincte explanantur & applicantur.* Extſtant etiam Io. FRIDERICI HOMBERGK ZV VACH *Hypomnemata iuris gentium, noua & ſuccincta methodo digeſta, cum perpetuis annotationibus, quibus pleraque vberius deducuntur, praecepta virtutis & iuris vbique diſcernuntur, confuſio Ethices & iurisprudentiae naturalis a multis commiſſa inculcatur, harmonia & diſconuenientia iuris naturae cum iure Romano ſingulis in locis demonſtratur, & nobiliſſima haec diſciplina a praeſumtis opinionibus, fictionibus, aliisque erroribus vacua ſiſtitur, cum triplici indice; curante* CASPARO A RHEDEN. Bremae 1721. 8. edit. Lector libri huius obſeruabit, titulum ſuggerere, quod operi deeſt.

(*e*) Ienae quoque exiit Io. IACOBI MVLLERI P. P. Ienenſis in *Guilielmi Grotii Enchiridion de Principiis Iuris Naturae, commentatio*, qua praemiſſa iurisprudentiae naturalis definitione, obiecto, fundamento, partitione, ordine & inſignioribus ſcri-

ſunt, quae tractat, atque imperfecta, quum non niſi de moribus & contractuum iuribus agat. Male igitur (*f*) epitome dicitur operis fraterni, de iure belli & pacis. *Inſtitutiones Iuris naturae* ex doctrina morali dedit Ioannes Eisenhartvs, (*g*) Helmſtadii 1644. 4. Richardi Zovchaei *elementa iurisprudentiae*, Hagae 1660. 8. & 1665. 12. prodierunt, ſaepius poſthaec recuſa, multas quaeſtiones iuris naturalis cum iure ciuili miſcent. Non parem igitur

ſcriptoribus, officia ac iura naturalis & pietatis, & probitatis, & iuſtitiae, ex principiis ſuis ſuccinctim eliciuntur.

(*f*) Suffragari igitur non poſſumus Bvddeo, qui in *Selectis Iuris Nat. & Gentium* pag. 39. Gvilielmvm Grotivm inter epitomatores Hvgonis Grotii retulit. Nequaquam vero mirandum videtur, ius ciuile vbique in Guilielmi Grotii libro occurrens, ei, qui confiderauerit, hunc a philoſophorum ſcitis alienum, Romanorum autem iuris prudentia praeclare fuiſſe imbutum.

(*g*) Iuris naturalis ſcita, quae in morali philoſophia expediuntur, Eiſenhartus in libro indicato ſubminiſtrat, & iuxta virtutum, eisdemque oppoſitorum vitiorum ſeriem ac ſpecies ita diſponit, vt praecepta aientia ad certam virtutis, negantia ad certam vitii ſpeciem reducantur. Tu confer Io. Iacobvm Mvllervm in *Commentatione* in Gvilielmi Grotii *Enchiridion de principiis iuris naturae* modo citata pag. 12.

tur haec cum aliis viri ſummi ſcriptis plauſum, neque adeo perpetuum meruerunt. Addi poteſt Viti Lvdovici a Seckendorf (*h*) *Entwurff von dem allgemeinen natürlichen Recht*, quod ſchediaſma habetur inter *orationes germanicas* Num. L. pag. 435. Nec male huc refertur Vlrici Hvberi (*i*) *de iure ciuitatis* tractatus elegantiſſimus, multa doctrina refertus, quem ex editione auctiori habemus Franeckerae (*k*) 1684. 8. &

(*h*) Sua cuique virtus pro ſtimulo eſt, vt in altero amet, quod ipſe ſequitur; hinc Seckendorfivs a plurimis Puſendorffii placitis alienus, atque ab Alberti incitatus, notas & animaduerſiones adiunxit libello cuius index eſt: *Val. Alberti Epiſtola ad illuſtrem excellentiſſimumque Seckendorffium, commentum Samuelis Puſendorffii de inuenuſto veneris Lipſicae pullo refutans* Lipſiae 1688. Iis ipſis autem obſeruationibus, non raro ſcabiem aſtringit Puſendorffii optimis doctrinis; & principia a ſe ipſo alias ſtabilita retractat Seckendorffius.

(*i*) Magni huius ICti vita, *Eunomiae Romanae ſiue cenſurae iuris Iuſtinianaei* adiecta eſt, editaque a Zacharia Hvbero 1700. 4. Franequerae, quam recenſent *Acta Eruditor. Lipſ.* An. MDCC. Menſ. April. pag. 169. nec non Eccardvs in *Monatlichem Auszug* An. MDCC. Menſ. Iun. Art. IX. pag. 315. qui etiam ſingula eius ſcripta enarrat.

(*k*) Iuris ciuitatis prima editio 1672. 4. exiit; ſecunda ab auctore noſtro citata eſt; tertia emendatior longe 1694. exarata fuit; nec non additus hic liber

& cum notis Christiani Thomasii Halae 1708. 4. Samvelis Pvfendorffii *elementa Iurisprudentiae vniuerſalis*, Ienae prodierunt 1669. 8. In quibus per demonſtrationes mathematicas progreditur; acceſſit in Ienenſi editione *ſphaera moralis*, quae tamen Pvfendorffivm auctorem non agnoſcit. Praeferendus eiusdem eſt *de officio hominis & ciuis* tractatus, iuxta legem naturalem, ex editione ſeptima, edit. Holmiae 1701. 12. in quo principia moralia atque iuris naturae coniungit, & breuiter quidem, ſed neruoſe atque accurate exponit. (m) Repete, quae ad capitis praecedentis §. XXIV. dicta ſunt. Non male iunguntur Ioannis Francisci Bvddei *fundamenta iuris naturae & gentium*, quae in philoſophia eiusdem practica continentur. (n)

liber *Specimini Philoſ. Ciuil.* 1686. auctore Hubero impreſſo; titulum autem ibi fert hunc: *Inſtitutio Reipublicae.*

(m) Repudiarunt tamen, haud pauca Pufendorffii placita, perplures; de Leibnizio ad caput antecedens diximus; in partes huius non ſine omni ratione iuit, D. Balthazar Branchv, nec non auctores Diarii: *Journal Litteraire:* dicti. Interque Anglos D. Waterland adſenſum iis praebuit. Conf. *Bibliotheque Raiſonnée* Tom. XIV. Part. I. Art. IV. pag. 132. ſqq.

(*n*) Alii quoque viri clariſſimi, poſt hos Iurisprudentiae naturalis compendia compoſuerunt, inter quos ſequentes iam nobis occurrunt: IOANNES BALTHASAR WERNHERVS, qui *Elementa Iuris naturae & gentium ex vniuerſali principio deducta, nec non ad vſum in Iure ciuili paſſim adcommodata*, ſcripſit Vitembergae 1720. 8. (*o*) HENRICVS ERNESTVS KESTNERVS, cuius *Ius naturae & gentium ex ipſis fontibus, ad ductum Grotii, Pufendorffii & Cocceii, deriuatum*, Rintelii 1698. & 1705. (*p*) exſcriptum eſt. Auctoris anony-

(*n*) Exſtant etiam BVDDEI *Selecta iuris naturae & gentium* edit. Halae 1704. & 1719. recuſae; in quibus permulta naturalis iuris capita explanantur. Sub cenſuram ea vocata vid. in *Bibliotheca Selecta* Tom. VII. pag. 375.

(*o*) Editioni ſecundae praemiſſum eſt programma, in quo dubia, contra principium iur. nat. mota, diluuntur. Eſt autem a Wernhero principium Pufendorffianum receptum, licet methodus L. L. naturae ex eodem eruendi, diuerſa eſt a Pufendorffii ratione. Nexum praeceptorum cumprimis ſpecialium non demonſtrauit; ſimpliciter ſaepe ponens quid iuris naturae ſit, ita tamen, vt ex mente auctoris, cuiuis referendo ſe ad principium, a ſe praeſtructum; in procliui ſit. Aliquando etiam, quod ille ipſe fatetur, propoſitiones mere probabiles adtulit, vnde reliquorum redditur ratio.

(*p*) Praeſide perilluſtri HENRICO de COCCEII, filius SAMVEL DE COCCEII tanto patre digniſſimus,

anonymi *Kurtze, doch aber gründliche Einleitung zum Iure naturae & gentium, mit einer Vorrede* D. Gottlieb Gerhard Titii, (*q*) Halae 1708. 8. prodiit. Ioannes Iacobvs Ferbervs (*r*) auctor eſt *Philoſophiae Iuris naturalis, methodo diſciplinari & accurata propoſitae*, Vitembergae 1709. 4. Georgio Beyero debemus *delineationem iuris diuini naturalis & poſitiui vniuerſalis*, Vitemb. (*s*)1712. & Lipſ.1716. 4. poſtremae editioni au-

mus, publice 1699. diſſeruit de *Voluntate Dei, iuris naturalis principio vnico, vero & adaequato*; 4. recuſ. 1702. & 1712. Hac doctrina imbutus, ei Kestnervs ſuperſtruxit omne ſyſtema ſuum. Sed vid. Anonymum in *monathlichen Auszügen* An. MDCC. pag. 371. & Hertivm in Diſſert. de *ſocialitate primo iuris nat. principio*, Vol. I. opuſculorum pag. 88. Defenſionem CoccEii, lege in parte poſteriori Diſſertationis ſuae 1702. recuſae, & in *Reſolutione dubiorum circa hypotheſin ſuam*; 1705. impreſſ. in qua Lvdovici dubia praeſertim diluuntur, itidem contra principium illud confecta.

(*q*) Titii principia iuris naturae, aperiuntur in Obſeru. ad *Puſendorffium* de *Officio hominis* & *ciuis* Lib. I. Cap. III. Obſ. LXXVIII. Num. I.

(*r*) Conformationem creaturae rationalis cum creatore, conſtituit Ferbervs principium iuris naturae; reiectam merito hanc ſententiam vid. in ſumme Venerabilis Walchii *Lex. Phil.* pag. 1274. edit. ſec.

(*s*) Puſendorffii placita, & Thomaſii priora praecepta retinens, ad eorum mentem finxit hanc diſciplinam Beyervs.

auctoris vita addita legitur. EPHRAIMVS GERHARDVS concinnauit *Delineationem Iuris naturalis, ſiue de principiis Iuſti libros III. quibus fundamenta generalia doctrinae de Decoro acceſſerunt,* (t) Ienae 1712. 8. IOANNIS GODOFREDI VOGELII *breuiarium Iurisprudentiae naturalis, aphoriſmis ſuccinctis comprehenſum*, Dresdae 1712. 4. prodiit. MICHAELIS HENRICI GRIBNERI (u) *Principiorum Iuris-*

(t) Ius naturae externum, a GERHARDO bene ac ſapienter diſcernitur ab interno; & hinc principium ſuum, de ſeruanda pace externa, ad illud referendum eſt. Inuehuntur quidam in eum ob diſcrimen illud adplicatum, ſed iuſtis de cauſſis id ipſum adhibuit; vt ſcilicet diſtinctae redderentur morales diſciplinae, nec ſumma miſcerentur imis. Ab erroribus ceterum non immunis eſt, quorum plures ex Thomaſio hauſit. Praeterea eiusdem GERHARDI exſtat *Proluſio academica de Controuerſiis iuris naturae minuendis, ventilationi meditationum de principiis iuſti, permiſſu illuſtris ICtorum ordinis in Ienenſi Saxonum Ducali academia publice inſtituendae praemiſſa.* Ienae 1713. 8. quae quidem ſucci plena non eſt, ſed trita continet.

(u) Scriptores vnde hauſit GRIBNERVS, ſemper fere adſcripſit. Tertia editio eademque auctior & emendatior Vitembergae 1733. exiit. Conſtituerat huic addere hiſtoriam iuris naturae, & legum diuinarum principia, quae poſitiuae vniuerſales dicuntur; ſed non ſuperfuit ei tantum ab aliis negotiis otii, vt exequi hoc inſtitutum licuerit. Quae ab aliis in dubium vocata ſunt, haud

riſprudentiae naturalis Libros IV. Vitembergae 1717. 8. editos, ſingulari prorſus applauſu ab eruditis acceptos tuiſſe, conſtat. Ioannes Georgivs Wagnervs *Iuris naturalis & gentium librum elementarium* ſcripſit, (v) *ſolida obligationis fundamenta, & praecipua Iuris ciuilis priuati principia methodo demonſtratiua exhibentem*, Halae 1719. 8. Nicolavs Pragemannvs libris duobus *Iurisprudentiae naturalis* doctrinam complexus eſt (w) Ienae 1720. 4. Iacobvs Gabriel Wolfivs (x) auctor eſt *Inſtitutionum Iurisprudentiae naturalis tum priuatae tum publicae*, Halae 1720. 8. editarum. Adamvs Fridericvs Glafey vernacula lingua ſcripſit: (y) *Vernunfft - vnd Voelcker-Recht*;

haud repulſa ab eo fuere, qui illam quam ſibi ſumſit ab aliis diſſentiendi libertatem, omnibus aeque competere, facile intellexit.

(v) Inproprias leges eſſe in natura adſerens, quid ſibi velit, neſcit Wagnerus. Nominis quoque celebritatem hoc ſcripto conſecutus eſt nullam, in quo tenebris immerſa ſunt omnia.

(w) Pragemannvs Iuris Naturae, Ethicae & Politicae principia perturbauit.

(x) Iacobvs Gabriel Wolfivs, vir excellentiſſimus, ambitum omnis philoſophiae moralis emenſus eſt hoc in libro; qui quidem ordo non omnes recreat lectores, licet probetur aliis.

(y) Editio ſecunda adaucta 1732. 4. itidem Lipſiae excuſa eſt. Rudigeri placita plerumque retinuit auctor

Recht; worinnen die Lehre dieſer Wiſſenſchafft auf demonſtratiue Gründe geſetzet, nach ſelbigen die vnter ſouuerainen Voelckern, wie auch denen Gelehrten bis daher vorgefallene Streitigkeiten eroertert werden. Nebſt einer Hiſtorie des vernünfftigen Rechts, vnd einer vollſtaendigen Bibliotheca Iuris nat. & gentium, Lipſiae 1723. 4. IACOBI FRIDERICI LVDOVICI *doctrina Iuris nat. iuridice conſiderata*, Gieſſae 1724. 8. poſt obitum auctoris cum ipſius vita prodiit. Lectu digniſſima denique ſunt, quae auctore IOANNE EBERHARDO ROESLERO nuper prodierunt *Themata Iurisprudentiae naturalis ad ductum libri Pufendorffiani de officio H. & C.* Tubingae 1726. 8. & a concinna atque perſpicua breuitate egregie commendantur. (z)

§. VII.

auctor praecellentiſſimus, ſed Diariorum ſcriptores ſtilum in eum exacuere conſueuerunt. En *Acta Eruditorum Germanica* Parte CLXXV. Art. I. pag. 457.

(z) Hiſce addimus, qui poſt fata etiam in ore omnium viget, NICOLAI HIERONYMI GVNDLINGII *Ius naturae & gentium*, Halae edit. 1714. 8. recuſ. ibidem 1728. quodque ſemper a nobis commendatur. Deinde eiusdem *Ausführlicher Diſcours über das Natur- vnd Völcker-Recht*, quum iam ex humanis abiiſſet auctor, impreſſus Francof. & Lipſiae 1734. 4 Sed Gundlingium hoc in libro haud vbique audimus perorantem; etſi lectio eius non ſine fructu tironum ſit; conſulantur *Acta Eruditorum Germanica*

§. VII.

Sapienter ſaniorum iudicio ii in diſciplinis enucleandis aciunt, qui primum compendiis, lectorum animos, ad vberiorem ſolidioremque praeparant cognitionem; his autem praeſtructis, expeditam viam, ad ſubtiliorem ſublimioremque ſcientiam aperiunt. Ea propter philoſophus longe princeps, Christianvs Wolfivs, elemen-

nica Parte 192. Art. 2. pag. 865. ſeqq. Generatim vero de hoc philoſopho conf. *Memoire ſur la Vie & les Ouvrages de M.* Nicolas Jerome Gvndling in *Bibliotheque Germanique* Tom. XXIII. Art. VIII. pag. 244. Deſumta eſt haec biographia ex programmate funebri auſpiciis Hoffmanni prorectoris magnifici edito, & ex diario inſcripto: *Gundlingiana materia continuata.* Num. I. edit. Hamburgi 1731. Porro adiiciatur Henrici Conradi Koenigii, Phil. & J. V. D. *ſchediaſma, de hominum inter feras educatorum ſtatu naturali ſolitario. Exiſtentia ſtatus indubitatis exemplis probatur, indoles eiusdem explicatur, illuſtratur, denique vſus in iurisprudentia naturali oſtenditur.* excuſ. Hannouerae 1730. 4. & concelebrati Ioannis Friderici Weidleri, I. V. D. *Inſtitutiones Iuris naturae & gentium, methodo mathematica digeſtae, collataque ſparſim iure poſitiuo illuſtratae*, Vitembergae 1731. 8. typis exſcriptae, nec non omnis memoriae clariſſimi Io. Gottl. Heineccii IC. Potentiſſimo Boruſſorum Regi a conſiliis ſanctioribus, *Elementa iuris Naturae & Gentium*, commoda *auditoribus methodo adornata*, Halae 1738. 8.

mentis iuris naturae elaboratis, quae & ſibi gloriae, & poſteris ſemper vſui erunt, (*a*) ingens opus texere coepit: *Ius Naturae methodo ſcientifica pertractatum. Pars prima, in qua obligationes & iura connata, ex ipſa hominis eſſentia atque natura a priori demonſtrantur; & totius philoſophiae moralis omnisque iuris reliqui fundamenta ſolida iaciuntur.* Francofurti & Lipſiae 1740. 4. in quo de obligatione, & iure hominum generatim; de officiis erga ſe ipſum, ac cum iis connexis iuribus; de officiis erga alios & inde fluentibus actionibus; de officiis in Deum quaeque his ſtabiliuntur legibus, diſſerit. Singula ſic inter ſe iunguntur, vt nec absque principiis firmiſſimis prodire auſint propoſitiones, nec in concluſis ſit, quod ad demonſtrata priusue definita, haud ſatis commode queat reuocari. Ad noſtram haec diffunduntur vtilitatem, pariter atque ad omnem moralis philoſophiae theoriam, qua vitae cultus ac munditia, quae ad elegantiam accedit, temperatur; barbaries autem ex animo euellitur penitus. Huius inſtituti teſtes ſunt virtutum vis, amplitudo, dignitas, grauitas, ſimilitudo, vbertas, lumen, ſplendor; vitiorum autem maculae, peruer-

(*a*) Voluminis huius Cap. I. §. XV. qualiacunque ex opere iſto excerpta a nobis, legi poſſunt.

uerſitas,atrocitas; alia,ab auctore noſtro,caligine prorſus diſcuſſa, in promtu poſita. Ethicam inter ac Ius Naturae intercedens diſcrimen, itidem tam dilucide expediuit vir illuſtris, vt id nullius interpretatione aut verius explicari,aut planius exprimi poſſit. Natura hominis ſcaturigo eſt obligationis, qua tenetur; non tamen leges naturales, cunctae eodem interuallo a fonte diſtant; vt adeo lex ab iſto remotior, in alia propiore, & haec denuo in proxima rationem habeat, donec tandem perpetua atque apta ſerie, accedas ad principium in ſe euidens atque perſpicuum, vnde prauitas bonitasue actionum eluceſcit clariſſime. Ex his igitur facile intelligitur, Wolfium ordine ſuo demonſtrandi, doctrinis nos expolire certiſſimis; indeque tamquam ex opimis & pinguibus paſcuis colligere, quae ad ſaturandos iuſtitia & humanitate animos pertinent.Siſtit iam Philoſophus, viuendi diſciplinae huius partem primam, in qua decreta connata naturae, ſingula occurrunt, quibus adligantur implicanturque mortales: in ſequentibus operibus, continuatis connexisque, iis facturus acceſſionem. Quod ſi, vt dubito nullus, ab eo factum eſſe intellexexero, erit de quo orbi litterario vniuerſo ac mihi gratuler; Erit, vt quod dudum

praeclare meritus eſt in reliquis ſcientiis nomen illuſtre, ab hac etiam iurisprudentia ducat, reportetque cognomentum *ſapientiſſimi & feliciſſimi Reformatoris*. Redeo hic in memoriam eorum, qui veſtigiis Wolfium conſequuti ſunt. Primas inter hos tenet HENRICVS KÖHLERVS ὁ μακαρίτης; animi aegritudinem, ex morte praeſtantiſſimi viri huius conceptam, mitigabunt poſteri frequenti vſu ſcriptorum, quae reliquit; praecipue vero *Exercitationibus iuris naturalis eiusque inprimis externi, methodo ſyſtematica propoſiti*, Ienae 1729. 4. (*b*) Denegant quidam huic libro honorem, eumque nullo numerant loco. Sed ſalua res eſt, finem auctoris ſi reſpicis curatius; tunc enim non mirare, quod logicae & metaphyſicae haud paucula praemiſſa ſint principia. In vſum enim litterarum harum cultu nondum politorum, concinnatus eſt; atque hinc omni-

(*b*) Typis renouatae ſunt Ienae emendatiores & auctiores 1733. 4. (1732.) nec non 1735. De reliquis editionibus poſt fata Koehleri impreſſis, vid. Partem II. *des ausführlichen Entwurffs einer vollſtändigen Hiſtorie der Wolffiſchen Philoſophie*, celeberrimi CAROLI GVNTHERI LVDOVICI §. CCCCXXII. nec non eiusdem *neueſte Merckwürdigkeiten der Leibnitz - Wolffiſchen Weltweiſsheit, geſammlet vnd mit vnpartheyiſcher Feder aufgeſetzet*, §. LVIII. pag. 110. ſeqq.

omnino praefigenda fuerunt placita, ſine quorum adminiculo in ſenſum iuris naturae penetrari non licet intimum. Praeterea *Iuris ſocialis & gentium, ad ius naturae reuocati, ſpecimina* VII. 1736. 4. (*c*) compoſuit Köhlerus; quae ei opera multo quidem labore conſtitit, verum etiam quaecunque fere de iſto argumento commode dicta ſunt, exhibet, & apertiſſima vbique fidem facit demonſtratione. Poſt fata eius exiit quoque, titulum hunc ferens, tractatus: B. Henrici Köhleri *meditationes vnd annotationes über deſſen Natur vnd Voelcker Recht, wie ſolches ſeit vielen Iahren nach einander von dem ſel. Hn. Profeſſor in denen Lectionen dictiret vnd geſammlet worden, nebſt einer Demonſtration von der Exiſtenz Gottes, vnd einer Vorrede Hrn. D. I. I. S. auf oefteres Verlangen zum Druck befoerdert von* Io. Michael Hörsselmann, Ienae 1738. 4. Exſtant nec minus *des ſeligen Herrn Profeſſor Koehlers eigene Meditationes vnd Annotationes über deſſen Ius ſociale & gentium*, Ienae eodem anno in forma quadruplicata excuſae. In numerum vero Köhlerianorum ſcriptorum poſtuma illa ego non incluſerim.

(*c*) Indicatis modo locis, iam laudatus Lvdovici reliquas editiones *iuris ſocialis* percenſet.

ſerim. Ceterum induſtriam Philoſophi aemulatus eſt IO. FRIDERICVS KÜBEL, ſyſtemate compoſito: *Das gründlich bewieſene Recht der Natur, worinnen alle Streitigkeiten auf das deutlichſte gehoben, vnd die in das Recht der Natur gehoerige Wahrheiten auf eine demonſtratiuiſche Art erwieſen worden.* Vitembergae 1735. 8. quod quiuis per otium conſulere poteſt. Qui huic operi denique incubuerint praeter modo laudatos, nominauimus Bibliothecae noſtrae Part. I. pag. 132. ſeqq. ac Part. II. pag. 65.

§. VIII.

Inter reliquos huc referuntur THOMAE HOBBESII *Elementa Philoſophica de Ciue.* Hic, licet ius Naturae & Gentium pro vno eodemque habeat, & multa proponat, non ab omnibus adprobata, de ſummo imperio tamen haud perperam agit. Primum Pariſiis 1642. 4. poſt ſaepius Amſtelodami (*e*) & Londini recuſa prodierunt. Halenſis

(*e*) Quum Cap. II. §. XXIV. Tomi huius habeas de Hobbeſio obſeruanda, fas erit, hic te ad ea remittere. Finem Hobbeſii reſpicienti, facile ſe probabunt pleraque ab eo in elementis diſputata; regiam enim maieſtatem gentibus perutilem, ex rationis principiis commendaturus, nonnulla adſperſit quae duriora videntur, in ſe tamen adſtrui

ſis editio etiam exſtat, apud *Io. Fridericum Zeidlerum*. Opera vero omnia philoſophica III. Volum. Amſtelodami 1668. 4. ſunt excuſa. Varios tamen Hobbeſii dogmata habuerunt cenſores, (*f*) Gisbertvs Coc-

ſtrui poſſunt. Si vero lapſus eſt, id humanae ſortis tenuitas tam in eo quam in aliis excuſat. Obſeruare tantum libet, Montagnii, de quo ſupra diſputatum eſt, veſtigiis inſiſtere Hobbeſium, nec non a Petro Gassendo nonnunquam abduci. Conf. Ioannes Silhon in *Miniſtre d'Etat avec un diſcours des conditions de l'hiſtoire* &c. Part. III. & Ericvs Mavritivs in *Diſſertationibus de principiis iuris publici, germanici inprimis* Cap. IV. Sect. II. Manaſſe quoque nonnulla ex Ivlii Caesaris Vanini *Arcan. Nat. Dial.* xxxvi. in ſyſtema Hobbeſii, videntur.

(*f*) Cenſores & defenſores Tomo I. Cap. II. §. xix. pag. 139. adſcripſimus; add. Io. Benedictvs Carpzovivs in Orat. qua anno 1684. munus Profeſſoris Theologiae eſt auſpicatus; cumprimis pag. 31. Aegre illos tulit haud dubie Hobbeſius, in pullos ſuos tanto inflammatus amore, vt dixerit in praefatione libri *de Corpore*: ſupra citat. *Phyſica res nouitia eſt, ſed philoſophia ciuilis multo adhuc magis, vt quae antiquior non eſt libro, quem de ciue ipſe ſcripſi:* In vita etiam a ſe ipſo conſcripta haec confirmat, audiamus eum:

Firmius inde ſtetit, ſpero, ſtabitque per omne
Aeuum, defenſus viribus ipſe ſuis.
Iuſtitiae menſura, atque ambitionis Elenchus,
Regum arx, pax populo, ſi doceatur, erit.

 In-

COCQVIVS quidem *vindicias* ſcripſit *pro lege, imperio & religione, contra Hobbeſium*, Vltraiecti 1668. 12. Edidit quoque *Anatomen Hobbeſianiſmi, ſiue apoſtaſian* THOMAE HOBBII *ex tractatu eius de homine, ciue & Leuiathane, iuxta ſeriem locorum theologicorum*, Vltraiecti 1680. 8. (g) IOANNES TEMPLERVS *ideam theologiae Leuiathanis* ſcripſit Londini 1673. 8. SETHVS WARDVS *exercitationem epiſtolicam in Hobbii philoſophiam, cum reſponſoria appendice ad calumnias Hobbii*, Oxonii propoſuit 1656. 8. (h) ROBERTVS SCHARROCKIVS in libro *de officiis ſecundum ius naturale*, (i) Oxonii 1660. 8. itidem varia aduerſus

Ingens tamen aduerſariorum cohors prodiit. In *Sorberianis*; *ſiue excerptis ex ore Samuelis Sorbiere* Toloſae 1691. 12. edit. venuſte ii enarrantur; & Caroli II. Anglorum Regis dicterium illud; *Qui comparoit Hobbes à l'Ours, contre lequel on fait battre les Dogues, pour les exercer*: exponitur pluribus.

(g) Miſere torquet COQVIVS Hobbeſii ſcripta, principia excentrica plane fingens, Hobbeſio prorſus incognita.

(h) Limites iuris naturae non parum conturbat WARDVS. Omnis oppoſitio vana eius, adgreditur haec Hobbeſii aſſerta: 1) Fuit & eſt ſtatus naturalis, ſeu is, in quo ſine legibus agunt homines. 2) Pactis ciuitates regnaque libertatem reſtringunt naturalem.

(i) Hominis finem, gaudium & tranquillitatem animi eſſe,

uerſus Hobbeſium monuit. Ottonis Menckenii autem diſſertatio, *qua Hobbeſii Epicuraeiſmum ex eiusdem libro de ciue demonſtrare* ſatagit, excuſa eſt Lipſiae 1668. 4. His addimus Ioannem Bramhall, cuius editae ſunt *Caſtigations of Mr. Hobbes his laſt animaduerſions, concerning liberty and neceſſity, with a Catching of his Leuiathan, demonſtrating his principles to be deſtructiue to all Religion and Society*, Londini 1658. 8. & Gvilielmi Lvcii *Obſeruations, Cenſures and confutations of notorious Errors in Mr. Hobbes his Leuiathan and other his Books*, Londini 1663. 4. Edvardi item Caroli Clarendonii ſchediaſma, *a lrief ſuruey of the dangerous and pernicious Errors to Church and State in Hobbes Book entitled Leuiathan*, inſcriptum, & 1676. 4. editum. *Leuiathan refutatus & exploſus* Henrici Coccei, Heidelbergae 1677. 4. prodiit. Richardvs Cvmberlandvs (*k*) quoque

eſſe, Scharrock autumat; mediumque ad eum obtinendum, ſi naturalis iuris dictata, ab ipſo ſollicite obſeruentur; quae prohibent innocentis cuiusuis laeſionem, iubentque vt bene de nobis merenti par retribuatur; vt nobis ipſis conſanguineisque bene cupiamus &c. quaeque ſunt plura hiulca, balbutientia, ab eo coagmentata ſine ordine nexuue idearum.

(*k*) Rerum varietate, & vſu, edoctus quidem fuit

que *de legibus naturae* eiusdem elementa philoſophiae cum moralis, tum ciuilis, refutauit, Londini 1672. 4. Lubecae 1694. 8. Vitam huius lege in ſcheda duarum & dimidiae plagularum, quae ſub titulo: *A brief account of the Life, character and Writings of R. Cumberland,* auctore R. PAYNE, Londini 1720. 8. prodiit. (*l*) Anglicam huius libri verſionem a MAXWELLO, gallicam vero a BARBEYRACIO parari, in *Nouis litterariis* anni 1728. Num. LXVI. pag. 657. nunciatum eſt. SAMVEL STRIMESIVS *praxiologiam apodicticam* edidit, *ſeu philoſophiam moralem demonſtratiuam, peithanologiae Hobbeſianae oppoſitam*, Francofurti ad Viadrum 1677. 4. Defenſores tamen nactus fuit va-

CVMBERLANDVS, ſed totum ſe abalienauit ab Hobbeſio; interque aduerſarios huius agmen duxit; licet non videam Hobbeſium a Cumberlando victum ſuperatumue eſſe; quaeſtionis enim ſtatus in omni horum philoſophorum controuerſia, non rite eſt formatus. Ceterum ADRIANVS HOVTVYN etiam, in *Politica contracta*, Cap. II. §. VI. p. 164. a nobis adlegata, HOBBESII ſyſtema reuocauit ſub examen, aſpere ſatis.

(*l*) Vita CVMBERLANDI a PAYNEO litteris conſecrata, praefationis loco praefixa eſt *hiſtoriae Phoenicii Sanchuniatonis*, quae in Anglorum idiomate prodiit Londini 1720. 8.

varios. *(m)* Inter hos praecipuus eſt Lambertvs Velthvysen, *(n)* cuius *de principiis iuſti ac decori diſſertatio epiſtolica*, *continens apologiam pro tractatu cl. Hobbeſii de Ciue*, ab initio ſine nomine prodiit Amſtelodami 1651. 12. poſteriores vero editiones nomen aperte praeferunt. In hac autem totus eſt in defendendo Hobbesii libro *de Ciue.* Inſerta etiam eſt Velthvysii operibus iunctim Roterodami 1680. 4. editis, vbi Tomo II. pag. 955. ſeqq. legitur. Oppoſita ei eſt Iacobi Schalleri diſſ. *de principiis decori ad apologiam pro Hobbio conſcriptam*, Argentorati 1656. 4. Idem Velthvysen ſcripſit tractatum *de iuſtitia diuina* &

(m) Io. Christoph. Becmannvm in *politicis parallelis*, inter ſectatores Hobbesii eminere ; praecipue Cap I. §. V. pag. 418. hic animaduerſione dignum eſt.

(n) Lambertvs Velthvysen, vel hoc vnico ſcripto, ingenii acutiſſimi teſſera probauit, ſe ſi quisquam alius, & eruditione & iudicio eſſe ornatisſimum. In *Sui Conſeruatione*, iuris omnis naturalis poſitum eſſe fundamentum, ſtatuit; vnde rationes conficit plures ; nimirum iuri naturae congruere id, quod hominis ſalutem neceſſariam commodis augeat ; prohibitum autem eſſe, quod mala vera atque impedimenta mortalibus afferat. Iuris gentium etiam indolem adſequutus Velthuyſen, vere diſpeſcit illud in proprium, ſeu ius quod nationes inter obſeruandum, rationi con-

& humana, Vltraiecti 1664. 12. in quo neceſſitatem ſatisfactionis Chriſti, & Ius Chriſtianorum, belli gerendi, adſtruit. Eſt quoque inter defenſores Hobbeſii MENTETVS KETTWIGIVS, I. V. D. qui epiſtolam ſcripſit ad GERARD. FELTMANNVM *de veritate philoſophiae Hobbeſianae, contra* VLRICVM (o) HVBERVM 1695. 8. Inter noſtrates illuſtris vir NICOLAVS HIERONYMVS GVNDLINGIVS in diſſertatione *de ſtatu naturali Hobbeſii in corpore Iuris ciuilis defenſo & defendendo*, Halae 1706. philoſophum Malmesburienſem maſcule defendit. (*p*)

§. IX.

conuenienter; & in ius poſitiuum, ſiue illud quod lege naturali ſtrictim ſumta non praecipitur, ſed moribus normisque humanis originem ſuam debet.

(o) KETTWIGIVS primo de *Ambitu* conſcripſit tractatum, quem cum amicis contulit, eiusque calci defenſionem philoſophiae Hobbeſianae, contra Huberum ſubiecit. Euenit, vt fama hanc rem ad Huberum pertulerit, vnde litteris ad Kettwigium datis, declarauit; ſe aequo animo calamoque ſcriptum huius excepturum. At quum interea Huberus fatis conceſſerit, has chartas ſupprimere Kettwigius ſtatuit, ne cum vmbra Manibusue certare videretur, ſed aliae rationes deinde contrarium ſuaſerunt, quas recenſet §. I. opuſculi huius.

(*p*) Exſtat etiam GVNDLINGII Diſſertatio *de ciue Hobbe-*

§. IX.

Reſtant adhuc, qui ſpeciales quasdam materias illuſtrant. (q) Hvgo de Roy tres libros ſcripſit *de eo, quod iuſtum eſt,* recuſos Ienae 1670. (r) 12. quibus philoſophiam, Iurisprudentiam atque Theologiam coniungi debere docet. Ioannis Lvdovici Praschii, viri doctiſſimi, exſtant tractatus quidam ſpeciales *de lege caritatis,* (s) *de naturali poteſtate in liberos, amplitudine Iuris ſocialis, odio religionis, bono ciue,* (t) quae

Hobbeſii edit. 1713. Conf. *Bibliotheca Germanica* Tom. XXIII. Art. VIII. pag. 152.

(q) Huc referimus *Iuris Naturalis & Gentium doctrinam metaphyſice aſſertam*; ſiue diſputationem habitam a Fr. Nicol. Concina, Ord. Praedic. e Congreg. B. Inc. Salom. Metaph. P. P. O. Venetiis 1736. in 8.

(r) Fauet de Roy priſcae confuſioni Stoicorum, & ius naturae in rationale & irrationale, ſiue animale, diuidit; quum vero dudum profligatum ſit diſcrimen fallax iſtud, nec brutis naturae ius, ſi ſanum admiſeris vocis ſignificatum, competat, nec in pretio eſt illius liber.

(s) Sed virtutes chriſtianas, a philoſophicis nullibi ſecernit Praschivs, hinc plauſum inſignem ſcripta haec non tulere.

(t) Idem auctor *deſignationem Iuris naturae ex diſciplina Chriſtianorum* compoſuit; ſaepe autem refellitur a Christ. Thomasio in *freymüthigen Gedancken*, edit. Halae 1689. Etenim Ius naturae cum Theologia morali, eaque reuelata, praepoſtere ac diſtorte confundit.

quae eleganter ſunt elaboratae. Lege tamen CHRISTIANI THOMASII *Monathliche Vnterredungen* a. 1689. pag. 76--99. & pag. 206--230. Denique *de fide haereticis ſeruanda* optime ſcripſit IACOBVS SCHVLTESIVS.

§. X.

Non defuere, qui, perpetuo nexu Ius naturae & gentium inter ſe copulata eſſe, dicerent, vt haud facile poſſint ſeiungi. Separanda tamen eſſe ea, quae natura ſunt turpia, a moribus atque inſtitutis gentium, alii iudicarunt. De hoc diſcrimine agit IOACHIMVS ZENTGRAVIVS, (u) articulo

(u) Contra Puſendorffium ingenium & calamum perſaepe acuit ZENTGRAVIVS, ſigillatim in Diſquiſitione de origine, veritate & obligatione iuris gentium, ab auctore citata, addebantur ab iſto deinde *Vindiciae Originum ſuarum contra Puſendorffium* & *Strimeſium* An. 1681. Eo collineat etiam ZENTGRAVII *Summa iuris diuini* ſeu *Iſagogica inſtitutio doctrinae de iuſtitia & iure:* Socialitatem hic diſpeſcit in generalem, ac ſpecialem, illam adpellitat, quae hominibus cum Deo, hanc, quae cum aliis hominibus intercedit; ex priori repetit officia in Deum, ex hac autem elicit inter homines perpetrandas fugiendasque actiones. Sed coagmentata reliqua principia in molem excreſcunt ingentem, nec breuibus indicari poſſunt. Inuehitur

lo VIII. *de iure naturali ſecundum diſciplinam Chriſtianorum*, Argentorati 1678. 4. Eiusdem eſt *diſquiſitio de origine, veritate & obligatione Iuris Gentium*, Argentorati 1684. 4. & *ſpecimen doctrinae Iuris naturalis ſecundum diſciplinam platonicam*, Argentorati 1679. 4. Ioannis Wolfgangi Textoris (v) *ſynopſis Iuris gentium*, Baſileae 1640. 4. edita, admodum perſpicua eſt. Davidis Mevii quoque exſtat (w) *prodromus iuris gen-*

hitur ceterum in alios & dicax eſt, nec vbique fidus interpres legum naturalium. In Lvdovici *Delineatione* c. l. §. LXI. pag. 38. legatur ſuccincta ſyſtematis eius idea.

(v) Vt vt inſcriptio operis huius, ſolum ius gentium contineat; nihilominus ex capitibus de connubiis, de ſui contra vim alterius defenſione, obſequio & pietate in parentes, aliisque liquet, id ſubminiſtrare etiam ea, quae a naturae iure ſtricte ſumto proficiſcuntur. Suggeſſit de iſto auctore quaedam Io. Iacobvs Mvllervs *in Guilielmi Grotii Enchir. de principiis iuris naturae commentat.* pag. 11. ſq. edit. Ienae 1696. 8.

(w) Honorifica non ſunt, de iſto Mevii libro, teſtimonia multorum; nam refert Meuius ad ſtatum integritatis omnia; cuiusmodi principium, noſtra aetate nec commendabile eſt, nec veritate communitur. Moralitatem etiam arbitrariam defendit Meuius, internam bonitatem prauitatemque actionum repudians; cui ſententiae ſubſcribere non poſſumus; nec iis quae de mutatione & diſpenſatione legum diuinarum perperam pronunciat.

gentium communis, Stralſundae 1680. 8. qui etiam ſuam laudem habet, licet plenius opus quod promiſerat, non fuerit inſecutum. His addi poſſunt Io. IACOB. MÜLLERI *Inſtitutiones Iurisprudentiae gentium*, Ienae 1694. 8. SAMVELIS FRIDERICI WILLENBERGII *Sicilimenta Iuris gentium prudentiae, ex Grotio variorumque virorum celeberrimorum ſcriptis collecta*, Lipſiae 1711. 8. FRIDER. AVG. HACKMANNI *Iurisprudentia vniuerſalis diuina*, Helmſtadii 1712. 8. IOANNIS CHRISTIANI RIEDELII *Verum ius gentium*, Lipſiae 1715. 12. Neque reticeri prorſus debent celeberrimi viri IVSTI HENNINGI BOEHMERI (x) *Introductio in Ius publicum vniuerſale, ex genuinis Iuris naturae principiis deductum, & in vſum Iuris publici particularis quarumcunque rerumpublicarum adornatum*, Halae 1716. 8. & IOANNIS SALOMONIS BRVNQVELL *eröffnete Gedancken von dem allgemeinen Staats-Recht, vnd deſſen nöthiger Excolirung*, Ienae 1721. 8.

§. XI.

Initio ſuperioris ſeculi notabilis haec con-

(x) Vix vllius gentis, aetatis, hominem inueneris, cuius merita tum in omni iurisprudentia, tum in naturali, BOEHMERI illuſtris ſcriptis compares.

controuerſia fuit de eo, *an mare haberi poſſit in dominio?* Controuerſia agebatur inter Belgas atque Britannos, ratione maris Britannici, cuius vſum liberum eſſe volebant Belgae, ſibi illum ſolis vindicantibus Britannis. Ciuium ſuorum cauſſam defendit Hvgo Grotivs *in mari libero*, Lugduni Batauorum 1609. 8. edito, poſt ſaepius recuſo. (*y*) Primum prodiit ſub tit. diſſertationis *de Iure, quod Batauis competit ad Indiana commercia,* XIII. *capitibus diuiſum*, apud Elzeuirios, ſuppreſſo auctoris nomine. Catalogum editionum vel tricies (*z*) tam in Belgio, quam in Germania, repetitarum, dedit Lehmannvs in *Vindiciis Grotianis*, pag. 727. ſequ. Infirmiora videbantur, quae a Grotio dicta, dum iuuenis adhuc eſſet, multum tamen in iisdem refutandis occupatus fuit Ioannes Seldenvs *in mari clauſo,* (*b*) Londini 1635. fol. (vide

(*y*) In opere auro contra nobis cariori, de *iure belli & pacis*, pluribus, euicit ſententiam ſuam de dominio maris, rationibus; interdum quoque retractata ſunt in diſſertatione de mari libero adſerta.

(*z*) Iuncta eſt M. Zverii Boxhornii *pro nauigationibus Hollandorum aduerſus* Pavlvm Hevtervm *Apologia*, Lugduni Batauorum 1633.

(*b*) Cuius prodierunt etiam *vindiciae maris clauſi* Londini 1653. 4.

(vide eundem Lehmannvm l. c. pag. 733. ſ.) Seldeno (c) ſe oppoſuit Ioannes Isaacvs Pontanvs, (d) *diſcuſſionum hiſtoricarum libris* II. Argentorati 1617. 12. Harderuici 1627. & 1637. 8. Latius vero ſerpſit haec controuerſia, atque ad alias quoque gentes haec materia deducta fuit. Ita Seraphinvs *de* Freitas ſcripſit *de iuſto imperio Luſitanorum Aſiatico, aduerſus Grotii mare liberum,* Pinciae 1625. 4. *De dominio reipublicae Genuenſis in mari Liguſtico,* Lib. II. egit Ioannes Baptista Bvrgvs, Romae 1641. 4. Ivlivs Pacivs *a Beriga diſceptationem* edidit *inter regem Hiſpaniae ob regnum Neapolitanum de dominio maris Adriatico, & inter Rempublicam,* Lugduni 1619.

(c) Hac de quaeſtione videndi ſunt Morhofivs *Polyhiſt.* Tom. III. Lib. VI. Sect. I. §. VI. pag. 559. & Reimmannvs in *hiſtoria antediluuiana* pag. 227. Conf. etiam Hermanni Conringii diſput. *de Dominio maris*, edit. 1676. in 4. Cornelii von Bynckershoeck de *dominio maris* diſſertatio, addita de *Lege Rhodia de iactu* libello impreſſo Hagae Batauorum 1703. 12. Martini Schoockii *imperium maritimum* Amſtelodami 1654. 8. recuſ. 1669. 12. Io. Stravchivs de *imperio maris.* Brunſu. 1662. 4.

(d) Danorum iura Pontanvs adſtruxit praecipue in diſcuſſionibus ſuis; hinc magis ſpecialiora vindicauit iura ſuae gentis, quam publica vniuerſalia.

1619. 8. Sic etiam Seldeni ſententiam fouet GVILIELMVS WELWOOD *de dominio maris, dominiique iuribus*, Hagae 1653. 4. *Burgo* tamen & *Welwoodo* reſpondet THEODORVS GRASWINCKELIVS in *vindiciis maris liberi*, Hagae 1653. 4. Venetorum iura in mari Adriatico alias defendit IOANNES PALATIVS in *Leone maritimo*, *ſeu de dominio maris*, Venetiis 1663. 12. IOACHIMVS HAGENMEIERVS *de imperio maris* variorum congeſſit (*e*) diſſertationes, Francofurti 1663. 12. Alios de iure maritimo ſcriptores nominauimus in *bibliotheca Iuris*.

§. XII.

De *iuribus belli* (*f*) agit ADAMVS PISETZCKY in *faſciculo diſſertationum de indictione*

(*e*) Clariſſimorum de hoc argumento ſcriptorum collectio, nimirum GROTII, PACII, IACOBI GOTHOFREDI, & MARTINI SCHOOCKII, typis impreſſa eſt Francofurti 1669. 12.

(*f*) Quae vndique in libris BYNKERSHOEKII pellucet doctrina egregia, deprehenditur etiam in *Quaeſtionum iuris Publici Libris* II. quorum primus eſt de *Rebus bellicis*, ſecundus de rebus varii argumenti; Lugduni Batauorum 1737. quibus vix planius quidquam eſſe poteſt vel explicatius. Conf. *Bibliotheque Raiſonnée des Ouvrages des Savans de l' Europe*. A. MDCCXXXVII. Tom. XIX. Part. I. Art. V. pag. 114. ſqq.

ctione belli per feciales, *de bello*, *de induciis & armiſtitiis*, *de victoria*, *pace & foederibus*, Francofurti 1672. 12. Accuratior tamen eſt RICHARDI ZOVCHAEI *iuris & iudicii fecialis*, (g) *ſiue iuris inter gentes explicatio*, Lugduni Batauorum 1651. 12. in qua praeter iura belli, generalem quoque iuris gentium rationem exponit. (h) ALBERICVS (i) GENTILIS libris duobus *de armis Romanis*, Hanouiae 1612. 8. eadem ab iniuſtitiae culpa vindicare conatur. (k)

§. XIII.

(g) Controuerſias illuſtrium, tam ſeculi decimi & ſexti, quam decimi ſeptimi ZOVCHAEVS deſcriptas, ac rationibus ab vtraque parte communitas, in hoc libro dedit; quo nomine inprimis in eo laudando certant veritatem amantes.

(h) Quaeſtiones iuris, de bello perplures erudite expoſuit LOYS DE BOCHAT, in *Diſſertation ſur deux Queſtions importantes de Droit Naturel*, *concernant les Engagemens des Soldats*, *qui s'enrollent au ſervice des Souverains étrangers*, *pour ſervir de Reponſe à une Lettre adreſſée ſur ce ſujet à Mr.* de CROVSAZ *Profeſſeur en Philoſophie à Groningue*, inſerta *Journal Literaire* Tom. XII. Part. I. Art. XII. & *Bibliotheque Germanique* Tom. XI. Art. I. pag. 1. & Tom. XII. Art. X. pag. 142. ſqq.

(i) De viro hoc differit GISBERTVS VOETIVS, Polit. Eccleſ. T. II. pag. 171.

(k) Hunc aeque ac antecedentes §phos, ſcriptores ii illuſtrarunt praeſertim, qui Corpora Vniuerſalia iuris Gentium, vel complexum & legum & morum, a populis vſu confirmatorum, poſteris tra-

§. XIII.

Vltimo loco dicendum erit *de legatis & lega-*

tradiderunt. Graui hinc, niſi fallor, de ratione commendandus eſt: *Codex iuris gentium diplomaticus*, in quo tabulae authenticae actorum publicorum, tractatuum, aliarumque rerum maioris momenti per Europam geſtarum, pleraeque ineditae vel ſelectae, ipſo verborum tenore expreſſae ac temporum ſerie digeſtae, continentur; a fine ſeculi vndecimi ad noſtra vsque tempora aliquot tomis comprehenſus: quem ex manuſcriptis praeſertim bibliothecae Auguſtae Guelferbytanae codicibus, & monimentis regiorum aliorumque archiuorum, ac propriis denique collectaneis edidit G. G. Leibnizivs Hanouerae 1693. fol. nec non notiſſimum opus *Corps Vniverſel Diplomatique du Droit des Gens*, quod inde ab aeuo Caroli M. ſiſtit praecipua gentium iura eaque poſitiua. Vt & Barbeyracii *Supplement au corps univerſel diplomatique du Droit des gens, contenant l' hiſtoire des anciens traités, ou recueil hiſtorique & chronologique des traités repandus dans les Auteurs Grecs & Latins, & autres monumens de l' antiquité, depuis les tems les plus reculés, jusques à l' Empire de Charle-Magne.* Acceſſit *Recueil de traités d' alliance, de paix, de tréve, de neutralité, de commerce, & de garantie; des conventions, pactes & concordats, & autres contrats, qui avoient échapé aux premieres recherches de Mr.* dv Mont; *continué jusqu' à preſent par Mr.* Rovsset, *enrichi d' une table generale des matieres contenues dans le corps diplomatique & dans le ſupplement; avec le cérémonial diplomatique des cours de l' Europe, ou collection des*

legationum iuribus, in quantum ſunt conſidera-

Actes, *Memoires & relations*, *qui concernent les dignités*, *titulatures*, *honneurs & prééminences*, *les fonctions publiques des Souverains*, *leurs immunités & franchiſes*, *leurs démélés &c. recueilli en partie par Mr.* DV MONT, *mis en ordre*, *& conſiderablement augmenté par Mr.* ROVSSET, *membre des Académies de Sciences de S. Petersbourg & de Berlin.* Moles haec litteraria quinque Volum. in fol. continet excuſ. Amſtelodami 1739. Ceterum conſtat inter omnes, ſeculi huius anno primo BERNARDVM *Recueil des Traitez & autres Actes publics* exaraſſe in IV. Vol. in fol. quem continuauit auxitque DVMONT promulgato libro in VIII. Vol. dicto: *Corp univerſel diplomatique du Droit des gens.* Compendium vero vtiliſſimum adornauit celeberrimus noſter IO. IACOBVS SCHMAVSS, in *corpore iuris gentium academico*, *enthaltend die vornehmſten Grund-Geſetze Friedens- und Commercien-Tractate*, *Bündniſſe und andere Pacta der Königreiche*, *Republiquen und Staaten von Europa*, *welche ſeither zweyen ſeculis bis auf den gegenwärtigen Congreſſ zu Soiſſons errichtet worden*, Lipſiae 1730. II. Vol. 8. id ad exemplum Corporis ſui *Iuris Publici* S. R. I. Francofurti & Lipſiae 1727. impreſſi confecit. Permulti alii collectores exſtant, qui in re vtiliſſima hac deſudarunt, quorum nomina leges in ſtupendae & ferreae diligentiae opere, quod quo haec ſcribimus tempore prodiit, auctore PETRO GEORGISCH, viro conſultiſſimo, Iuriumque Doctore praeclariſſimo; titulus eſt: Regeſta *Chronologico-Diplomatica*, Francofurti, & Lipſiae 1740. fol. in quibus recenſentur omnis generis monimenta & documenta publica, vti ſunt, tabulae conuentionum, foederum,

derationis iuris gentium. Faciunt huc *Se-*
lecta

derum, pacis, armiſtitiorum, mutuae amicitiae, neutrarum partium, commerciorum, transactionum, emtionum venditionum, permutationum, obligationum, oppignorationum, donationum, diuiſionum, incorporationum; nec non capitulationes, concordata, ſanctiones pragmaticae, pacta conuenta, conſtitutiones, praecepta, placita, edicta, decreta, bullae, reſcripta, mandata, protectoria, conſeruatoria, panchartae, conceſſiones, fundationes, dotationes, aliaque priuilegia & immunitates; litterae item feudales, clientelares, homagiales, reuerſales, compromiſſoriales, refutatoriae, reſtitutoriae, ratificatoriae, reſeruationis iurium & proteſtationum, pacta quoque matrimonialia, dotalia, diuiſionis haereditatum, fideicommiſſa, teſtamenta, codicilli, res iudicatae, ſententiae arbitrales; & quae ſunt alia publico nomine ac ſolenniter acta, litterisque conſignata, rerum praecipue Germanicarum praeſidia. Omnia in ſummas ſuas contraxit editor celeberrimus; iuxta annorum dierumque quos praeferunt, ſeriem digeſſit, temporisque ſubnotationes medii aeui more expreſſas, cum noſtro computandi modo compoſuit. Nihil vero perinde dolemus, quam quod prelo nondum excuſum ſit opus auro contra carius MS. Strvvii noſtri, cui titulus: Corpvs Ivris Gentivm *ſiue iurisprudentia Heroica*, comprehendens ea, quae inter gentes obtinent, ſecundum ius perſonarum & rerum adplicata; argumentis ex iure naturae & gentium petitis, innumeris exemplis ex actis publicis editis & ineditis, atque hiſtoriarum monimentis omnis aeui illuſtrata IV. Tomis conſtans. Liber primus agit:

lecta ex libris Polybii de legationibus, cum notis Fvlvii Vrsini, Antwerpiae 1582. 4.
Se-

I. de iure gentium in vniuerſum. II. de Fide & vtilitate publica. III. de obſeruantia, iudicio & arbitrio inter gentes. IV. de Fato an locum habeat in publicis. V. de Illuſtrium perſonis. VI. de Regis Regum Titulo. VII. de Sponſalibus & Nuptiis illuſtrium. VIII. de Matrimoniis in gradibus prohibitis. IX. de Iure diſpenſandi circa Matrimonia illuſtrium. X. de Matrimoniis per Procuratorem illuſtrium. XI. de Matrimoniis Illuſtrium Impuberum. XII. de Matrimoniis inter perſonas diuerſae religionis illuſtrium. XIII. de Matrimoniis ex ratione Status illuſtrium. XIV. de Matrimoniorum inter illuſtres reſtricta facultate. XV. de Matrimonio inaequali illuſtrium maritorum. XVI. de Matrimonio inaequali illuſtrium, a parte vxoris. XVII. de Matrimonio Virgineo & conſcientiae illuſtrium. XVIII. de Matrimoniis ſecundis illuſtrium. XVIIII. de Imperio mariti in vxorem. XX. de Dote & Pactis Dotalibus illuſtrium. XXI. de Donatione propter nuptias illuſtrium. XXII. de Dotalitiis illuſtrium. XXIII. de Polygamia illuſtrium. XXIV. de Repudiis illuſtrium. XXV. de Diuortiis illuſtrium Germaniae. XXVI. de Diuortiis Regum & principum exterorum. XXVII. de Raptu illuſtrium. XXVIII. de Illuſtrium libidine. XXIX. de Concubinis illuſtrium. XXX. de liberis naturalibus illuſtrium. XXXI. de Partu ſuppoſito. XXXII. de Iuriſprudentia priuata illuſtrium. XXXIII. de Patria poteſtate illuſtrium. XXXIV. de Adoptionibus illuſtrium. XXXV. de Emancipatione illuſtrium. XXXVI. de Legitimatione illuſtrium. XXXVII. de Tutelis & Cura illuſtrium. XXXVIII. de Maiore illu-

Secutus hunc fuit DAVID HOESCHELIVS, qui *eclogas legationum diuerſorum auctorum* congeſſit,

illuſtrium aetate. XXXIX. de Curatore Foeminae illuſtris. XL. de Regibus & principibus captiuis. XLI. Monaſteria Principum carceres. XLII. de Poenis illuſtrium. XLIII. de Proſcriptis. XLIV. de Seruitute Iuris Gentium perſonali. LIBER SECVNDVS. Cap. I. de Summa Poteſtate. II. An Maieſtas ſit immediate a Deo. III. de Regum Maieſtate. IV. de Monarchomachis. V. de Obedientia paſſiua. VI. de Pactis Conuentis. VII. de Depoſitione ac coercitione Imperantium. VIII. de Cauſis depoſitionis. IX. de Regum Principumue Abdicatione. X. de Principe legibus ſoluto. XI. de Conſortibus Regiminis. XII. de Reginae maritis. XIII. de diuerſis Regum Speciebus. XIV. de Imperio muliebri. XV. de Pſeudo-Regibus. XVI. de Caeſarie, Regio olim inſigni. XVII. de Summorum Imperantium Iure in alieno territorio. XVIII. de Templorum & locorum Religioſorum ſanctitate. XIX. de Mari libero & imperio maris, & Iure ſubmittendi vela, *vom Segel-Streichen.* XX. de Seruitutibus Iuris Gentium. XXI. de Vſufructu Iuris Gentium. XXII. de Praeſcriptionibus. XXIII. de Succeſſione illuſtrium. XXIV. de Succeſſione ſolitaria illuſtrium. XXV. de Iure Primogeniturae. XXVI. de Paragio & Apanagio. XXVII. de Succeſſione ſecundo geniti prae primogenito. XXVIII. de Succeſſione fratris prae filio illuſtrium. XXIX. de Succeſſione foeminea. XXX de Succeſſione lineali agnatica & cognatica. XXXI. de Iure Repraeſentationis. XXXII. de Iudice in controuerſa ſucceſſione. XXXIII. de Teſtamentis illuſtrium. XXXIV. de Exhaere-

geſſit, Auguſtae Vindelicorum 1602. 4.
DEXIPPI atque EVNAPII *excerpta de legatio-*

dationibus illuſtrium. XXXV. de Succeſſionis Renunciatione illuſtrium. XXXVI. de Vulgari & pupillari Subſtitutione. XXXVII. de Fidei-commiſſis illuſtrium. XXXVIII. de Iuramentis illuſtrium. XXXIX. de Iure maioris partis.
LIBER TERTIVS. Cap. I. de Adquiſitione Iuris Gentium. II. de Pactis, Obligationibus, Metus exceptione & Reſtitutione illuſtrium. III. de Alienationibus illuſtrium. IV. de Permutationibus illuſtrium. V. de Iure Pignoris & hypothecae illuſtrium. VI. de Obſtagio & Fideiuſſionibus illuſtrium. VII. de Mandatis illuſtrium. VIII. de Donationibus illuſtrium. IX. de SCto Velleiano illuſtrium. X. de Obſidibus illuſtrium. XI. Scriptores de Legatis. XII. de Legatis in genere, horum nomine. XIII. de Legatorum differentiis. XIV. Quinam ius habeant mittendi legatos. XV. Controuerſiae de Iure Legationum. XVI. de Legatorum Qualitate. XVII. de Legatorum numero. XVIII. de Muneribus Legatorum. XIX. de Legatorum Reiectione. XX. de Legatorum Exmiſſione. XXI. de Legatorum Sanctitate. XXII. de Legato proditore. XXIII. de Legatorum iure reuocandi domum. XXIV. de Aſylis Legatorum. XXV. de Legatorum contractibus. XXVI. de Legatorum delictis publicis & poenis. XXVII. de Exercitio domeſtico Religionis Legatorum. XXVIII. de Legatorum Violatione. XXIX. Iniuriae Legatis factae cauſa belli. XXX. Poena illorum, qui legatos violauerint. XXXI. de Familia, Comitibus & ſuppellectile legatorum. XXXII. de Fecialibus.
LIBER QVARTVS. Cap. I. de Aequilibrio Europae. II. de Latrocinio Gentis in Gentem. III.

tionibus exſtant graece & latine cum notis Henrici Valesii, Pariſiis 1648. 4. (*l*) Elegans eſt tractatus Alberici Gentilis *de legationibus*, Londini 1585. 4. & quae ſcripta ſunt alia, de quibus partim capite ſuperiore inter politicos aliqua diximus. Nec omittendus eſt Richardi Zovchaei *de legati delinquentis iudice competente libellus*, *& quaeſtio vetus ac noua: an legatum, aduerſus prin-*

iii. de Bello & eius Iure. iv. de Cauſis & Iuſtitia belli. v. de Belli initiis. vi. de Indictione belli. vii. de eo, quid in bello liceat vel non. viii. Captae vrbes per aquaeductum. ix. de More ſe deuouendi pro victoria. x. de Iure Poſtliminii. xi. de Principum Duellis. xii. de Colloquiis Principum. xiii. de Auxiliis Foederatorum. xiv. de Neutralitate. xv. de Praedonibus atque Piratis. xvi. de Praedonibus priuilegiatis *von* Freybeutern. xvii. de Contributionibus bellicis. xviii. de Iure Amneſtiae. xix. de Induciis. xx. de Iure, mediatione & congreſſu Pacis. xxi. de Pacis Inſtrumentis. xxii. de Foederibus.

(*l*) Inter praecipua ſcripta numeramus: *Legatum*, ſeu *Opus* Caroli Paschalii *regii conſiliarii, & in Normanniae ſenatu aduocati generalis.* Diſtinctum in LXXVII. capita, acceſſit graecarum dictionum interpretatio & index. Rothomagi 1598. 8. ac Pariſiis 1612. Auctor ipſe munere legati functus eſt, adeoque experientia edoctus ſcripſit. Elzeuirius iterum 1645. in 12. hunc librum prelo ſubiecit, vt & eiusdem *Legationem Rheticam* Pariſiis 1620. 8. impreſſam, res exhibentem, quae vix in vllo alio libro occurrunt.

principem vel rempublicam, ad quam miſſus eſt, delinquentem ſaluo iure gentium capere liceat, Argentorati ac Pariſiis initio ſuperioris ſeculi edita, & Coloniae ad Spreuum 1669. 4. recuſa. Vt taceam ſcriptores alios, quos ſupra iamdudum inter politicos memorauimus. (*m*)

(*m*) *Le Miniſtre Public dans les Cours étrangeres, ſes fonctions & ſes prérogatives par le Sieur* I. DE SARRAS DV FRANQVENAY, exiit Pariſiis 1731. in 12. cui libro beneuole applauſerunt nonnulli. Etenim ex iuris publici fontibus deriuat, quidquid huius diſciplinae magiſtri propinare ſolent, atque exemplis illuſtrat dicta amoeniſſimis. Conf. *Journal des Sçavans Juillet* 1731. pag. 401. ſeqq. Prodierunt etiam: *Les Droits des Ambaſſadeurs & des autres Miniſtres publics les plus éminens, avec un Tableau qui repréſente les Miniſtres négocians à pluſieurs Cours de l'Europe dans les années* 1730. & 1731. *par* IEAN VHLICH *Avocat Saxon* in 4. Reliqui ſcriptores in Politicorum catalogo comparent §. XXV.

CAPVT

CAPVT IV.

DE
SCRIPTORIBVS OECONOMICIS, AVCTORIBVS LEXICORVM PHILOSOPHICORVM ATQVE COLLECTIONIBVS DISSERTATIONVM.

§. I. *Scriptores Oeconomici.* §. II. *Scriptores, qui Lexica Philoſophica condiderunt.* §. III. *Scriptores, qui diſſertationes philoſophicas coniunctim ediderunt.* §. IV. *Peroratio.*

§. I.

Partem olim philoſophiae practicae faciebat diſciplina Oeconomica, idque ideo, quia ARISTOTELES eandem ſimul ſub illa comprehenderat. Exſtant enim eiusdem *Oeconomica, ſeu de rebus domeſticis,* liber vnus, graece Francofurti 1587. 4. ex verſione latina & cum adnotationibus IACOBI LVDOVICI, Pariſiis 1644. 4. & cum notis LEONARDI ARETINI, (*a*) Lipſiae 1511. fol.

(*a*) Facilitate dictionis ac perſpicuitate, ſatis accedit ad Ciceronem ARETINVS, ſed neruis aliisque virtutibus

fol. & Pariſiis 1529. f. (*b*) Referendi huc ex ſcriptoribus Romanis, M. PORCII CATONIS liber *de Agricultura*, poſt *Auſon. Popmam a Ioanne Meurſio*, Lugduni Batauorum 1498. 8. editus. M. TERENTII VARRONIS *de re ruſtica libri tres*, *cum notis Ioſ. Scaligeri & Petri Victorii caſtigationibus*, Lutetiae 1573. 8. apud Henr. Stephan. Ambo cum L. MODERATI COLVMELLAE (*c*) libris XII. *de re*

tutibus aliquot deſtituitur, alicubi vix tuetur Romani ſermonis caſtimoniam; alioqui vir doctus & pius: Vid. ERASMVS in *Ciceroniano*. & IACOBVS PHILIPPVS BERGOMENSIS in *Supplem. Chronic.* ad Ann. MCCCCXVI. IOANNES TRITHEMIVS de *Scriptoribus Eccleſiaſticis* Cap. DCCXLVI. IANVS IACOBVS BOISSARDVS Parte I. *Virorum illuſtrium icone* XVI. MARTINVS HANKIVS de *Roman. Rer. Script.* Lib. I. Part. I. Cap. XLV. pag. 199.

(*b*) Prae caeteris nominandus eſt, inter antiquos hac de re ſcriptores, XENOPHON *de Oeconomia*, quem nuper in Germanorum transtulit vernaculam nobiliſſimus BARTHOLDVS HENRICVS BROCKESIVS, cum praefatione beati Io. ALBERTI FABRICII, Hamburgi 1734. 4. De HESIODO nihil addo, quum fuſe de eo aeque ac de ARISTOTELE, in Bibl. Graeca diſputauerit idem FABRICIVS; Ariſtotelem vero ſecutus eſt, licet non paſſibus aequis, FELLWINGERVS in *explicatione Politica rationis diteſcendi* Francofurti ad Moenum 1652. 8.

(*c*) Vid. *Geoponicorum ſiue de re ruſtica libri* XX. CASSIANO BASSO *ſcholaſtico collectore*, *antea* CON-

re ruſtica & PALLADII libris XIV. de eodem argumento, excuſi etiam ſunt Venetiis 1533. 8. *apud haeredes Aldi.* Iidem quatuor viri primum prelum exercuerunt Bononiae 1494. fol. cura PHIL. BEROALDI, qui commentarios adiecit. COLVMELLA & PALLADIVS bis in vernaculum ſermonem transfuſi ſunt: primum Argentorati 1538. fol. interprete MICH. HERREN, ſecundum vero a THEODORO MAIO, Magdeburgi 1612. fol. (*d*) In *Ariſtotelis oeconomica* autem commentatus fuit IOACHIMVS CAMERARIVS, Francofurti 158,. 8. qui etiam edidit Εκλεκτα γεωργικα ſeu *Opuſcula quaedam de re ruſtica, partim collecta, partim compoſita a* IOACHIMO CAMERARIO, Norimbergae 1596. 8.

CONSTANTINO PORPHYROGENETO *a quibusdam adſcripti, graece & latine. Scriptores* autem *rei ruſticae veteres latini*, CATO, VARRO, COLVMELLA, PALLADIVS; quibus nunc acceſſit GARGILII MARTIALIS fragmentum, & VEGETIVS *de Mulo-Medicina*, cum editionibus prope omnibus & MStis pluribus collati; adiectis notis clariſſimorum virorum, tum editis tum ineditis, & *Dictionario rei ruſticae*, curante Excellentiſſimo collega noſtro Io. MATTHIA GESNERO, Eloqu. P. P. II. Volum. 4. 1735. prodierunt Lipſiae.

(*d*) PLINIVS in *Hiſtoria naturali* de re ruſtica paſſim etiam commentatus fuit, ſed hiſtoriam eius potius concinnauit, quam artis regulas.

8. Ex iisdem principiis (*d*) *Oeconomiam* ſuam inſtruxit GVALTERVS DONALDSONVS & BARTHOLOMAEVS KECKERMANNVS, Hanouiae 1607. 12. Iungendi his ſunt CONRADI HERESBACHII (*dd*) *rei ruſticae* libr. IV. Coloniae 1571. & Spirae 1594. 8. & THEODORI ZWINGERI *methodus ruſtica Catonis & Varronis praeceptis aphoriſticis per locos communes digeſtis*, Baſileae 1576. 8. IOANNIS CASII *Theſaurum Oeconomiae Ariſtotelicae*, Oxoniae 1597. 4. allegat STOLLIVS *hiſt. erudit.* Tom. III. Cap. VI. §. VII. pag. 736. Sed, quum ſaniores bene perſpicerent, oeconomiam non tam regulis addiſci, quam praxi, eandem in Academiis non am-

(*d*) Add. *De omnibus agriculturae partibus, & de plantarum animaliumque natura & vtilitate Lib. XII. non minus Philoſophiae & Medicinae, quam oeconomiae, agricolationis, paſtionumque ſtudioſis vtiles. Per exercitatum atque optimum agricolam & philoſophum* PETRVM CRESCENTIENSEM *principem Reip. Bononienſis, probata fide & doctrina conſcripti ad Carolum Siciliae Regem*, ante An. CXXX. Ad auctoris tempore ſcripta exemplaria denuo collati & emendati Baſileae 1548. in fol. Plures exſtant libri huius editiones, de quibus celeberrimus GESNERVS noſter in praefat. ad ſcriptores rei ruſticae pag. 17. ſeqq.

(*dd*) Leges rei agrariae, in dialogis propoſuit HERESBACHIVS perplures, quas partim ex ſcriptura ſacra, partim ex aliis libris collegit.

amplius tractarunt. Commendatur vero a PASCHIO *de Inuentis nouantiquis* CHRISTOPHORI FISCHERI (*ddd*) S. I. *Oeconomia ſuburbana*, Pragae 1679. & 1683. 4. duobus tomis vulgata, locusque non poſtremus inter rei ruſticae ſcriptores hodiernos auctori tribuitur. Exſtat etiam IO. IACOBI AGRICOLAE *Schauplatz des allgemeinen Haushalten*, Nordlingae 1676. 4. (*e*) Aeſtimatur aliis ANDREAE GLORENTZII *Haus - vnd Land-Bibliothec*, Ratisb. 1670. 4. tomis f. & Norimberg. 1719. 2. tomis fol. Item 1707. fol. & praecipue WOLF HELMHARD, *Herrn von* HOHBERG, *Georgica curioſa aucta*, d. i. *Bericht vnd Vnterricht vom Adelichen Land - vnd Feld - Leben, auf alle in Teutſchland übliche Land - vnd Haus - Wirthſchafften eingerichtet*, Norimbergae 1682. f. III. *Theile mit Kupffern*, licet eiusdem praeſcripta oeconomica magis ad terras Auſtriacas adplicari poſſint, quam ad

(*ddd*) Pars prior 1679. poſterior autem & poſtuma 1683. prodiit. Fuit auctor e ſocietate Ieſu, atque hoc ſcripto nominis eſt conſecutus celebritatem; conf. de eo generoſiſſimus de ROHR *in der compendieuſen Haushaltungs - Bibliotheck* pag. 94. ſeqq.

(*e*) Eiusdem AGRICOLAE exſtat *Fürſichtiger Weidemann oder Beſchreibung vom Jagen*, cum tabulis aeneis. Nordlingae 1578.

quam ad alias. (*e*) Recenſum eius dederunt cel. auctores *Actorum Eruditorum*. 1683. pag. 313. ſeqq. Prodiit etiam *Schleſiſches Wirthſchaffts- Buch*, Wratislauiae 1703. 8. recuſum Lignizii 1712. 4. &, quod ad eiusdem imitationem emiſſum eſt, *Saechſiſches Land- vnd Hauſs- Wirthſchaffts- Buch*, (*ee*) Lipſiae 1711. 4. (*f*) Addendi ſunt anonymi *klu-*

(*e*) Quae in optimis hac de re ſcriptoribus paſſim occurrunt, ſedulo compoſuit auctor hic eximius, quem reliqui Oeconomiae cultores tanquam coryphaeum ſequuntur.

(*ee*) Praecipua tituli verba haec adiungenda ſunt: *oder neuverbeſſerter* COLERVS, qui auctor locupletiſſimus merito adpellatur in Saxonia.

(*f*) Addimus ex recentioribus ANASTASII SINCERI *Proiect der Oeconomie in Form einer Wiſſenſchafft, nebſt einem vnmasgeblichem Bedencken, wie dieſe Wiſſenſchafft beydes in Theoria vnd Praxi mit mehrerem Fleis vnd Nutzen getrieben werden könne*, Francofurti 1716. 4. vid. *Acta erudit. German.* Vol. IV. pag. 734. nec non librum: *Allgemeiner kluger vnd recht verſtändiger Hausvater*, *Nürnberg* 1722. II. Tom. in fol. *Compendieuſes vnd nutzbares Haushaltungs- Lexicon*, *Chemnitz* 1728. 8. Nota quoque eſt *die Oeconomiſche Fama*, quae de variis ad oeconomiam ſpectantibus rebus, mediisque ſpeciatim, artem hanc augendi perpoliendique, agit, edita Francofurti ad Oderam 1729. *Arcana oeconomiae & commercii*, Tom. I. Holmiae 1731. exierunt. GOTTFRIED AVGVSTI HOFFMANNI, Iuris Pract. *Prudentia oeconomica, in formam artis redacta*, prodiit. Dresdae 1731. 8.

kluger Landmann, oder recht gründlicher vnd zuuerlaeſſiger Vnterricht, wie man das Hausweſen nützlich anfangen, in guten Stand erhalten, in vielen Stücken verbeſſern, vnd denn auch mit groſſen Vortheil genieſſen möge, II. *Theile, Franckfurt vnd Leipzig* 1713. 4. IOANNIS IOACHIMI BECHERI *kluger Hausvater, verſtaendige Hausmutter, vollkommener Land-Medicus, wie auch wohlerfahrner Roſs- vnd Vieh-Artzt*, &c. Lipſiae 1709. 12. & 1721. 12. atque alii, quos huc tranſcribere nihil adtinet. Hiſtoriam diſciplinae *oeconomicae* qui ſcripſerit, non occurrit praeter STOLLIVM, qui

8. in qua tam priuatae quam publicae oeconomiae praecepta ediſſeruntur, acceſſit Rudigeri praefatio. Conf. *Acta Erudit. Germ* Part. CLVII. Art. II. pag. 34 ſeqq. IVSTI CHRISTOPHORI DITHMARI, *Einleitung in die oeconomiſche Policey vnd Cameral Wiſſenſchafften, nebſt einem Verzeichniſs eines zu derſelben Erlernung dienlichen Bücher Vorraths, zum Gebrauch ſeiner Academiſchen Lectionen*, edit. Francofurti ad Oderam 1732. *Vernünfftige Anleitung zur Oeconomie vnd Kunſtmäſſigen Verbeſſerung des Feldbaues* &c. ab AMBROSIO ZEIGER, Islebiae 1734. conſcripta. Inter Suecos IACOBVS SERENIVS compoſuit *Engelska Ackermannen och Faotaherden*, h.e. Agricolam Anglicanum, & paſtorem ouium Anglum, Holmiae 1727. 8. Optima quaeuis decerpta ſunt ex EVELYNII, BRADLEYI, LAVRENCII & MARCKHAMII libris. Eodem anno MAGNVS STRIPDSBERGIVS compoſuit

qui praecipuos illius auctores in *hiſtor. litter.* Tom. III. Cap. V. ex IVLII BERNARDI A ROHR *compendieuſen Haushaltungs-Bibliotheque, darinnen die neueſten vnd beſten Auctores, die ſo wohl von der Haushaltung überhaupt, als vom Ackerbau, Viehzucht, Iaegerey, Gaertnerey, Kochen, Bierbrauen, Weinbergen, Waeldern, Bergwercken u. ſ. f. geſchrieben, recenſirt vnd beurtheilt werden,* Lipſiae 1716. 8. maximam partem excerptos nominauit. Idem

poſuit *En grundelig Kundskab om Swenska aokerbruket*, i. e. *Gründlicher Vnterricht vom Schwediſchen Ackerbau.* Ex Anglis huc ſpectant *New Improvements of Planting and Gardening both Philoſophical and Political* in tribus partibus, cuius editio VI. Londini 1731. publicata eſt. *The Horſeeing Husbandry, or, an Eſſay on the Principles of Tillage and Vegetation, where in is ſhewn a method of introducing a ſort of Vinegard-Culture in to the Cornfields, in ordre to increaſe their Productly and diminiſh the common Expence by the Vſe of inſtrument deſcribed in Cuts.* Londini 1733. *Lexicon Oeconomicum* autem prodiit Lipſiae 1731. cui titulus eſt. *Dictionaire oeconomique, contenant divers moyens d' augmenter ſon bien, & de conſerver ſa ſanté, avec pluſieurs remedes aſſurés & éprouvés, pour un tres grand nombre de maladies, & de beaux ſecrets pour parvenir à une longue & heureuſe vieilleſſe. Quantité de Moyens pour elever, nourrir, guerir & faire profiter toutes ſortes d' animaux domeſtiques, comme*

Idem vir generoſus *hiſtoriam oeconomices* promiſit; & praeter laudatam *bibliothecam* diſſertationem *de excolendo ſtudio oeconomico tam principum quam priuatorum*, conſcripſit Lipſiae 1712. 4; praecipue vero, quum *das vollſtaendige Oberſaechſiſche Haus-Wirthſchaffts-Buch* Lipſiae 1722. 4. vulgaret, de hac diſciplina optime meritus eſt. (g)

§. II.

me brebis, moutons, boeufs, chevaux, mulets, abeilles & vers de ſoye. Differens filets pour la péche de toutes ſortes de poiſſons, & pour la chaſſe de toutes ſortes d' animaux & oiſeaux, &c. *une infinité de ſecrets découverts dans le Jardinage, la Botaniqne, l' Agriculture* &c. *par M.* NOEL CHOMEL. Praeſtabat alias editio Amſtelodamenſis quae exiit 1728. in 4. ſed maxime auctus eſt hic liber a M. P. DANIOV, acceſſerunt etiam figurae aeneae Lugduni 1732. in fol. interque praeſtantiſſima ſcripta artis huius merito refertur, eo magis, quum tam publicae, quam priuatae Oeconomiae, in eo habita fuerit ratio.

(g) Speciales heic auctores partium oeconomiae, auctor omiſit, ob numerum infinitum eorum; nos quoque catalogum iſtum pandere nolumus; perutiles tamen nonnullos ſcriptores recentiores nominaſſe iuuat. v.c. *Nouveau Theatre d' agriculture & Menage de camps; par Mr.* LEGER Amſtelodami 1713. 4. De equis: vid. *La Connoiſſance parfaite des Chevaux, contenant la Maniere de les*

§. II.

Placet iam & illos nominare, qui *lexica philoſophica* compoſuerunt. IOANNES BA-

les gouverner, nourrir & entretenir en bon corps, & de les conſerver en ſanté dans les voyages. Avec un detail general de toutes leur maladies, des ſignes & des cauſes, d'ou elles proviennent, des moyens de les prevenir & de les en guerir par des remedes experimentez depuis long tems, & à la portée de tout le monde, &c. auctore M. DESCAMPES, Pariſiis 1730. 12. cum figuris aeri inciſis. De commercio conf. *Dictionaire univerſel de commerce, contenant tout ce qui concerne le Commerce, qui ſe fait dans les quatre Parties du Monde, par Terre, par Mer, de proche en proche, & par voyages de long cours, tant en gros qu' en detail, &c. Tome III. pour ſervir de ſupplement aux deux premiers Volumes, composé en partie ſur les Memoires de feu Sieur* JACQVES SAVARY, DES BRVNSLOVS &c. *& perfectionné par* PHILEMON LOVIS SAVARY, *Chanoine de l' Egliſe de S. Maur des Foſſez, ſon frere*, Pariſiis 1730. fol. Editio ſecunda Amſtelodami eſt recuſa 1732. *Dictionaire des Finances, contenant la definition de tous les termes de Finances, leur uſage & leur differentes applications dans toute ſorte d'affaires, l' explication de tous les Droits & impoſitions, qui ſe levent dans l' etendue du Royaume, l' etabliſſement du Conſeil du Roi, des Chambres des Comptes, & des Cours des Aides: la Creation des Charges, & generalement tout ce, qui regarde les Finances & la pratique des Bureaux, à Paris* 1727. 12. Bene multa verba nullibi explicata, neque

Baptista Bernardinvs ſcripſit *Seminarium, ſiue Lexicon triplex atque indices in philoſophiam Platonicam, (b) Peripateticam, Stoicam*, Venetiis 1582. Ioannes Henricvs Alstedivs *Compendium Lexici Philoſophici* edidit Herbornae 1626. 8. Nicolavs Bvrchardvs *repertorium philoſophicum*, Lipſiae 1610. 8. Henricvs Volckmarvs *dictionarium philoſophicum*, Gieſſae 1676. 8. Petrvs Godartivs *Lexicon & ſummam philoſophiae*, Pariſiis 1666. 8. vulgarunt. Caeteris praeferuntur Ioannis Micrae-

neque a Richelet, neque a Fvretierio, ibi reperiuntur etiam explanata. Inprimis vero *Traité general du Commerce du* Stricard, cuius quinque ſunt editiones, huc pertinet. Nec non paruus, ſed vtiliſſimus liber, cui titulus: *von Manufacturen und Commercio* Francofurti & Lipſiae 1740. 8. qui abhinc quadraginta annis excuſus eſt atque inſcriptus: *Fürſtliche Macht - Kunſt:* Prae ceteris vid. quoque diligentiſſimi viri, Io. Ehrenfried Zschackwiz *gründliche Abhandlung der vollſtändigen Oeconomiae Politicae und Cameralis, worinnen hinlänglich gewieſen, wie Cammer-Finantzen- und Commercien-Weſen, ſamt allem was darmit verknüpffet, in einem Staate wohl einzurichten* &c. edit. Halae 1739. 8. qui quoque ſcriptores multos hoc de argumento percenſuit.

(b) Timaevs iunior, Lexicon περι των παρα Πλατωνι λεξεων concinnaſſe fertur, fatente Photio Bibl. cod. CLI.

CRAELII *Laxicon philoſophicum* Stettini 1663. 4. & RVDOLPHI GOCLENII *Lexicon philoſophicum*, Pariſiis 1633. 4. (*i*) Sed iſti tantum ad barbaros philoſophiae ſcholaſticae terminos explicandos faciunt. Maiorem eruditionem & vſum reperimus in STEPHANI CHAVVINI *Lexico rationali, ſeu theſauro philoſophico, ordine alphabetico digeſto*, in quo vocabula omnia philoſophica, variasque illorum acceptiones, cum placitis veterum atque recentiorum, exponit, (*k*) Roterodami 1692. fol. & Leowardiae 1713. fol. quae editio auctior longe eſt atque emendatior.

(*i*) Catalogum horum ſcriptorum, texere ſtuduit ſumme venerabilis WALCHIVS, in praefatione ad *Lexic. Philoſ.* de quo deinceps.

(*k*) Nomenclatorem potius hunc librum, quam reale Lexicon dixerim; vid. *Acta eruditorum germanica*, Volum. III. pag. 185. ſeqqu. Dolemus quoque, fontes ſiue ſcriptores, vnde omnia ab auctore depromta ſunt, non eſſe indicatos. Praetereum, *Mr.* DV PLESSIS etiam *Lexicon philoſophicum*, Hagae Comitum 1716. 4. typis exſcribi curauit; qui liber puriorem dictionem latinam, adcommodare debet ad philoſophorum antiquiorum *Quidditates*, *Quaeitates*, *Haecceitates*, *Entitates*, & id genus alia. Ciceronis itaque veſtigiis, vt inſiſtant philoſophi omnes, iubet auctor; tirocinium hinc, ſiue florilegium Ciceroniano-Philoſophicum potius elaborauit, vel pueris ridiculum, quam lexicon. Plura non addo. Difficile eſt ſatyram non ſcribere.

datior. Refertur ab auctore *Actorum philoſoph.* celeberrimo ad hanc claſſem IORDANI BRVNI, (*l*) Nolani, *ſumma terminorum Metaphyſicorum*, a RAPHAELE EGLINO luci commiſſa Tiguri 1595. 4. & Marburgi 1609. 8. in qua termini Metaphyſici ſcholaſtica methodo, licet non ordine alphabetico, explanantur; vide illorum Part. XV. Num. IV. pag. 424. ſequ. (*m*) Recentiſſimum

(*l*) IORDANVM BRVNVM athei nomine male audire, Tom. I. Cap. II. §. XIX. not. i. obſeruauimus; nonnullos errores huius viri PETRVS BAELIVS etiam enarrauit; hunc vero rem non acu tetigiſſe, epiſtola CASPAR. SCIOPPII ad CONRADVM RITTERSHVSIVM data, teſtatur, inſerta *Memoires of Litterat.* Vol. II. Artic. LII. pag. 243. ſeqqu. ibidem ſpeciatim vid. pag. 256. Nec non *Entrètiens ſur divers ſujets d' Hiſtoire, de Litterature, de Religion & de Critique*, edit. Coloniae 1710.

(*m*) Lexicon philoſophicum ſiſtit etiam E. CHAMBERS in libro inſcripto: *Cyclopaedia, or an Univerſal Dictionary of Arts and Sciences, containing an Explication of Terms, and an account of the things ſignified thereby in the ſeveral Arts, both liberal and mechanical; and the ſeveral Sciences, human and divine* &c. II. Vol. in fol. edit. 2. Londini 1738. Quid vero de eo ſentiam, fuſe explicaui, in Diario auſpiciis meis edi coepto: *Abriſſ von dem neueſten Zuſtande der Gelehrſamkeit* Parte X. N. V. pag. 44. Adiici etiam poteſt: *Allgemeines Lexicon der Künſte und Wiſſenſchafften; oder kurtze Beſchreibung des Reichs der Natur der*

mum eſt celeberrimi viri IOANNIS GEORGII WALCHII *Philoſophiſches Lexicon, darinn die in allen Theilen der Philoſophie fürkommende Materien vnd Kunſtwörter nach alphabetiſcher Ordnung erklaehret, vnd aus der Hiſtorie erlaeutert; die Streitigkeiten der aeltern vnd neuen Philoſophen erzehlet, vnd die dahin gehörige Schrifften angeführet werden,* Lipſiae 1726. & 1733. 8. *(n)* Ipſe libri praeſtantiſſimi titulus, quid in hoc opere praeſtitum ſit, exponit; lectio vero atque vſus, quantum reliquos, qui ipſum anteceſſerunt, *Lexicographos* antecellat venerandus Auctor, commonſtrabunt.

§. III.

Diſputationum philoſophicarum ingens eſt numerus. ANDREAS MATTHIAS AQVAVIVVS libros IV. *diſputationum illuſtrium* congeſſit, Francofurti 1609. 4 GVILIELMI VRSINI exſtant *diſputationum philoſophicarum partes*

der Himmel vnd himmliſchen Cörper &c. auctore excellentiſſimo Io. THEODORO IABLONSKI Lipſiae edit. 1721. licet non omnes philoſophiae partes, ſed Phyſicam ſpeciatim in eo illuſtrauerit editor. Taceo reliquos vniuerſalium Lexicorum ſcriptores.

(n) Iam tertia paratur editio operis huius vtiliſſimi.

partes II. Francofurti 1603. 8. Michaelis Watsonii *diſputationes philoſophicae* prodierunt Bremae 1658. 12. Adriani Heerebordi *diſputationes ſelectae ex philoſophia*, Lugduni Batauorum 1650. 12. &, quae in hac Academia olim habitae, Ioannis Christfriedi Sagittarii *diſputationes academicae*, Altenburgi 1670. 4. atque Pavlli Slevogtii Ienae 2675. 4. vt alias taceam. (*o*).

§. IV.

Haec igitur pro ingenii noſtri modulo ex multis delibaſſe ſat erit. Condonabit B. L. ſicubi erratum fuerit: nec enim philoſophum me profiteor. Condonabunt alii, de quorum ſcriptis non ſemper cum laude dictum fuit, atque eamdem erga me exerceant cenſuram: neque enim aliud ratio rei litterariae poſtulat, quam vt libere dicamus, quod ſentimus, ſi modo abſit omnis pruritus vel acrimonia. Condonabunt

(*o*) *Variorum varii argumenti Diſſertationes, praecipue philoſophicas*, collectas notisque neceſſariis illuſtratas etiam dedit clarisſimus Nicolavs Engelhard, L. A. M. M. D. & Prof. Groeningae 1735. in 8.

bunt aeque alii, quorum ſcripta omnino ad hanc *bibliothecam* referri debuiſſent, quae tamen ſunt omiſſa, quum hominis non ſit, omnes noſſe libros. Nihil nobis tribuimus, niſi errata, reliqua DEO rerum auctori.

APPEN-

Digitized by Google

APPENDICVLA.

Non excidit mihi memoria librorum omnium, quorum titulos Struuianae non adſcripſi commentationi. Selectam enim tam Struuius beatus, quam bibliopolae honeſtiſſimi efflagitarunt bibliothecam; minime autem permagnam, atque innumeris refertam voluminibus; ne deeſſem igitur precibus eorum, operam quae non exiguo labore conſtitit mihi, praeſtiti. Ad propoſitum itaque redeo, perpauca ſcripta auctorum, quorum ingenii monimenta, vel coepta, quibus autem extremam induſtriam nondum addiderant; vel quibus plures tomos ſe iuncturos promiſerant; quum Bibliothecae noſtrae pars prior foras daretur; indicaturus. Faciunt autem haec inter, praeſertim ad pag. 314. voluminis primi, ſumme venerabilis IOANNIS GVSTAVI REINBECKII *Betrachtungen über die in der Augſpurgiſchen Confeſſion enthaltene vnd damit verknüpfte Goettliche Wahrheiten, welche theils aus vernünftigen Gründen, alleſamt aber aus heiliger Goettlicher Schrifft hergeleitet vnd zur Vebung in der wahren Gottſeligkeit angewendet werden* Tom. I. edit. Berolini & Lipſiae 1731. 4. Eiusdem Tom. II. cui praemiſſa eſt praefatio egregia

von

von dem Gebrauch der Vernunfft vnd Welt-Weiſsheit in der Gottesgelahrtheit. 1733. 4. nec non Tom. III. 1736. 4. In quibus abditarum, retruſarumque veritatum, ex vberrimis theologiae & philoſophiae fontibus hauſtarum, tractatio continetur; qua nihil limatius, grauius, vtilius, atque in omni genere perfectius cogitari poteſt. Quum etiam praeclara a tanto viro exſpectanda ſint vnice, votis ardentiſſimis, & rei Chriſtianae & nobis, reliquos Tomos expetimus, quos promiſit auctor ſummus; nosque intemperantes eſſe in librorum Reinbeckianorum cupiditate, fatemur ingenue. Ornant porro Bibliothecam philoſophicam, ſpeciatim Partis I. Cap. II. §. XVI. *The Works of* FRANCIS BACON, *Baron of Verulam, Viſcount St. Alban, Lord High-Chancellor of England: In four Volumes: with ſeveral additional Pieces never before printed in any Edition of his Works. To which is prefixed a new Life of the Author, by Mr.* MALLET. Londini 1740. excuſa. Deſcriptam vide locupletiſſimam politiſſimamque hanc editionem, in *Bibliotheque Britannique pour les Mois d'Avril, Mai & Juin* MDCCXL. Art. III. pag. 128. Adiicimus porro inſignis doctrina hominis, IOANNIS SWAMMERDAMMII *Biblia Naturae, ſiue hiſto-*

ſtoriam Inſectorum in claſſes certas redactam, nec non exemplis, & anatomico variorum animalculorum examine, aeneis tabulis illuſtratam; inſertis numeroſis naturae obſeruationibus; omnia lingua Bataua, auctoris vernacula conſcripta; acceſſit praefatio, in qua vitam auctoris enarrauit HERMANNVS BOERHAAVE, Medicinae Profeſſor, &c. Latinam verſionem confecit HIERONYMVS DAVID GAVBIVS Medicinae & chymiae Profeſſor. II. Tomi Lugduni Batauorum 1737. fol. Quod politiſſimum opus, locum merito occupat primum, inter ſcriptores Vol. I. Cap. V. §. XIII. excitatos. De reliquis taceo, & in aequitate tua lector candide, repono omnia. Nollem vero mendas librariis excidiſſe, etſi excuſationem rei dabit huic, perpetua operarum conſuetudo. Praeterea auctor tibi ſum, vt excites ingenium tuum, ad diſcernenda errata, & vere propoſita; eo enim cogitationes meas etiam retuli, vt diuerſam nomina ſcribendi rationem, quam modo adripuerunt, adoptaruntque ſibi philoſophi, modo commutarunt, ac repudiarunt, exprimerem. Diſcrepantes igitur iſtas lectiones non pendere ex errore noſtro, nec falſe nobis eſſe adtribuendas, inde efficitur. Sed ſuſtinere etiam potero fallacia multitudinis iudicia, quum

quum illico adprobatores eximios nactus ſit Bibliothecae huius Tomus prior. Gratum quoque nonnullis fore confido poſteriorem, vel ipſius Struuii cauſſa, quem lucubrationibus meis reddere conatus ſum nitidiorem.

CONSPECTVS OPERIS
TOMVS I.
PHILOSOPHIAM CONTEMPLATIVAM COMPLECTENS.

CAPVT I.

De ſcriptoribus qui Bibliothecam philoſophicam & Vitas philoſophorum ſcripſerunt. pag. 1.

CAPVT II.

De fontibus philoſophiae. pag. 24.

CAPVT III.

De ſcriptoribus qui Hiſtoriam philoſophicam, methodum tractandi, paedias, ſyſtemata & controuerſias philoſophiae ſcripſerunt. pag. 148.

CAPVT IV.

De ſcriptoribus Logicis, Metaphyſicis & Hermeneuticis. pag. 259.

CAPVT V.

De ſcriptoribus Phyſicis, Theologiae Naturalis & Pneumaticis. pag. 324.

TO-

TOMVS II.

PRACTICAM PHILOSOPHIAM COMPLECTENS.

CAPVT I.

De ſcriptoribus philoſophiae practicae generatim & ſigillatim Ethicis. pag. 1.

CAPVT II.

De ſcriptoribus Politicis. pag. 133.

CAPVT III.

De ſcriptoribus Iuris Naturae & Gentium. pag. 312.

CAPVT IV.

De ſcriptoribus Oeconomicis, auctoribus lexicorum philoſophicorum atque collectionibus diſſertationum. pag. 379.

(o)

IN-

INDEX AVCTORVM.

Littera b deſignat Tomum ſecundum.

A.

Abbadie Iac. 475. 67 b.
Abd-arrahhman Mohammed. 181.
Abaelardus Pet. 47.
Abicht Io. Ge. 465.
d'Ablancourt Nic. 157 b.
d'Abra de Raconis Car. Franc. 304. 45 b.
Abſtemius Laur. 24 b.
Abulpharagius 176.
Abraham 187
Acciaiolus Donat. 36 b. 152 b.
Ackerus Io. Henr. 119 b. 279 b.
Adamus 186
Adami Io. Chriſtian. 236.
Melchior. 18.
Tobias 53 b. 211 b.
Aedeſius 9.
Aelianus Claudius 390.
Aepinus Franc. Alb. 128.
Aeſopus 18 b.
Aetius. 150.
Aeuolus Caeſ. 97. 103
Affelen Io. 144 b.
Agapetus 177 b.
Agellius vid. Gellius.
Agricola Ge. 423.
Io. Iac. 383 b.
Aguirre Ios. Saenz d' 48 b.
Aidius And. 38 b.
Albanus Theoph. 430.
Albergonus Eleuth. 55.
Alberoni 221 b.
Alberti Valent. 237. 339 b 344 b
Albertus Magnus. 50. 36 b
Albin Eleaz. 396.
Albrecht Io. Wilh. 412.
Alcionus 34.
Alcyonius Petr. 119 b.
Aldrouandus Vlyſſes 398. 441
Aleaume Lud. 84 b.
Alef Fr. 319 b.
Almeloveen 386.
Aleſius Alex. vid. ab Hales.
Alexander Aphrodiſaeus 41
Alexander Natalis 36.
Iacob 418.
Algarotti 409
Algoewer Dau. 175.
d' Alibrai 94 b.
Alkendi 179.
d'Allais 242 b.
Allatius Leo 218. 14 b.
Allen Wilh. 287 b.
Alſtedius Io. Henr. 64. 236. 389 b.
Alſtrinus 122.
de Altamura Ambr. 52.
Althuſius Io. 161 b. 289 b.
Alvarez 39 b.

Alypius. 8.
Amama Nic. 417
Amboeſius Fr. 48
Ambroſius 169. 109 b.
Amerpoel Io. 95. 243
Ammerbach Vit. 376
Ammiratus Scipio 159 b.
Ammonius Alexandr. 42. 224
Amthor Chriſtoph. Henr. 6 b. 58 b.
Anacharſis 15
Anaxagoras 15, 328
Anaximander 328
Anaximenes 328
Andala Ruard. 240. 338. 325
Antiſthenes 15, 216
Andreae Io. Val. 255 b.
Sam. 103
Tob. 244
Antoninus M. Aurel. 81
Antonini 107 b.
Antonius Paulus 208 b.
Aphthonius 20 b.
Apinus I. Ph. 81. 457
Sig. Iac. 292
Iac. 95 b.
Apollonius Guil. 243 b
Tyanaeus 16, 70
Apoſtolius Mich. 76 b
Aquauiuus And. Mat. 392 b
Aquilianus Scipio 153
de Aquino Thomas 51. 320 198 b. 35 b. 151 b
Arcerius Io. 89
Aretinus Leon. 151 b.
Petrus 143
d' Argens 121 b. 259 b
d' Argonne vid. Maruillius.
Argyropylus Io. 29 b
Ariſtippus 216. 217
Ariſtoteles 40. 223. 387. 147 b 379 b
d' Arlington 221 b
Arnaldus Ant. 235
Arnauld 40 b
Arndius Car. 140 b.
Io. 113. 327 b
Io. Dantiſc. 327 b
Arniſaeus Henn. 162 b
Arnoldus Chriſtoph. 70
Io. Conr. 257.
Laur. 102 b 315 b
d' Aronſel Ioſleual de la Mothe 192 b
Arpius Pet. Fried. 147
Arriaga Rod. 64
Arrianus 78
Artedus 392
Aſclepius 34
Aslachus Conr. 371. 8 b
Aſpaſia 15
Aſpaſius 28 b
d' Avaux 221 b
Auberius Antonius 251 b
Aubert P. 419, 420, 421
d' Aubignac Franc. Hedelinus 231
Audiger 201
Auerroës 43, 20, 179
Auguſtinus Aurelius 377
Auicenna 44, 20, 179
Auienus 24 b
Auitus S. d' Auity Pet. 232 b
Autevillius 267 b
Authaeus Phil. Lud. 216 b
Ayala Balth. 272 b

Ayr-

Ayrmann 260
Aytta 294b
Azorius Io. 39b

B.

BAccius And. 419
Bachet de Meziriac 210
Bachſtrom 418
Baierus Io. 96, 371, 15b
Io. Dau. 167, 97b
Io. Guil. 415
Baile Franc. 121, 345
Pet. 76, 77
Bailletus Adr. 238
Balguy 41 b 126b
Baltus 29
Bandinus 48
Bangius Thom. 183
Bannez Dominicus 60
Banniza 240b
Barba Alfonſ. 425
Barbeyrac Io. 5b. 316b. 372b
Barclaius Guil. 280b. 223b
Io. 91b
Barkowich 468
Barlaeus Caſp. 73
Barlow Guil. 428
Thom. 466
Barouius Alf. 320
Bartenſtein Io. Phil. 298
Barthius Caſp. 73
Nic. 306b.
Chriſt. Gottfr. 194b
Bartholinus Alb. 202
Caſp. 414
Thom. 384
Bartoli Dan. 126b
Bartoloccius Iul. 99
Bashalen Car. 270b
van Bashuyſen Henr. Iac. 188
Baſilius Imperator. 194b
Magnus 13b
Basnagius Iac. 185
Sam. 100
Bartonus Burienſ. 52
Baſſo Caſſian. 380b
Battierius Io. Iac. 404. 163b
Baudin 22b
Baudovin 113b
Baumeiſter 135, 318
Baxter 444
Bayle vid. Baile
de Beaufort Lud. 246
Beaumarchais 80, 220
Beaumont 394
Beauſobre 246b
Becherus Io. Ioach. 369. 217b. 385b
Becmann Io. Chriſt. 55b 162b
Nicolaus 351b
Bechmannus Frideman. 265
Beckher Guil. Henr. 67 241
Bekker Balth. 448
Bellarminus Robert. 288b
Bellegarde Abbas 200b 19b. 109b
Belling Petr. 320b
Belluga Petr. 227b
Bellus Io. Bapt. 276b
Iulius 299b

Bentivoglio 221 b
Bernardinus Didac. vid. Iac. Bidermannus
Bentleius Rich. 474, 22 b
Bergerus Io. Gfr. 386, 416
Theodor. 304 b
Bergler Stephan. 74 b
Berigardus Claud. 224
Berkeley Georg. 377, 411
Bernardus Io. B. 72 b
Bernardinus Io. 389 b
Bernardus 372 b
Berneggerus Matthias 296 b 300 b
Bernhold 14 b
Bernier Franc. 339
Bernius Franc. 87
Bernoullius Iac. 294, 402, 403
Nic. 368
Beroaldus Phil. 84, 86, 87
Bertris Dup. 20
Beſlerus Mich. Rup. 440
Beſoldus Chriſt. 254 b. 173 b
Beſiers 364
Beſſarion 30, 39
a Beughem Corn. 327, 138 b
Beurer Io. Iac. 82 b
Beurhuſius Frid. 243, 264
Beyer Georg 347 b
Beza Theodor. 282 b
Bianchinus 325
Bias 15
Bickerſtaff 103 b
Bidermannus Iac. 212 b
Biecke Io. Erdm. 191
Bierlingius 72
Bieſter 429
Binder 227
Bion 15
Biörensklow, Matth. 332 b
Bircherodius Ian. 405
Birrius 427
Biſſelius Io. 216
Blackburn Rich. 138
Blancardus Steph. 396
Edm. 387 b
Blanc And. 125 b
Blaſius 387
Blountius Car. 473
Blumius Io. 306 b
Boccalini Traian. 158 b 220 b, 222 b
Bocconus 400
Bochartus Sam. 392
a Bochat 370 b
Bocriſius Io. Henr. 318 b. 8 b
Bodinus Henr. 218 b
Io. 179 b, 204 b
Boeclerus Io. Henr. 136 b 143 b, 161 b, 165 b, 168 b, 182 b, 253 b, 292 b, 209, 299 b, 329 b 86 b, 114 b
Boehmerus Iuſt. Henn. 239 b, 366 b
Boehmius Iac. 96, 111, 91 b 372
Boekmann I. C. 189
Boerhaave 325
Boerner Chriſt. Frid. 14 b
Boetius Anicius Manlius Seuerinus 45, 320, 33 b 372, 111
Boineburgius Io. Chriſtian 340 b

Boiſ-

Boiſſardus Io. Iac. 115
Boiuinius 39
Bolduanus Paul. 4
Bonannus Phil. 440, 442
Bonauentura Frid. 248 b
Io. 54
Bond 448
Bonelli 254 b
Bonnaire 250 b
Bonnetus Nic. 462
Bontekoe Corn. 53 b
Borellus Io. Alph. 19
Borellus Pet. 427, 238, 390, 362
Bornitius Iac. 15 b
Chr. 142 b
Borrhi Ioſeph. Franc. 141 ſqq.
Borrichius Olaus. 261, 370
Boſius Io. And. 226 b. 136 b
Bóſſet 274
Boſſuet Iac. Benign. 175 b
Boſtonus 125 b
Boterus Io. 226 b, 247 b
Bottonius Dom. 412
Boucherius Io. 281 b
Bougerel. 233
Bougeant 352
Bouhours Domin. 239
Bouille Car. 76 b
Boulainvilliers 248
Boulduccius Iac. 182
Boullier 391
Boullenius 108 b
Bourdelotius Io. 146, 39 b
Bourgvet 388
Boxhornius Marc. Zuer. 70 b, 163 b, 290 b, 297 b, 367 b
Boyle Rob. 341, 405
Bozius Thom. 186 b, 215 b
Bradley 397
Bradwardinus Thom. 57
Brahe 20
Brammhal Io. 286 b, 359 b
Brancifortius Octauius 69 b
Brander 256
Brandolinus 143
Braſſicanus Io. Alex. 76 b
Bratuti Vinc. 168
Braunius Io. 476
de Breeque Guil. 220 b
Breerewodus Eduard. 38 b 239 b
Breitenbach Henr. 291
Breithaupt. Chriſtian. 469
Io. Frid. 162
Brianus Hier. 220 b
Bricoth Th. 31
Brinius 390
Brixia Fort. 349
Britanicus Mer. 211 b
Brochmandus Eraſ. 82 b
Brockhuſius Ianus 66, 255
Broktorff Dethlef 299 b
Browne Th. 77, 273, 188 b
Bruckerus Iac. 159, 223, 256, 246, 58 b
Bruckmann Fr. Ern. 350, 422
le Brun 69 b
Bruningius Chriſt. 165
Brunquell 366 b
Brunus vide Aretinus.
Brunus Conr. 269 b
Iordanus 147, 391 b
Brutus Steph. Iunius 282 b

de la Bruyere Io. 83 b ſqq.
Bruyn Io. 408
Buchananus Ge. 279 b
Bucherus 114
Buchner El. 436
Bucholdus Matthias 408
Budaeus Guil. 250
Buddeus Io. Franc. 97, 125 139, 158, 161, 184, 209, 219, 232, 242, 239 b, 256, 304, 472, 476, 314 b, 346 b, 12 b, 14 b, 95 b, 165 b
Buſſier 169 b, 276, 44 b,

Bulaeus Caeſ. Egaſſ. 206
Bulffinger Ge. Bern. 2, 173, 289, 380, 382, 171 b 315, 368
Bumaldus Io. Ant. 399
Burchardus Nic. 389 b
Burgmann Io. Chr. 232
Burgonouenſis Archang. 102
Burgrauius Io. Ern. 110
Burgus Pe. Bapt. 368 b
Buridanus Io. 152 b
Burleus Gualt. 11, 12, 38 b
Burnet. Thom. 66, 164, 405, ſq. 328
Burrhi vid. Borrhi.
Burridg. 273
Burſerus 414
Buſſing Caſp. 406.
Buſtamantinus Io. 392
Buttner Guolfg. 265
Buttnerus Chr. Andr. 134
Buxbaum 397
Bytemeiſter 441
Bynckerhoeck 368 b, 369 b.

C.

CAbaeus Nicol. 427
Caeſalpinus Andr. 46, 401.
Caeſar Io. vid. Aeſchacius Maior.
Caeſenas Mich. 57
Caeſius Bern. 423
Caietanus Th. de Vio 59
Caimus Pompeius 213 b
Calanna Petr. 331
Calcagninus Caelius 193, 152 b
Calciolarius Franc. 439
Cailliere 262 b, 272 b
Calderola 295 b
Calo Io. Ad. 111
Calouius Abr. 301
Caluinus Io. 3 b
Camerarius Elias 346
 Ioach. 21, 20 b, 30 b, 37 b, 152 b, 381 b
Campanella Thom. 147, 302, 52 b, 210 b
Camphell Arch. 41 b
Cannegiterus. 71 b
Cantabrigienſis Thom. 150 b
Canterus Guil. 86
Canzius I. Th. 378, 65 b 78 b
Capnio vid. Reuchlinus.

de

de Caprara Alb. 304 b
Capredon Henr. 456
Capreolus Io. 61.
Caracciolus Lud. 177 b
Caramuel a Lobkowitz Io: 304
Cardanus Hieron. 145, 120 b, 310 b
Carolus I. Rex 195 b 286 b
Carpentarius Franc. 218,
Carpov Iac. 62 b
Carpzovius Io. Bened. 245 b
Carteſius, Renatus 118, 49 b, 303, 335, 383
Cartheuſer 442
Cary 176
Caſa, Ioannes della 107 b
Caſalius Io. Bapt. 194
Caſatus Paul. 411
Caſaubonus Iſ. 6, 71, 31 b
Caſelius Io. 141 b
Caſius Io. 382 b
Casmann Otto 373
Caſſinus 403
Caſtel 216 b
Caſtilio Balth. 114 b
de Caſtro Palao Ferd. 39 b
Cato M. Porcius 380 b
Dionyſ. 70 b
Caurianus Phil. 158 b
Cauſinus Nic. 193, 192 b
Ceba Anſaldus 254 b
Cebes Thebanus 78
Ceillierus Remig. 5 b
Celladeus Ant. vid. Elizalde.
Cellarius Balth. 462, 161 b
Chriſtoph. 293 b
Cellermonus 298 b
Celſius Andr. 412
Celſus Olaus 87
de la Chambre, Marinus Curaeus 67 b
Chambers E. 391 b
Champierius 242
Chandler Sam. 237 b
Charleton Gualt. 339
Charpentier 14 b
Chaunutus 239
Charron Pier. 307 b
Chaubon 422
Chauuinus Pet. 470
- Steph. 390 b
Chef Fontaine 228
de Cherbury Edu. Herbert. 453
Chevigne 252 b
Cheyne 467
Chifletius Io. Iac. 219
a Chockier Io. 270 b, 166 b
Choiſy 16 b
Chomel 398, 417
Choppius Franc. Iul. 102 b
Chriſtell Io. Mart. 49
Chriſtius I. F. 187 b
Chytraeus Dau. 82 b
Ciangulo 177 b
Cicero Marc. Tull. 32 b, 154 b, ſq.
Cirellus vid. Crellius.
a Clair Rob. 406
Clapmarius Arn. 219 b
Claramontius Scipio 67 b, 87 b, 248 b

Clarendon Edu. Car. 86 b 359 b
Clarke Sam. 368
Claſenius Dan. 238 b, 463, 162 b
Claubergius Io. 120, 267, 304, 322, 464
Claville 112 b
Clemens Claud. 186 b
Clericus Io. 125, 157, 277, 304, 321, 346, 446, 75 b
Cleyer And. 175.
Cluuerus Phil. 207.
Cluuerus Detleu. 103. 408.
Cocceius Henr. 359 b
Cocquius Adrian. 100 b
Gisb. 358 b
Coeffetau Nic. 67 b
Coeleſtinus 176 b
Cognatus Marſil. 76 b
Colberg Chriſtian 190.
EhregottDan. 183, 29, 221
Colbert 221 b, 265 b
Colerus Chriſtoph. 142 b
Io. 140.
Io. Chriſtoph. 301 b
Cliberus 378.
a Collibus Hippol 263 b
Collins 222.
Colonne 366.
Columella L. I. M. 380 b
di Comazzi Io, Bapt. 176 b
Commenius Io. Amos 96 372, 374
Cominaeus 178 b
Comitibus 424.
Comitolus Paul. 123 b
Comte le 173.
Concinna 363 b
Confucius 171.
Complutenſ. Collegium 64.
Conringius Hermannus 215, 224, 326, 134 b, 143 b. 147 b, 207 b, 215 b, 243 b, 251 b, 262 b, 268 b, 272 b, 298 b, 299 b, 368 b
Contzen Adam. 207 b.
Conſtantinus Porphyrogennetus 195 b
Coquius Adr.
Copernicus 20.
de Cordemoy 376
Corſinus 159.
Corte Barthol. 380
Coruinus Io. 289.
Coſmicus 249 b
Coſte Pet. 31 b, 84 b
Couplet Phil. 171
Courbeville 116 b, 259 b
Couſtures Laur. 12 b
Cowardus 377
Cozzandus 228
Craanen Theodor. 385
Crackanthrop 265.
Cragius Nic. 233 b
Cramerus Io. Vlr. 282, 245 b
- - Bernh. Seb. 467.
Creechius Thom. 68.
Crellius Io. 99 b
Lud. Chriſtian. 79. 255
Cremoninus Cael. 46, 376
Crenius Thom. 142 b.
Creſcentiens Petrus 382 b
Creſcentius Deſid. 220 b
Creutzbergius Amadeus 201 b
Criſpus Io. Bapt. 39, 222
Croſt Herb. 406

de Crouſaz Io.Pet. 75, 275. 341, 377, 325, 367.
de Croy Guil. 199b.
la Croze 474.
Cruſius Theodorus 76b.
Cudworth Radulph. 474.
Culmuſſin 53b
Cumberland Rich. 246. 360 b.
Cunaeus 234b.
Cupius 290
Curio Cael. Secundus 198.
- - Quint. Fab. 260b.
Curtinus Ant. 325b
Cyprianus Ern. Salom. 30, 147, 256.
Io. 392

D.

Dacierius And.
de Dairual Bandelot. 301 b.
van Dale Ant. 166, 452.
Dalhuſius Enebaldus 12 b
Dalquie Fr. Sav. 164b.
Dalin 105b.
DanaeusLambert. 375, 97b. 173b, 181b
Dandinus Hier. 97b.
Danhavverus Io. Conr. 290, 321, 43b. 123b.
Darmanſonius Io. 394
Dauanzatus Bern. 156b.
Dauid 188, 192b
Dauiſius Io. 34
Dedekindus 107 b.
Dedu. 400
Delphinus Frid. 419
Democritus 15
Democritus Chriſt. 144
Demonax. 15
Demophilus 89
Demoſthenes 15, 28
Denores Iaſon. 32b
DenſtoniusArn.Bachim. 113
Derham 410, 467
Derodon. 342
Desaguliers 348
Des Campes 388b
Desbordes Henr. 189b
Desiandes 357
Deslandes 420
Desmaizeaux 129b
Despreaux 221
Dexippus 376b.
Diana. Ant. 122b
Diogenes Cynicus 15
Dicaſtillo 38 b, 42 b
Didymus Alexandrinus 151
Diecman Io. 206b
Dietericus Io. Conr. 300b
Io. Dav. 189, 444
Diez Dau. Gottlob 424
Digby Kenelm.
Dikinſon Edmund 96, 206 372.
Dithmar 385b
Ditton H. 137
Dodwellus Henr. 167, 212, 273b, 293b
Donado Io. Bapt. 180
DonaldſonusGualterus 16b 382b
Doria 245
Dornaeus Ger. 110
Dornfeld Chriſt. Frid. 484
Dornius Io. Chriſt. 14
Dragheim 298
Dorschaeus 43 b
Douglaſſ. 391

Draudius Georg. 4
Dreier Chriſt. 301
Drexelius Hieremias 16 b
Dricoth. Thom. 57
Drieſſen 241
Druſius Ian. 72, 190
Duncan Dan. 379
Duns Io. vid. Scotus.
Dunuy 105 b
Duportus Iac. 83 b
Dupuy 112 b
Durandus Anonymus 147
Guil. 55
During 283
Duri de Paſcolo vid. Eberh. a Weihe.
Durrius Io. Conr. 209, 46b, 78 b, 125 b
Dyrois M. F. 470.

E.

Ebelius, Caſp. 62, 301.
Eberti Adam 168, 8 b. 116 b
Iac. 16 b
Eckard. Melch. Syluester 98b
Eckhardus Tob. 188, 215.
Edzardi Seb. 277
Egeſippus 185
Eglinus Raphael 391 b
Egnatius Io. Bapt. 80 b
Ehrenberger Bonif. Henr. 257
Eichelius Io: 101 b
Einert Io. Fr. 202 b
Eiſenhart Io. 45 b. 102 b. 343 b.
Elichmannus 92
Elsholz Sig. 87 b
ab Elſwig. Io. Herm. 381
Empedocles 15
Empiricus Sextus 72, 77
Enenkel Ge. Acacius 264 b
Engelhard Nic. 132, 393 b
Engelius Chriſt. 421
England Georg. 10 b
Engelſchal 16 b
Engelke Henr. Aſcan. 234, 236
Engelmann 184 b
Enochus Patriarcha 183
Ens Caſp. 228 b
Epheſius Mich. 43, 28 b
Epictetus 78
Epicurus 17, 234, 66, 67, 236
Epo Boetius 102 b
Eraſmus Roterodamus, Deſiderius 76 b. 105 b. 198 b.
Erckerus Laz. 425
Erckius Chriſtian. Alb. 242
Eremita Dan. 260b. 301 b
Erneſti Io. Henr. 321, 183b
- - Io. Chr. 107
- - Io. Aug. 134
Ernſtius Henr. 101 b
Erpenius Thom. 303 b
Erythraeus Ianus Nicius 81 b. 212 b
Esberg Io. 257
EſchenbachAndr. Chr. 210
Eſtor 4 b,
Estrades 221 b
d'Eſpagnet Io. 96, 369,
l'Eſprit. 57 b, 73 b
Eudemius Rhodius 28 b
Eulalius Theoph. 278 b
EunapiusSard. 7, 151, 376 b
S. Eure-

S. Euremont. 128 b
Europaeus Luc. Corn. vid. Lermaeus
Euſebius 458
Euſtratius 28 b
Exnerus Balth. 79 b
Eys Petrus 223.

F.

Faber Ant. 238 b
Iac. 44 b
Fabregov. 399
Fabri Honoratus 332, 345, 124 b
Fabricius Io. Lud. 467,
Fabricius Io. 79, 304 b
Io. Alb. 8, 260, 183, 469, 476, 168 b
Facciolati Iac. 249, 265, 197 b
Facius Caſp. 292 b
Faernus Gabr. 23 b
Falck Nathanael. 256
Fardella Mich. Ang. 377
Faramond 200 b
Fauentinus Valer 415
Fauſt Io. 456,
Faydit Anſelm. 201 b
Fé de la 276 b
Feind Barth. 156
a Felden Io. 322, 148 b 328 b
Feliciciànus Io. Bern. 29 b
Fellwinger Io. Paul. 19, 65 298 b, 380 b
Feltmann Ger. 362 b
Fenelon Franc. de Salignac de la Mothe 15, 472, 194 b, 248, 111 b, 200 b
Ferber Io. Iac. 267, 347 b
Ferdinandez 38 b
Fergius Henr. 455
Ferrand 470
Ferrarienſis Franc. 52
Ferrarius C. F.
Octauianus 210
Fesc Lozeran. 413
Feuerlin Iac. Guil. 130, 186, 188, 291, 318 b
Feuſtking Io. Henr. 188 b
Feuquieres 274 b
Ficinus Marſil. 16, 36 ſq. 455,
Fillavius Franc. 123 b
Fiſcher Chriſtoph 383 b
Ch. S.
Io. And. 430
Io. Henr. 232
Flachs. S. A. 290
Flaminius Io. Ant. 152
Fleiſcher Io. Laur. 342 b
Flender Io. 267, 54 b
Fleury Claud. 27
Floyers 417
Fludd Rober. 95, 373
Foertſch Mich. 318 b
Folieta 177, 148 b
Follinus Herm. 87 b
Fonſeca Pet. 302
de la Fontaine Io. 20 b, 183 b
Fontenelle Bern. 438
Forcatulus Steph. 206
Force 235 b
Forelius Hemmingus 215
de la Forge Lud. 120, 376
For-

Forreſter 258 b
Forſterus Chriſt.
Forſtnerus 161 b
Foucquet. Nic. 15 b
Fourmont 170
Foxius Seb. 39, 249, 178 b
Fracaſſatus 384 b
Frachetta Hier. 248 b
Franckenberg Abr. 96, 111
Leutholff. vid. Zech.
Franqvesnay 268 b, 378 b
Francus Seb. 100 b
Franzius Wolfg. 392
Freigius Io. Thom. 114,
Freylingius 27
Freinshemius Io. 24 b, 156 b
de Freitas Seraphin. 368 b
Frey Ianus Caecil. 204
Freyſtein Adam. Sam. 263 b.
Freytag 448
Freytag Frid. Gotthilff. 21 b
Fricius And. 206 b
Frickius Io. 208
Friderici Conr. Iul. 451
Friſch 395
Friſius Io. Iac. 3
Fritſchius Ahasu. 277 b
Frius 148 b
Frobeſius 134, 316, 413
Froelich Dau. 305 b
Fromondus Libertus 413
Fronsperger Leon. 274 b
Frontinus 275 b
Froumenteau 215 b
Fugmann Io. Chriſt 33 b
Fuiren Henr. 441
Fulgoſus Baptiſta 79 b
Funccius Chriſtian. 229 b
Fürſtenhold. Euſeb. 302 b

G.

Gabrias 20 b
Gaichies 76 b.
Gaillard Iuſtus 79 b
Galantes Liu. 455
Galatinus Pet. 101
Gale Theoph. 92. 155
Thom. 190
Galenus Claud. 234, 86 b
Gallandius Pet. 9 b
Ganners Io. 248 b
Gasmann Iſr. Traug. 192
Gaſſendus Pet. 17, 20, 71, 260, 233, 240, 339
Gaſto Io. 62
Gaudentius Paganin. 93, 153, 159 b
Gauger. 411
Gautier. H. a. 14
Gaza Theodorus 29 b
Geiger Gfr. Engelhard 192
- - Lucas 131
Gemma Corn. 431
Gendre 261
Georgis Petrus 372 b
Gentilis Albericus 270 b 370 b, 377 b
Gentilletus Innoc. 185 b
Gentius Ge. 170
Genzken Frid. 161, 58 b, 310 b
Gerhard Ephr. 162, 279, 169 b, 348 b

Io.

Io. And. 179b, 288 b
Gering Iac. 362
Germanicus Conſtantinus. vid. Oldenburgerus
Gerſten 364
Geſenius Frid. 339b
Geſnerus Conr. 389, 395
- - Io. Matth. 381 b
Geulinx Arn. 275, 337, 53b
Ghilinus Camillus 79b
Gibert 113 b
GifaniusObertus 38b, 152b
Giffortus Guil. 281 b
Gildon 473
Gimma Hyacinth. 38
Giouanni vid. Ludouicus.
Giſelinus Victor. 76b
Giuntinus Girol. 420
Gladouius Frid. 274
Glafey Adam | Frid. 316b
Glanuil Ioſeph. 74
Glogauenius 318b
Glorezius And. 383b
Gockelius Balth. 272b
Goclenius Rud. 40, 146b, 390b
Godartius Pet. 389b
Godefroy 178 b
de Goebel Io. Wilh. 298 b
Goezius Ge. 342b
Goldaſtus Melch. 210, 72b
Golius Theophil. 27 b
Goldſchmidt 447
Goelniz Abrah. 173b
Gonſaluus Ioſ. Ant. vid. de Salas
Gothofredus Io. Lud. 232b
Gotolendi 129b
Gottſched Io. Chr. 133, 53b
Gottſchlingius Caſp. 306b
Gouch. Strickl. 457
Goueani Thom. 290
Goulartius Simon 74 b
de Gournay Mademoiſ. 131 b
Grabouius Ge. 98b
Gracian Balth. 115b. 178b, 259b
Graebnerus Dauid. 385
Gracuius Io. Ge. 32b 121b
Grammaticus Io. vid. Philoponus
Granatenſis Lud. 462
le Grand Ant. 119, 231, 266, 337, 338, 393, 69b
- - Abbé le 415
Grandin 412
Grapius Zach. 98, 175, 301
Graswinckelius Theodor. 250b, 328b, 369b
Gratalorus Guil. 430
Gratianus Ant. Mar 268b
Gravelle 177b
s'Graueſande Guil. Iac. 360 ſq. 276
Grauina 3b
Grauius Abr. 155
Gregorius Gottfr. 96b
Green Rob. 362
GreewNehem. 373, 401, 441
Gribner M. Henr. 348b
Grimaret 92b
Grimenius 124b
Grimaldi Franc. Maria 408
Grindel ab Ach. 364
Griſchouius Auguſtin.

de

de Grobendonc Car. 278 b
Groeningius Io. 313 b
Gronouius Iac. 440
Io. Fried, 18, 180
Groſchuff Hieron. Auguſtin. 141
Groſſen Ioh. Mat. 421
Groſſerus Sam. 279
Grothius Dan. 329
Grotius Guil. 342 b
Hugo 141 b, 320 b, 367 b, 243 b, ſqq.
Grotus Alb. vid. Albertus Magnus
Gruben Goth. Fried. 260
Gruterus Ianus 3, 73 b
Gryphius Chriſtian 109
Guarinus Baptiſta Veronenſis 16, 235, 250
Guazzus Steph. 106 b
Gueinzius Chriſtian 305 b
Gueuara Ant. 180 b
Guibelletus Iordan. 95 b
Guietus Franc. 24 b
Guilielmus Dominicus 414, 403
Gundling Nic. Hieron. 97, 128, 139, 280, 8 b, 57 b, 165 b, 350 b, 362 b
Gunther Io. Caſp. 381
Ovvenus 27 b
Guthmann Aeg. 96
Gyraldus Lilius Gregor. 86

H

Hachenbergius Paul. 207
Hackemann Io. 207 b
de - - Gottl. 319 b
Hackmann Frid. Aug. 48 b 263 b, 366 b
Hackſpanius Theodor. 98, 107
Hadrianides Mich. 70
Haferung Henr. 453
Hagedorn Ge. Alb. 59 b
Hagenmeierus Ioach. 369 b
Hagelgans 439
Hagenius Frid. Caſp. 19,
Gottl. Fried. 252
Hahn Im. Er. 30
du Halde 174
Hale Math. 428
Halenſis Alexand. 49
- - Steph. 400
Hall Ioſeph. 81, 15 b, 85 b 306 b,
Hallaeus Ed. 427
Haller Albertus 401
Hambergerus Ge. Alb. 413
Ge. Lud. 484
G. Erh. 351, 415
du Hamel Io. Bapt. 344 ſq. 438
Hammererus Phil. 104
Hane Phil. Frid. 131, 202, 249
Hannemantes Io. Lud. 369.
Hanſch Mich. Gott. 30, 286, 291
Hardſchmidt 457
Harduinus Io. Lud. 339
Harrington Iac. 287 b
Harſdoerffer Ge. Phil. 365, 258 b
Harſchmidius I. N. 81
Hartung Io. Chriſtian. 301
Haruaeus Guil. 387, 386

Haſaeus 476
Haſſen Martin. 60b, 267b
Hauenreuter Io. Ludov. 333
Hauercamp Sigeb. 69
Hauſen Chriſt. Aug. 472
Hautefeville 419
Hebenſtreit Io. Paul. 62, 300, 464
- - Io. Ern. 392
Hedelinus Fran. 231
Hedinger Io. Reinh. 333b,
Heerbord Ant. 445,
Heerebord Adrian. 121,338 237, 393b
Heidegger Gotthard. 26b
Heider Wolfg. 170b
Heidmannus Chriſtoph. 298b
Heineccius Io. Gottlob. 35, 130, 158, 456, 59b, 264b 351b
Heinſius Dan. 156 ſq. 217, 230 ſq. 148b
Vld. 463
Mart. 256
Heinekenius 58b
Heiſter 384, 398
Henkelius Io. Frid. 422, 424
Helmontius Franc. Merc. 113, 95, 97, 113, 346, 322
Io. Bapt. 113, 369
Heluetius Io. Frid. 247
Hemmingius Nic. 320b
Hennigka Io. Frid. [394
Henninges Henr. 327b
Henninius Henr. Chriſt. 267
Henrici Bern. 106b
Henriquez 38b
Heraclides 149b
Heraclitus 329
Heraldus Deſider. 211
Herbelot Barth. 178,
Herberſtein Sigiſm. 306b
Herdeſianus Cyr. 262b
Heresbachius Conr. 198b, 382b
Hersfeldus Henr. Gerh. 384
Hermaeus Ammon. 43
Hermes ſ. Mercurius Triſmegiſtus 3, 25, 26, 166ſq.
Hermes Hypolobol. 25
Herpinus Renatus 205b
Hertius Io. Nicol. 169b, 316b
Herwart Io. Fr. 459
Heshuſius Ant. Gunth. 88,
Heſychius 151
Heumannus Chriſtoph. Aug. 79, 95, 162, 232, 308b
Heuniſch Io. Frid. 235
Heurnius Otto 164
Hierocles 86
Hieronymus Euſeb. 90
Hillerus Matth. 401
Hilſcher Paul. Chriſtian. 186
Hinckelman Abr. 112, 176
ab Hirnheim 76
Hobbes Thom. 19, 137, 240, 255b, 356b, 342
Hohberg Wolf. Helmhard 383b
Hocheiſen 244
Hochſtetter And. Ad. 257b
Hody Humfr. 94
Hoeſchelius Dauid 375b
Hoff-

Hoffmann Chriſtian. 174
-- Adolph. Frid. 285,
--Frid. 416, 468, 89 b
Hoffmann Io. Ad, 60 b
--Chr. Gottfr. 315 b
--Chriſt, 187 b
--Gottfr. Aug. 384 b
--Dan. 297
Hoheiſel 283
ab Hohenburg Io. Frid. Heru. 195, 453
Holcoth Rob. 57
Hollmann S. C. 136
Holſtenius Luc. 211,
Holtermannus Arn. Maur. 250 b
Holyday Bartemius 165, 150 b
Homberg zu Vach. 342 b
Homerus 20 b, 201 b
Hommelius Io. Frid. 183 b
Hondorffius And. 81 b
van den Hoof 253 b
Hooke Rob. 410
Hoppius Eybo 187
Horappollo vid. Horus
Horatius Flaccus, Quint. 12
Hornbeckius Io. 122 b
Horneius Conr. 332, 47 b
Hornius Ge. 154, 228 b
Hornius Io. Fr. 162 b
Horrebouius 403
Horſt Gregor. 420
io. Dan. 346
Horus 193
Hottinger Io. Henr, 177, 8 b
Hottomannus Franc. 185 b 290 b
Hotton Pet. 400
de la Houſſaye Amelot. 115 b 157 b, 235 b, 293 b
Houtuyn Adrian. 164 b, 238 b
Hoynouius Mich. 188 b
Huartus Io. 93 b
Huberus Vlr. 45 b, 344 b
Hudgſonus 11
Huetius Pet. Dan. 75, 239, 25 b, 240, 244, 321, 460
Hugenius 294
Humfredus Laur, 321
Hundeshagen Io. Chriſtoph. 463
Hunichius Chriſt. 402
Hunterus Pet. 81
Hutchinſon Franc. 447, 448: Thomas 189 b
Hyde Thom. 167, 451.
Hyperides 28

I.

Iablonski Io. Theod. 392 b
Iacobaeus Oliger 441
Iacobi Chriſtian. 16 b, 306 b
Iacobus I. Rex Angl. 195 b
Iacotius Delid. 152
Iacquelot Iſaac. 470
Iaeger Io. Wolfg. 112, 462, 331 b
Iamblichus 8, 32, 89, 192, 211
de Ianuario Ioſ. Aur. 213 b
Ianus Io Guil. 223
Iarkius Io. 431
Iauellus Chryſoſt. 12 b, 145 b
Ibbeken Ge. Chr. 213
Ienichen 140

à Ieſu

Iens 186 b
a Ieſu Car. Io. 391
R. Iizchak Lorienſis 104
Ioannes de Pariſiis 57
Ioціſcus And. 199
Ioecher Chriſtian Gottlieb 257, 12b, 30b
Ionſius Io. 13 ſeq. 225
Ionſtonus Io. 389, 398
Iſocrates 70 b
Ittigius Thom. 323
Ionckerus Chriſtian. 160, 433
Iungius Ioach. 265
Iunius Hadr. 76b
Melch. 306 b
Iurieu Petr. 451
Iuſtinus 214 b

K.

Kahle Lud. Mart. 145, 222, 253 ſeq. 296 ſeq. 378, 290 b
Kahler Io. 238, 443
Kanold Io. 443
Karl Bern. Pet. 207
Kaſchubius Wenceſl. 356
Kazauer Chriſtoph. Steph. 371, 10 b, 393 b
Keckermannus Barthol. 63, 117, 260, 47 b, 382 b
Kehr Ge. Iac. 181
Keill Io. 362, 407
Kellerus Adam. 263 b
Kelſch Mich. 253
Kemmerich Diet. Herm. 257 b
Keſtler Io. Steph. 358
Keſtner Henr Ern. 346 b
Kettwigius Mentet. 362 b
Keuchenius Robert. 275 b
Kippingius Henr. 476, 252 b
Kircherus Athanaſ. 196 ſeq. 358, 402, 408, 414, 428
Kirchmaier Georg. Caſp. 167, 291, 426
Kirchner Herm. 270 b
Klenckius Ian. 332 b
Klepperbein Bernh. 315 b
Klotzius Steph. 462
Kneſebeck Chriſtian. Matthias 252 b
Knichen Rud. Godofr. 168b
Knight Sam. 21, 193
Knjphoff Io. Hieron. 398
Knorrius a Roſenroth Chriſtian. 105
Kochius Corn. Diet. 293, 301, 455
Koehnius Franc. 249 b
Koelerus Henr. 291, 354 ſeq. b
Io. Dau. 83, 202
Koenig Eman. 424
Henr. Conr. 351 b
Koenigshouen Iac. von 208
Koenigsmann And. Lud. 207, 298
Kongehl Chriſtian Gottlieb 70 b
Kornmann Frid. Mich 456
Kortholt Chriſtian. 41, 64, 165, 174, 238, 465

Seb. 465, 3 b
Kraeutermann Valent. 425
Kragius Andr. 243
Krantzius Gottlob 234
v. Olivekranz
Krauſius Io. Henr. 219 b
Io. Gottlieb 138 b
Krebs And. 102 b
Kreſſius Io. Paul. 238 b
Kriegk Ge. Nic. 306 b
Kromayer Io. Henr. 66
Kuhlmann Quirin 96
Kulpiſius Io. Georg. 334 b
Kuſterus Ludolph. 10

L

Labbeus Phil. 36
Lackemacher Io. Gottfr. 178
Lactantius Firmianus, Cael. 328
Laertius Diogenes 6, 151
de Laet Io. 234 b
Laetus Calvid. 94 b
Lafitau 200
Lagerloff Pet. 205
Lambecius Pet. 5, 182
de Lambert Mad. 53 b 112 b
Lamezan Adrian. 158
Lammius Pet. 50
Lamy Bernh. 248, 475
Franc. 475, 54 b
Guil. 342
a Lana Franc. Tert. 358
Landi Iul. 22 b
Langenhert Caſp. 337
Langius Ioach. 160, 174, 466
Io. Chriſtian. 298
Io. Ioach. 191
Io. Mich. 125 b
Langrish 391
Languetus Hubert. 283 b 295 b
Lantana Hermes Franc. 435
a Lapide Hippolithus 249 b 263 b
Larrey 220
Lau, Theod. Lud. 475
Lavaterus Lud. 448
de Lavaur 168, 176
Launoius Io. 37, 54, 225
Laurin. Col. Mac. 368
Laymannus Paul. 122 b
a Leeuwenhoeck Ant. 388
Lehmannus Io. Iac. 125, 129, 213, 59 b, 170 b, 321 b
Leibnitius Gottfr. Guil. 173, 174, 238, 276, 291, 296 ſeqq. 371 b
Leigh Edu. 300 b
Leiſticou Mich. Frid. 291
Lelandus Io. 204
Lemke Io. 348
de Lemos Thom. 39 b
Lentulus Cyriac. 240, 244, 192 b
Lenz Chriſtian. Frid. 115
Leo Africanus Io. 177
Modena 183
Leonicenus Nic. 330
Leopardus Paul. 15
Leotaudus Vinc. 428.
Lermaeus Gabr. Bariac. 278 b

Leſſer Frid. Chriſtian 422
Leſſius Leonh. 42 b
Leti Greg. 268 b
Leunclauius Io. 195 b
Leupold Io. 365
Leutmann Io. Georg. 364
89 b
Leyſer And. Polycarp. 30
Io. 445
Licetus Fortunius 408, 414
Licungzo 174
Lilienthal Mich. 449
de Limiers 436
Limnaeus Io. 235 b
Linckius Io. Henr. 441
de Linda Luc. 228 b
Linnaeus Car. 399, 422
Lintrup Severin. 262, 457
Lipenius Mart. 4, 208 b
R. Lipmann 98
Lipſius Iuſt. 17, 229, 119 b
165 ſeq. b
Lipſtorpius Dan. 237
de Charle-Livry 108 b
Lloydius Guil. 212
a Lobkowitz Io. Caramuel 304
Loccenius Io. 199, 203 b
Lockius Io. 272 ſeq. 111 b
Loehner Io. Henr. 456
Loehneyſen Georg. Engelh. 179 b
Loeſcher Io. Caſp. 304 b
Mart. Gotth. 367
a Lohenſtein Dan. Caſp. 128 b
Loiſelerius Ludov. Viller. 284 b
Lokmann 179
Lombardus Pet. 46 ſeq.
Lomerus Godofr. 329
Longianus Fauſtus 179 b
Longolius Io. Dan. 89 ſq. b
Longus Laur. 177 b
Loredano 294 b
Lotterus Io. Georg. 14, 335, 103 b
Lottinus Pet. 226 b
Loyſius Georg. 306 b
Luccheſinus Io. Laur. 186 b
Lucius Guil. 359 b
Lucretius Carus T. 67 ſeq. 330
a Ludewig Io. Pet. 178, 214, 256, 297, 194 b
Ludovici Car. Gunther. 126, 252
Gottfr. 17 b
Iac. 379 b
Iac. Frid. 316 b, 350 b
de Lugo Io. 42 b
Luiſinus Aloyſ. 69 b
Lullius Raymund 370.
Lundius Dan. 188
Lunig Io. Chriſtian. 294 b
Lutkens Nic. 106
Lyncker Nic. Chriſtoph. 329 b
Lyſerus Io. 445, 339 b
Polycarp. 205 b
Lyſis Tarentin. 85

M

Machiauellus Nic. 183 ſeq. b, 188 b
Maderus Ioach. Io. 182

Magirus Io. 48 b
Magiſtrat 281
Magius Octav. 270 b
Magnenus Io. Chryſoſt. 235
Maichel Dan. 306
Maier Mich. 188
Maillet 416
Maimonides R. Moſes 99
Maior Aeſchacius 94 b
Io. Dan. 440
Maioragius Marc. Ant. 426
de Mairan 413
le Maitre Rudolph. 157 b
Maius Henr. 342
Io. Henr. pater 176, 393
Io. Henr. fil. 180, 186
Malchus, v. Porphyrius.
Malebranche Nic. 268 ſeq. 51 b
Malpighius Marcell. 401
Malvezzi Virg. 158b, 192b
Mangetus Io. Iac. 387
Manlius Io. 81 b
a Mansvelt Regner. 276
Mappus Marc. 93
de Marca Pet. 238 b
Marcellus Chriſtoph. 376
de Marcenado St. Croix 247 b
Marchetti Alexand. 69
Marci Io. Marcus 413
Marcilius Theodor. 86
Marconet Abr. 262 b
Margotti Lanfranc. 295 b
Mariana Io 179 b
Marinius Franc. 236 b
Marinus Neapolitan. 15, 16
Mariottus Io. 276, 343 ſeq. 400, 404
de Marivaux Charl. 104 b
Marnixius Philipp. 179 b
Marquardt Conr. Theophil. 287, 413
de Marſelaer Frid. 270 b
Marsham Io. 198
Martin 167
Dav. 465
Martinez Martin 332, 385
Martini Chriſtian. 287
Chriſtian. Samuel 81 b
Corn. 301, 320
Iac. 62, 116, 242, 48 b
Marullus Mart. 80 b
Maſcardus Auguſtin. 44 b 68 b
Maſcovius Sam. 256
Maſius Hect. Gottfr. 237 b
Matranga Hieron. 215
die Matrone 105 b
Matthaei Io. 20
Pet. 264 b
Mattheſius Io. 421
Matthiae Chriſtian. 48 b 162 b
Mauden Dav. 42 b
Maukiſch Io. 210, 461
de Maunfeld Wilh. 52
Mauritius Eric. 314 ſeq. b
Maurocordatus Io. Nic. Alexand. 74 b
Maximus Tyrius 34
Valer. 78 b
du May Louis 236 b
Mayer Io. Frid. 125 b
Mazarini Cardin. 221 b
Mazierus 368

Mecho-

Mechouius Guil. 72 b
Meder Henr. Burc. 10 b
Mehmel Io. Rud. 257
Meier Gebh. Theodor. 125 b
15 b
Georg. 445
Iac. 165
Ioach. 32 b
Meinders Herm. Adolph 446
Meiſner Balthaſ. 43 b
Euſeb. 258 b
Io. 463, 15 b, 282 b
Meiſter Io. Gottlieb 322
Melanchthon Phil. 376, 45 b
Melchior Io. 474
Meliſſa 91
Mellinus Dominic. 36
Memcius 172
Menatreyus Claud. 198
Menckenius Io. Burch. 69 432, 269 b
Otto 229 b, 359 b
Mendo And. 220 b
de Menſes Sebaſt. Caeſ. 198 b
Menochius Io. Steph. 173 b
Menz Frid. 216, 14 b, 89 b
Mercurius, v. Hermes
Merian Maria Sibylla 396
Merſennus Marin. 75, 365
de Meslay Rouille 411
Meuius Dau. 365 b
Meurſius Io. 9
de Mey Io. 370, 373
de Meyer Liuinus 119 b
Meyer Albert. 300 b
de Meziriac Bachet 22 b
Michaëlis Chriſtian. Bened. 15 b
Micraelius Io. 389 ſeq. b
Miege Guy 235 b
Mileſius, v. Heſychius.
Miller Phil. 398
Miltonus Io. 284 ſeqq. b
Mirandula Io. Picus 36, 37 100 ſeq.
Io. Franc. Picus 36, 37, 250.
Mizaldus Ant. 404
Mochenbergius 224 b
Moebius Georg. 451
de Moivre Abrah. 295, 297
Molierius 412
Molina Lud. 42 b
Molinaeus Lud. 85 b
Petr. 305 b
Mollerus Dan. Guil. 188, 439
Io. 202
Moltkenius Nic. Levin. 188 b
de Montmort Remond. 294
Monmouthius Henr. 67 b
du Mont 372 b
Montanus Mich. 130 b
Montanus Elias 424
Montecatinus Ant. 39, 145 b
Montecuculi 275 b
Montesquieu 215 b
Monti Ioſeph. 398
de Montoya Didac. Ruiz 60
la Montre 347
Monzambanus, v. Sam. Pufendorf.

Morellius Guil. 152
Moretus Theodor. 418
Morhofius Dan. Georg. 5 426
Morinus 437
Moriſetus Claud. Barthol. 223 b
Moriz Fitz 294 b
Mornaeus Phil. 284 b
Moroſinus Thom. 427
Morus Henr. 102, 123, 240, 303, 460, 467, 50 b 100 b
Thom. 208 ſeqq. b
Moſerus Io. Iac. 315 b
Moshemius Io. Laur. 30, 35, 222, 196 b
de la Motte H. 18 b
Mottius 433
Moufettus Thom. 395
du Moulin 67 b
Mourgues Mich. 212, 454
le Moyne Pierre 66 b
van der Mulen Gerard. 291 b
Mullerus Aug. Frid. 130
Iac. Frid. 282
Io. Dan. 70 b
Io. Henr. 366
Io. Iac. 165, 49 b, 342 b 366 b
Io. Phil. 208 b, 232 b
Lud. Paul. 208 b
Munckerus Thom. 208
Muraltus Io. 338
Muretus Marc. Ant. 37 b 76 b
Muſaeus Io. 247, 454, 463 474
Simon Henr. 325 b, 333 b
van Muſchenbroeck Pet. 348, 366
Mutius Pius 158 b
de Muys Wier. Guil. 348
Mya 91
Mylius 440 ſeq.

N

Nancelius Nic. 115
Nardus Io. 68 ſeq.
Nathuſius Chriſtian. 266 b
Naudaeus Gabr. 135 b, 224 b, 272 b
Naurathus Mart. 263 b
Nautonius Rob. 260 b
Neander Io. Chriſtoph. 288 b
Mich. 86, 72 b
Needham Pet. 86, 31 b
Neickel Caſp. Frid. 442, ſeq.
Neocorus Caſtalio 9 b
Ludolf. v. Kuſterus
Nettelbladt 273 b
Neveletus Iſaac. 23 b
Neuhuſius Edo 87 b
Neukirch Benj 200 b
Newenius Io. Car. 286
Newton Iſaac. 359, 409
Rich. 113 b
Niceron 239
Nichols Guil. 472
Nicolaſius 108 b
Nicole Pierre 44 b, 68 b
Nicomachus 27 b
Niemeier Io. Barthold. 224 226, 232

Nierem-

Nierembergius Io. Euſeb. 209
Nieuwentydt Bernh. 468
Nizolius Marius 253 ſeq.
le Noble Euſt. 14, 73 b 110 b
Noël Franc. 172
Noguer 416
Nollius Henr. 368
Noltenius Rud. Aug. 302 b
Noodt Ger. 237 b
de Nuland Franc. Guil. 336
Nunneſius Pet. Io. 254
Nunnius Greg. 215 b
Nyes Steph. 466

O

Oberhauſer Bern. 332
Obrecht Vlric. 206, 139 b, 324 b, 331 b
Occam Guil. 56
Ocellus Lucanus 91, 329
Ode Iac. 350, 463
Oldenburgerus Phil. And. 229 ſeq. b, 302 b
Oldenburgius Henr. 432
Olearius Adam 442
Gottfr. 10, 122, 142, 218, 322, 444
Io. Gottlieb 146
Olivarius 95 b
Olivekranz Io. Paulin. 332 b
Olivet 336 b
Olpius Sev. Chriſt. 268 b
Omeis Magn. Dan. 16, 40 84, 93, 232, 17 b
Onoſander 276 b
Opitius Martin. 91 b
Oporinus Ioach. 379
Io. 109
Oranus Io. 186 b
Origenes 150
Ortlobius Io. Chriſtoph. 273 b
Oſiander Io. Adam 462 329 b
Oſorius Hieron. 114 b
d'Oſſat 221 b
ab Oſſe Melch. 179 b
Oſterwald 106 b
Otreb
Otto Euer. 232, 257 b
Henr. Frid. 92 b
Ouſſle 449 ſeq.
de Oviedo Franc. 64
Owenus Io. 451
Oxenſtirn le Comte 127 b

P

Pacard Georg. 463
Pacius Iul. 368 b
Paduanus Ierem. 152
Pagi Abbé 194 b
Pakenius Io. 303 b
Palaeologus Manuel 195 b
Palatius Io. 369 b
Palazzus Io. Ant. 248 b
Palladius Galata 169
Rutil. Taur. Aemil. 381 b
Pamelius Iac. 238 b
Panormita Ant. 193 b
Panſa Mut. 456
Paracelſus Phil. Aureol. Theophr.

Theophr. Bombaſt ab Hohenheim 108 ſeqq. 423
Paraechea 420
Pardies ignat. Gaſton. 394
Pareus Dau. 290 b
Pariſanus Aemil. 387
de Pariſiis Io. v. Ioannes
Parker Sam. 465
Parmenides 335
Paruta Paul. 296 b
Paſchalius Car. 67 b, 85 b, 377 b
PaſchiusGeorg. 236, 5 b, 90 b
de Paſcolo Duri, v. Eberh. a Weihe.
de Paſſeran Comes 144, 92 b
Paſtorius ab Hirtenberg Ioach. 85 b, 193 b
Pater Paul 88
Patinus Car. 45
Guido 369
Patricius Franc. 87 ſeqq. 166
der Patriot 105 b
Pauli Godofr. Wilh. 218, 15 b
Paw I. C. 389
Payne R. 360 b
Pearſonius Io. 86
Pecquet 87 b
Peireſcius Nic. Claud. Fabric. 21
Peſſerus Chriſtoph. 277 b
Pemberton Henr. 361
Penius Thom. 395
Peregrinus Lael. 66 b
Pererius Bened. 332
Peringer Guſt. 178
Perizonius Iac. 155
Perlicius Io. Dan. 351
Perottus Nic. 23 b
Perrault C. & P. 366, 415
Perry Iean 237 b
Petauius Dionyſ. 35
Petermannus And. 245
Petitdidier Matthieu 40 b
Petitus Mart. Franc. 403
Pet. 408
Petrarcha Franc. 119 ſq. b
Petronius Arbiter T. 69
Pettiuer Iac. 440
Pfaffius Chriſtoph. Matthaeus 76, 123 b
Pfaffradius Caſp. 236
Pfanner Tob. 444, 453
Pfautzius Chriſtoph. 255
Phaedrus 18 b, 23 b
Philaretus 54 b
Phile Manuel 388
Philelphus Franc. 22 b
Philippi Io. 283 b
Philipps I. T. 214
Philo Iudaeus 35
Philolaus 85
Philoponus Io. 42, 224
Philoſtratus 9 ſeq. 16, 151, 170, 20 b
Piccartus Io. 206
Mich. 65, 254, 153 b, 297 b.
Piccolomineus Alex. 203 b
Franç. 376, 37 b
Pichler Sigism. 188 b
Pichonus Iulian. 156 b
Piccinardus Seraphin. 227
Picus, v. Mirandula
Pighius Steph. Vinand. 302 b

Pignorius Laur. 194
Pikerus Io. 99 b
de la Pilonniere 146 b
du Pin Lud. Ell. 49, 185
Piot Rob. 414
Pirckmayer Hilar. 305 b
Piſaurius Aloyſ. 153
Piſetzky Adam 369 b
Piſtorius Caſp. 180 b
Io. 101
de Pitaval Gayot 73 b
Pithoeus Pet. 23 b
Pitſeus Io. 300 b
Pittacus 15
Placcius Vincent. 262, 377, 4 b, 57 b, 98 b
Planudes Maximus 18 b, 20 b
Plateanus Pet. 97 b
Plato 17, 26 ſeq. 144 ſeq. b 212 b
Plempius Vopiſc. Fortunat. 238
du Pleſſis 390 b
Plinius Major 330, 381 b
Plotinus 8, 31
Plott 441
Plutarchus 150, 415, 13 b, 118 b, 149 b, 191 b
Pocokius Edu. 176
Poeppingius Io. Frid. 229 b
Poggius 143
Poiretus Pet. 303, 465, 49 ſeq. b
Polinierus Pet. 367
Polyaenus 276 b
Polybius 274 b, 374 b
Pomet 423
Pomponatius Pet. 145 ſeq. 430
Pontanus Io. Iſaac. 368 b
Pontas Io. 123 b
de Pont-Chartrain Comte 225 b
Porphyrius 8, 17, 33, 88, 210 ſeq.
Port-Royal 24
Portus Aemyl. 10, 33
Poſewitzius Io. Henr. 301
Poſner Caſp. 333
Poſſeuinus Ant. 249, 94 b
Poſtellus Guil. 323, 459
Potterus Io. 216
Praetorius Chriſtian. Gottlieb 95
Matthias 203
Pragemann Nic. 318 b, 439 b
Prallius P. 465
Praſchius Io. Lud. 213 b, 363 b
Prideaux Humfr. 167
Primeroſius Iac. 387
Pritius Io. Georg. 175, 268
Proclus 33, 145 b
Proeleus Imman. 317 b
Proſch Io. 117
Pſellus Mich. 34, 320
Pufendorf, Eſaias 204, 455
Sam. 91 b, 238 b, 255 b 337 b, 345 b
Puiatus Ioſeph. Ant. 414
Pulmannus Theodor. 34 b
Pybrac
Pythagoras 84 ſeqq. 210 ſeqq. 331 ſeq.

Q

Quellmalz Sam. Theodor. 429
Quenſtedt Io. And. 152 b
Querengus Ant. 142 b
Flau. 49 b

R

Rabener Georg. 255
Rachelius Sam. 29 b 46 b, 124 b
de Raconis, v. d'Abra,
Raderus Matth. 193 b
Rainoldus Io. 118 b
Raius Io. 338, 375, 392, 397, 401, 473
Ramſay 190 b
Ramus Pet. 114, 115 ſeqq. 236 ſeqq. 260, 334
Ranzouius Henr. 305 b
Rapinus Ren. 17
Rappoltus Car. Henr. 411
Frid. 67
Raynaudus Theophil. 461, 39 b
Rayus, v. Raius
Reaumurius 389, 396
Rechenberg Adam 30, 250, 255, 257, 328, 230 b, 267 ſeq. b. 298 b
Redekerus Arnold. 224
Redi Franc. 352
de Rees K. F. 253
Regius Henr. 336
Io. 240, 243, 348
Pet. Siluan. 158
Regnault P. 326, 336
Reiche Io. 447
Reiffenbergerus Iuſt. 227 b 259 b
Reimarus Herm. Sam. 187
Reimmannus Iac. Frid. 100, 183, 186, 260, 433, 476, 138 b
Reinbeck Io. Guſt. 395 ſq. b
Reinhardus Io. 99 b
Io. Frid. 167 b
Io. Georg. 244 ſeq. b
Laur. 161
Reinking Theodor. 173 b
Reiſerus Ant. 476
Reiskius Io. 433, 439
Remigius Nic. 35 b
Renaudotus Euſeb. 172
Reſenius Pet. 6 b
Reuchlinus Io. 101
Reuius Iac. 240, 244
Reuſch Io. Pet. 288, 316
Reuſſius Ant. 54 b
Reynolds Edw. 119 b
Rhegen Paul. Mich. 278
Rhode Io. Iac. 298
de Rhodes Georg. 60 ſeq.
Rhodiginus Lud. Coel. 208
Rhodius Eudemius, v. Eudemius
de Ribadeneira Pet. 185 b
Ricci Ang. Maria 16 b
Riccius Io. 114 b
Paul. 101 ſeq.
Riccobonus Ant. 38 b
Richelieu Armand. Io. de Pleſſis 182 b, 221 b
Richter G. F. 351
Ridleuus Marc. 428
Riebouius Georg. Henr. 382, 394 ſeq.

Riedelius Io. Chriſtian. 366 b
Ringmacher Dan. 48 b, 315 b
Rinkius Io. 43
Ritter Albert. 422
And. 238, 241
Chriſtian. 223
Rittershuſius Conr. 87, 195 b
Rittmeyer Chriſtian. Henr. 79
de Riuo Guil. Vrſin. 288b
Rizettus Io. 295, 411
Robinſon 236 b
Rocca Bernardin. 272 b
de la Roche Abb. 128 b
Rochefoucault Franc. 128b
Rodericus Alphonſ. 122 b
Roëll Herm. Alexand. 464
Roeſchel Io. Bapt. 242
Roeſer Io. Georg. 266 b
Roesler Io. Eberh. 350b
Roetenbeccius Georg. Paul. 232, 246 b
de Rohan 224 b
Rohaultius Iac. 337
de Rohr Iul. Bern. 327, 59b 90b, 108 b, 169 b, 309b, 386 b
Rollenhagen Georg. 264b
Rollinus Car. 199, 208
Rollius Reinh. Henr. 19, 189, 220
Romanus Aegid. 333
Car. Frid. 444
Rondeletius Guil. 391
Rondellus Iac. 234
Rorarius Hieron. 394
Roſarius Io. Bapt. 42
Roſcius, v. Erythraeus
a Roſenroth, v. Knorrius
Roſſaeus Guil. 281 b
Roſſalius Mich. 79
Rosſteuſcherus Io. Chriſtoph. 242
Roſt Frid. 218 b
Rota Iul. Martian. 150
Rothius Chriſtian. 471
Rothmaler Io. & Io. Elias 99 b
Rotthe Albr. Chriſtian 446
Rougemont Franc. 171
Rouſſet 372 b
de Roy Hugo 363 b
le Roy Philagrius 345
van Royen Adrian. 397
Rubel Io. Frid. 356 b
Ruckerus Io. 408
Rudbeck Olaus 200 ſeqq. 213
Rudigerus And. 128, 279, 304, 351, 59 ſeq. b, 169 b
Rudrauf Kilian, 462
Ruffinus 90
Rulli Ant. 69
Rumpaeus Iuſt. Weſſel. 111, 225, 301
Rumphius G. E. 396, 441
Ruyſch Henr. 389
Ryckius Theodor. 155 b
Rudelius And. 145
du Ryer And. 170
a Ryſſel Io. Iac. 156

S

Saavedra Didac. 174 b
Sabellicus Marc. Ant. Coccius 80 b

Sa-

Sabinus Georg. 209
de Sabunde Raymund. 461
Saccas Ammonius 31
Sadoletus Iac. 34 ſeq. b
le Sage G. L. 437
Sagittarius Io. Chriſtfried 393 b
Thom. 306 b
de Saint - Pierre Abbé 112 b 216 ſeq. b
de Saint Romain 339
a Sala Ant. 12
de Salas Ioſeph. Anton. Gonſal. 70
Io. 43 b
Sälig Chriſtian. Aug. 378
Sallengre 310 b
Salluſtius Criſp. 203 b
Salmaſius Claud. 330, 284 b 285 b
Salmon W. 397
Sanchez Franc. 74
Thom. 43 b
Sanchoniaton 26, 166 ſeq. 453
Sandaeus Maximus 455
Sandius Chriſtoph. 381
de Sandras Gratien Courtils 251 b
Sanſouinus Franc. 227 b
de Santa Cruz de Marcenado 275 b
Santis Edw. 239 b
Sarcmaſius 139 b
la Sarraz 292
Sartonius Franc. Vangeliſta 215 b
Sauary Iacq. & Philemon Louis 388 b
Scaliger Ioſ. Iuſt. 190
Iul. Caeſ. 389, 397
Schachſadi 170, 9 b
de Schafftsbury Comes 85 b
Schaller Iac. 83, 288 b, 361 b
Scharbau Henr. 7 b
Scharfius Io. 300
Io. Frid. 205
Scharrockius Rob. 358 b
Schaw Pet. 123, 341
Schefferus Io. 93, 202, 212, 333 b
Schegkius Iac. 320
Scheibler Chriſtoph. 62, 301, 376
Scheich Saadi 9 b
Schelgvig Gottlieb 297 ſeq.
Sam. 180
Schelhorn Io. Georg. 12
Schellemberchius Io. Bapt. 81
a Schenk Io. Tilem. 83, 256
Scherbius Phil. 64 ſeq. 117 152 b
Schererzius Frid. 254
Scherzerus Io. Adam 339 b
Scheuchzerus Io. Iac. 326 350, 417
Scheurlius Henr. Iul. 462, 3 b, 46 b
Schickardus Wilh. 262 b
Schierſchmidius 289
Schildius Io. 80
Schillingius Io. Iac. 286
Schilterus Io. 92, 101 b
Schlicht L. I. 79
Schloſſer Phil. Frid. 75, 283

Schlüter Chriſtoph. And. 425
Schmauſſius Io. Iac. 372 b
Schmidius Io. 95, 126, 169, 395
Io. And. 80, 113, 125, 183, 349, 395, 451, 457, 464, 471, 218 b
Io. Chriſtian. 267 b
Io. Iac. 371
Schmirius Io. Bened. 61
Schneider Io. Fridemann. 122, 257
Schneier Chriſtian. Guil. 179
Schoenbornerus Ge. 162 b
Schoepferus Iuſt. 172
Io. Ioach. 268 b
Schomerus Iuſt. Chriſtoph. 256
Schoockius Mart. 235, 240 394, 214 b, 368 b
Schopperus Hartmann. 260 b
Schotanus Io. 245, 349
Schottelius Sam. 138 b
Schottus And. 17
Caſp. 358
Schraderus Aug. 255
Chriſtoph. 213, 47 b
Schramm Io. Maur. 146
Ionas Conr. 97, 102, 166, 186, 256
Schreiber Io. Frid. 368, 391
Schroeckius Luc. 435
Schroedelius Phil. Dau. 463
Schroederus Chriſtoph. Iac. 187
Erneſt. Chriſtian. 291
Schroeterus Wilh. 267 b
Schubartus Ge. 6 b, 273 b
Io. Gottfr. 191
Schuckford Sam. 198
Schudt Io. Iac. 321 b
Schulteſius Iac. 364 b
Schulzius Guil. Ignat. 263 b
Schurzfleiſch Conr. Sam. 205, 139 b, 298 b
Schuttenius Henr. Melch. 255
Schwalenbergius Henr. 197
Io. Conr. 67, 234, 456, 468
Schwedenborgius Eman. 424
Schwederus Chriſtoph. Herm. 251 b
Schwelingius Io. Eberh.
von Schwendi Lazar. 272 b
Schwenter Dan. 365
Schwertnerus Io. Dav. 79
Scioppius Caſp. 230, 136 b 142 b, 187 b
Scortia Io. Bapt. 415
Scotus Io. Duns 55
Scribanius Car. 258 b
Scuderia Magdal. 111 b
de Scudery 296 b
Scultetus 47 b
Seba Alb. 388
a Seckendorf Vit. Lud. 175 b, 181 b, 344
von Seelen Io. Henr. 86, 455
Seeligmann Gottlob Frid. 242, 144 b
Segerus Ge. 440

Seldenus Io. 182, 334 ſeqq. b
367 b
Sellius Godofr. 319 b
Senault Io. Franc. 67 b
Seneca L. Ann. 17, 80,
330, 71 b, 72 b, 117 ſeq. b
Senguerdus Wolferd. 340,
365, 405
Sennertus And. 239 b
Dan. 333
Septalius Lud. 248 b
Sepulueda Io. Geneſ. 151 b
Serlinus Io. Nic. 326 b,
332 b
Serranus Io. 26
Serrarius Nic. 190
Sethos 197 b
Seuerinus Pet. 110
Sextus Empiricus 72 ſeq.
Pythagoraeus, v. Sixtus.
Seyboldus Io. 253
Seyfarth Io. 91 b
Siberus Iuſt. 81
Vrban Godofr. 90
Sidney Algernon 287 b
Sienicius Nic. 233 b
Sigismundus Auguſtus Rex
Polon. 294 b
Sigonius Car. 236 b
Silberradius 143 b
de Silhon 260 b
de Simancas Didac. 226 b
Simonis Io. Ge. 333 b
Simonius Simon 46
Simplicius 42
Sincerus Anaſtaſ. 384 b
Sinclarus Ge. 365
Sinibaldus Io. Bened. 383
Sinnholdus Io. Nic. 162 ſeq.
Sinopeus Damian. 291
Siracides 16 b
Sixtus Pythagoraeus 90
Sleidanus Io. 146 b
Slevogtius Io. Phil. 168 b
Paul. 393 b
Sluiter Guil. 228, 118 b
Smetius Henr. 87
de Smirtiz Iaroslaus 263 b
Smith Thom. 205
Socrates 214
de Solignac Lampimpie
111 ſeq. b
Solinus C. Iul. 330
Sommer Mart. 420
Sommier Io. Claud. 72,
466
Sonerus Erneſt. 65, 299
Sorberius Sam. 233
a Soto Dominic. 61, 40 b
41 b
Spachius Iſr. 3, 334
Spanhemius Frid. 176
Spanius Io. Ge. 445
Speltens Ge. Phil. 66
Spencer Io. 198
Spener Iac. Car. 256, 90 b
Phil. Iac. 99 b
Sperlette Io. 258
Sperlingius Io. 333, 383,
402
Speuſippus 34
Spieghel H. L. 220
Spinaeus Gothofr. 323 b
de Spinoza Bened. 139,
247, 274 ſeq. 67 ſeq. b
Spiſius Io. Alb. 2
Spizelius Theophil. 170,
43 b
Spontonus Cyrus 247 b

ſprat Thom. 431
Sprengerus I. Th. 253 b
Sprenglerus Adam 48 b
Squarzafichus Hieron. 121 b
Staalkopf Iac. 248, 377
Stahlius Dan. 62, 300
Ge. Ern. 89 b
de Stair 363
Stanleius Thom. 156 ſeq.
Starckius Sebaſt. Godofr. 168
Steebius Io. Chriſtoph. 97
Steele Rich. 198 b
Stegerus Thom. 124 b
zum Stein Otto von Graben 274 b
Stephanius Steph. Io. 236 b
a Sterringa, v. Schotanus.
Steuberus Io. Conr. 191
Steuchus Eugubinus Auguſtin. 458
Io. 236
Stiernhielm Ge. 202
Stiernmann And. Ant. 203
Stillingfleet Edu. 273
Stobaeus Io. 91, 13 b
Stollius Gottlieb 160 ſeq. 216, 217, 9 b
Stolze Io. Gottlob 299
Stouppius 475
Stratemann Wilh. 48 b
Strauchius Aegid. 81, 43 b
Strauſſius Io. Chriſtian. 416
Laur. 356
Stricard 389 b
Strigelius Victorin. 46 b
Strimeſius Sam. 339 b, 360 b
Strohbach Io. Dau. 191
Stromeyer Car. Lud. 16 b
Strozza Cyriac. 153 b
Strubius 108 b
Struuius Burc. Gotthelf 373 ſeqq. b
Io. Iul. 99
Stuiſerus Wilh. 81
Sturmius Io. Chriſtoph. 122 237, 322, 333, 343, 403 468
Sam. 173 b
Suaningius Io. Ian. 456
Suarez Franc. 60, 302
Suicerus Io. Caſp. 338
Io. Henr. 333 b
Suidas 10
Sulpicius Io. Ge. 144 b, v. Kulpiſius
Swammerdamm Io. 395, 396 b
Swift Ionath. 226 b
Syneſius 34, 35
Syrbius Io. Iac. 128, 213, 260 ſeq. 262, 280, 299, 304 ſeq. 466
Syrus Publ. 71 b

T

Tacitus P. Corn. 155 b 293 b
die Tadlerinnen 105 b
Talaeus Audomar. 114
Tamburinus Thom. 43 b
Taswellus Guil. 332
Taurellus Nic. 46
Taylor Io. 185
Teichmeier Herm. Frid. 366
Teiſſier Ant. 5

Teleſius Bernardin. 334
Tellerus Roman. 122, 224
Temple Guill. 225 b, 237 b
Templerus Io. 358 b
Tenzelius Wilh. Ern. 89 b 96 b
Tepelius Io. 237
Terillus Ant. 124 b
Tertullianus Q. Septimius Florens 377
Tetard 184 b
Textor Io. Wolfg. 250 b, 365 b
Thales Mileſius 328
Theano 151
Themiſtius 42
Theophraſtus Ereſius 397, 31 b, 82 ſeqq. b
v. Paracelſus
Theſaurus Eman. 30 b
Theſtrup Chriſtian. 292
Tholoſanus Pet. Greg. 206 b
Thomas, v. de Aquino
Thomaſius Chriſtian. 160 219, 266, 277 ſeqq. 346 446, 447, 51 b, 55 ſeq. b 88 ſeq. b, 244 ſeqq. b, 271 b, 308 b, 317 b, 331 b 340 b
Iac. 19, 154, 209, 215, 227, 231, 262, 300, 331 381, 28 b, 44 b, 49 b, 298 b 332 b
Ienkin. 394, 476
Thomaſſin L. 249
Thorſchmidius Iuſt. Chriſt. 143
Thümmigius Lud. Phil. 132, 291, 355, 356 ſeq. 364, 378, 62 b
Thurmann Caſp. 247 b
Thurmius Io. Iac. 7 b, 17 b
Thurneyſer Leonh. 416
Thyſius Ant. 79 b
Tidicaeus Franc. 385
Tileſius Balth. Henr. 279, 291
Tilgnerus Godofr. 142
Tillaeus Guſt. 7 b
Tillotſon Io. 465
Timaeus Iunior 389 b
Timpelius Wilh. 118
Timplerus Clem. 300
Tindalius 6 b
Titius Gottlieb Gerh. 278 347 b
Toerner Fabian. 187, 201
Toland Iohn 143, 471, 195 ſeq. b, 292 b
Tomaſinus Iac. Philipp. 120 b
Tooly Thom. 32 b
Tournefortius Ioſeph. Pitt. 397
Tournemine P. 210, 75 b
Tournon Cardin. 175
Trapezuntius Georg. 39
Treuer Gottlieb Sam. 149 b
Treuner Io. Phil. 257, 408 455, 456, 457, 96 b
Tribbechouius Adam 165, 227, 8 b, 206 b
Trier Io. Wolfg. 69 b
Triglandius Iac. 191
Trublet Abbé 40 b
de Tſchirnhauſen Io. Ehrenfried Walther 271 ſeq. 364

Tul-

Tuldenus Diodor. 85 b
Tuppus Franc. 18 b
Turckius Guil. 219
Turnebus Adr. 76 b
la Turre Georg. 400
Turretin Alphonſ. 122 b
Turturetus Vinc. 161 b
Twells Leonh. 450
Typotius Iac. 199, 204 b
Tyrius, v. Maximus.

V

zu Vach, v. Hombergk (add. 318 b)
du Vair 230
Vairas Denys 241 b
du Val Guil. 41, 154 b
Valens Pet. 200 b
Valentinus Baſil. 370, 425
Mich. Bernh. 435, 442
Valerianus Io. Pierius 197
Valerius, v. Maximus.
Valeſius Henr. 377 b
de Vallange 112 b
de Vallemont 429
Vallenſis Io. 11
Valleſius Franc. 370
Vallisnerius Ant. 414
Vaninus Iul. Caeſ. 146, 430
Varillas 199 b
Varro M. Terent. 380 b
Vasquez Gabr. 60
Vasquius Ferdin. 291 b
Vater Chriſtian. 366
le Vayer Franc. de la Mothe 74, 150, 14 b, 270 b
Vedelius Nic. 243 b
Veiel Elias 124 b
Velleius Paterculus C. 86 b 293 b
Velthemius Valent. 300, 329 b, 339 b
Velthuyſen Lambert. 255, 361 b
Verdrieſſ Io. Melch. 349 ſeq.
Vergilius Polydor. 76 b 118 b
Verheyen Philipp. 384
Veronenſis Ludov. 302 b
de Verulamio Franc. Baco 123, 303, 340, 4 b, 139 b 211 b, 396 b
Uhlich Io. 378 b
Victorius Pet. 37 b, 152 b
Vida Marc. Hieron. 161 b
de Vienna Realis 346
de Villa Nova Arnold. 370
de Villemandy Pet.
Villerius Io. 270 b
de Vineis Pet. 294 b
Vinhold Ge. And. 317 b
Vintherus Severin. 231
Vitriarius Phil Reinh. 314 b
Vitringa Campeg. fil. 463
Vives Io. Ludov. 151, 303, 320, 262 b
Vizzanius Car. Eman. 91
Ulpius Io. 76 b
Vockerodt Godofr. 183
Voetius Gisb. 240, 283 b
Vogelſang Reiner. 240
Vogelius Io. Godofr. 348 b
Voglerus Valent. Henr. 370 95 b

Vogtius Godofr. 395, 470
108 b
Voigtenius 169 b
Volaterranus Raphaël 13
Volckmarus Henr. 389 b
de Volder Burcher. 245,
404
de Voltaire 362 ſeq. 410,
92 b
Vootius A. 70
Voſſius Ger. Io. 156, 260,
451 ſeq.
Iſaac. 408, 415, 419
Urbicius 276 b
de Vries Gerh. 238, 245
ſeq.
d'Urigny 470 ſeq.
Urſinus Fulv. 374 b
Guil. 392 b
Io. Henr. 26, 166, 401
Uſſerius Iac. 87
Vynne 274

W

Wachterus Io. Ge. 100
141
Waddingus Lucas 57
Wagenſeil Io. Chriſtoph.
98, 249 b
Wagner Gabr. v. de Vienna.
Henr. And. 64 b
Io. Georg. 349 b
Tobias 143, 275, 140 b
275 b
Wagſtaff 196 b
Walaeus Ant. 98 b
Walchius Io. Georg. 129
ſeq. 161, 163, 261, 70 b,
96 b
Waller Rich. 410
Walſingham Franc. 259 b
269 b
Waltherus Io. Gothofr.
256
Aug. Frid. 368
Wankelius Io. 180 ſeq. b
Warburton 240 b
Wardus Seth. 247, 358 b
Warrenius Eraſm. 406 b
von Wartenberg Io. Caſimir. Kolbius 262 b
Watſon Mich. 393 b
Watts Io. 274
Weberus Imman. 256 b
Io. Adam. 82 b
Webſter Io. 447
Wedderkopf Gabr. 236
Wedelius Ge. Wolfg. 434
435
Wegnerus Georg. 260
Wehnerus Paul Matthias
216 b
Weid Leonh. 225 b
Weidenerus Io. Ioach. 248
Weidler Io. Frid. 351 b
Weigelius Erh. 304
Valent. 110
de Weihe Eberh. 258 b
Weihenmaier Elias 210,
445
Weinich Io. Frid. 259
Weinmannus Io. Wilh.
399
Weinrichius Melch. 37
Weiſius Chriſtian. 278,
165 b, 199 b, 229 b

Io.

Io. 300, 455
Weiſmannus Chriſt. Eberh. 461
Weizmannus Sam. Frid. 95 b
Welſchius Georg. Hieron. 135 b
Welwood Guil. 369 b
Wendelinus Marc. Frid. 415
Wendrock Wilh. 40 b
Werdenhagen Io. Angel. 205 b, 226 b
Werenfels Sam. 240 b
Werlhof Paul. Gottlieb 434
Io. 144 b
Wernher Io. Balth. 317 b, 331 b, 346 b
Henr. Ludov. 331 b
Weſenfeldius Arnold. 122, 69 b
Whiſton Guil. 406, 468
Whitby Dan. 59 b
de Wicquefort Arah. 271 b
Wildius Io. Vlr. 235
Wilkins Dau. 336 b
Io. 464, 466
Willenbergius Sam. Frid. 366 b
de Willhelm Ignat. Franc. Xaver. 182 b
Williſius Thom. 393
Willugbeius Franc. 391
Wincklerus Bened. 320 b
Bernh. 304 b
Io. Henr. 127, 135
Paul. 71 b
Winslow Iac. Benign. 384
Ludou. 255
Winther Seuerin. 231
Wiponus 79 b
Witſius Herm. 199
de Witt Io. 221 b
Witte Henning. 18, 156
Wittichius Chriſtoph. 246, 247
Wokenius Franc. 129
Wolfart Pet. 365
Wolfius Chriſtian. 126 ſ. q. 173, 251, 280 ſeq. 296, 308 ſeqq. 353 ſeqq. 60 ſeqq. b, 351 ſeqq. b
Hieron. 32 b
Iac. Gabr 349 b
Io. Chriſtoph. 99, 180, 236, 17 b
Wollaſton 463
Wolle Chriſtoph. 83 ſeq.
Woodwardus 422
Wopken Thom. 33 b
Wormius Olaus 439
Wottonus Edu. 395
Guil. 406
Wucherer Io. Frid. 349, 371, 455, 318 b
Wucherley William 74 b
Wülfferus Dan. 148 b

X

Xenocrates 34
Xenophon 14 b, 189 b 380 b
Ximenes Cardinal. 266 b
Xyſtus, v. Sixtus.

Y

Young Arthur. 171, 66 b 88 b

Yues P. 461

Z

Zabarella Io. 37 b
Zahn Io. 363
Zamelius Godofr. 306 b
Zamoſcius Steph. 202
Zara Ant. 94 b
Zechius Bernh. 231 b
Zehnerus Ioach. 87
Zeidler Io. Ge. 243 b
Zeiger Ambroſ. 385 b
Zeitler Io. Godofr. 430
Zentgrauius Io. Ioach. 8 b, 305 b, 315 b, 340 b, 364 b
Zepperus Wilh. 173 b
Zieglerus Caſp. 288 b, 323 b 327 b
Zieroldus Io. Guil. 160, 227
Zimmermann Io. Iac. 94, 141
Io. Libor. 289, 318
Zinck Frid. Car. 191
Zinnanus Gabr. 247 b
Zopſius Io Henr. 122
Zorn Barthol. 398
Zoroaſter 26, 166
Zouchaeus Rich. 343 b, 370 b, 377 b
Zſchackwitz
Zuchus Nic. 428
Zwickerus Sam. 305 b
Zwingerus Theodor. 80 b 300 b, 382 b

ELEN-

ELENCHVS RERVM MEMORABILIVM.

A

Abrahami philoſophia 187
Academia Platonis 214
Naturae Curioſorum 435
Scientiarum Pariſina 437
Petropolitana 438
Adami bibliotheca 186
philoſophia 187
Adagia 75 b
Aedeſii vita 9
Aegyptiorum philoſophia 192 ſeqq. 11 b
Aeliani varii 390
de Aëre ſcriptores 403
de Aërometria 405
Aeſopi fabulae 18 ſeqq. b
vita 20 b
Aëtius de hiſtoria philoſophica 150
Affectuum doctrinam qui explicauerint? 66 ſeqq. b
Albertus Magnus, an magnus honoris cauſa dictus? 50
ejus opera 50. 36 b
vita 20
Alcinoi opera 34
Alkendi, philoſophi Arabis, vita & doctrina 179
Allatius Leo refutatus 218
Alphabetum naturae 322
Altorfina philoſophia 64
Americanorum philoſophia 166
Anacharſidis vita 15
Anaxagorae vita 15
phyſiologia 328
Anaximandri phyſica 328
Anaximenis phyſica 328
Angeli 444
de Anima ſcriptores 376
animae immortalitas 377. 449
domicilium 379
animae brutorum 393 ſeqq.
Animalium hiſtoria 387
Antiſthenis vita 15, conf. 216
Anthropologia 389
Antlia pneumatica 365
Antonini M. Aurelii vita 83
opera 81
philoſophia 83
Apodemicae artis auctores 298 ſeqq. b
Apollonii Tyanei vita 16, 170, 473
Apophthegmata orientalium philoſophorum 9 b
Aqua marina 420
mineralis 421, v. Thermae.

Aquatilium anatomia 387
de Aquino Thom. vita 30, 51
opera 52
ethica 35 b
de eruditione principum 198 ſeq. b
autoritas apud pontificios 221
Arabum philoſophiae hiſtoria 176
Arcana rerumpublicarum 219 b
Argenis 223 b
Ariſtippi vita 15, 216, 217
Ariſtotelis vita 15, 16, 37, 40, 223, 224
relatus inter deos 225
opera 40
philoſophia 223 ſeqq.
commentatores 224, 226
interpretes Graeci 41, Arabes 43, Latini 42
logica 259, 264
metaphyſica 297, 299
liber περὶ ἑρμηνείας qualis? 324
phyſica 333
theologia 456
ethica 26 b
politica 147 ſeq. b, 150 b
oeconomica 379 b
Ariſtotelici antiquiores 265
recentiores 63, 264
Armeniorum philoſophia 167
Arnaldi cum Malebranchio ſuper origine idearum controuerſiae 269
Artis aliorum animos cognoſcendi autores 86 ſeqq. b
Aſpaſiae vita 15
Aſtronomia phyſica 403
Atheos qui refutauerint 467
Atheiſmi hiſtoria 467, 476
Atlantica Platonis 200, 202
Verulamii 211 b
Averrois vita 20, 43, 179
commentarii 43
Auicennae vita 20, 44, 45, 179
Aulicorum iura & mores qui deſcripſerint? 258 b
Aurora borealis 412

B

Baconis de Verulamio vita & ſcripta 123, 340, 396 b
Bailleti vita Carteſii refutata 238
ipſiusmet vita 239
Barbaricae philoſophiae hiſtoria 164
politica 150
moralis philoſophia 7 b
Barometrum 364
Beccheri Io. Ioach. vita 217 ſeq. b
Bekkeri Balth. vita 449
controuerſiae hiſtoria 448
Belemnita 388
Bernoullii vita 404
Beſſarionis atque Trapezuntii ſuper Platonis prae Ari-

Ariſtotele praecellentia lites 39
Biantis vita 15, 12 b
Bibliographiae Boecleria-nae hiſtoria 137 ſeq. b
Bibliothecas philoſophicas qui ſcripſerint? 3 ſq. pro-miſit Lambecius 5
Suiogothicam pollicetur Sternmannus 203
Orientalis Herbeloti lau-data 178
Anatomica 387
Oeconomica Rohrii 386 b
Biographi antiquorum phi-loſophorum
antiquiores 5
recentiores 11
recentiorum philoſopho-rum 18
Biographia vniuerſalis prae-ſtantiorum omnis aeui philoſophorum adhuc de-ſideratur 23
Bionis vita 15
Boccalini Traiani ſcripta politica 158 b, 220 ſeqq. b vita 222 b
Bodini Io. vita 205 b
liber de republica 204 b
Boehmii Iac. philoſophi Teutonici, vita 111, 372
philoſophia ib.
Boëthii Anic. Manl. Tor-quat. Seuerin. vita 33 b
conſolatio philoſophiae ib.
Borealium gentium philo-ſophia 193
Borelli Io. Alph. vita 19
Borri Io. Franc. 141
Boxhornii Marc. Zuer. ſcripta politica 290 b
Brachmanes, philoſophi Indorum 169
a Brahe Tych. vita 20
Brandolini vita 143
Brutorum anima 393
Buchanani Ge. opera 280 b
Budaei Guil. tranſitus hel-leniſmi 250
Buddei Io. Franc. vita 165 b
Buddeanae philoſophiae ſynopſis 125
Burlei Gualt. ſoloeciſmi literarii 12
Burmannus Pet. ſatyra in illum 70
Burneti Thom. theoria telluris, huiusque aduer-ſarii ib.
vita 405 ſeq.
Burrhus, v. Borri.
Büttneri Wolfg. logica Germanica 265

C

Cabbala, v. Kabbala.
de Caelo ſcriptores 402
Caietani Thom. de Vio, vita 59. opera ib.
Caini philoſophia 187

Calcagnini Lud. Coel. vita 152 b
Calculi indifferentialis inventio 360
Camerarii Ioach. vita Melanchthonis liber praeſtantiſſimus 21
Campana vrinatoria 365
Campanellae Thom. vita 147
metaphyſica 302
ethica 52 b
politica 210 b
Canadenſium, Americae populi, philoſophiae ſpecimen 166
Caramuelis metaphyſica ridicula 304
Cardani Hieron. vita 20, 145
ſcripta ibid.
de prudentia civili liber 310 b
Carteſii Ren. vita 20, 118, 237 ſeqq.
opera 118
metaphyſica 303
philoſophia 118, 237
ſectatores 119, 121
hoſtes 119, 240
conciliatores cum ſectis aliis ibid.
ſcepticiſmus 243
Spinoziſmi accuſatus 245
phyſica 335
ethica 496
Carteſiani ſcriptores logici 266
phyſici 335 b
pneumatici 445
ethici 49 b
Caſae Io. vita 107 b
Caſauboni Iſaac. vita 71
Caſuiſtae 122 b
Celtarum veterum philoſophia 206 b
Chaldaei 166.
Characteres ethici 82 b
politici 193 b
Chilonis vita 15
Chriſtiana phyſica 375 b
ethica 97 b
politica 173 b
Chymico-phyſici ſcriptores 468
Ciceronis ſcripta moralia 31 b
philoſophia 32 b
Circulatio ſanguinis 386, 387
de Cive ſcriptores 254 b
Claubergii Io. vita 266
Cleobuli vita 15
Clerici Io. vita 123
Coelius, v. Calcagninus
Coleti Io. vita 193
Collegium Complutenſe 64
Conimbricenſe ibid.
Color 411
Cometae 403
Conciliatores ſectarum philoſophicarum 242
Confucius, Sinarum philoſophus 173, 175
eius philoſophia moralis, & cultus ibid.
vita 171

Con-

Conſenſus philoſophorum 241
Conſiliarium principis qui formauerint? 258 b
Conuerſandi modum qui praeſcripſerint? 103 b
Copernici Nic. vita 20
Corpus iuris gentium 371 b
Cratetis vita 15
Creationis hiſtoria 371
Crellii Io. vita 100 b
Criſpi Io. Bapt. de Platone caute legendo, liber rariſſimus 222
Cumberlandi Rich. vita 360 b
de legibus naturae liber ibid.
Cynici philoſophi 216

D

Daemones quinam ex ſententia veterum? 444 ſeqq.
Dauidis regis philoſophia 188
politica 192 b
Decalogus norma a quibusdam ſcriptorum moralium conſtitutus 43 b
Democriti vita 15, 235
philoſophia ibid.
eius reſtaurator Magnenus ibid.
hyperaſpiſtes Schwarzius 234 ſeqq.
eius theologia 235, 456
Demonactis vita 15
Demoſthenis vita 15
Diaria moralia 103 b
conf. Ephemerides
Didymus Alexandrinus non eſt auctor τῶν φιλοσοφουμένων 151
Diogenis Cynici vita 15
Diſputationum philoſophicarum collectiones 392 b
Dominicani Scoto favent 61
Druidum philoſophia 204 ſeqq.
Durandi Guil. vita 55

E

Ebraeorum philoſophia 95
logica 96
philoſophiae illorum hiſtoria 182
myſteria philoſophica 183
ritus 198
ſtudium morale 7 b
Eclecticae philoſophiae hiſtoria 122
Educatio liberorum 211 b
Elzeviriani rerum publicarum ſcriptores 233 ſeq. b
Empedoclis vita 15
Empiricus, v. Sextus
Enochi patriarchae ſcripta 182 ſq.
Enthuſiaſmus Malebranchii 268
Eobani Heſſi vita 22
Ephemerides phyſicae 431
conf.

conſ. Diaria
Epictetus Stoicus 78
eius philoſophia 79
Epicuri vita 15, 17, 66, 68, 223, 233
theologia 67, 234
ethica 12 b
philoſophia 65, 233
ſcripta 233
ſectatores antiqui 66
recentiores 67
vindiciarum ſcriptores 67, 233 ſeqq.
antagoniſta Cl. Galenus 234
defenſor inter recentiores Gaſſendus, v. Gaſſendus.
Epimenidis vita 15
Erythraei de Patricio ſententia exploſa 38
Eſſaei, Iudaeorum ſecta philoſophica 191
Ethices hiſtoria 82 b. characteriſtica, v. characteres
Euagorae vita 16
Eunapius a Criticis hactenus neglectus 7
de St. Evremont vita & ſcripta 131
Exemplaria ethica 77b
Experimenta phyſica qui collegerint? 357 ſeqq.
phyſicae experimentalis ſcriptores 358 ſeq.

F

Fabricii Io. Alb. vita 8.
Fabulae Aeſopi 18 b
Phaedri aliorumque 23 b
earum autores Galli 24 b
Romanenſes 23 ſeq. b
Fabularis veterum philoſophandi ratio 208 ſeqq.
Fanaticiſmus Kabbaliſtarum philoſophicus 104
Fatum Stoicum 82
Fellwingeri Io. Pauli vita 19.
Fenelonius an autor biographiae philoſophorum veterum? 15
eius vita 202 b
Telemachus 200 b
Ficini Marſil. in Platonem merita 26 ſeq. 32, 34
vita, ſcripta, & mores 34, 36
Schelhornii pro eodem apologia 36
Fluddii Rob. philoſophia & ſcripta 95, 374
Fluminum hiſtoriam, originem, & cauſas qui deſcripſerint? 414
Fluxus & refluxus, v. Mare
Fodinae 422, 425
Fontium origo 414
Foſſilia 421
Franciſcani Thomae Aquinati favent 61

G

Galeni hiſtoria philoſophica 115
Gallandi Ant. vita 178

Gallorum veterum philoſophia 205 ſeq. 233 ſeq.
Gaſſendi vita 20
opera ibid.
merita in philoſophiam Epicuream 233
biographiae variae 20
Gaudentius de philoſophia Romanorum 116
Gellius Aul. illuſtratus 92
Gemma 421
Gentilium philoſophorum theologiam qui deſcripſerint? 440
Gentium variarum characteres qui deſcripſerint? 90 b)
Georgii Principis Anhaltini vita 22
Germanorum veterum philoſophia 206 ſeq.
Gothorum philoſophia 200 ſeqq.
Graecorum philoſophia duplex 208
ſectae plures 209
Grauii Abrah. vita 155
Grotii Hug. vita 321 b,
de Iure B. & P. immortale opus 319 ſeqq. b
verſiones in varias Europae linguas factae 325 b
qui commentariis illud illuſtrauerint? 323 b, 327 b
qui introductiones conſcripſerint? 337 b
Gymnoſophiſtae Indorum 169

H

du Hamel Io. Bapt. vita 345
opera 344
Helmontii Io. Bapt. vita 113
ſectator ibid.
philoſophia, & opera ibid. & 369
Heracliti vita 15
phyſica 329
Herbelotii Barth. vita 178
Hermeneutici, ſcriptores 319 ſeq.
Hermes hypobolimaeus: qui de eo ſcripſerint? 25 ſeqq. 166
eius opera 27
Heurnii antiquitates philoſophiae barbaricae, liber viliſſimus 166
Hieroglyphica Aegyptiorum philoſophia 192 ſeq. 194
Hillel Rabbi conditor ſectae Iudaicae 192
Hiſtoriae philoſophicae ſcriptores antiqui 150 ſeqq.
recentiores 151 ſeqq.
recentiſſimi 158 ſeqq.
origo 153
uſus 162
fides ibid.
autor 163
lacunae ibid.
Hiſtoria philoſophiae Aegyptiorum 102

Americanae 166
Arabum 176 ſeqq.
Ariſtotelicae 223
Barbaricae 164
Brachmanum 169
Carteſianae 237
Conciliatricis 242
Cynicae 217
Democriticae 235
Druidum 204
Ebraeorum 182
Epicureae 233
Germanorum 206 ſeq.
Gothorum 199
Graecorum 208, 214
Indorum 168
Orientalis 156 ſeqq. 165
Perſarum 170
Phoenicum 167
Platonicae 220
Pythagoricae 210
Rameae 236
Scepticae 236
Sinenſium 170 ſeqq.
Socraticae 217
Stoicae 78, 228
Suecorum 199
Turcarum 180
Zabiorum 179
Hiſtoriam qui ſcripſerint
Ethices 4 b
Iuris naturae 312 b
Logices 259
Metaphyſices 261
Moralium diſciplinarum 3 b
Oeconomices 385 ſeq. b
Phyſices 325
Pneumatices 443
Politices 135 b
Theologiae naturalis 451
Hiſtoria Academiae Bononienſis 437
Acad. naturae Curioſorum 433
Acad. Pariſienſis 437
Societatis regiae Anglicanae 432
Hobbeſii vita 19, 138
liber de Cive 356 b
philoſophia 137
phyſica 242, 357 b
defenſor Lambert. Velthuyſen 356 b. & alii 358 b
aduerſarii 246 ſeq.
Holcothi Rob. vita 57
Holſtenii Luc. vita 211
Homeri vita 16
de Homine ſcriptores 382
Hookii Rob. vita 410
Hor-Apollinis hieroglyphica 193
Horneii Conr. vita 47 b
Hornii hiſtoria philoſophica, liber vilioris pretii 116
Huetius ſcepticus 75
cenſor Carteſii 240
vita eius 460

I

Iamblichus de myſteriis 32
eius vita 8
Ieſuitae quos in philoſophia ſectentur? 61

illo-

illorum philoſophia moralis 41 b
probabiliſmus 121 b
Ignis 411
Indorum philoſophia 168
de Ingenio qui ſcripſerint? 93 b
de Inſectis ſcriptores 387
Inſtitutio ſtudiorum 113 b
Inſtructiones paternae illuſtrium virorum 194 b
Intelligentiae Ariſtotelis 443
Iobi philoſophia Arabica 176
ſcepticiſmus 177
Ioſephi philoſophia 187
Flauii autoritas 184
Iris 413
Iſiacae tabulae hiſtoria 192 ſeq.
Italica philoſophia, v. Pythagorica
Italorum in doctrinam politicam merita 156 b
Iudaei, v. Ebraei
Ius belli 369 b
principis circa ſacra 242 ſeq.
Iuris gentium autores 319b 368 ſeq. b
naturae hiſtoria 312 b
ſcriptores ſyſtematici ſ. compendiarii 351 b
Iurisprudentiae cum philoſophia morali nexus 101 b

K

Kabbaleorum dialectica 96 ſeq.
Kabbaliſtica philoſophia 96 ſeq.
eius hiſtoria 97
ſcriptores 37 ſeq. 97
Kahlii Logica Probabilium 296
Keckermanni Bartholom. vita 63
Kehrii Ge. Iac. inſtitutum biographiam Turcicam MStam aliquot Soſiorum vulgandi 179
Kircherus qualis? 192
eius muſeum 444
Knorrius Chriſt. a Roſenroth, inſtaurator philoſophiae Kabbaliſticae 105
Krauſiii hiſtoria libri Lockiani de Intellectu Humano 222.

L

Laërtius, de eo iudicium 7 ſeq.
Lapis 421
Launoii Io. de Ariſtotelis fortuna liber 225
de Legatis principum ſcriptores 269 b, de legatorum iuribus ibid.
Leges motus 397
Leibnizii vita 307
Theodicaea ibid.

Lexica philoſophica qui condiderint? 388 b
Libri prohibiti 137 ſeq.
Lipſii Iuſti, vita 230
politica 161, 165 ſeq. b
Liuiana politica 292 b
Lockii vita 273 ſeq.
libri de Intellectu Humano hiſtoria 272
Logica Arabum 178
Carteſiana 266
Ebraeorum 97
Eclectica 276
Germanica prima 265 b
Hieroglyphica 291
Mathematica 271
Peripatetica 264
Probabilium 293
Scholaſticorum 264
Logices hiſtoriam qui ſcripſerint? 259
Logici ſcriptores ſpeciales 290
Lokmannus, mythologus Arabs 176, 179
LombardusPet. pater Scholaſticorum 46
opera 47
eſt plagiarius ibid.
Lucanus, v. Ocellus
de Luce ſcriptores. 408
Luciani theologia 456
Lucretii philoſophia 67 ſeq.
Lukmannus, v. Lokmannus

M

Machiauelli vita, hiſtoria, opera 183 b
princeps ibid.
Machiauelliſmus Sinenſium 174
Magi Perſarum 170
Magia 444
Aegyptiorum 195
Magnetis hiſtoria 366, 427
Mahomedis philoſophia 176
Maignan vita 20
Maimonidis R. philoſophia 97
Malebranchii vita, philoſophia 20, 269
enthuſiaſmus 268
ethica 51 b
Manufacturae 217 b
de Mari 417. conf. Aqua: eius fluxus & refluxus 419
de eius dominio controverſiae 367 b
Marshami ſententia de Aegyptiis refutata 192
Martini Iac. vita 62
Matheſis Sinarum 171
Maximi Tyrii vita 9
opera 34
Melanchthonis vita 21
Memcius, philoſophus Sinenſis 171
Mercurius Triſmegiſtus, v. Hermes
Metallorum hiſtoria 421
Metaphyſices hiſtoria 297
oſores illius, ac genuinum pretium 298
metaphyſicae theologicae 301
Metaphyſici ſcriptores 297
Metempſychoſis Pythagorica 89

Meteora 412
Methodum ſtudii philoſophici quinam praeſcripſerint? 249, 251 ſeq.
Methodologi ſtudiorum uniuerſales recenſiti 249
Microſcopia 363
Militaris ſtatus 272 b
Miltoni Io. cum Salmaſio controuerſia 285 b
Mineralia, v. Metalla
de Miniſtris ſtatus qui ſcripſerint? 259 b
Mirandulae Comitum opera 36
Io. Pici ſcripta Kabbaliſtica 96
Misnim 192
Monarchomachi 278 b, 285 b
Montaigne Mich. vita 131 b
Montes 414
Moralium diſciplinarum hiſtoria 3 b
moralis theologiae ſcriptores 121 b
Moraliſtae 38 b
Mori Henr. ſcripta Kabbaliſtica 102 ſeqq. ethica 50. iudicium de Boehmio refutatum 112
Thomae, vita 209 b
vtopia 208 b
Moſis philoſophia 95, 188
Moſaicae philoſophiae ſcriptores 97
phyſicae Moſaicae 368 ſeq.
de Motu ſcriptores 367
motus aquae 415
muſculorum 391
motus leges 367
Mulieres philoſophantes 13
Muſculorum motus 391
Muſeorum curioſorum notitia 439 ſeq.
Mythica philoſophia 208, 17 b

N

Naturalis theologiae ſcriptores Scholaſtico-Ariſtotelici 461, eclectici 463
Naturaliſmus Bodini 204 b
Hobbeſii 138
Newtoni vita, & philoſophia 359 ſeqq. 362, 409
Nili fluuii hiſtoriam qui ſcripſerint? 415 ſeq.
Nizolius de vera ratione philoſophandi commendatus 253 ſeq.
Nomicam dici poſſe iuris naturae diſciplinam, exiſtimauit Griſchouius 319
Nouatores philoſophici 255

O

Ocelli Lucani opera 91
philoſophia ibid.
Oeconomicae diſciplinae 379 b
ſcriptores antiqui 380
recentiores 383
Olearius Godofr. defenſus 10

Oporini

Oporini Io. vita 109
Oracula ethnicorum 451
Organon Ariſtotelis 264
Orientalis philoſophiae hiſtoria 163, 168
Origenis φιλοσοφύμενα 150

P

Paracelſi vita 108 ſeq, 369
ſcripta 108
ſectatores 110
Paraenetici ſcriptores 70 b
Paſcalii vita 20
Patres eccleſiae Platonici 25 ſeq.
Ariſtotelici 29
Patrum philoſophia moralis 2 ſeq. b
Patriarcharum philoſophia 187
Patricius Franc. defenſus a cenſura Erythraei 38
eius philoſophia 37
Pauli Apoſtoli philoſophia 191
Peireſcii vita 21
Periandri vita 15
Peripatetica philoſophia 215
v. Ariſtoteles
Perſarum philoſophia 166
Petrarchae vita 120 b
Petronius an Epicureus? 70
eius editiones ibid.
Peurbachii vita 20
Phaedri fabulae 23 b
Phariſaei 189
Philareti ethica 54 b
Philo Iudaeus 35
Philoſophi ſemi-Chriſtiani 35, 78
exoſi 142
Philoſophia quid ampliore ſuo complexu ſub ſe comprehendat? 1 ſeq.
fontes philoſophiae Ariſtotelicae 40
Carteſianae 118
Corruptae 137
Ebraeorum 95, 99
Eclecticae 122, 124
Epicureae 65, 215
Gaſſendianae 71, 233
Helmontianae 113
Kabbaliſticae 99
Moſaicae 95, 188
Mythicae 25
Newtonianae 359
Paracelſicae 137
Patriarcharum 95, 187
Platonicae antiquioris 25
recentioris 36
Polemicae 241
Pythagoricae 84
Rameae 114
Scepticae 72
Scholaſticae 46
Semichriſtianae 455 ſeq.
Stoicae 78
Thomaſianae 125
Wolfianae 126, 131
v. Wolfius
Philoſophica hiſtoria, v. Hiſtoria, varii ſcriptores recenſiti, qui philo-

ſophiam in genere ſpectatam illuſtrant commendantque 253

Phoenicum philoſophia 167
Phosphorus 364
Phyſica Antiquiorum 327

Ariſtotelis 334, 337
Carteſiana 335
Chriſtiana 370
Chymica 368
Eclectica 343, 357
Experimentalis 357
Gaſſendiana 339
Moſaica 370
Occulta 376
Platonica 331
Pythagorea 331
Ramea 335
Teleſiana 335
Wolfiana 353 ſeq.

Phyſices hiſtoriam qui ſcripſerint? 325
Picus Io. 37
Io. Franc. 37, 101
Piſcium hiſtoria 391 ſeq.
Pittaci vita 15
Placcii vita 4 b
Plagium Acciaioli 36 b

Antonii a Sala 12
Bandini 48
Faërni 23 b
Lombardi 48
Olſenburgeri 229 b
Perotti 23 b

Scharffii 205
Scioppii 230

Plantarum hiſtoria 397
Planudes 20 b
Platonis vita 15 ſeq.

academia 214
atlantica 212 b
ethica 40, 12 b
phyſica 331
politica 40, 203, 144 b
theologia 455, 463
eius opera 26
philoſophiae hiſtoria 220
Moſes atticiſſans 26, 28

Platoniſmus Patrum eccleſiae 25
Platonicorum & Platonicarum elenchus 28
recentiores 222
Plinius, ſcriptor hiſtoriae naturalis 330
Plotini vita 8
opera 32
Plutarchi vita 20
ſcripta politica 191 b
Pneumatices hiſtoria 441
ſcriptores ibid.
Poëtarum fabulae 26, 208
Poggii vita 143
Poireti vita 465
Politicae Barbaricae ſpecimen 170
Sinenſium 164
Priuata 308 b
Vniuerſalis autores 308 b
politices hiſtoria 135 b

Politici ſcriptores recenſiti & diiudicati 133 b 144 b
  ſyſtematici 116 b
  compendiarii ibid.
  particulares 177 b.

Politicae Reflexiones 293 b 396 b
Pomponatii Pet. vita & ſcripta 146
Pontifex Romanus 288 b
Porphyrii vita 8
  opera 33
Porticenſes, v. Stoici
Poſtelli Guil. vita 323
Praetenſiones principum 250 b
  de Principe inſtituendo ſcriptores 177 b
  de principe iuuentutis 197 b
  principum iura 250 b

Probabilismus Ieſuiticus 123 b
  Logicus, v. Logica Probabilium.

Procli vita 15, 33
  opera 33
Prouidentiam Dei non negauit Epicurus 66
Prudentiae viuendi ſcriptores vniuerſales 306 b
Puſendorffii Eſ. elogium 201
  Samuelis vita 338 b
  aduerſarii ibid.
  de Iure Nat. & Gent. liber 337 b
  de Officiis Hom. & Ciuis 255 b, 345 b
  Elementa Iurisprud. Vniu. 339 b

Pyrrhonis vita 15

Pythagorae vita 15, 84, 211
  philoſophia 85
  philoſophiae hiſtoria 84 ſeqq 210 ſeqq.
  ethica 93, 11 b
  phyſica 213, 331
  theologia 212
  ſymbola qui illuſtrauerint? 89
  ſectatores 91
  commentatores 86

R

Rabbinica philoſophia 98, 8 b

Rami Pet. vita 59, 114
  philoſophia 236 ſeqq.
  metaphyſica 305
  phyſica 334
  ſectatores 114 ſeq.
  aduerſarii 116

de Ratione Status qui commentati ſint? 246 b

Re-

Reflexiones politicae 294 b 296 b
Refractio 411
Regiomontani vita 20
Regis Pet. Silu. vita 158
Religionis cum ſtatu ciuili concordia 273 ſeq.
de Republica ſcriptores 203 b, 263 b
de rebusp. antiquis 213
recentioribus 225 b
fictis 208 b

Reuchlini Io. vita 102
ſcripta Kabbaliſtica 101
Romanenſes fabulae 24 b
Roſeae Crucis fratrum hiſtoria 112
a Roſenroth Chriſt. Knorr, vita 105
phyſica 349
Rudbeckii Atlantica, quale opus? 200
Rudigeri And. vita 352
aduerſarii 351

S

Sabaei vel Sabii 165, 180, 191
Sadducaei 190
a Sala Ant. plagiarius 12
Salomonis vita 15 b
philoſophia 183
ethica 15 b
ſcepticiſmus 188

Sanchez Franc. ſcepticus 74
Sanchoniaton 166, 458
Sapientes ſeptem Graeciae 219, 11 b
Sceptica philoſophia 72, 235
Sceptici antiqui 72
recentiores 74
Bayle 76
Carteſius 243
Huetius 75
an Iobus? 189
an Salomo? 73, 188 ſeq.
Sanchez 74
Schalleri Iac. vita 19
Schammai R. conditor ſectae Iudaicae 192
Scholaſtici 46
illorum tituli ridiculi 58
noſtri temporis 61
Scholaſticae philoſophiae hiſtoria 214
logica 264
pneumatica 443
politica 147 b
theologia naturalis 461

Schubarti Ge. vita 272 b
Scioppius Caſp. plagiarius 230
Scoti Io. Duns, vita 20, 56
opera 55
in nuce ibid.
Scuderiae vita 111 b

Sectae tres Iudaeorum philoſophicae 189
Graecorum decem praecipuae 214
Seldeni Io. vita 336 b
opera ibid.
Ius Naturae Ebraeorum 334 b
Senecae vita 17 ſeq. 20, 80
opera 80
theologia 80, 456 ſeq.
cum Apoſtolis comparatus 229
Septem Sapientes 220
Serpentum anatomia 387
de Serrani verſione Platonis iudicium 26
Seuarambum hiſtoria 242 b
Sextus Empiricus, Scepticus 74
eius opera 72
Pythagoraeus, v. Sixtus.
Sinenſium philoſophia 170
matheſis 171
moralis philoſophia 171
politica ibid.
theologia ibid.
Siracidis ethica 15 b
Sixtus autor enchiridii, num Chriſtianus? 90
Societas Anglicana 432
Berolinenſis 435
Bononienſis 439
Brixienſis 433
naturae Curioſorum 433
Edimburgenſis 434
Pariſienſis 437
Socratis vita 15, 217 ſeq.
daemonium 218
ſcripta 214
philoſophia ibid.
ſectatores 217
Sofii quinam? 181
quorundam ex illis vitae ibid.
Sohar, v. Zohar.
Soloeciſmi Burlaei literarii craſſiores 11
Fontanii 20 b
Solonis vita 15
Spectra 445, 448
Specula cauſtica 364
Spinozae vita 140, 248
cur Iudaiſmum reliquerit? 140
philoſophia atheiſtica ibid.
ethica 68 b
venenum e ſcriptis Kabbaliſtarum hauſit 104
antagoniſtae 247, 474
Spiritus animales 390
Spirituum doctrina, v. Pneumatica.
Sprat Thomae, vita 432
Stanleii elogium 157
hiſtoria philoſophica 156
Stobaei Io. ſententiae 91
13 ſeq. b
Stoici antiqui 78
recentiores 83, 228
Stoica philoſophia 215
illuſtrata 229 ſeq.
refutata ibid.
phyſica 331
theologia 218

fatum

fatum Stoicum 82
Strategemata politica 218 b
Stratonis vita 15
Succinum 180
Suecorum philoſophia 199
Symbola Aegyptiorum 11 b
Pythagorae 89
Syncretiſmus philoſophicus 242
Syneſius, num Chriſtianus? 35
Syrbii Io. Iac. vita 128
Syſtematum philoſophicorum conditores 257

T

Tabula Aegyptiaca 192
Tacitus illuſtratus 155 b
eius commentatores politici 158 b
Talmud eſt fons philoſophiae Rabbinicae 98
Teleſcopia 363.
Teleſii Bernardini vita 431
phyſica 334
de Temperamentis aliqui ſcriptores 86 b
Terrae motus 420
Thaletis vita 15
phyſica 328
Theano, auctor hiſtoriae philoſophicae 151
Theologia gentilium 451
moralis 121 ſeq. b
naturalis ſcriptores 451
Theophraſtus Ereſius 31 b 82 b
Therapeutae 191
Thermarum hiſtoriam qui ſcripſerint? 416
Thermometrum 364
Thomaſii Iac. vita 19
merita in hiſtoriam philoſophicam 155
Chriſtiani merita in Ius naturae 340 b
controuerſia ſuper eſſentia ſpiritus in genere 446 ſeq.
ſuper magia ibid.
ſuper iure Principis circa ſacra 244
Tituli Scholaſticorum ridiculi 58
Transactiones Philoſophicae 432
Transmigratio animarum 93
Trinitas ex ratione cognoſcenda 470
Tſchirnhauſenii vita 222
Tuba ſtentorea 365
Tubi capillares 365
Turcarum philoſophia 180

V

Valentini Baſilii vita, & opera 425
Vanini Iul. Caeſ. vita, & ſcripta 146
Velleiana politica 292 b
Ventus 419

Verulamii vita 123
opera 123, 396 b
phyſica 340
atlantis 211 b
de Virgula diuinatoria ſcriptorum 429
Vitae ſophiſtarum 9
Viuendi prudentiam qui tradiderint? 306 b
Viuis Lud. vita & opera 151 ſeq.

W

Wagenſeilii vita 195
Weigelii Valent. vita 110
Wolfii Chriſtiani hiſtoria 126
philoſophia ibid.
ethica 60 b
jus naturae 351 b
logica 280 ſeqq.
metaphyſica 306 ſeqq.
methodus 251
naturalis philoſophia 353 ſeqq.
politica 170 b
aërometriae inuentor 405
ſectatores 131 ſeqq.
Chriſtophori vita 86

X

Xenocratis vita 15
Xenophontis Cyropaedia 189 b
Memorabilia Socratis 217, 13 b

Z

Zabii, philoſophi orientales 176, 180 v. Sabii.
Zenonis, autoris Stoicorum, vita 15, 215
phyſica 329
Zohar, libri Kabbaliſtici, hiſtoria 106
Zoroaſtris philoſophia 76.

Digitized by Google

Google

[illegible] Google